PAUL CORNEL CHITIC

Mârâiala

Teatru: Schimbarea la față · Europa, aport — viu sau mort!
Mârâiala · Postfață sau Liniște de sărbători!

Ediție critică adnotată

Paul Cornel Chitic

Mârâiala

Teatru. Editura Cartea Românească, București, 1982

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Nota ediției

Textul urmează singura ediție a volumului: Paul Cornel Chitic, «Mârâiala», Editura Cartea Românească, București, 1982 (433 de pagini; lector Sorin Mărculescu, tehnoredactor Constanța Vulcănescu; apărut 1982, bun de tipar 30.09.1982; format 16/54×84, coli de tipar 27,25, coli editoriale 18,51; tiparul executat sub comanda nr. 1123 la Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”, București). Pe copertă: «Teatru» deasupra titlului. Volumul cuprinde patru piese: «Schimbarea la față», piesă în patru părți (p. 5–108); «Europa, aport — viu sau mort!», comedie politică în cinci acte (p. 109–256); «Mârâiala», „deturnare de la o ședință înscenată într-un prolog și cinci acte”, dedicată «Lui Dinu Săraru» și datată de autor București, 1976–1980 (p. 257–395); «Postfață sau Liniște de sărbători!», dramă în două părți și epilog, dedicată «Soției mele, pur și simplu» (p. 397–433).

Autorul

Nota biografică de pe coperta a IV-a a ediției din 1982 (reprodusă ca planșă la p. 4), transcrisă întocmai; literele de la începutul rândurilor, tăiate pe scan, sunt întregite între paranteze drepte, iar «Drumul îucrederii» (greșeală de tipar) s-a îndreptat: «Paul Cornel Chitic s-a născut în București, la 17 martie [19]44. Absolvă Liceul de arte plastice (1962) și Facultatea de [Fil]ozofie din București (1971). Debutează ca ziarist (1965) și [ca] dramaturg (1966) în revista «Amfiteatru», care-i acordă pre[mi]ul pentru dramaturgie (1967). Debutul pe scenă în 1967, [cu «Re]staurarea hainelor Sf. Augustin» la Teatrul din Timișoara. Alte [pi]ese jucate: «Cronica personală a lui Laonic» (1969) (Teatrul Ti[ne]retului din Piatra Neamț), «Drumul încrederii» (1971) (Teatrul [N]ațional „V. Alecsandri” din Iași), text ce primește și premiul [pe]ntru dramaturgie al Asociației scriitorilor din București; ur[m]ătorul spectacol are loc însă abia peste 10 ani, la Teatrul Foarte [M]ic, cu piesa «Mârâiala», jucată apoi și la Teatrul Nord din Satu [M]are și Teatrul de stat din Sibiu. Debutează editorial cu vo[l]umul «Teatru», Editura Cartea Românească, 1971. Premiul pentru [d]ramaturgie al Uniunii scriitorilor pentru piesa «Schimbarea la [fa]ță» (1978). Eseuri despre arta scenografiei românești publicate [în] revistele «Teatru» și «Arta» și reunite în volumul «Teatru obiec[telor]» […]» Pe scan, textul se oprește la «Teatru obiec-»; restul nu se vede. Volumul «Teatru» poartă în colofon anul 1970 (bun de tipar 28.11.1970), nu 1971, cum spune nota. Paul Cornel Chitic a murit la 8 iulie 2007.

Exemplarul transcris

Transcrierea s-a făcut vizual, pagină cu pagină, după scanul unui exemplar al ediției din 1982 (220 de file duble), fără OCR. Pagina 4 și pagina 396 sunt albe în carte. Cuprinsul ediției din 1982 (p. 435) nu se reproduce — ediția de față are cuprinsul ei, pe paginile reale; colofonul (p. 436) e trecut în nota de față. Coperta I a ediției din 1982 se reproduce ca planșă la începutul volumului.

Marcajul paginilor și trimiterile

În Word și în PDF, marcajul [p. n] de pe marginea textului arată unde începe pagina n a ediției din 1982, iar trimiterile «p. N» din note și din glosar duc la paginile ediției de față (numărul din josul paginii); «vezi pagina N» trimite la articolul din glosar. În EPUB, marcajul dă, între paranteze, pagina din 1982 (în cititorul online, numai pe

aceasta), iar trimiterile «p. N» din note și din glosar sunt paginile ediției din 1982. Paginile citate în nota de față (greșelile de tipar, locurile rămase de verificat) sunt, peste tot, cele ale ediției din 1982.

Transcrierea și ortografia

Ortografia s-a adus la norma din 1993 («sunt», «â» în interiorul cuvântului: «Mârâiala», «câine»), cu semnele de punctuație lipite de cuvânt; formele vorbite, jocurile de cuvinte și limbajul de lemn parodiat au rămas neatinse. Replicile se dau cu numele personajului, versurile (autorul scrie multe replici în versuri libere) rând sub rând, didascaliile cursiv. Cuvintele spaniole, germane, franceze și latinești sunt păstrate în grafia lor.

Greșelile de tipar

Greșelile evidente de tipar ale ediției din 1982 au fost îndreptate în text; se dau aici toate, ca să poată fi controlate: p. 6: «COMPANEROS» → «COMPAÑEROS»; p. 6: «OMUL FARĂ BRAȚE» → «OMUL FĂRĂ BRAȚE»; p. 15: «chipu lui Guevara» → «chipul lui Guevara»; p. 22: «Camille Torres» → «Camilo Torres»; p. 22: «Lobaton» → «Lobatón»; p. 22: «Mariguela» → «Marighella»; p. 22: «Yonsosa» → «Yon Sosa»; p. 37: «pareta» → «partea»; p. 38: «așa-zisa clasa socială» → «așa-zisa clasă socială»; p. 39: «civico militară» → «civico-militară»; p. 40: «huduieli» → «huiduieli»; p. 56: «plâsete» → «plânsete»; p. 60: «MAMIO» → «MOMIO»; p. 62: «penru» → «pentru»; p. 62: «„Pater nostram”» → «„Pater noster”»; p. 63: «pricipalul» → «principalul»; p. 63: «propiile» → «propriile»; p. 66: «fololsesc» → «folosesc»; p. 66: «((Intervin» → «(Intervin»; p. 69: «au relanti» → «au ralenti»; p. 72: «consecventa» → «consecventă»; p. 75: «Mamita Mundial Compañia» → «Mamita Mundial Compañía»; p. 77: «Lok-out» → «lock-out»; p. 92: «COPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE» → «COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE»; p. 100: «COMPAÑEROS CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE» → «COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE»; p. 101: «UN COMPAÑEROS CU ARMA» → «UN COMPAÑERO CU ARMA»; p. 111: «Metternich-Wineburg» → «Metternich-Winneburg»; p. 112: «FOLTISCKA» → «FOLTICSKA»; p. 114: «MATTERNICH» → «METTERNICH»; p. 115: «MATTERNICH» → «METTERNICH»; p. 117: «monarhiei ereditate» → «monarhiei ereditare»; p. 123: «Prudhon» → «Proudhon»; p. 124: «SPALATOREASĂ» → «SPĂLĂTOREASĂ»; p. 129: «ferentic» → «frenetic»; p. 140: «SCWÄZELTRITT» → «SCHWÄZELTRITT»; p. 144: «SCHEIMHASCHER» → «SCHLEIMHASCHER»; p. 157: «SCHELEIMHASCHER» → «SCHLEIMHASCHER»; p. 164: «într un» → «într-un»; p. 167: «SCHLMEIMHASCHER» → «SCHLEIMHASCHER»; p. 169: «Getrude» → «Gertrude»; p. 171: «vă trebui» → «va trebui»; p. 171: «GETRUDE» → «GERTRUDE»; p. 173: «genreal» → «general»; p. 176: «Dar un asta vroiam!» → «Dar nu asta vroiam!»; p. 186: «meine Damen und Heren» → «meine Damen und Herren»; p. 189: «JOHANNES KAJONY Se aud» → «JOHANNES KAJONY. Se aud»; p. 189: «n peretele» → «în peretele»; p. 191: «Strudza» → «Sturdza»; p. 191: «Merçi» → «Merci»; p. 198: «piedea capului» → «pielea capului»; p. 199: «Mes omages» → «Mes hommages»; p. 200: «nici o privire. iese.» → «nici o privire, iese.»; p. 200: «SLUJNICA ieși» → «SLUJNICA iese»; p. 202: «până când ies complet» → «până când iese complet»; p. 204: «expluzat» → «expulzat»; p. 204: «împrijurări» → «împrejurări»; p. 207: «propiilor» → «propriilor»; p. 209: «FUNCȚLONAR» → «FUNCȚIONAR»; p. 212: «vor să să sfârșească» → «vor să se sfârșească»; p. 212: «si cu» → «și cu»; p. 213: «FUCȚIONAR» → «FUNCȚIONAR»; p. 217: «AL DOLEA» → «AL DOILEA»; p. 221: «pupitrul săi» → «pupitrul său»; p. 221: «CONFIDENȚII și ridică» → «CONFIDENȚII își

ridică»; p. 222: «mâinile sub cortină» → «mâinile sub centură»; p. 233: «Îi pradă» → «Îi predă»; p. 238: «impancientat» → «impacientat»; p. 238: «subersiv» → «subversiv»; p. 238: «849» → «1849»; p. 240: «propia» → «proprie»; p. 241: «BONIFTZ» → «BONIFATZ»; p. 246: «cotrazic» → «contrazic»; p. 247: «repele» → «repede»; p. 259: «orcărei» → «oricărei»; p. 263: «AL PATRU-LEA CITAT» → «AL PATRULEA CITAT»; p. 263: «AL CINCI-LEA CITAT» → «AL CINCILEA CITAT»; p. 265: «reacțitonează» → «reacționează»; p. 267: «noi ca toții» → «noi ca toți»; p. 270: «((SAMUIL» → «(SAMUIL»; p. 272: «na-i ce pierde» → «n-ai ce pierde»; p. 274: «Tânțu» → «Țânțu»; p. 282: «pas da deux» → «pas de deux»; p. 285: «Fată de cine?» → «Față de cine?»; p. 286: «promt» → «prompt»; p. 296: «decorului Unul» → «decorului. Unul»; p. 309: «își îndepărtează» → «îl îndepărtează»; p. 325: «MÂRȚU ȘUVĂILĂ» → «MÂRȚU, ȘUVĂILĂ»; p. 329: «și-cum» → «și-acum»; p. 342: «urmărirt» → «urmărit»; p. 344: «volunar» → «voluntar»; p. 346: «Mi-ajuge» → «Mi-ajunge»; p. 347: «DIN ACEASTA CAUZĂ» → «DIN ACEASTĂ CAUZĂ»; p. 353: «stă la distanță Apare» → «stă la distanță. Apare»; p. 356: «COLOCOTARA» → «COLOCATARA»; p. 384: «Biedermayer» → «Biedermeier»; p. 394: «lucrurilor pe nume» → «lucrurile pe nume»; p. 398: «PENSIONARUL PE CAZ DE BOALĂ» → «PENSIONATUL PE CAZ DE BOALĂ»; p. 400: «buzele EA» → «buzele. EA»; p. 409: «Păstrătm» → «Păstrăm»; p. 410: «despre mie» → «despre mine»; p. 411: «înstamnă» → «înseamnă»; p. 419: «promt» → «prompt»; p. 420: «promt» → «prompt»; p. 427: «vrema» → «vremea». Grafiile voite ale autorului și formele vremii au rămas neatinse; unde o formă e îndoielnică, ea a rămas în text și a primit notă.

Notele

Ediția din 1982 nu are note. Toate notele sunt ale ediției de față: traducerea cuvintelor și a pasajelor străine (mai ales spaniole: lozincile Unidad Popular, cântecele lui Víctor Jara, imnul «Venceremos»); persoanele și faptele istorice — gherilele latino-americane și lovitura de stat din Chile (1973), revoluția de la 1848, Metternich, Nicolae Bălcescu și exilul lui; limbajul ședințelor din anii ’70 („autocritică”, „brigadă de lămurire”, „om nou”); proverbele și aluziile. Citatele biblice se dau după Biblia sinodală (bibliaortodoxa.ro): replicile Alei din «Postfață», care reiau lista „vremurilor” din Ecclesiast în formula vorbirii curente, primesc în notă textul sinodal al versetelor (Ecclesiastul 3, 1–8).

Glosarul

La sfârșit, un glosar al termenilor de teatru, al realiilor istorice și politice, al limbajului oficial al vremii și al cuvintelor străine, cu articole dezvoltate pentru mârâială, ședință, autocritică, lozincă, om nou, brigada de lămurire, brigada artistică, personajul colectiv, scena centrală, juntă, guerilă, Metternich, revoluția pașoptistă, Bălcescu și Statele Unite ale Dunării.

Legăturile

Textele în acces liber citate sau pomenite (Andrei Mureșanu, «Un răsunet»; Bălcescu, «Românii supt Mihai-Voievod Viteazul»; «Manifestul Partidului Comunist»; Rosa Luxemburg; Thomas More, «Utopia»; Hegel; Metternich; Frederic al II-lea; Lenin; Engels; Schiller, «An die Freude») au legătură către originalul lor și, în Word și PDF, un cod QR; trimiterile biblice duc la bibliaortodoxa.ro. Operele aflate sub drept de autor (García Márquez, Fallas, cântecele lui Víctor Jara și Quilapayún) sunt numite fără legătură.

Coperta

Coperta ediției de față e un desen propriu, geometric: patru arcade, câte una pentru fiecare piesă — masca împărțită în două («Schimbarea la față»), scaunul gol al eroului absent, cu pana de scris («Europa, aport»), masa de ședință cu carafa și liniile frânte ale mârâielii («Mârâiala»), lumânarea și steaua («Liniște de sărbători»). Pe coperta a IV-a, finalul piesei «Mârâiala» (p. 395). Coperta ediției din 1982 se reproduce ca planșă; numele graficianului ei nu e trecut în carte.

Ce a rămas de verificat

Câteva identificări n-au putut fi confirmate la izvor și sunt formulate prudent în note: «Julido» (p. 22); identitatea istorică a «Elenei Sturdza» (p. 109–110); vorbele atribuite lui Metternich și lui Francisc I (p. 112, 120, 129); anecdota „Oi vedea!” (p. 152); citatele puse în gura lui Bălcescu (p. 161–241), de confruntat cu «Operele» lui; versurile cântecelor de masă și ale „poetului” (p. 282, 318, 368). Câteva forme îndoielnice au rămas ca în carte: «granadele» (p. 107, poate «gradenele»), «călciiele» (p. 221), «Mie greu» (p. 269), «cere-s» (p. 271), «Grăbit, fetele» (p. 282), «Las’ că-i nu-i» (p. 312). Lista personajelor din «Postfață» are «PENSIONARUL PE CAZ DE BOALĂ», textul are peste tot «PENSIONATUL»: s-a uniformizat după text.

CUPRINS

Coperta a IV-a a ediției din 1982.....9

Schimbarea la față.....11

Europa, aport — viu sau mort!.....96

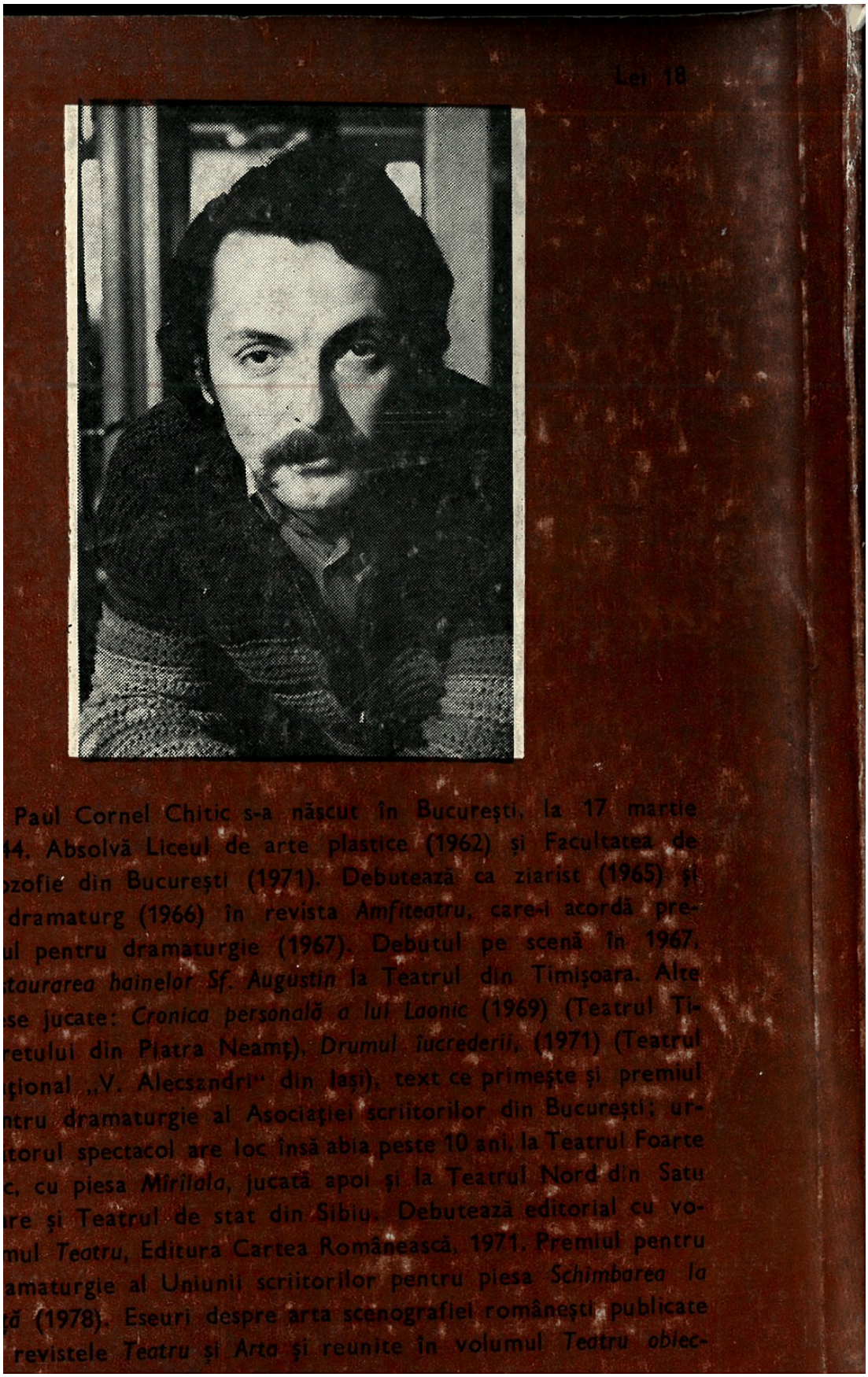
Mârâiala.....226

Postfață sau Liniște de sărbători!.....338

Glosar de termeni.....367

PAUL CORNEL CHITIC
teatru
MÎRÎIALA

Coperta a IV-a a ediției din 1982

Fotografia autorului și nota biografică de pe coperta a IV-a (planșă adăugată în ediția de față; în carte, pagina 4 e albă)

Schimbarea la față[1][2]

piesă în patru părți

PARTEA I — SUFERINȚELE TRUPULUI

PARTEA a II-a — REPETIȚIE GENERALĂ[3]—GREȘEALĂ CU GREȘEALĂ

PARTEA a III-a — UTOPIA[4]

PARTEA a IV-a — SĂ NE SFĂTUIM CU LENIN

Personajele

GENERAL CORALES[5] — comandant al unui lagăr ambulant[6]
SANTIAGO — comandant al OAMENILOR ORDINII
MISTER MAMITA MUNDIAL[7]
COMPANÍA[8]

---

1 sursa: **Paul Cornel Chitic, *Schimbarea la față*** — „piesă în patru părți”, prima a volumului; după nota biografică de pe coperta a IV-a a ediției din 1982, a primit Premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor (1978). Acțiunea se petrece într-un „lagăr ambulant” de „reeducare” al unei junte latino-americane, pe fundalul loviturii de stat din Chile (11 septembrie 1973); cele patru părți se numesc „Suferințele trupului”, „Repetiție generală — greșeală cu greșeală”, „Utopia” și „Să ne sfătuim cu Lenin”. Titlul reia numele praznicului Schimbării la Față a Domnului: „Și S-a schimbat la față, înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina” (Matei 17, 2). [Matei (Biblia sinodală), ro.]

2 Schimbarea la față — Prima piesă a volumului (p. 11–95), „piesă în patru părți”: un lagăr politic ambulant de „reeducare” într-o țară latino-americană după o lovitură militară; publicată în revista «Teatrul» (nr. 2/1978). (vezi pagina 391)

3 REPETIȚIE GENERALĂ — Repetiția generală — ultima repetiție a unui spectacol înainte de premieră, jucată în condiții de reprezentație. (vezi pagina 389)

4 UTOPIA — „Niciun loc” (gr.): după cartea lui Thomas More (1516), descrierea unei societăți ideale; în limbajul politic, orice proiect social socotit irealizabil. (vezi pagina 394)

5 sursa: **Generalul Corales** — personaj inventat: militarul care conduce lagărul ambulant de „reeducare”; replicile lui parodiază discursul juntelor latino-americane din anii ’60–’70 („nu torturăm, pedepsim”, „operație de pacificare”, „stat depolitizat”), în special al celei instalate în Chile prin lovitura de stat din 11 septembrie 1973.

6 lagăr ambulant — Lagăr mutat dintr-un loc în altul — cadrul întregii piese «Schimbarea la față» (p. 11, 13): „un lagăr politic ambulant, de reeducare” pentru cei care „au crezut, au dorit sau au susținut instaurarea unui guvern popular” (p. 14), pe… (vezi pagina 380)

7 sursa: **Mister Mamita Mundial Compañía** — personaj-emblemă al capitalului străin (nord-american) din America Latină: *mister* (engl.) „domnul”, *mamita* (sp.) „mămicuța”, *mundial* „mondial(ă)”, *compañía* „companie”. Numele amintește de porecla dată în America Centrală companiei nord-americane **United Fruit Company**, „Mamita Yunai” („Mămicuța United”), consacrată de romanul costarican **Carlos Luis Fallas, *Mamita Yunai* (1941)**, care denunță condițiile de muncă de pe plantațiile de banane ale companiei; în text personajul e tratat cu *sir* și *señor* și pleacă la final „cu aripi”, ca un capital care-și ia zborul.

8 „companie” (sp. *compañía*; accentul tipărit pe *í*, fără tildă, e o grafie aproximativă) — a doua jumătate a numelui personajului: Mister Mamita Mundial Compañía, adică firma multinațională personificată.

PRIMUL OM AL ORDINII
AL DOILEA OM AL ORDINII
AL TREILEA OM AL ORDINII
AL PATRULEA OM AL ORDINII

[p. 6]

FEȚELE DE PORȚELAN[9]
MOMIO CABRÓN[10] — lider democrat-creștin[11]
SEÑORA 1[12]
SEÑORA 2 — văduvă de general asasinat
UN GLAS DE PORȚELAN
AL DOILEA GLAS DE PORȚELAN
AL TREILEA GLAS DE PORȚELAN
PRIMUL NEPOT
AL DOILEA NEPOT
APARICIO — lider comunist
MUNCITORUL
AMANDA[13] — agitatoare comunistă
UN CREȘTIN DE STÂNGA
COMPAÑERO CU MÂNECA[14] STÂNGĂ ROȘIE
alți 2 COMPAÑEROS de aceeași orientare
POPULAȚIA SCENEI[15]: OMUL FĂRĂ BRAȚE, MÂNIATUL, 3 FEMEI DIN LUMPEN[16], 3 MAME, MUNCITORI, 3 INDIOS[17][18] ȘI O BĂTRÂNĂ INDIANĂ

9 FEȚELE DE PORȚELAN — Personaj colectiv al «Schimbării la față»: înalta societate „cu fața de porțelan” — doamne, politicieni, nepoți de bani gata —, care asistă ca la spectacol la represiune, se plimbă printre cadavre și scandează lozinci fasciste… (vezi pagina 376)

10 *momio* (sp. din Chile) — poreclă dată de stânga, în anii guvernului Unității Populare (1970–1973), conservatorilor și oamenilor de dreapta („mumii”, rămași în urmă); de aici scandarea „Mumie, codoașă!” de mai departe. *Cabrón* (sp.) „țap”; ca insultă, „încornorat”, „ticălos” — de aici al doilea vers al scandării, „Cornută fără boașe!”. (vezi pagina 383)

11 democrat-creștin — Membru al unui partid democrat-creștin; în Chile, Partidul Democrat-Creștin al președintelui Eduardo Frei Montalva (1964–1970), aflat între stânga lui Allende și dreapta tradițională, care a sprijinit inițial lovitura de stat din… (vezi pagina 374)

12 „doamna” (sp. *señora*) — formula de politețe pentru o femeie măritată; aici doamnele din înalta societate, soții și văduve de generali.

13 AMANDA — „Agitatoare comunistă” (p. 12) din «Schimbarea la față», tovarășa muncitorului arestat (p. 38–39, 53–55). (vezi pagina 367)

14 „tovarăș” (sp. *compañero*) — cuvântul cu care se numeau și se strigau între ei militanții stângii latino-americane (în Chile lui Allende, „el compañero Presidente”); la plural *compañeros*.

15 „indieni” (sp. *indios*) — amerindienii, populațiile băștinașe ale Americii Latine (quechua, aymara, mapuche etc.).

16 POPULAȚIA SCENEI — Formula autorului pentru figurația din «Schimbarea la față» (p. 12): omul fără brațe, mâniatul, femeile din lumpen, mamele, muncitorii, indienii — mulțimea anonimă a victimelor, care dă lagărului chip omenesc. (vezi pagina 387)

17 INDIOS — „Indieni” (sp.) — amerindienii, populațiile băștinașe ale Americii Latine (quechua, aymara, mapuche etc.); în piesă, cei trei bărbați și bătrâna aduși cu brutalitate în fața lui Santiago, cărora li se „dă pământ” trasat cu o… (vezi pagina 378)

18 LUMPEN — Prescurtare de la lumpenproletariat (germ. Lumpen „zdrențe”), termenul lui Marx pentru pătura declasată a orașelor — vagabonzi, cerșetori, oameni fără ocupație stabilă —, socotită fără conștiință de clasă și ușor de manipulat; „3… (vezi pagina 381)

[p. 7]

Decor: Scenă centrală[19]. amenajările sumare ale unui lagăr ambulant pentru deținuți politici. Spectatorii sunt introduși în sala de spectacol numai în grupuri. OAMENII ORDINII[20] rup biletele, numără capetele de spectatori, înregistrează numărul, despart grupurile spontane sau perechile și-i repartizează în două convoaie care sunt mânate pe scenă. Pe durata acestor operațiuni, muzica sud-americană din megafoane se întrerupe brusc și O VOCE anunță:

O VOCE: Către noii-veniți[21], invitați

19 OAMENII ORDINII — Personaj colectiv: forțele de represiune ale lagărului — poliție, militari, paramilitari —, conduse de colonelul Santiago și de generalul Corales (p. 13, 15–17, 18–20, 21–22, 33, 38, 41, 44–45 etc.). (vezi pagina 384)

20 Scenă centrală — Scena centrală e locul de joc așezat în mijlocul sălii, cu publicul de jur împrejur — fr. théâtre en rond, engl. theatre in the round. (vezi pagina 390)

21 sursa: Anunțul VOCII parodiază comunicatele juntelor militare latino-americane; în Chile, după lovitura de stat din 11 septembrie 1973, mii de oameni au fost închiși pe Estadio Nacional și pe Estadio Chile din Santiago, transformate în lagăre de detenție — de aici convenția piesei, care-i tratează pe spectatori ca pe deținuți aduși într-o arenă.

sau aduși din înalte rațiuni morale —
vă prevenim —,
nu uitați unde vă aflați:
pe pământ latino-american,
într-un lagăr politic ambulant, de reeducare[22]
a tuturor acelora care
au crezut, au dorit sau
au susținut
instaurarea unui guvern popular!
Este interzis să pactizați
cu ideea care bântuie an de an[23]*!*
Nu aveți voie să protestați,
nu aveți voie să ajutați,
sub nici o formă, elementele rebele!
Marxismul pentru noi este un păcat
și nici un alt păcat nu este mai mare!
Oricui păcătuiește —
cu fapta sau cu gândul —
oricât se ferește,
îi vine și lui rândul!

[p. 8]

Ca atare, în timpul efortului de reeducare
nu aveți voie să vă dedați
la comentarii defăimătoare!
Este interzis să refuzați
metodele noastre de dezintoxicare!
Aveți înalta datorie
să deferiți, să demascați, să acuzați
orice persoană periculoasă!
Orice bănuit poate fi acuzat!
Vă prevenim:
Orice încălcare a interdicțiilor,
orice pactizare —
a oricui, oricine ar fi —
atrage după sine consecințele
în toate privințele —
inculpatul va fi pedepsit
public și sever!

---

22 reeducare — În limbajul regimurilor autoritare, „îndreptarea” prin constrângere a celor cu alte convingeri politice: detenție, tortură, umilire, declarații de lepădare. (vezi pagina 389)

23 sursa: Aluzie la prima frază a **Manifestului Partidului Comunist** (Marx și Engels, 1848): „Ein Gespenst geht um in Europa — das Gespenst des Kommunismus” — „O stafie bântuie prin Europa: stafia comunismului”. [Karl Marx, Friedrich Engels — Manifest der Kommunistischen Partei (februarie 1848), textul german după Marx-Engels-Werke, vol. 4, Marxists Internet Archive, de]

Vă anunțăm:
Suntem conștienți
că nu vă putem îndemna
să ne aplaudați
pentru cruciada noastră anticomunistă[24]
și creștină!
Într-o lume ademenită de marxism
tăcerea nu mai este o vină!
Moralmente știm că suntem susținuți
printr-o binecuvântată indiferență
de toți cei care rămân surzi și muți
la valul de proteste generale
împinse la demență!

(Cu jovialitate profesională.)

Fiți bineveniți pe continentul nostru!

(Scurt intermezzo[2526] muzical și reclamă turistică.)

VOCEA: Repetăm!

Către noii-veniți, invitați
Sau aduși din înalte rațiuni morale,
. . . . . .

[p. 9]

(Lumină orbitoare asupra publicului. Din gradene[27] izbucnesc strigăte, plânsete, întrebări oprite brusc de un răpăit de armă. La lumina unui reflector[28] care patrulează peste gradene, se pot vedea, îngrămădiți sau răspândiți, COMPAÑEROS însângerați, zdrențăroși, și cămăși, haine întinse pe frânghii de rufe improvizate.)

[p. 10]
[p. 11]

SUFERINȚELE TRUPULUI

(partea I)

(OAMENII ORDINII înconjură publicul și îl înghesuie în mijlocul scenei.)

CORALES: Cine vrea să meargă la W. C.[29]

---

24 cruciada noastră anticomunistă — „Cruciadă” — expedițiile creștine medievale pentru eliberarea Țării Sfinte; în limbajul Războiului Rece, „cruciada anticomunistă” e formula prin care dictaturile de dreapta își prezentau represiunea ca apărare a civilizației… (vezi pagina 374)

25 „interludiu” (it.) — scurt moment muzical între două părți ale unui spectacol. (vezi pagina 379)

26 intermezzo — „Interludiu” (it.): scurt moment muzical între două părți ale unui spectacol; aici, „intermezzo muzical și reclamă turistică” între două anunțuri ale vocii din megafon, la intrarea în lagăr (p. 15). (vezi pagina 379)

27 reflector — Proiector puternic de lumină; în «Schimbarea la față» el „patrulează peste gradene” ca un far de lagăr (p. 15) și se aprinde asupra publicului (p. 15, 26, 244). (vezi pagina 389)

28 gradene — Rânduri de bănci în trepte pentru spectatori, ca într-un amfiteatru. (vezi pagina 377)

29 prescurtare engl. *water closet*, „toaletă”.

să ne anunțe din vreme —
și aceasta deoarece
și voi și noi avem de ce ne teme!
Sunt două riscuri pe care altcumva
n-aveți cum le evita!
Ori puteți fi asasinați
de către rebelii încă neprinși,
ori vă vom ucide noi
pentru că pactizați
cu cei atinși de morbul marxismului!
Pentru securitatea fizică a tuturor
Vă îndemnăm să răriți rândurile!

(OAMENII ORDINII pătrund printre spectatori: — un pas înainte! — un pas la stânga! — un pas înapoi! — un pas la dreapta!)

CORALES: Sunteți datori
să stați cu fruntea sus și ochii spre înainte.
Dați o mână de ajutor
să depistăm printre voi, simpli spectatori,
pe comuniștii, socialiștii, liderii sindicali,

[p. 12]

pe extremiștii revoluționari —
autohtoni sau mercenari.

(OAMENII ORDINII trec de la un spectator la altul privind cu insistență fețele și strigă: Verificat! Triat! Confruntat! Controlat! Cercetat!)

CORALES: Eu, ieri acolo — aiurea,
acum aici, și azi-mâine oriunde,
voi stârpi comuniștii
indiferent cine sunt și unde s-ar ascunde!

(Din public se aude un geamăt.)

PRIMUL OM AL ORDINII *(către spectatorii din jur)*: Nu întoarce capul!

AL DOILEA OM AL ORDINII: Nu întoarce capul!

(Cei DOI OAMENI AI ORDINII înfășcă de brațe pe un compañero[30] aflat în public, îi răsucesc mâinile la spate, îl îngenunche și trăgându-l de păr îl scot din public.)

PRIMUL OM AL ORDINII: Mâinile pe ceafă! Privirea înainte!

CORALES: Ați fost avertizați
Că este interzis orice protest!

PRIMUL OM AL ORDINII: Mulțumiți-vă să ne acuzați

30 compañero — „Tovarăș” (sp.): cuvântul cu care se numeau și se strigau între ei militanții stângii latino-americane; în piesă, numele generic al deținuților și al revoluționarilor (pl. compañeros)... (vezi pagina 373)

în neghioabele voastre tribunale internaționale —
că ne ocupăm noi de rest!
(Acel COMPAÑERO prins în public este adus în fața lui CORALES.)

[p. 13]

AL DOILEA OM AL ORDINII: Aici nu e loc pentru zbierete așa-zis
umanitare —
care-s de fapt propagandă comunistă —
care nu intimidează justițiile militare —
și care pentru noi
nu e decât o vorbărie oarecare —
adu-l încoace!
PRIMUL OM AL ORDINII: Bunul cetățean latino-american
cu solidaritatea aia internațională are ce face!
Se șterge cu ea în dos!
AL DOILEA OM AL ORDINII: Și tu ești marxist, pui de târfă!
COMPAÑERO: No, señor[31].[32]
AL DOILEA OM AL ORDINII: De unde ești, lepădătură?
COMPAÑERO: Din Macondo[33], señor.[34]
AL DOILEA OM AL ORDINII: Vino mai încoace!
COMPAÑERO: Si, señor.[35]
AL DOILEA OM AL ORDINII: Îți bați joc de mine?
COMPAÑERO: No, señor.
AL DOILEA OM AL ORDINII: Atunci fă doi pași ca la armată!
COMPAÑERO: Si, señor.
AL DOILEA OM AL ORDINII: Împachetați-l!
(Ceilalți OAMENI AI ORDINII îl doboară cu lovituri de paturi de armă.)
Ridicați-l!
(OAMENII ORDINII îl ridică însângerat.)

[p. 14]

Dacă spui că ești marxist doar atâta pățești.
COMPAÑERO: Spuneți adevărul, señor?
AL DOILEA OM AL ORDINII: Mai împachetați-l odată!
(Se repetă molestarea.)

---

31 „Nu, domnule.” (sp.)

32 señor — „Domnule” (sp.); señora „doamnă”, señores „domnilor” (p. 12, 17–18, 21–27, 29–30, 32–33, 34–35, 36–38, 39–40 etc.). (vezi pagina 392)

33 sursa: **Macondo** — satul imaginar în care se petrece romanul lui **Gabriel García Márquez** (1927–2014), ***Cien años de soledad* (1967)** („Un veac de singurătate”); compañero-ul răspunde cu un loc care nu există, iar numele devenise, după succesul romanului, chiar emblema Americii Latine.

34 Macondo — Satul imaginar din romanul lui Gabriel García Márquez «Un veac de singurătate» (1967), devenit emblema Americii Latine; compañero-ul, întrebat de unde e, răspunde „Din Macondo, señor” (p. 17). (vezi pagina 382)

35 „Da, domnule.” (sp. *sí, señor*; tipărit fără accent).

Trebuie să te batem, ca să știe și vecinii
că orice apropiere de ideile marxiste
înseamnă că nu vor să mai existe!

COMPAÑERO: Am înțeles, señor. Am să le spun că am fost marxist.

PRIMUL OM AL ORDINII: Ați auzit? *(Râsete.)*

Ăsta e marxist!
Întindeți-i pielea pe ziduri!
Întindeți-o bine,
e tânăr
să nu facă riduri!

(Ritmice lovituri se abat asupra prizonierului.)

CORALES: Noi nu torturăm, nu ucidem și nu terorizăm!

Noi pedepsim!
Nu există zi venită de la Dumnezeu
în care marxiștii să nu cheme populațiile la lupta de clasă
să nu semene ură
să nu distrugă unitatea noastră armonioasă
și astfel
să pierdem aportul valoros al tuturor locuitorilor,
al tuturora — de la bogat la plebeu.

AL III-LEA OM AL ORDINII: Permiteți o întrebare, general Corales[36]?

CORALES: Răspund cu plăcere

la orice întrebare-a presei noastre libere
mai ales.

[p. 15]

AL III-LEA OM AL ORDINII: Se poate numi această acțiune

crimă sau genocid?

CORALES: Când răspunzi drastic la o rebeliune

nu se numește crimă! Ar fi și stupid,
întrucât noi facem o
operație de pacificare, o
operație de purificare!

(OAMENII ORDINII scot din gradene un compañero pe care îl târăsc pe jos până în fața lui CORALES.)

36 Corales — Generalul Corales — personaj inventat, comandantul „lagărului ambulant” din «Schimbarea la față» (p. 11–12): militarul golpist latino-american, care vorbește în numele creștinismului și al libertății în timp ce torturează și execută… (vezi pagina 373)

Există — ați și văzut — procese fulger-legale,
întâi îi condamnăm pentru trădare
și abia după aceea
îi executăm prin împușcare.
Elementele acuzate
le recunoaștem fără dificultate
după tendințe, după vorbe și acțiuni.

(OAMENII ORDINII îl descalță pe compañero și îi smulg haina. Bluza are imprimat chipul lui Guevara[37][38].)

CORALES: Smulgeți-i mutra lui Guevara!

Smulgeți-o cu piele cu tot, (Ordinul e executat.)
Ucideți încă o dată fiara!
Reiau ideea…
că îi recunoaștem mai ales după principalul păcat
acela de a fi comunist, revoluționar,
socialist, stângist, și nu latino-american democrat!

(Către OAMENII SĂI.)

Executarea!
Nu avem nimic de împărțit
Cu cetățeanul apolitic, cu cetățeanul cinstit!

[p. 16]

(COMPAÑERO înainte de a fi împușcat strigă, VENCEREMOS[39]![40] VOM ÎNVINGE — VOM ÎNVINGE — VOM ÎNVIN…)

CORALES: Tot ce facem este pentru generațiile viitoare,

pentru populația pașnică.

(OAMENII ORDINII scandează: Cât suntem și vom mai fi Noi iubim oamenii vii![41])

CORALES: Eu, ieri acolo — aiurea,

---

37 sursa: **Ernesto „Che” Guevara** (1928–1967) — revoluționar argentinian, unul din conducătorii revoluției cubane (1959), ucis în Bolivia, la La Higuera, la 9 octombrie 1967, după capturarea lui de armata bolivianã. Chipul său de pe tricouri și afișe reproduce fotografia lui Alberto Korda „Guerrillero Heroico” (5 martie 1960).

38 Guevara — Ernesto „Che” Guevara (1928–1967) — revoluționar argentinian, unul din conducătorii revoluției cubane, ucis în Bolivia; martirul prin excelență al stângii latino-americane, al cărui chip apare pe bluza unui deținut (p. 18–19)… (vezi pagina 377)

39 „vom învinge!” (sp.) — strigătul (pe care autorul îl traduce imediat) era și titlul imnului Unității Populare chiliene, «Venceremos» (muzica Sergio Ortega, versurile Claudio Iturra; cântecul campaniei lui Salvador Allende din 1970). Cântecul revine în piesă („Vom învinge”) până la ultima didascalie. (vezi pagina 394)

40 VENCEREMOS — „Vom învinge” (sp.) — strigătul revoluționarilor și imnul Unității Populare din Chile (1970, muzica Sergio Ortega); strigat de compañero înainte de a fi împușcat (p. 19) și cântat, ca ultim cuvânt al piesei, „din pereți, din… (vezi pagina 394)

41 sursa: Scandare-parodie a OAMENILOR ORDINII: o lozincă „umanitară” rostită chiar în timp ce împușcă deținuții.

acum aici,
și azi-mâine oriunde,
voi stârpi comuniștii
indiferent cine sunt și unde s-or ascunde!
Vreau să scăpăm lumea de demenți,
de credulii fanatizați
prin câteva cărțulii comuniste care costă doi cenți,
și mai ales de ucigașii aflați
în solda comunismului internațional!
Vom curăța lumea de obscurii profeți
ai prosperității capitaliste fără capital
de comuniști, de socialiști
de stângiști, de revoluționari,
de oamenii fără Dumnezeu, ziceți-le cum vreți,
eu tot îi lichidez!
Asupra ordinului nu se revine!
Ca să vă păstrați libertatea
Și integritatea corporală
între voi și bestiile roșii vor sta de straje
aceste grilaje.

(OAMENII ORDINII construiesc un coridor de grilaje. Pe coridor sunt târâți câțiva compañeros aduși din gradene).

[p. 17]

CORALES: Priviți aceste animale.
Sunt suferinde fiindcă sunt turbate.
Arată astfel întrucât
din divergențe politice
își sar unul altuia în gât!
Dovada că se mușcă și se bat între ei —
sunt plini de sânge și le curg bale!

(Este târât un COMPAÑERO care se sufocă într-o pungă de plastic vârâtă pe cap și legată la brâu.)

CORALES: Ăsta zece zile la rând a strigat
că vrea să respire în libertate comunistă —
să-și respire atunci libertatea ideilor
dacă insistă!

(ALT COMPAÑERO geme și delirează.)

Ăsta cântă.
Să nu vă fie milă, nu e meloman!
L-am prins după ce a tras în noi și ultimul cartuș.
Se cățărase pe niște cadavre
sus pe morman!
Nu-l putem opri din urlat
și atunci îi punem în cap o căldare;
să vedem care cântă mai tare.

(Lovituri cu paturile armelor în căldare.)

Scoateți-i din celulă —
e ora de culcare!
După cum se vede avem grijă de ei!

(Ordonă.)

Executarea!
Mai aveți 2 minute
până sună ceasul de liberă trecere.
Duceți-i mai departe.

[p. 18]

Un cadavru nu vorbește, e adevărat,
totuși pute.

(Sub lovituri de armă, târâți pe jos LOS COMPAÑEROS[42] sunt mânați până lângă un zid. La un semn OAMENII ORDINII scandează isteric: Cât suntem și vom mai fi Noi iubim oamenii vii! Și trag cu armele asupra deținuților. Scurt sunet de sirenă. FEȚELE DE PORȚELAN părăsesc gradenele de unde au asistat ca spectatori și coboară în scenă. Se plimbă de braț, clevetesc, surâd, se salută, își croiesc prin public o pârtie largă, despărțindu-l în două.)

CORALES: Oricum, pot spune:

fericită
această mulțime, curățită
de elementele de stânga;
în ultimă instanță
pot spune:
populația e pe deplin mulțumită
de când am dat vacanță
tuturor partidelor politice.

(Aplauzele OAMENILOR ORDINII.)

PRIMUL OM AL ORDINII: Cumetre general,

un suspect — un student
dibuit că se ascunde printre oamenii de treabă!

AL DOILEA OM AL ORDINII: O mutră suspectă,

42 „tovarășii” (sp., cu articolul hotărât *los*).

señor general[43]*,*
bănuit ca luptător de guerilă[44]*.*

PRIMUL OM AL ORDINII: Cel care-și ține mâinile la spate!

AL DOILEA OM AL ORDINII: Cel care-și ține cu mâinile pulpanele hainei!

E bănuit că ar fi marxist —
în public e cântăreț popular.

[p. 19]

CORALES: Luați-i pe amândoi
interogați-i
cântărețului zdrobiți-i mâinile
și apoi puneți-l în libertate.

(Un OM AL ORDINII suflă în fluier. FEȚELE DE PORȚELAN încremenesc în poziția în care au fost surprinși, sau în devălmășie — îmbrâncindu-se, trăgând unii de alții se grupează în perechi.)

AL III-LEA OM AL ORDINII *(fluierând și alergând printre ei strigă)*: Nu mai mulți de doi!

Nu mai mulți de doi!
Orice grupare mai mare
este delict de război!

CEL CU MÂINILE LA SPATE: E o rușine, señor colonel[45],

să confundați un deputat democrat,
să mă confundați pe mine cu el!
Protestez! Protestez! Protestez!

CORALES: Dați-i drumul!

(I se dă drumul CELUI CU MÂINILE LA SPATE. OAMENII ORDINII îl îngenunchează pe CEL CARE-ȘI ȚINE PULPANELE HAINEI CU MÂINILE.)

UN OM AL ORDINII: Știi cine sunt eu?

ALT OM AL ORDINII: Știi cine sunt eu, marxist împuțit?

UN OM AL ORDINII: Sunt cel care o să-ți zdrobească mâinile!

ALT OM AL ORDINII: Cu mâinile rupte să-mi cânți la ghitară
Să-ți aud vocea grohăind
Lozinca aia barbară!

(Cu paturile armelor îi sunt zdrobite mâinile. Urlet.)

[p. 20]

SEÑORA 1 *(țipăt isteric)*: Ay! Ay — A-yaya![46]

SEÑORA 2: Liniștește-te, scumpa mea!

SEÑORA 1: Dați-mi drumul la general!

SEÑORA 2: Liniștește-te, scumpa mea!

---

43 „domnule general” (sp.)

44 guerilă — Cuvântul spaniol guerrilla („război mic”) s-a născut în războiul de rezistență al Spaniei împotriva armatelor lui Napoleon (1808–1814): lupta dusă de grupuri mici și mobile de partizani, prin ambuscade, sabotaje și hărțuire,... (vezi pagina 377)

45 „domnule colonel” (sp. *señor coronel*).

46 interjecție spaniolă (*¡ay!*) — „vai!”, strigăt de durere sau de spaimă.

SEÑORA 1: Ei bine, nu-mi pasă
nu-mi pasă, nu-mi pasă
de legislația dumitale sănătoasă!
MOMIO: E o rușine!
Spune-i că-i o rușine
să nu accepte democrația care...
SEÑORA 1: Ți-am suportat mirosurile dumitale cazone,
dar nu pot dormi nici o noapte
de urlete sinistre,
de răcnete guturale,
de împușcături, de plânsete...
SEÑORA 2: Liniștește-te, scumpo!
SEÑORA 1: Nu pot dormi
de înjurături și cadavre.
Și mai apoi de atâtea urale!
CORALES: Señora,
Suferim cu toții!
SEÑORA 1: Privește!
Privește în ce hal am ajuns!
CORALES: Suferă întregul continent
și noi împreună cu el!
SEÑORA 1: Nu-mi pasă,
Adu-ți aminte ce mi-ai promis
Poftim: (Răstoarnă o căldare.)

[p. 21]

Cu o căldare de bani — cu o căldare! —
Nu cumperi nici o cană cu lapte.
MOMIO: Señor general, democrația poate restabili
toată catastrofa într-o singură zi!
SEÑORA 1: Și nu mă întreabă nimeni cât costă
parfumul franțuzesc
care să împrăștie năvala de duhoare!
Te conjur!
Trimite-i pe ăștia la locurile lor! (Arată spre public.)
Ce caută ăștia aici
cu mutrele lor schimbătoare
de indignați și acuzatori!?
Vreau vechea și clasica ordine,
Vreau...
CORALES: Fără multe cuvinte!
SEÑORA 1: Vreau vremurile de dinainte!

Să ascult concertele de Bach pentru clavecin[47]
fără să-mi pese
de starea de asediu și de inflație
și nici de cei doi revoluționari ascunși la vecini.

CORALES: Fuga marș!
Arestați-i!

SEÑORA 1: N-ai să îndrăznești!
Sunt nepoții dumitale
pe care i-ai ținut, de nu știu câte ori,
câte două zile prin închisori
pentru că au strigat lozinci la niște demonstrații!

PRIMUL NEPOT: Târfa asta de mătușă
Ne confundă cu cadavrele
rebelilor îngrămădiți la ușă!

AL 2-LEA NEPOT: Mi-e rușine să spun că mi-ești unchi.
Da, señor general (aleargă cu o armă spre gradenele

[p. 22]

unde se află compañeros arestați.)
care nu lași ura mea din rărunchi
să ucidă rebelii înainte de tribunal
(panică, strigăte, împușcături.)
Dintele marxist trebuie scos afară!
America noastră nu-i suportă!

SEÑORA 1: Auzi?
Cum vrei să am cu ei liniște în casă?

CORALES: Puneți mâna pe ei!
(Cei 2 NEPOȚI sunt prinși.)
Vă expulzez! AFARĂ! PLECAȚI ÎN EUROPA!

AL 2-LEA NEPOT: Ai să regreți,

47 sursa: **Johann Sebastian Bach** (1685–1750) — compozitor german; concertele sale pentru clavecin și orchestră (BWV 1052–1065, compuse la Leipzig în anii 1730) sunt aici emblema culturii „clasice” a doamnelor din înalta societate, surde la ce se petrece în jur.

Când îți vor da bătaie de cap
decedații Guevara[48],
Camilo Torres[49], Luis de la Puente,
Lobatón, Marighella,
Yon Sosa, Peredo, Allende[50],

PRIMUL NEPOT: Și nu uita că pe Julido încă nu l-ați împușcat!

CORALES: Expulzați-i!
Nu mi-e teamă de morți,
o scot eu la capăt și cu decedații!

SEÑORA 1: Nu-mi pasă, nu-mi pasă, nu-mi pasă
de legislația dumitale sănătoasă...

PRIMUL NEPOT: Ei, da! O să primesc eu ordine de la o goarnă cazonă!

AL 2-LEA NEPOT: Acum nu militarul sforăitor,
ci legea noastră de fier ne ordonă!

SEÑORA 2: Încetează, scumpo, ajunge!

CORALES: Închideți gura presei neobedient extremiste!

[p. 23]

SEÑORA 2: Ce-ai fi vrut să poată face
împotriva clasei declasate,
împotriva sărăcimii spurcate?!

CORALES: Control sever a tot ce apare în ziare și reviste!
(Către Señora 2.) Vorbiți!

SEÑORA 2: Sunt înspăimântată, señor!
Fetelor,
Am avut un vis înfricoșător!
Când tot așa, tot aici,
mă plimbam, și voi la fel,
și cadavrele multe
colo și colo.

CORALES: Pe scurt, ce doriți?

---

48 sursa: Lista „decedaților” e un martirologiu al gherilelor latino-americane: **Ernesto „Che” Guevara** (1928–1967), ucis în Bolivia; **Camilo Torres Restrepo** (1929–1966), preot catolic columbian intrat în gherila Armatei de Eliberare Națională (ELN), căzut în prima lui luptă, la Patio Cemento, în februarie 1966; **Luis de la Puente Uceda** (1926–1965), conducătorul Mișcării de Stânga Revoluționară (MIR) din Peru, ucis în octombrie 1965 la Mesa Pelada (Cusco); **Guillermo Lobatón**, șeful frontului „Túpac Amaru” al aceleiași gherile peruane, lichidat odată cu ea; **Carlos Marighella** (1911–1969), conducătorul Acțiunii de Eliberare Națională (ALN) din Brazilia, autorul „Mini-manualului gherilei urbane” (1969), ucis de poliție la São Paulo la 4 noiembrie 1969; **Marco Antonio Yon Sosa** (1929 sau 1932–1970), ofițer guatemalez, conducătorul gherilei MR-13, ucis în mai 1970 în Chiapas, la granița mexicană; **Inti Peredo** (Guido Álvaro Peredo Leigue, 1937–1969), tovarăș al lui Guevara în Bolivia, ucis la La Paz la 9 septembrie 1969; **Salvador Allende** (1908–1973), președintele socialist al Chile (1970–1973), mort în Palatul La Moneda în ziua loviturii de stat, 11 septembrie 1973.

49 Camilo Torres — Camilo Torres Restrepo (1929–1966) — preot catolic columbian, sociolog, intrat în gherila Armatei de Eliberare Națională și ucis în prima luptă; figura emblematică a creștinilor revoluționari (p. 25). (vezi pagina 371)

50 Allende — Salvador Allende (1908–1973) — medic și politician socialist chilian, președinte al Republicii Chile (1970–1973) din partea Unității Populare; a murit în Palatul La Moneda în ziua loviturii militare din 11 septembrie 1973... (vezi pagina 367)

SEÑORA 2: Și dumneata, generale!
Era și el
în mână cu aceeași superbă coadă de bici.
CORALES: Încetează, señora!
SEÑORA 2: Chiar așa ai strigat...
CORALES: Încetează cu bazaconiile dumitale!
SEÑORA 2: Tocmai când voiam să-ți spun ceva
într-o audiență ca acum...
CORALES: Luați-o vă rog de aici!
SEÑORA 2: Privește, generale, dar fără să pui mâna!
CORALES: Ieși afară, ești insolentă!
SEÑORA 2: Pe mine mă doare capul,
îmi crapă capul de durere —
nu se vede?

[p. 24]

Mi-l apăs atunci, ca să înțelegi,
și uite! Privește! Privește!
Curge pe mine apă înroșită, sângerie
(din părul ei curge apă sângerie),
și rochia se udă, bălțește.
Privește minunea, privește!
Îmi pierd a doua oară aceeași feciorie,
Zilele și nopțile pâlpâie uimitor
(pâlpâit de reflector)
dar noi — trece timpul — nu mai murim
nici unul din noi nu mai moare
dar privește în jur,
să vezi cumplita oroare...
(Panică multă printre FEȚELE DE PORȚELAN: grimase, gesturi și guri căscate a țipăt de spaimă.)
Morții!
morții învie în gropile lor!
(Executații s-au ridicat de mult în picioare.)
CORALES: Señora! Señora!
Nu e adevărat ce spui,
Calmează-te, îți trebuie odihnă,
SEÑORA 2: Află atunci
ce n-am spus până azi nimănui —
același coșmar l-am avut și la moartea soțului!
CORALES *(o mângâie cu coada de bici — cravașa — pe față, pe sâni, pe coapse, pe pântec)*: Nu e adevărat!
(SEÑORA 2 tremurând, cu ochii închiși, gustă mângâierile.)

Nu e adevărat,
Vi se pare, e un vis!

SEÑORA 2 *(Convulsii, gâfâit)*: Ay-ay-ay!

[p. 25]

CORALES: Liniștește-te! Sunt morți toți! Toți! Toți
pe câți i-am ucis.

SEÑORA 2: Câte plăceri știi să-mi dai!

CORALES: E sfântă acum
liniștea la care a visat
ani la rând soțul tău.

SEÑORA 2: Ah! Ah! Santa Maria[5152]... Dragul meu...
n-ai murit...
te simt iar... n-ai murit...

CORALES: Abia azi am impus
calmul necesar și atât de dorit
de soțul tău, generalul nostru mișelește asasinat!

(Nemișcate — pe fondul unor țipete de spaimă, FEȚELE DE PORȚELAN urmăresc convulsiile SEÑOREI 2, care, epuizată, alunecă pe podea.)

MOMIO *(apropiindu-se)*: Señor general,
Plătește prea mult prosperitatea tuturor...

CORALES: Nu discut! Este necesar
pentru reînnoirea patriei un regim autoritar.

MOMIO: Democrația noastră parlamentară...

CORALES: Ne aflăm din clipa aceasta într-un stat
eminamente depolitizat.
N-am ce face cu politicienii — afară!

MOMIO: Nu e vorba de politică acum!

ALT GLAS DE PORȚELAN: Restabiliți, vă cerem fierbinte!
Biblica democrație creștină.

CORALES: De la bun început v-am avertizat...

[p. 26]

ALT GLAS DE PORȚELAN: Liberalismul — poftim, în două cuvinte!
Soluția economică egal liberalism.

ALT GLAS DE PORȚELAN: Societatea noastră leșină!
Ce faceți în cazul acesta?

MOMIO: Insist să răspundeți cinstit și fără cinism!

CORALES: Americanism și integraționism[53]!

ALT GLAS DE PORȚELAN: Pentru numele lui Dumnezeu,

---

51 „Sfântă Marie” (sp. *Santa María*) — invocarea Fecioarei Maria. (vezi pagina 390)

52 Santa Maria — „Sfântă Marie” (sp. Santa María) — invocarea Fecioarei Maria (p. 27); „Santa nuestra” (p. 46). (vezi pagina 390)

53 integraționism — Doctrina „integrării” economice a Americii Latine în piața continentală dominată de Statele Unite (Alianța pentru Progres, 1961); în gura lui Corales, pereche cu „americanism” (p. 27). (vezi pagina 379)

nu sugrumați economia internă!
Ea și prosperitatea nu au nici o vină!

CORALES: LAGĂR! LINIȘTE! TĂCERE!

MOMIO: Dezaprob felul în care vă adresați —
în fața națiunii —
cetățenilor atașați
efortul politic inițiat!

UN GLAS DE PORȚELAN: Noi nu suntem prizonieri politici,
ci patrioți aliați
la opera de salvare!

(Proteste ale FEȚELOR DE PORȚELAN.)

CORALES: Liniște! LINIȘTE!

Am să vă dau o lecție:
împrăștiați
spectatorii,
invitații;
aduceți într-un singur loc
toți arestații
până la unul — inclusiv

[p. 27]

condamnații la moarte,
morții
și ÎNVIAȚII! (Încep executarea ordinelor.)
Ascultă la mine!
Nu vreau să văd nici invitat și nici spectator
întorcându-se în mers spre stânga lor!
Vreau ordine!
Să nu se audă șoapta!
Se poate ajunge în același loc
și ocolind pe dreapta!
Și acum lecția promisă!
Ca să vedeți că sunteți căcacioși
și oameni de nimic... LINIȘTE!
Vă permit, în perimetrul acestui lagăr
de reeducare creștină și apolitică,
să vă înfruntați cu marxiștii.
Nu voi interveni decât atunci
când veți muri de frică!
Să vă ajungă încă o dată cuțitul
și revoluția comuniștilor —
la os!
Politica voastră e de prisos
fără teroare și fără omor!
Ordon, începeți propaganda[54]!

MOMIO: Señor general,
avem nevoie de un răgaz...

CORALES: Cât?

MOMIO: O lună, două, pentru începutul pregătirilor!

CORALES: Mierda[55]![56]

54 propaganda — Răspândirea organizată a ideilor unui partid sau ale unui stat. (vezi pagina 388)

55 „Rahat!” (sp.) — înjurătură. (vezi pagina 383)

56 Mierda — „Rahat!” (sp.) — înjurătura care revine în gura lui Corales și a compañero-ului (p. 29–30, 44–45, 77–78, 86–87, 92–93). (vezi pagina 383)

Vă dau liber de voie zece minute.
Istoria nu așteaptă, señor!
Chiar și aceste clipe pierdute
sunt în folosul — știți voi al cui.
Hai odată, spuneți și voi —
repetați în cor!

COR: În folosul stângiștilor!

[p. 28]

REPETIȚIE GENERALĂ — GREȘEALĂ CU GREȘEALĂ

(partea a II-a)

Agitația febrilă printre FEȚELE DE PORȚELAN care scot husa de pe statuia unui Crist catolic nerăstignit[57].

Murmure printre COMPAÑEROS. FEMEILE îngenuche în fața statuii. Rugăciuni. FEȚELE DE PORȚELAN îmbracă statueta lui Crist cu o salopetă muncitorească scoasă de MOMIO dintr-un pachet. Apare MAMITA MUNDIAL COMPANIA escortat de COLONEI, și, împreună cu GENERAL CORALES, se așează pentru a asista la spectacol.

O FEMEIE se aruncă la picioarele lui Crist îmbrăcat în salopetă, începând o lungă implorație.

MAMITA: Interesant! Știți cumva cine e femeia?

CORALES: Soție de pușcăriaș politic.

Dintr-acelea care se lasă împunsă dedesubt,
la zid, în picioare,
de câte un gardian mai fălos și corupt.
Uneori gardianul se-nduplecă să-i ducă
bărbatului din închisoare
câte un pachet cu boarfe și mâncare…
Nu se știe cum,
dar a aflat
că bărbatu-său a fost împușcat
între un lagăr și altul, pe drum.

[p. 29]

MAMITA: Popor încă necivilizat și instinctual
și care trebuie ca atare investigat științific.
Vom studia degenerescența umană spre animal.
Fișa femeii, te rog.

CORALES: Colonel Santiago[58]! Fișa soției de stângist ucis!

57 Crist catolic nerăstignit — Statuia lui Hristos fără cruce, pe care FEȚELE DE PORȚELAN o îmbracă într-o salopetă muncitorească (p. 30): imaginea unui Hristos muncitor, pe care fiecare tabără încearcă să-l tragă de partea ei — aluzie la creștinii de stânga… (vezi pagina 373)

58 Santiago — Colonelul Santiago — „comandant al OAMENILOR ORDINII” (p. 11), executantul ordinelor lui Corales; numele e și al capitalei statului Chile (p. 30–32, 42, 63, 76, 79, 86). (vezi pagina 390)

SANTIAGO *(bate călcâiele)*: Născută în Torre Tagle[5960]. Sunt nouă frați.

Unul e socialist. Cel de-al doilea și mai de stânga!
Au murit cu o lună înaintea lui Guevara.
Al treilea, de extremă teroristă castristă[61],
fură consuli străini aliați.
Nu are domiciliu.
O soră este mireasă a lui Cristos cu patru copii
din două căsătorii.
Un alt frate e un nebun periculos,
știe limba quechua[62] și vrea să traducă
din Marx.
Nu mai apucă —
e tuberculos.
Alt frate e fugit în Cuba.
Ultimii doi sunt mineri în Chile și Peru.
Un singur punct salvator:
sora mai mică, după trei ani de bordel,
Azi e amanta unui senator.

(FEȚELE DE PORȚELAN au terminat pregătirile. Izbucnesc focuri de artificii în jurul statuii, petarde și strigăte exaltate.)

(Cortegiu. Murmur cântat în genunchi.)

COR: Ridică-te, scoală-te[63]

---

59 Torre Tagle — nume legat de Lima (Peru): Palatul Torre Tagle (sec. XVIII), al marchizilor de Torre Tagle, azi sediul Ministerului peruan al Afacerilor Externe; ca „loc de naștere”, numele e o notă de culoare locală. (vezi pagina 393)

60 Torre Tagle — Nume legat de Lima (Peru): Palatul Torre Tagle (sec. XVIII), al marchizilor de Torre Tagle, azi sediul Ministerului peruan al Afacerilor Externe; aici, locul de naștere al văduvei unui „stângist ucis” (p. 30). (vezi pagina 393)

61 castristă — De la Fidel Castro: „castrist” — adept al modelului cubanez, al revoluției prin gherilă (p. 31). (vezi pagina 371)

62 quechua — Limbă amerindiană vorbită în Anzi (Peru, Bolivia, Ecuador), limba Imperiului incaș; un frate al văduvei „știe limba quechua și vrea să traducă / din Marx” (p. 31). (vezi pagina 388)

63 vers. **Víctor Jara, *Plegaria a un labrador* (1969)** („Rugăciune către un plugar”) — cântecul cântautorului chilian Víctor Jara (1932–1973, ucis după lovitura de stat, în Estadio Chile), premiat la primul Festival al Noului Cântec Chilian (1969), cu grupul Quilapayún; e construit pe tiparul rugăciunii Tatăl nostru. Corul piesei îl parafrazează strofă cu strofă (aici și pe p. 32–34), iar mai departe e numit „Rugăciunea unui lucrător”: „Levántate y mira la montaña / de donde viene el viento, el sol y el agua. / Tú que manejas el curso de los ríos, / tú que sembraste el vuelo de tu alma. / Levántate y mírate las manos, / para crecer estréchala a tu hermano. / Juntos iremos unidos en la sangre, / hoy es el tiempo que puede ser mañana. / Líbranos de aquel que nos domina en la miseria, / tráenos tu reino de justicia e igualdad. […] / Hágase por fin tu voluntad aquí en la tierra, / danos tu fuerza y tu valor al combatir.” — „Ridică-te și privește muntele / de unde vin vântul, soarele și apa. / Tu, care cârmuiești cursul râurilor, / tu, care ai semănat zborul sufletului tău. / Ridică-te și privește-ți mâinile, / ca să crești, întinde-o fratelui tău. / Vom merge împreună, uniți în sânge, / azi e vremea care poate fi mâine. / Izbăvește-ne de cel ce ne stăpânește în mizerie, / adu-ne împărăția ta a dreptății și egalității. […] / Facă-se, în sfârșit, voia ta aici pe pământ, / dă-ne puterea și curajul tău în luptă.”

și privește fără mânie
Spre muntele de unde vin
curgând spre câmpie
durere și venin.

MAMITA: Generale Corales!

[p. 30]

CORALES: Vă ascult, señor.

MAMITA: Copiii aceștia crescuți în frica lui Dumnezeu
sunt cuminți, puțini și cam neprotejați!

COR: Pe tine care
mânuiești zile și ape
și semeni zbor de condori[64]*,*
Tu, cel pe care
n-au putut să te-ngroape.

CORALES: Impotenți cârtitori! Îi știu eu...
Fricoși lacomi și dezmățați.

COR: Pe tine cel care
n-ai putut să mori
Te rugăm
eliberează-ne pe noi
de cel asupritor.

MAMITA: Orice ai spune —
ei sunt adevărata garanție
pentru investiții și democrație!

CORALES: Nu vă contrazic.

MAMITA: Adu-mi la cunoștință că și dumitale
îți plac cum sunt pe placul meu!

COR: Ridică-te, Isus,
Îndură-te de noi
și adu-ne, Isus,
regatul dreptății celei noi
și al egalității tuturor!

CORALES: Santiago! A sosit momentul
să-ți restabilești prestigiul pierdut —
știi tu cum!

[p. 31]

SANTIAGO: Mi-amintesc, señor,

64 condori — Condorul (Vultur gryphus), marea pasăre de pradă a Anzilor, simbol al popoarelor andine (figurează pe stemele Chile, Boliviei, Columbiei și Ecuadorului) (p. 32). (vezi pagina 373)

Am votat cu partidele de stânga
în calitate de director și deputat
etatizarea pe jumătate
a două mici bănci agricole
din care am delapidat.

(CORALES își dezbracă haina de general sub care se află o haină de general mai mare.)

COR: Ridică-te, Isus,
ridică-te, Isus,
privește mâinile tale
și-ntinde-le, frate iubit,
fratelui tău asuprit

(CORALES îi întinde lui SANTIAGO haina dezbrăcată.)

MAMITA: Felicitări, señor!

SANTIAGO: Mă copleșiți *(îmbracă haina)*.

CORALES: Adu-ți aminte de justețea datoriei
față de patria continentală.
Pentru orice încălcare a democrației
aplici democrația capitală[65]*! (?)*

COR: Vom merge, Isus,
prin sânge uniți.
Picură sânge din pâine —
azi e clipa dorită.
Nu putem aștepta până mâine!

CORALES: Drepți! Și acum dă-mi voie să-ți urez succes!
Și nu uita: necesitatea politică
are propria ei lege morală!

COR: Facă-se voia Ta[66] —
Pe pământ și nu în cer —

[p. 32]

Dă-ne forța și curajul tău
acum în ceasul morții
atâtor care pier
în lupta cu cel rău.

(SANTIAGO bate călcâile. Dă ordine scurte. OAMENII ORDINII flanchează procesiunea care s-a pus în mișcare, ducând pe umăr statueta lui Crist și îndreptându-se spre platforma centrală. MOMIO se cocoață și agață de gâtul

65 sursa: Joc de cuvinte: „democrația capitală” după „pedeapsa capitală” — democrația aplicată cu plutonul de execuție; semnul „(?)” e tipărit așa în carte. Formula revine pe p. 73–74 („APLICĂ DEMOCRAȚIA CAPITALĂ!”).

66 sursa: Versul corului parafrazează deopotrivă cântecul lui Víctor Jara („Hágase por fin tu voluntad aquí en la tierra”) și rugăciunea Tatăl nostru, pe care o răstoarnă: „Vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ” (Matei 6, 10). [Matei (Biblia sinodală), ro.]

statuetei afișul electoral pe care stă scris: VOTUL PENTRU MINE E AL FERICIRII CREȘTINE. Procesiunea e întâmpinată cu fluierături, strigăte, sunete indecente, de grupul de muncitori care desfășoară steaguri roșii.)

MAMITA: Ce caută femeile în plină demonstrație?

CORALES: Propaganda comunistă e o escrocherie sentimentală.

O femeie pătimaș marxistă este mai periculoasă
decât o grevă[67] generală.

MAMITA: Femeile voastre, instinctuale și analfabete,

fac politică din pură imitație!
Grija lor va rămâne tot droaia de copii
și pofta bărbatului gata oricând să se-mbete...

(SANTIAGO ȘI OAMENII ORDINII se interpun între cele două grupuri. Muncitorii scandează): ACCEPTAȚI DELEGAȚII! ACCEPTAȚI DELEGAȚII!)

MAMITA: Și gloata asta se numește clasă progresistă!

VOCI DIN DEMONSTRAȚIE: — Vrem convorbiri de la egal la egal

— Nu poate fi vorba de egalitate
Între muncă și capital!

CORALES: Apucături periculoase, sir![68]

Ierarhic și legal
numai noi suntem clasă progresistă!

[p. 33]

VOCI DIN DEMONSTRAȚIE: — Acceptați sindicatele!

— Acceptați delegații!
— Vă vom răsturna de la putere
odată și odată
noi, exploatații!

(MOMIO răzbate până la treptele platformei pe care le urcă.)

MOMIO: Sir Mamita[69][70],

vă implor —
și pe dumneavoastră, señor,
acceptați compromisul unei întrevederi.
E democratic și util
să înlăturăm două, trei pretenții muncitorești
din cele ignorate până mai ieri!

(MUNCITORUL urcă treptele în aclamațiile demonstranților. MOMIO îl întâmpină afabil, îi strânge mâna, împrăștie, peste mulțime, confeti.)

MOMIO: Prin dumneata, señor lucrător,

---

67 grevă — Încetarea concertată a lucrului, ca protest. (vezi pagina 377)

68 „domnule” (engl. *sir*) — formula cu care Corales i se adresează lui Mamita, capitalistul anglo-saxon.

69 „Domnule Mamita” (engl. *sir*, titlul cavalerilor englezi, folosit aici ca formulă servilă).

70 Mamita — Mister Mamita Mundial Compañía — personaj-emblemă al capitalului străin (nord-american) din America Latină: „mămica mondială companie”, compania multinațională care finanțează și apoi abandonează dictaturile (p. 11–12)... (vezi pagina 382)

patria latino-americană își zărește
ieșirea din impasul numit — atât de jignitor —
în curs de dezvoltare —
Dumnezeu,
dumneata și eu
vor sări patriei în ajutor.

MUNCITORUL: Señor creștin și lider democrat,
într-un continent bogat, unui popor sărac
Dumnezeu îi dă, dar nu-i pune și-n sac!

(MOMIO aplaudă jenat. Demonstranții murmură, scandează, se agită.)

MUNCITORUL *(către MAMITA)*: Eu reprezint sindicatele,
señor MAMITA MUNDIAL COMPANIA.

[p. 34]

MAMITA: Știu pentru ce ați venit! Nu-ți dau nimic mai mult!

APARICIO *(se urcă pe o tribună improvizată)*: Compañeros! muncitori!

MUNCITORUL: Al doilea punct al revendicărilor...

APARICIO: Știm de pe acum care va fi
răspunsul acestei mari companii!

MAMITA: Și așa m-am lăsat prostit de alții ca dumneata
numai din înțelegere creștinească și umanitară!

(DEMONSTRANȚII râd în hohote.)

MUNCITORUL: Al doilea punct al revendicărilor
este cedarea a jumătate
din beneficiile de proprietate!

APARICIO: Compañeros!
Nu e de ajuns!
Să devenim stăpânii propriilor noastre bogății!

MAMITA *(către MOMIO)*: Într-un fel, obrăznicia ăstuia are temei!

APARICIO: Naivitatea noastră a devenit,
pentru imperialism, o nouă vacă de muls!

MAMITA: Recunoașteți și voi, sindicatele,
că până să vin cu banii mei
aveați o autohtonă producție de mături și pături.
Asta era politica voastră economică!

APARICIO: Azi costă mai mult materia primă
Decât munca cea mai calificată!
O nesperată justificare pentru aceeași crimă
numită exploatare
care rămâne aceeași ca și altădată!

[p. 35]

MAMITA: Înțelegi?

Până să vin eu, numai obiectele de artizanat
și fructele exotice intrau în schimbul vostru comercial
între un capăt și altul de sat!

MUNCITORUL: Noi suntem obligați să ne vindem forța de muncă!

MAMITA: Ești încăpățânat!
Afacerile și organizarea
în America metisă[71]
nu sunt de nasul lucrătorului încă rural!

O VOCE: Nu îngăduim schilodirea voinței clasei producătoare
de bunuri materiale! (Aclamații.)

MUNCITORUL: Noi suntem obligați
să ne vindem forța de muncă,
iar voi să o cumpărați!

MAMITA: Greșești!

APARICIO: Greșim,
dacă vom crede
că revendicările vor fi acceptate!

MAMITA: Nu sunt obligat să cumpăr munca voastră!

APARICIO: Compañeros!

MAMITA: Iar dacă ai fi dumneata proprietar,
după un an de relativă prosperitate,
pentru oricare dintre mărfuri
vei găsi cumpărători din ce în ce mai rar!

APARICIO: Monopolismul internațional[72]
pentru oricare din mijloace are o scuză!

MUNCITORUL: Și munca noastră este un capital!

[p. 36]

MAMITA: Perfect! În această afacere astea-s condițiile!
Dacă nu-ți convine — refuză!

APARICIO: În fața greutăților noastre, soluțiile
nu le poate găsi
decât socialismul,
care va birui și aici, într-o zi!

MAMITA: Ai toată libertatea să...

MUNCITORUL: Și dacă vom pune mâna în cruce

71 America metisă — America Latină ca lume a metisajului — amestecul europenilor, amerindienilor și africanilor („metis”, sp. mestizo, născut din părinți de neamuri diferite) (p. 36, 76–77). (vezi pagina 367)

72 Monopolismul internațional — În vocabularul marxist, dominația marilor monopoluri (trusturi, companii multinaționale) asupra economiei țărilor sărace — trăsătură a imperialismului după Lenin («Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului», 1916)... (vezi pagina 383)

ce vei mai exploata,
cui vei mai vinde și ce vei mai cumpăra
Sir, Herr[73], monsieur, señor[74]?

(Aclamații, agitație printre demonstranți.)

O VOCE: Nu renunțăm la drepturile noastre!

MULȚIMEA: NU-NU-NU!

NU-NU-NU!

MAMITA *(așteaptă potolirea vacarmului)*: Învață să fii politicos.

Vorbeam eu.
Întrucât m-ai întrerupt, audiența s-a terminat.
Ieși afară!

MUNCITORUL: Am încercat să te conving spre interesele dumitale.

A doua oară dumneata mă vei chema, señor!
După grevă!

MAMITA *(către MOMIO)*: Please[75], dă-i o pereche de palme individului.

MOMIO: Nu înțeleg pentru ce, însă! *(Îi dă o pereche de palme MUNCITORULUI.)*

MAMITA *(către MUNCITOR)*: Consideră că te-a mustrat un unchi mai mare.

Acum vei primi o pereche de palme pentru amenințare.

[p. 37]

MOMIO: Nu este în spiritul democrației liberale!

Sir, vă conjur! (Execută ordinul. Către MUNCITOR.) Acestea din partea mea, întrucât nu este loial din partea dumitale
Să vii la o discuție cu atâta mulțime în jur!

MUNCITORUL *(către MAMITA)*: O clipă, señor!

MAMITA *(către MOMIO)*: Du-te și adu un bici.

Ăstuia trebuie să-i explici
și elementarele norme comunitar-internaționale
ale marii producții industriale!

DEMONSTRANȚII: Nu ne batjocoriți!

Suntem nedreptățiți!
Să trăim cum voi trăiți!

MOMIO: E prea complicată problema,

Poate totuși renunțați!
Auziți ce se întâmplă afară!

(CORALES dă ordine scurte, în jurul lui se grupează OAMENI AI ORDINII, și se îndreaptă către DEMONSTRANȚI.)

CORALES: Bagă la cap, secătură politică, cască urechile

---

73 „domnule” în patru limbi: engleză (*sir*), germană (*Herr*), franceză (*monsieur*), spaniolă (*señor*) — adică oricare ar fi naționalitatea capitalului străin.

74 Herr — „Domnul” (germ.) — Folticska își germanizează numele în „Herr Feltiz” ca să pară bun supus (p. 36–37, 121–122, 148–149). (vezi pagina 378)

75 *Please* (engl.) „te rog”.

și ia aminte!

MOMIO: Calmați-vă, señor Corales.

CORALES: Sămânța tuturor discordiilor sociale
este creștinească lozincă[76] —
toți oamenii sunt egali în fața lui Dumnezeu[77] —
folosită de ateii comuniști în detrimentul armoniei sociale,
Să le băgăm în cap cu forța și celălalt precept —
ca pe tine iubește-l pe aproapele tău[78].

O VOCE: Să dispară sărăcia și foamea!

[p. 38]

DEMONSTRANȚII scandează: Nu ne batjocoriți!
Suntem îndreptățiți!
Să trăim cum voi trăiți!

MUNCITORUL *(către MAMITA)*: Ascultă!
Noi suntem o clasă progresistă indiferent de
lătrăturile dumitale despre supremația tehnocrației[79]*!*
Forța noastră este o realitate,
socialismul este o clarviziune,
o cerință istorică.
TE URĂSC! TE URĂSC DE MOARTE!
Ura mea este ură de clasă
organizată și metodică.

(Dă cu pumnul în masă. Pumnul sângerează.)

(Busculadă între DEMONSTRANȚI ȘI OAMENII ORDINII. Doi OAMENI AI ORDINII urcă scările și îl arestează pe MUNCITOR. Prin mulțime, UN OM AL ORDINII îi ține pumnul însângerat ridicat. AMANDA țipă, plânge, se agață de OAMENII ORDINII încearcă să-l smulgă din strânsoare pe MUNCITOR. E îmbrâncită.)

CORALES: Dacă în fața lui...

(Vacarm. Nu se face auzit.)

---

76 lozincă — Lozinca (din rus. lozung, germ. Losung „parolă”) e formula scurtă, ușor de memorat și de scandat, prin care o putere sau o mișcare își rezumă programul. (vezi pagina 381)

77 sursa: Ideea vine din Sf. Pavel: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Galateni 3, 28). [Galateni (Biblia sinodală), ro.]

78 sursa: Porunca a doua din Evanghelie, întoarsă de Corales pe dos: „Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți” (Matei 22, 39 ; cf. Levitic 19, 18). [Matei (Biblia sinodală), ro.]

79 tehnocrației — Tehnocrație — conducerea societății de către specialiști (ingineri, economiști, manageri), în numele eficienței și deasupra opțiunilor politice; aici, argumentul capitalului străin împotriva revendicărilor muncitorești (p. 38). (vezi pagina 393)

Dacă în...
(țipă) LAGĂR! LINIȘTE!
(Scurtă busculadă. OAMENII ORDINII impun scurt tăcerea.)
Dacă în fața lui Dumnezeu toți oamenii sunt egali,
e o minciună sfruntată comunistă,
o mârșavă propagandă
că ar fi progresistă
tocmai așa-zisa clasă socială care,
economicește,
cere să fie ajutată!

[p. 39]

Iată de ce se impune o mișcare
civico-militară[80]*.*
Amin!
MOMIO *(întrerupându-l din reculegere. Panică)*: Señor general Corales,
Cer să apărați libertatea electorală!
(Aplauzele DEMONSTRANȚILOR. Aclamații. MOMIO face semn că vrea să continue.)
Insist să apărați democrația socială
Este indicat, señor, să interveniți
numai în cazuri de forță majoră.
Dar atunci cu toată asprimea!
(MOMIO urcă pe platformă, însoțit de SANTIAGO,)
MOMIO: Să refuzăm cu toții utopiile absurde!
Socialismul, comunismul!
(Huiduieli.)
Dar noi suntem revoluționari și patrioți:
Trăiască revoluția în libertate!
(Aplauze.)
Fiindcă sprijinim ideile civilizației prospere,
Ideea de progres material;
Dar să nu uităm că progresul material nu se poartă la revere,
ci în buzunare, și se numește capital.
(Huiduieli. FEȚELE DE PORȚELAN aplaudă.)
Să-i sprijinim pe curajoșii întreprinzători!
Singura soluție într-o țară săracă!
(Huiduieli. SCANDARE:

80 civico-militară — „Mișcare civico-militară” — formula prin care juntele își prezentau lovitura de stat ca pe o alianță între armată și „societatea civilă” (p. 39, 65–66, 77). (vezi pagina 372)

Mumie, codoașă![81]
Cornută fără boașe!)

[p. 40]

Vom spori investițiile de capital (huiduieli)
În primul rând capitalul —
Și abia în al doilea rând munca —
Poate să asigure salariul vital[82] (huiduieli și aplauze.)

SCANDARE: Mumie codoașe!
Cornută fără boașe!

(Câțiva muncitori busculează FEȚELE DE PORȚELAN, le smulg din brațe statuia lui Crist și cântând RUGĂCIUNEA UNUI LUCRĂTOR[83], vâră în găurile celor două palme ale statuii secera și ciocanul[84].)

MOMIO: Cetățeni!... Mă adresez bunului latino-american... *(E huiduit.)*... Nu poate să existe... nu poate... *E întrerupt de scandări.)*

APARICIO: Compañeros,
Ați... ați auzit cu toții...

MOMIO *(panicat și patetic)*: Nu poate să existe economie dacă nu există
reguli clare ale jocului pentru diverse sectoare...

(Cântecul, huiduielile îl întrerup definitiv.)

APARICIO: Compañeros!... Compañeros!...
Ați auzit cu toții... (cântecul a scăzut.)

O VOCE: Vorbește, stânga unită! Liniște!

APARICIO: Ați auzit cu toții aplauze și huiduieli
de-a lungul discursului creștin democrat!
Era huiduit de câte ori amintea
de capital, de întreprinzători, de fericirea
de a fi exploatat (râsete)
într-un cuvânt, de imperialism și monopolism de stat.

(MOMIO și SANTIAGO își vorbesc în șoaptă. SANTIAGO coboară și ordonă scoaterea căștilor și infiltrarea printre DEMONSTRANȚI.)

---

81 sursa: Scandare a stângii împotriva lui Momio: joc pe porecla *momio* („mumie”, conservator) și pe *cabrón* („încornorat”), al doilea nume al personajului — „Cornută fără boașe!”.

82 salariul vital — Calc după sp. sueldo vital: salariul minim legal, socotit necesar traiului, din legislația chiliană; cuvânt de campanie electorală pe care îl folosesc toate taberele (p. 40, 41, 77). (vezi pagina 390)

83 sursa: **Víctor Jara, *Plegaria a un labrador* (1969)** — „Rugăciune către un plugar” (sp. *labrador* „plugar, om care lucrează pământul”), cântecul parafrazat de cor pe p. 30–34; vezi nota de acolo.

84 secera și ciocanul — Emblema comunismului (unirea țăranilor și a muncitorilor), adoptată de Rusia Sovietică în 1918 și apoi de partidele comuniste (p. 40, 51). (vezi pagina 391)

[p. 41]

Iar... (aplauze)
iar aplauzele erau pentru vorbe ca acestea:
revoluționari, patrioți,
sau:
Trăiască revoluția în libertate! *(Aplauze.)*
sau:
Să asigurăm salariul vital! (Aplauze.)
Compañeros!
America noastră metisă trăiește blestemul cuvintelor!
Ce să înțeleagă creolul[85] *sau araucanul*[86]
sau strănepotul acelui sclav negru, pus în libertate
nu din convingeri umanitare, ci din ne-rentabilitate,
ce să înțeleagă călărețul gaucho[87]*, sau minerul andin*
din cuvintele acestea: revoluție și socialism?
Cuvintele acestea înseamnă experiență
experiență socială intensă, istorie din plin.

(UN OM AL ORDINII începe să cânte; ceilalți OAMENI AI ORDINII își alătură glasurile; DEMONSTRANȚII huiduie.)

Ajută-mă, Doamne,
să lupt cu Satana.

MICUL COR: Să mor pentru tine
pentru credința sfântă

VOCI: — Nu răspundeți!
— E o provocare!
— Nu-i loviți!

MICUL COR: Voi fi pentru tine
Adânc iubitorul
Și apără, Doamne,
de rău tot poporul.

(O VOCE începe să cânte: „VOM ÎNVINGE![88]” DEMONSTRANȚII cântă. OAMENII ORDINII se retrag.)

[p. 42]

APARICIO: Cuvintele revoluție și socialism,

---

85 araucanul — Araucan — numele dat de spanioli poporului mapuche din sudul Chile și al Argentinei, care a rezistat cuceririi spaniole aproape trei secole (poemul lui Alonso de Ercilla, La Araucana, 1569–1589) (p. 41). (vezi pagina 368)

86 creolul — Creol (sp. criollo) — în America Latină, descendentul născut în colonii al europenilor; în sens larg, omul de baștină al continentului (p. 41). (vezi pagina 373)

87 gaucho — Călăreț-păstor din pampa Argentinei, Uruguayului și sudului Braziliei, figură centrală a folclorului și literaturii de la Río de la Plata (José Hernández, Martín Fierro, 1872) (p. 41). (vezi pagina 376)

88 sursa: „Vom învinge” — «Venceremos», imnul Unității Populare din Chile (muzica Sergio Ortega, versurile Claudio Iturra, 1970), înregistrat de grupurile Inti-Illimani și Quilapayún; vezi p. 19–20.

Compañeros,
înseamnă experiență socială și istorie trăită
din plin! (Aplauze.)

MAMITA: Cine este acesta? Vreau fișa lui!

APARICIO: Pe continentul nostru își plimbă taraba economiștii
și tehnicienii.
Noi conchistadori[89]*, vânzători de cuvinte magice*
ca libertate, revoluție, tradiție, popor — petarde fără fum
aflate în dotarea oricărui dictator;
fumul țâșnește mai târziu
din armele cu care sunt uciși cei ce le stau
în drum.

CORALES: Santiago! Fișa!

SCANDARE: Un popor strâns unit[90]
Nu poate fi nimicit.

APARICIO: Metisul înghite și suportă orice aberație politică
dacă i se repetă vorbele de mai înainte.
Conflictele de clasă se pot aplana între noi
dacă două evenimente politice opuse
folosesc aceleași cuvinte!

(Aplauze.)

89 conchistadori — Conchistador (sp. conquistador „cuceritor”) — cuceritorii spanioli ai Americii din secolul al XVI-lea (Cortés, Pizarro); aici, ironic, economiștii și tehnicienii străini, „vânzători de cuvinte magice” (p. 42). (vezi pagina 373)

90 sursa: Traducerea lozincii chiliene „¡El pueblo unido jamás será vencido!” („Poporul unit nu va fi învins niciodată!”), devenită titlul cântecului compus de **Sergio Ortega** și înregistrat de grupul **Quilapayún** (1973), imn al rezistenței după lovitura de stat.

Nu trebuie să mă aplaudați,
ci să învățăm să explicăm fără tăgadă
înțelesul socialismului
oricărui om de pe stradă!
Noi am moștenit o mână de aristocrați
ai bumbacului, ai fructelor exotice
ai minereurilor, deci:
crânceni producători de materie primă;
moștenim milioane de înfometați și disperați,

[p. 43]

dar mai puțin de un proletar adevărat
la kilometrul pătrat!
Compañeros,
Comuniști, socialiști, studenți și revoluționari,
țelul luptei noastre, în aceste condiții, este
obținerea conștiinței marxiste, proletare!
Prima condiție pentru clădirea socialismului,
a societății viitoare!

(Aplauze. Urale. Huiduielile FEȚELOR DE PORȚELAN.)

Avem de ales:
Barbarie sau socialism[91]*!*[92]

(Cântecul „Vom învinge”!)

(Aplauze, strigăte aprobative. Agitația instalării unor afișe, panouri ale mișcării marxiste.)

MAMITA: Prea mult zgomot. Nu mai aud ce îmi spuneți!

CORALES *(țipă)*: LINIȘTE!

(Strigătele nu încetează. SANTIAGO învârtește manivela unei sirene polițienești. Liniște.)

SANTIAGO: Compadre[93] general Corales[94],

---

91 sursa: Formula lui **Rosa Luxemburg** (1871–1919) din broșura „Junius” (*Die Krise der Sozialdemokratie*, 1916): „Sozialismus oder Barbarei” — societatea burgheză stă în fața dilemei „ori trecerea la socialism, ori recăderea în barbarie”; Luxemburg o atribuie lui Engels. [Rosa Luxemburg (Junius) — Die Krise der Sozialdemokratie, broșura «Junius» (Zürich, 1916), textul german, Marxists Internet Archive, de]

92 Barbarie sau socialism — Formula Rosei Luxemburg (1871–1919) din broșura „Junius” (1916), reluată de stânga latino-americană; rostită de Aparicio (p. 43). (vezi pagina 369)

93 „cumetre” (sp. *compadre*) — nașul sau cumătrul; în America Latină, formulă de familiaritate între prieteni și complici.

94 Compadre — „Cumetre” (sp. compadre) — nașul sau cumătrul; în America Latină, formulă de familiaritate între prieteni și complici (p. 43). (vezi pagina 372)

Ultima oară vorbitorul a fost găsit împușcat
la Punta Arenas[95], în Chile,
dar informațiile pe care le-am verificat
spun că a mai fost ucis odată în Antile[96],
altă dată în inima Anzilor, ca partizan,
apoi în Bolivia, apoi în Jujuy[97]
adică cel puțin o dată în fiecare an.

MAMITA: Probabil n-a fost ucis cum trebuie.

SANTIAGO: Sunt de acord cu dumneavoastră, señor,
ultima oară n-a fost ucis decât de două ori.

[p. 44]

CORALES: În orice caz, eu vă garantez
că oriunde voi poposi
îl voi ucide o dată în miez de noapte
o dată în miez de zi. (Izbucnesc toți trei în râs.)

MAMITA: Și totuși
comuniștii se înmulțesc mai repede ca mușteleprin gunoaiele marginilor de orașe.

(Doi OAMENI DE ORDINE ridică un grilaj la care dau năvală strivindu-se — bărbați și femei.)

CORALES: Mierda! E exclus!

FEMEILE: — Stăm și așteptăm de dimineață!
— Lada de gunoi când sosește!

CORALES: Și totuși preventiv îi izolăm prin bariere
militare și sanitare, dintre cele mai severe…

FEMEILE: — Lada de gunoi!
— Când sosește?
— Stăm de dimineață!
— Să vină odată!
— Să vină mai repede!
— De foame mi se face greață!

CORALES: Populația asta sălbatică și declasată
e în stare numai de crime abjecte.

(Apare OMUL FĂRĂ BRAȚE peste grumazul căruia este petrecută cureaua unei arme.)

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Ce credeți voi, oameni din popor!

FEMEILE: — Gunoiul! Gunoiul!

---

95 Punta Arenas — Oraș în extremul sud al statului Chile, pe strâmtoarea Magellan; după lovitura din 1973, insula Dawson, din apropiere, a fost lagăr pentru miniștrii și conducătorii Unității Populare (p. 44). (vezi pagina 388)

96 Antile — Arhipelagul din Marea Caraibilor (Cuba, Haiti, Republica Dominicană, Puerto Rico și insulele mici) (p. 43–44). (vezi pagina 367)

97 Jujuy — Provincie din nord-vestul Argentinei, la granița cu Bolivia, în Anzi (p. 43–44). (vezi pagina 379)

— La prânz o să plouă!
— Vărsați-l odată!

[p. 45]

— Dacă-l ia apa?
— Ce ne mai rămâne nouă?

CORALES: Pe cel care scormonește ilegal
o ladă de gunoi nevărsată
nici după moarte nu pot să-l ierte!

OMUL FĂRĂ BRAȚE *(circulă neobservat în preajma lui CORALES și MAMITA)*: Priviți-l!
Își umflă bucile grase,
se screme să facă promisiuni.
Pârțâitul lui însă miroase
tot a sărăcie și minciuni!

FEMEILE: Roagă-i tu! Roagă-i să ne dea!
Dacă cerem noi poate nu vor!
Roagă-i tu! Roagă-i!

CORALES: Ăștia nu sunt un prețios capital
nici pentru cei mai îndărătnici marxiști!

(MAMITA aruncă peste populație un pumn de bomboane. Se iscă debandadă[98], peste care MAMITA aruncă niște confeti.)

MAMITA: Populație carioca[99]!
Pestriță... îmi place... (o femeie gravidă cântă și dansează greoi; în jurul ei, mâini întinse la cerșit)... e exotic.

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Nu vă lăsați amăgiți de dărnicia lor!

MAMITA: Un ziarist de stânga îi numește zdrențăroși mâniați.

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Ce mai așteptați!
La moarte cu stăpânii!

CORALES: Știm!
Știm că azi comuniștii în tentativele lor ucigașe...

[p. 46]

MÂNIATUL *(din mulțime)*: La moarte cu stăpânii!

FEMEILE: — Nu supăra señorii!
— Închide-i pliscul!
— Și mie mi-e foame!
— Țineți-l pe loc! (Liniște.)

CORALES: ...folosesc atât propaganda cât și armele de foc!

FEMEILE: — Așteptăm chircite pe vine!

---

98 debandadă — Dezordine, harababură (fr. débandade) (p. 45, 64, 356–358). (vezi pagina 374)

99 carioca — Locuitor al orașului Rio de Janeiro (Brazilia); în gura lui Mamita, epitet „exotic” aplicat oricărei populații latino-americane sărace și pestrițe (p. 45). (vezi pagina 371)

— Lada de gunoi!
— Lada de gunoi!
— Gunoiul când naiba mai vine?
— Vrem să mâncăm și noi!

MAMITA: Căutați o soluție!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: La moarte cu bogații!
Dați-mi o mână de ajutor!

(Rumoarea se stinge brusc.)

CORALES: De fapt așteptăm, señor, așteptăm
să se nască miracolul nostru economic,
un miracol tipic,
valabil oricând și pentru toate țările,
indiferent de blocul politic!

FEMEILE *(exclamații, cruci făcute, țipete)*: — Ay! Ay! Santa nuestra[100]!
— Și-a pierdut mâinile!
— Nu are mâini! Dați-i ajutor!
— Vino-ncoace! Vino încoace!
— Cine te-o șterge unde-i rușine?
— Vino încoa să nu te bată!
— Ce are? De ce nu vine?
— Ce porți blestemăția aia la gât?

MAMITA: Aflați
Cât de tare sunt înfometați!

[p. 47]

CORALES: La naiba! Glumiți! Nu se poate afla!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Dați-mi o mână în ajutor
atunci când vă strig:
La moarte cu bogații!
Puneți mâna pe armă și împușcați-i!

(MAMITA despachetează un calup de țigări de foi, și mototolește încet celofanul.)

MÂNIATUL: Auziți ce spune?
Măcar să strigăm:
La moarte cu bogații
La moarte prin tortură!

FEMEILE: Taci! Taci! *(Se lasă liniște.)*

100 „Sfânta noastră!” (sp.) — invocație către Fecioara Maria.

A foșnit o hârtie!
— N-am auzit nimic
— Dați-i una peste gură!
— A foșnit! A foșnit!
— Și eu am auzit!
— Spurcăciune!
— Nu este bun decât de lătrătură!

MAMITA: Ai observat reacția lor?
Și totuși cred că da!
Sper că te-ai convins!
Se poate afla
Gradul lor de înfometare!

(Aprinde țigara de foi și aruncă mușțiucul[101] tăiat în mulțime.)

FEMEILE: — Mai aruncați, señor!
— Să vă dea Dumnezeu sănătate!
— Aruncați ceva de dragul copiilor!
— Nu mai vărsați gunoiul atât de departe!

MAMITA: N-aveți metode perspicace.

[p. 48]

E o situație specială în care
cu violența nu aveți ce face!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Trebuie să te hotărăști:
Vrei să fii alături de cel care te asuprește,
sau vrei să înveți,
și mereu să înveți să-l urăști!

MÂNIATUL: Ascultați și urmați vorbele acestui luptător.

CORALES: M-ați convins...
Cât timp gloata asta ciulește
urechea și se holbează
la orice hârtie care foșnește,
sărăcia noastră veghează
ca marxismul să fie învins!

FEMEILE: Taci, gură-spartă!
— Ce stai! Apucă-l de zdrențe!
— Adu-l aici!
— Hai odată!

(OMUL FĂRĂ BRAȚE e târât în mijlocul femeilor care îl îngrijesc, îl spală, îl împodobesc.)

101 mușțiucul — Mușțiuc (germ. Mundstück) — capătul țigării sau al țigaretei care se ține în gură; aici, vârful tăiat al țigării de foi, aruncat ca o pomană (p. 47). (vezi pagina 384)

— Ce te zbați ca un pește?
— Mi-e milă de el!
— Are ochii uscați!
— Frige ca gheața!
— Doamne ferește!
— Înlocuiți-i mâinile, fetelor!
— Spălați-l!
— Cu apă! Spălați-l ușor!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: V-am cerut să-mi dați o mână în ajutor!

FEMEILE: Ia uitați ce chipeș ar fi
dacă și-ar putea închide
buzele peste gingii!

CORALES: Și totuși, *sir*, până acum am făcut ce-am putut:

[p. 49]

rata natalității nu mai depășește
rata venitului brut!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Dacă ucizi unul din clasa potentată
nu faci o crimă!
Nu, nu e o crimă!

FEMEILE: Nu te-ai rugat la Dumnezeu.
— N-o să-ți ierte greșelile niciodată!
— Aș fi avut în casă un preot și eu
dacă n-aș fi născut o paralizată!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Pândiți-i când grohăie în hamac!
Împușcați-i!
Cu o mână de gloanțe
le veniți tuturora de hac!

MÂNIATUL: Dați foc! Incendiați cu răbdare
America burgheziei noastre barbare!

FEMEILE: — Vrea ceva!
— Văd că mișcă limba în gură!
— Află ce vrea!
— Ce spune?
— I-o fi foame! N-avem ce-i da!
— I-o fi sete de atâta căldură!
— Dați-i să bea! Apă să bea!

MAMITA: Toți acești declasați disperați
să fie împrăștiați
în operații de pionierat industrial.

MÂNIATUL: Destupați-vă urechile,
auziți ce vă spune!

FEMEILE: — Taci din gură!

— Tu să nu mai vorbești!
— Hai, gata-gata-gata!

MÂNIATUL: Oameni de nimic!

[p. 50]

Stați ca vitele la tăiere! Meritați o soartă și mai rea pentru atâta pasivitate!
Oameni de nimic! Asta sunteți! Oameni de nimic!

MAMITA: Să li se dea de lucru
Dar nu în același local!
Acolo pot fi racolați
de vreun lider politic...

CORALES: Ăștia vor fi împușcați!

MAMITA: ...Sau de vreun lider sindical!

MÂNIATUL: Învățați să arătați măcar cu degetul!

FEMEILE: Pe cine? Pe cine? Pe cine?

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Fiți voi degetul care stă pe trăgaci!

MÂNIATUL: Cum pe cine?
Pe el, pe el
și pe alții care or să trăiască și mai bine
dacă tu continui să taci!

CORALES: M-am gândit! Preiau cu succes tactica franceză din Alger[102][103]:
Nici un bănuit
de poziție stângistă
nu va găsi de muncit!

OMUL FĂRĂ BRAȚE: Auziți și priviți
cum vă cumpără prin înfometare!

MÂNIATUL: Uite strigoii!
Ziua par oameni,
dar noaptea
dansează ca dracii în burțile noastre flămânde.
Uite-i! Uite-i!
Noaptea sunt schelete.
Alungați! Să se ducă în iad!

[p. 51]

Dați-le foc! Incendiați!
Zdrobiți-i! Cei care aveți ghete
zdrobiți-le carnea pe schelete!

(OAMENII ORDINII dau buzna.)

---

102 sursa: Aluzie la războiul din Algeria (1954–1962) și la „Bătălia Algerului” (1957), când parașutiștii francezi ai generalului Jacques Massu au zdrobit rețelele FLN prin razii, tortură și dispariții; doctrina franceză a „războiului contrarevoluționar” (Roger Trinquier, *La Guerre moderne*, 1961) a fost predată apoi militarilor din America Latină și aplicată de dictaturile din Argentina și Chile.

103 tactica franceză din Alger — Aluzie la războiul din Algeria (1954–1962) și la „Bătălia Algerului” (1957), când parașutiștii francezi au folosit sistematic tortura și „cartografierea” populației; metodele au fost apoi predate armatelor latino-americane… (vezi pagina 393)

MÂNIATUL *(cu arma în mâini, trăgând focuri)*: Veniți cu mine
să le forțăm mâna.
Smulgeți-le puterea! Smulgeți-le
proprietățile
și banii pe care stăpânii îi vântură
cu lopețile!
(Țipete, busculadă, plânsete, rugăminți, molestări, vociferări.)
MAMITA: De ce nu-i învățați
pe disperații ăștia îngrămădiți la garduri
că doar câteva ore de soare
îi scapă de paraziți și de griji
și vindecă oricare loc unde-i doare?
SANTIAGO: Generale!
Am prins încă un profet nebun — un piroman
tocmai când voia să dea foc la cocioabe!
FEMEILE: — Aruncați ceva de mâncat!
— Dați-ne! Dați-ne!
— Gunoiul de ieri prea putea!
— Nu mai aduceți gunoi stricat!
— Aduceți și aici gunoaie bogate!
SANTIAGO: Am găsit printre ăștia un cadavru, un revoluționar,
pe care eu personal l-am interogat.
N-am avut de ales —
i-am tăiat BRAȚELE
și mai apoi l-am împușcat!
Dar asta în urmă cu patru luni!

[p. 52]

Înțelegeți?!
Acum patru luni,
Și nu aici, ci în zona de mlaștini!
CORALES: Ăștia-s nebuni!
SANTIAGO: O femeie vroia să-l alăpteze.
L-au îmbrăcat cu panglici și flori,
mi-au cerut să nu-l iau!
Să-l las să doarmă și să viseze!
CORALES: Iată, señor Mamita, de ce nu pot avea grijă de ei!

Întâi trebuie uciși dușmanii Americii noastre plătiți de Havana, de Moscova, de Peking[104]!
Vâlvătaia asta revoluționară
numai cu sângele lor pot s-o sting!

[p. 53]

UTOPIA[105]

(partea a III-a)

SANTIAGO: Am găsit, señor, câteva soluții
împotriva propagandei marxiste!
Cel mai ușor a fost cu negrii
și cu indienii...

(Câțiva OAMENI AI ORDINII aduc în îmbrânciturі trei bărbați și o bătrână — INDIOS)

Iată-i cum reacționează:
animale! Aproape nu știu limba noastră civilizată.

(Își scoate casca din cap și așterne în jurul său, pe pământ, mici pancarte propagandistice din hârtie. Către INDIOS.)

Vă suntem prieteni (își bate umerii cu palmele.)
Semnul nostru este acesta (desface un afiș rupt pe care se află secera și ciocanul.)
Suntem comuniști, socialiști, revoluționari.
Re-vo-lu-ți-o-nari!
Vă dăm pământul seniorilor latifundiari[106].

(Arată spre pământ și spre ei.)

Vi-l dăm vouă!
În comunism totul se împarte pe jumătate.

[p. 54]

(Arată cu degetul în palmă semn de jumătate. INDIOS — până acum au stat nemișcați; la ultimele gesturi ale lui SANTIAGO, unul s-a întors spre bătrână, i-a spus ceva, bătrâna a alergat speriată și a adus în fugă două găini și un cocoș.)

SANTIAGO: Sărmanii robi ai lui Dumnezeu

---

104 Peking — Forma veche a numelui capitalei Chinei (azi Beijing); Havana, Moscova și Peking — cele trei centre ale comunismului mondial, acuzate de junte că plătesc gherilele (p. 50–51). (vezi pagina 386)

105 sursa: **Thomas More, *Utopia* (1516)** — cartea umanistului englez care descrie o insulă cu o societate ideală, fără proprietate privată; de aici „utopie” — proiectul unei societăți perfecte, irealizabile (gr. *ou-topos* „niciun loc”). Titlul părții a III-a e ironic: „utopia” e aici propaganda comunistă jucată de polițiști. [Thomas More — De optimo statu reipublicae deque nova insula Utopia (1516), textul latin, The Latin Library, la]

106 latifundiari — Latifundiar — stăpân de latifundii, moșii uriașe lucrate de țărani fără pământ; latifundiul, moștenit din epoca colonială, a fost ținta reformelor agrare din America Latină (Chile, 1967–1973; Peru, 1969) (p. 51). (vezi pagina 380)

au înțeles că vreau să le tăiem animalele și cocoșii
și nicidecum
că aș avea ceva să le dau eu!

MAMITA: Să trimitem o echipă de antropologi să le studieze civilizația rudimentară, și câțiva geologi
pentru pământurile acestea, să le prospecteze.

SANTIAGO: Ei bine, iată cum răspund la propagandă!

(Către INDIOS.)
Suntem prieteni!

(Face un pas.)
Sunteți egalii noștri în socialism!

(Face un alt pas. UN INDIAN pe brânci trasează în fața lui SANTIAGO o linie în nisip.)

SANTIAGO: Vă dau pământ!

(SANTIAGO face încă un pas. INDIENII își încarcă armele.)
Vă dăm drepturi egale!

(Face un pas și depășește linia de demarcație. INDIENII duc armele la ochi și trag în micile pancarte propagandistice de hârtie.)

[p. 55]

MAMITA *(aplaudă)*: Mă mir însă că băștinașii aflați la nivelul comunei primitive[107] n-au acceptat
comunismul marxist!
Pentru că, nu-i așa?,
între comunism și primitivi
identic nu e numai modelul!

(Râd toți trei.)
Operațiunea dumitale o pot numi umanitară
prin aceea că ai conturat granița între civilizație
și lumea barbară!

SANTIAGO: Muchas gracias, sir![108]
După câte am înțeles, turbulenții și elementele periculoase
doresc un fel de societate sovietică
M-am gândit că din rândurile lor
în primul rând femeile trebuie scoase
și în așa fel încât tot marxismul să fie țap ispășitor.

(Prin scenă trece, împinsă de OAMENII ORDINII, o cutie cu gratii în care se află înghesuiți mulți copii: țipete și plânsete de copii. FEMEILE sar țipând sălbatic să rupă gratiile.)

FEMEILE: — Copiii mei!

---

107 comunei primitive — „Comuna primitivă” — în teoria marxistă a istoriei, prima formațiune social-economică, fără proprietate privată și fără clase (Engels, Originea familiei, a proprietății private și a statului, 1884); Mamita face din ea o glumă… (vezi pagina 373)

108 „Mulțumesc mult, domnule!” (sp. *muchas gracias* + engl. *sir*).

— Juanita! Pequeño![109]
— Marcelino!
— Unde-i duceți?
— Nu plecați cu ei!
— Câinilor!
— Dați-mi copiii!

SANTIAGO: Copiii mai mari de trei ani
Trebuie rupți de familie și educați
în lagăre de partizani.
Așa se întâmplă și în Uniunea Sovietică[110].

[p. 56]

(Țipete, plânsete SCANDĂRI: NU-I ADEVĂRAT NU-I ADEVĂRAT!)
Cei ce se opun vor fi arestați
fiindcă sunteți pentru socialismul vostru o piedică!

AMANDA: Nu e adevărat! Nu-l credeți!

O FEMEIE: Pleacă de aici cu socialismul tău!

ALTĂ FEMEIE: Curvă roșie!

A 3-a FEMEIE: Tu nu știi ce-i aia un copil.

AMANDA: Gândiți-vă un pic!

O FEMEIE: Tu, pui de cățea, n-ai născut
După ce te-ai tăvălit cu atâția în așternut!

AMANDA: Nu mai țipa atâta, ce dracu! Nu știți decât să vă smulgeți părul din cap, să blestemați și să vă închinați?
Proastelor!
Au reușit să vă ațâțe, să vă învrăjbească!
Ascultă aici! Lasă mătura din mână! Ascultă!
Pentru fiecare copil dorim să se împartă
măcar câte o cană cu lapte.

(Femeile se potolesc.)
Să vi se pună în palmă bani
ca să aveți cu ce să-i creșteți până la 10 ani!

O FEMEIE: Tu n-ai copii, târfă, ce-mi spui tu mie...

AMANDA: Ba am! Ba am și mai cresc și doi nepoți,
și acum gândește-te!
Dacă vi s-ar lua copiii din poală

[p. 57]

și-ar mai planifica vreun guvern popular
lapte și bani pentru haine și școală?

A II-a FEMEIE: Tu! Tu, asta care trăncănești, nu vezi copiii închiși acolo!

ALTĂ FEMEIE: Mănânci rahat!

---

109 *Juanita* — diminutivul numelui Juana; *pequeño* (sp.) „micuțule!”.

110 Uniunea Sovietică — Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (U.R.S.S., 1922–1991), statul comunist condus de la Moscova (p. 53). (vezi pagina 394)

Faci propagandă, și copiii mei sunt sechestrați!

AMANDA: Și copiii mei se află acolo!

Vouă nu vi se pare ciudat
că slugile celor care au bani
se grăbesc să dea o mână de ajutor
Frontului nostru popular[111]*?*
Ia gândiți-vă!
Slugile celor cu bani
dau ele sprijin
celor care-i urăsc pe bogați?
Nu, femei!
Asta nu se întâmplă nici în rai!
Fapta lor e o faptă reacționară[112]*.*
Află, dacă până acum nu știai,
Câinii nu au ce căuta
în alianța noastră populară!

(FEMEILE își pun mâinile în cap și încep să țipe în bocet.)

CORALES *(țipă isteric)*: ARESTAȚI-LE!

(OAMENII ORDINII se reped și le leagă mâinile împreunate deasupra capului, înnodând frânghia ca un juvăț în jurul gâtului. Bocetul încetează brusc.)

CORALES *(arătând-o pe AMANDA)*: Și târfa asta trebuie scopită.

Avem șocuri electrice specializate
pentru instigările comuniste până nu de mult practicate.
E măsura științifică cea mai nimerită.

[p. 58]

(OAMENII ORDINII o încercuiesc pe AMANDA și o trântesc la pământ. Țipăt de fiară rănită.)

Târfa asta care repetă pe zi
cuvântul socialism de mai multe ori
decât se spală într-un an la subsuori!
Găuriți-i vintrele, loviți-o cu baioneta peste organ!

(Țipăt disperat de femeie.)

Să nu se mai nască pe lume nici un marxist
terorist, socialist,
Pentru noi tot un drac, un golan!

(Răcnet.)

111 Frontului nostru popular — Front popular — alianță electorală a partidelor de stânga (comuniști, socialiști, radicali); în Chile, Frontul Popular din 1938 și apoi Unitatea Populară (Unidad Popular) a lui Salvador Allende, victorioasă la alegerile din 1970… (vezi pagina 376)

112 reacționară — „Reacționar” — potrivnic progresului; în limbajul comunist, dușman de clasă al socialismului: „Provocare reacționară!” (p. 274). (vezi pagina 388)

Stropiți-o cu apă!
Plimbați-o pe târâtură prin fața copiilor ei și prin fața femeilor.
(AMANDA e târâtă prin fața cuștii în care sunt închiși copiii. Plânsete și scâncete de copii. Femeile plâng.)
Să vadă întreaga populație
ce bestie poate să se nască din acest popor!
(AMANDA se prăbușește.)
Hai, hai, scoală-te, cățea!
Aduceți hârtie igienică, să jure pe ea!
(FEMEIA geme delirant.)
Are voce frumoasă!
(OAMENII ORDINII râd.)
Să ne cânte!
(OAMENII ORDINII răcnesc aprobator.)
— Să ne cânte cântecul acela murdar
„Vom învinge”, imnul așa-zis revoluționar!

[p. 59]

(OAMENII ORDINII o înconjoară pe AMANDA, o lovesc cu armele și urlă: cântă! cântă! cântă! Schingiuita începe să cânte.)
OAMENII DE ORDINE: — Ridică-ți poalele să te auzim mai bine!
— Cântă!
— Cântă!
— Nu sta cu spatele la mine! (Lovitură cu patul armei.)
— Nu sta cu spatele la mine! (Lovitură cu patul armei.)
(Celelalte femei încep să murmure și ele „VOM ÎNVINGE”. OAMENII ORDINII se reped să le lovească pe femei.)
CORALES: Și acum ține asta în mână și jură —
(îi aruncă AGITATOAREI un sul de hârtie igienică)
ține-o, când îți zic, și jură!
Jură că ești o cățea de comunistă
și că ai făcut numai rău!
Înjură-ți copiii și tot neamul tău!
(AGITATOAREA bâiguie și deliră.)
Acum, după ce a jurat,
vârâți-i pe gât sulul de hârtie
să vadă și poporul cât rahat
poate să înghită o stângistă cât e vie!
Ați scos ceva de la ea?
UN OM AL ORDINII: — N-a spus nimic, señor.
Oricât am chinuit-o, nimic n-a ajutat!
(Focuri de armă. OAMENII ORDINII iau poziție de luptă. Un COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE

[p. 60]

aleargă cu o armă în mână către grupul FEȚELOR DE PORȚELAN.)

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE (în porta voce[113][114].): Încetați persecuțiile și execuțiile!

Așa-zisele forțe de ordine să afle, să știe
că pentru fiecare nevinovat ucis
suntem în stare să ucidem zece burghezi!
O sută! O mie!

APARICIO: Ne adresăm partidelor creștine, democrate,

liberale și celorlalte aripi ale lor —
Văd că nu șovăiți să călcați în picioare
mult trâmbițata voastră legalitate.

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Momio Cabrón[115]! Momio Cabrón!

Convinge-ți gorilele[116] tale demente
să înceteze aventura lor periculoasă!

APARICIO: Mă adresez poporului, clasei muncitoare,

să nu săvârșim această gravă eroare!
Ce se întâmplă cu noi
nu este o simplă aventură de gorile înarmate,
ci o metodică teroare
împotriva organizațiilor muncitorești
care vor să-și construiască o societate diferită,
societatea socialistă!
Violența antimuncitorească
nu e realizarea unui singur dement,
ci acțiunea tuturor elementelor burgheze reacționare
care vor să zădărnicească
efectul propagandei revoluționare!
Iar mârșava acțiune necesită
uriașe sume și un sălbatec antrenament
de dezumanizare!

MOMIO: Calomnie! Calomnie! Diversiune stângistă,

---

113 „la portavoce” (it. *portavoce* „megafon, pâlnie de vorbit”, dar și „purtător de cuvânt”) — compañero-ul strigă printr-un megafon.

114 porta voce — „În porta voce” — la portavoce (it. portavoce „megafon”): compañero-ul strigă printr-o pâlnie de vorbit (p. 56). (vezi pagina 387)

115 Momio Cabrón — Numele liderului democrat-creștin din «Schimbarea la față»: momio (în Chile, „mumie”) — porecla dată de stânga, în anii Unității Populare (1970–1973), conservatorilor; cabrón (sp.) — „țap”, „încornorat”, înjurătură. (vezi pagina 383)

116 gorilele — „Gorile” (sp. gorilas) — porecla militarilor golpiști în Argentina după lovitura de stat din 1955, extinsă apoi în toată America Latină la militarii care dau lovituri de stat și la susținătorii lor (p. 56, 57). (vezi pagina 377)

[p. 61]

sectarism și pansovietism[117]!
Partidul vostru nu este legal, întrucât folosiți calomnia.
(Vociferări și scandare: MUMIE, CODOAȘE, CORNUTĂ FĂRĂ BOAȘE!)
MOMIO: ...folosiți calomnia, insulta și ofensa,
iar acum încercați să ne discreditați...
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Strunește-ți gorilele.
(Rafală de armă. Țipete, panică în grupul FEȚELOR DE PORȚELAN.)
Să nu se amestece în treburile dintre noi dacă vrei să nu-ți scurtăm zilele!
MOMIO: Acum vă dedați la agresiuni barbare!
Și asta cu ce scop?
Ca să nu ajungem la putere
și să vă dejucăm afacerile voastre murdare!
(Altă rafală de armă.)
Încetați! Încetați!
Unde vedeți voi victime muncitorești?
(SANTIAGO își retrage în fugă OAMENII DE ORDINE.)
Eu însă vă pot arăta scrijelituri de gloanțe
pe zidurile caselor unor cetățeni pașnici și onești!
(MOMIO traversează o mare de huiduieli.)
VOCI: Jos Mumia!
Jos libertățile burgheze!

[p. 62]

APARICIO: Păstrați calmul!
Toți cei cu mințile treze —
păstrați calmul!
SCANDARE: Mumie, codoașe!
Cornută fără boașe!
(MOMIO în fața lui CORALES și MAMITA)
MOMIO: Respect, știți asta, forțele de ordine...
CORALES *(îl întrerupe)*: Cam târziu, señor creștin și deputat
și cu coada cam între picioare!
MOMIO: Vă rog,
Îmi voi permite să folosesc o expresie ceva mai tare!
V-ați declarat...,
MAMITA *(îl întrerupe)*: Chiar mai tare decât lovitura primită în acea parte a corpului pe care nu vreau s-o numesc?
MOMIO: Sir Mamita, am un răspuns și pentru dumneavoastră,

---

117 pansovietism — Cuvânt format după „panslavism”: ambiția Uniunii Sovietice de a-și întinde dominația peste lume — acuzația obișnuită a dreptei împotriva partidelor comuniste (p. 57). (vezi pagina 386)

dar fiindcă vă respect, nu îndrăznesc...
Señor general Corales,
vă întreb ce se întâmplă?
Peste tot haite de propagandiști înrăiți —
de unde apar?
Cum se înmulțesc?
Trebuia până acum să aflați cu ce bani sunt plătiți!

(FEȚELE DE PORȚELAN formează o procesiune religioasă cântând „Pater noster[118]”[119])

CORALES: Ați cerut apărarea libertății electorale!

MOMIO: Acum e vorba de imixtiunea comuniștilor!

[p. 63]

CORALES: Mă supără obrăznicia dumitale...

(Procesiunea — ajunsă în fața unui panou propagandistic de stânga — îngenunchează. Cele 2 SEÑORAS izbucnesc în plâns.)

COR: Adu, doamne, pacea în țară
ochiul tău peste noi să vegheze
alungă, doamne, pericolul comunist.

(MOMIO îngenunche, se închină și se ridică.)

MAMITA: Dumneata singur le-ai dat nas aventurierilor,
celor de stânga, să vă castreze!

MOMIO: Vă vârâți nasul acolo unde nu e decent
și pe întuneric nici nu vedeți bine.

(CORALES îi dă o palmă)
Dumnezeule, pe acest continent...

(CORALES îi mai dă o palmă.)
Încă n-a dat nimeni în mine!

CORALES: N-are nimic, te-ai obișnuit!

MOMIO: V-ați declarat probabil dușmanul meu personal
așa cum se declară și liderul comunisto-socialist
principalul vinovat de dezastrul politic național
și vinovatul moral
pentru politica oarbă, vândută, și care nu ajută la nimic.
Am să-l distrug cu propriile lui arme
pe acest lider care ademenește susținătorii
democrației liberale și creștine cu lozinci marxiste

[p. 64]

și care învrăjbește clasele sociale și seamănă în oameni ură de clasă!

CORALES: Soarbe puțin suc de ananas.

---

118 lat. *Pater noster* „Tatăl nostru”, primele cuvinte ale rugăciunii domnești în latină (Matei 6, 9–13), după care rugăciunea e numită în Biserica catolică; forma tipărită „nostram” e greșită. (vezi pagina 386)

119 Pater noster — Lat. (vezi pagina 386)

MOMIO: Muchas gracias[120], señor...

(FEȚELE DE PORȚELAN: Jos marxismul! Jos marxismul!)

MOMIO: Și asta când?

MAMITA: Nu-mi spuneți mie señor,

Vorbiți ascultătorilor!

MOMIO *(se întoarce)*: Și asta când?

După ce prin jertfă personală

am creat un climat prosper și progresist!

FEȚELE DE PORȚELAN: Noi avem două păcate —

Nație — legalitate.

MOMIO: Îi voi pregăti o opoziție dură!

Am să transform revoluția lui în revoluție cerșetoare!

Vrea să aducă la noi moda sovietică sau socialistă?

Să încerce!

Îi pregătesc acestui bolșevic[121] năpârlit

o soartă politică amară și tristă!

FEȚELE DE PORȚELAN: Heil[122]! Heil![123]

Heil! Heil! Heil!

MOMIO: Voi folosi și eu tactica rusească

a pământului pârjolit[124]!

FEȚELE DE PORȚELAN: *Heil! Heil!*

[p. 65]

PRIMUL NEPOT: Stafia comunistă trebuie izgonită![125]

(Se aruncă asupra muncitorilor.)

AL 2-LEA NEPOT: Expulzați comuniștii în Cuba!

Toți comuniștii

Fuga

în Cuba!

(Cu făcliile de ceremonial religios dau foc la afișele comuniste.)

PRIMUL NEPOT: Havana trebuie dărâmată!

---

120 „Mulțumesc mult” (sp.).

121 bolșevic — Membru al fracțiunii „majoritare” (rus. bolșinstvo) a Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia, condusă de Lenin din 1903; după 1917, comunist rus; în gura dreptei, orice comunist (p. 59, 82). (vezi pagina 369)

122 „Heil!” (germ. „mântuire; noroc!”) — salutul nazist („Heil Hitler!”, „Sieg Heil!”); scandat aici de FEȚELE DE PORȚELAN, el dezvăluie fondul fascist al „democrației creștine”.

123 Heil — „Mântuire, noroc” (germ.) — salutul nazist („Heil Hitler!”); scandat de FEȚELE DE PORȚELAN și de nepoți, el dezvăluie fondul fascist al ordinii (p. 58–59, 73–74). (vezi pagina 378)

124 pământului pârjolit — „Tactica pământului pârjolit” — distrugerea a tot ce i-ar putea folosi inamicului (recolte, sate, poduri), la retragere; legată mai ales de Rusia (1812, 1941) (p. 59). (vezi pagina 385)

125 sursa: Aluzie la începutul **Manifestului Partidului Comunist** (Marx și Engels, 1848): „Ein Gespenst geht um in Europa — das Gespenst des Kommunismus. Alle Mächte des alten Europa haben sich zu einer heiligen Hetzjagd gegen dies Gespenst verbündet” — „O stafie bântuie prin Europa: stafia comunismului. Toate puterile bătrânei Europe s-au aliat într-o sfântă hăituire a acestei stafii”. [Karl Marx, Friedrich Engels — Manifest der Kommunistischen Partei (februarie 1848), textul german după Marx-Engels-Werke, vol. 4, Marxists Internet Archive, de]

Ocupați Cuba[126]*,*
acolo este buba!

(Atac asupra demonstranților. Cele două SEÑORAS țipă isteric și panicard[127][128].)

APARICIO: Rezistați
Fără să fiți masacrați!

(DEMONSTRANȚII scandează îndemnul și luptă cu incendiul.)

CORALES *(către MOMIO)*: Felicitări señor!
Patria îți mulțumește!

MAMITA: Meriți pe deplin, acum,
importantele sume de bani
pe care mi le-ai cerut
prin intervenția câtorva patrioți veterani!

(DEMONSTRANȚII se strâng în masă compactă și scandează: Într-un front strâns uniți nu putem fi nimiciți!)

[p. 66]

MOMIO: Ce înseamnă asta, señor?
Vă întreb, nu mai înțeleg nimic!

(CEI DOI NEPOȚI le folosesc drept scut pe cele două SEÑORAS în timpul atacului asupra DEMONSTRANȚILOR.)
Salvați doamnele!
Vor fi călcate în picioare
de brutele astea — cine le-a invitat?
Niște brute care fac o politică abjectă
de nu mai știu care culoare!

CORALES: LINIȘTE! LINIȘTE!

(Intervin OAMENII ORDINII.)

MOMIO: Faceți ce știți!
Dar vă implor,
apărați libertățile electorale!
Apărați libertățile electorale
și barați concurența comuniștilor!

APARICIO: Compañeros!

126 sursa: Strigătul nepoților amintește de tentativa de invazie a Cubei de la Golful Porcilor (aprilie 1961), organizată de CIA cu exilați cubanezi.

127 cuvânt format după fr. *paniquard* („alarmist, care intră ușor în panică”, familiar): „țipă isteric și panicard” — cuprinse de panică. (vezi pagina 385)

128 panicard — Cuvânt format după fr. paniquard („alarmist”): „țipă isteric și panicard” — cuprinse de panică (p. 60). (vezi pagina 385)

Acte iresponsabile, crime și torturi —
iată recuzita[129] electorală a partidelor burgheze!
Burghezia — până și ea s-a speriat
de efectele nocive ale așa-zisului climat democrat.
Libertățile burgheze au devenit o sperietoare
nu numai pentru pașnicii proletari încrezători,
ci și pentru clasa socială dominatoare!
Clasa muncitoare însă nu dă înapoi.

(SCANDĂRI: Într-un Front strâns uniți! Nu putem fi nimiciți!)

Toate forțele progresiste răspund la apel,
toți revoluționarii sunt cu noi!
— Proletari din uzinele mari și mici!
***SCANDARE**: Prezent!*

[p. 67]

— Sutele de propagandiști socialiști, comuniști, revoluționari uciși!
***SCANDARE**: Prezent!*
— che Guevara[130]!
***SCANDARE**: Prezent!*
— Republicile țărănești bombardate[131].
***SCANDARE**: Prezent!*
— Nevăzuții prieteni din Guadalajara
***SCANDARE**: Prezent!*
Toți oamenii conștienți de la sate
***SCANDARE**: Prezent!*
— Socialismul, compañeros, se naște și va apare din rădăcinile istoriei
noastre încă nescrise și din realitățile noastre așa cum sunt ele,
incredibile și amare!

(Ciocnire între lanțul de DEMONSTRANȚI și bariera de OAMENI AI ORDINII. În spatele acestei bariere, FEȚE DE PORȚELAN se agită demonstrativ.)

MOMIO: Partidul ostil bunului latino-american,
partid ostil prosperității latino-americane,
indiferent cum se numește: comunist, socialist sau revoluționar,
este și rămâne lipsit de simțăminte morale!
Dovadă sunt incidentele pe care le provoacă!
Cetățenii cinstiți să refuze în cor.

FEȚELE DE PORȚELAN: Jos marxismul!
Jos marxismul!

MOMIO *(către FEȚELE DE PORȚELAN)*: La acest refuz față de politica lor

---

129 recuzita — Recuzită — totalitatea obiectelor mobile folosite de actori în spectacol (arme, scrisori, vase, scaune). (vezi pagina 389)

130 sursa: „Che” — interjecție argentiniană de adresare („măi!”, „ascultă!”), pe care Ernesto Guevara o folosea atât de des încât cubanezii i-au făcut din ea poreclă; aici tipărit cu literă mică.

131 sursa: Aluzie la „republicile independente” țărănești din Columbia (Marquetalia, Riochiquito, El Pato), zone de autoapărare comunistă bombardate și ocupate de armată în 1964–1965 („Operațiunea Marquetalia”), de unde s-au născut FARC.

Ei ne răspund grosolan: și ce dacă?!

DEMONSTRANȚII scandează: Mumie ascultă

Mănâncă doar ce scapi din burtă!

(Un demonstrant se desprinde din lanț și cu prăjina unui steag lovește într-un OM AL ORDINII protejat de cască cu vizieră, scut contra pietrelor etc. și înarmat.)

[p. 68]

MOMIO: Ay! Iată unde am ajuns!

Ordinea publică este bătută cu ciomege!

(Incidentul încremenește ascultând comentariul.)

Acest om al ordinii

(OMUL DE ORDINE iese din coloană și face o plecăciune.)

este plătit din taxe și impozite grele
nu pentru a menține legalitatea,
nu pentru a proteja cetățeanul de rele,
ci, după cum întreaga opinie publică înțelege,
pentru a mânca bătaie în lege!

(OMUL ORDINII se zbate ca și cum ar fi fost bătut și fără apărare. FEȚELE DE PORȚELAN țopăie și țipă isteric

Jos marxismul!
Jos marxismul!

MOMIO: Mulțumiți pentru asta, buni cetățeni,

clicii de stânga, clicii comuniste,
care de când controlează furia mulțimii instigate
trece direct la provocări dirijate,
nu se mai mulțumește doar să asiste!
Să nu vă mire dacă mâine
micuțul prunc din căminul latino-american
din cauza nerușinatei propagande politice
va pune mâna pe toroipan
îndrăznind și asupra părinților lui să-l ridice!

(Cei 2 NEPOȚI huiduie și țipă isteric:

Jos marxismul! Jos marxismul!
Noi avem două păcate!
Nație și libertate!

[p. 69]

DEMONSTRANȚII scandează Mumie ascultă!

Mănâncă tot ce scapi din burtă!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Nu vrem negocieri și concesii față de patroni!

Atacul contra noastră urmărește în realitate să provoace eșecul politicii revoluționare!

(Demonstranții amenință din nou Bariera. Același Demonstrant se desprinde din lanț și — au ralenti[132][133] — cu prăjina steagului lovește în același OM AL ORDINII.)

APARICIO: Ce face acest muncitor? Se mobilizează!

Și se apără! El e pus în situația să apere cu disperare
cuceririle sale revoluționare!
Așa și numai așa trebuie înțeleasă
această imagine fotografiată, filmată și difuzată
de către burghezia mai mult sau mai
puțin creștină
și din ce în ce mai puțin democrată —
ca o lecție care n-are cum să le strice.
Cu o întâmplare ca asta nu poate fi ștearsă
de pe lista cauzelor înapoierii noastre economice
partea lor copioasă de vină.

(La un ordin al lui SANTIAGO, BARIERA de OAMENI AI ORDINII se desface pentru câteva clipe. Prin ea cei 2 NEPOȚI se reped și îi molestează pe DEMONSTRANT, după care se retrag rapid în spatele BARIEREI, care se închide proteguitor.)

(FEȚELE țipă: JOS MARXISMUL!

Noi avem două păcate
Patrie și libertate[134]!.)

COR: FASCISMUL NU VA TRIUMFA![135]

FASCISMUL NU VA TRIUMFA!

APARICIO: DE CE NU VA TRIUMFA?

[p. 70]

COR: PENTRU CĂ VOM RIPOSTA!

PENTRU CĂ VOM RIPOSTA!

APARICIO: CUM?

COR: LUPTÂND!

LUPTÂND ȘI FORMÂND UN FRONT POPULAR!

(Lanțul de DEMONSTRANȚI se mișcă amenințător. SCANDĂRI:

---

132 fr. *au ralenti* „cu încetinitorul” (în cinema, imagine derulată mai lent decât în realitate); tipărit greșit «au relanti». (vezi pagina 368)

133 au ralenti — Fr. (vezi pagina 368)

134 sursa: „Patrie și libertate” (și variantele „Nație și libertate”, „Nație — legalitate”) — ecou al numelui organizației chiliene de extremă dreaptă **Frente Nacionalista Patria y Libertad** (1971–1973), condusă de avocatul Pablo Rodríguez Grez, grupare paramilitară care a luptat prin atentate și sabotaje împotriva guvernului Allende; emblema ei, poreclită „la araña” („păianjenul”), amintea de svastică (vezi p. 73–74).

135 sursa: Scandare antifascistă cu ecou din Războiul civil spaniol („¡No pasarán!” — „Nu vor trece!”, Dolores Ibárruri, 1936), reluată de stânga chiliană împotriva grupărilor de extremă dreaptă.

JOS FASCISMUL!
JOS FASCISMUL!
Lanțul de DEMONSTRANȚI înfruntă bariera, agitând PANCARTE, LOZINCI, SCANDĂRI.)

CORALES: Debandada...
Debandada asta trebuie înăbușită,
Santiago! REPRESALII!

SANTIAGO: Imposibil, generale Corales.
Este o întrunire autorizată.

CORALES: Nu hârțoagele tale contează!

SANTIAGO: E imposibil intervenția noastră!
Am fost insistent rugat
să nu tulbur mai ales
confruntările dintre grupările politice de stânga.
Democrații spun
că din aceste toleranțe democratice
avem numai de câștigat.

(Același DEMONSTRANT — au relanti — se desprinde din lanț cu prăjina steagului în mână, îndreptându-se spre OMUL ORDINII.)

UN CREȘTIN ROȘU[136][137]: În fața ochilor se întrupează din groază
violența, hulită de Dumnezeu!

[p. 71]

Nu loviți! (DEMONSTRANTUL se oprește derutat.)
Violența scormonește în sufletul creștinului muncitor
și dă la iveală două vrăjmășii.
Vrăjmășia păgubitorului și vrăjmășia celui păgubit.
Și amândouă vrăjmășiile lovesc obrajii
aceluiași trup!
Nu loviți!

(DEMONSTRANTUL își înfrânge îndoiala și lovește OMUL ORDINII. Bastoanele și paturile armelor celorlalți OAMENI AI ORDINII îl molestează pe DEMONSTRANTUL trântit la pământ.)

UN CREȘTIN ROȘU: Dar dacă aveți conștiința că numai lovind vă câștigați modestul loc sub soare, Dumnezeu atunci nu-și va întoarce fața de la noi!

APARICIO: Compañeros!

136 sursa: „Creștinul roșu” — creștinul de stânga, ca în lista personajelor (UN CREȘTIN DE STÂNGA): figura preoților și laicilor catolici care s-au alăturat stângii, de la Camilo Torres la mișcarea chiliană *Cristianos por el Socialismo* („Creștini pentru socialism”, 1971–1973).

137 CREȘTIN ROȘU — „Creștinul roșu” sau „creștinul de stânga” (p. 12) — figura preoților și laicilor catolici angajați alături de stânga, în spiritul „teologiei eliberării” (p. 64, 64, 73). (vezi pagina 373)

Burghezia, partidele ei de dreapta
fac o propagandă deșănțată
unei fapte care a putut fi parțial fotografiată
ca și cum ea, fapta,
n-ar fi fost provocată
de violența cea mai violentă,
cunoscută sub numele de exploatare.
Știm cu toții însă
că nici un muncitor
nu vrea să-și vadă copiii orfani
și soția văduvă plânsă;
nici un muritor
nu ucide și nici nu se lasă asasinat
cu scopul de a fi fotografiat
alb-negru sau color!
Am spus în public, și nu doar o dată:
Violența noastră este o ripostă.
dar nu o ripostă armată,

[p. 72]

ci una politică,
Compañeros.
Prin consecventă noastră muncă politică
să convingem orice conștiință proletară
și orice voce care se ridică
să aibă curajul să ceară
naționalizarea companiilor internaționale[138],
exproprierea bogățiilor agricole,
expulzarea lui MAMITA MUNDIAL COMPANIA
și a slugilor sale ridicole!

(Urale, scandări, agitatori muraliști[139] instalează panouri de propagandă vizuală.)

MAMITA: Nu, domnilor,
Asta nu mai pot accepta!

CORALES: Într-adevăr!

138 sursa: Naționalizarea a fost miza politică a epocii: în Chile, cuprul marilor companii nord-americane (Anaconda, Kennecott) a fost naționalizat prin lege votată unanim de Congres în iulie 1971; în Peru, regimul militar „revoluționar” al generalului Juan Velasco Alvarado (1968–1975) a naționalizat petrolul (International Petroleum Company, 1968) — de aici replica lui Corales: „Naționalizarea o vom face noi, inițiatorii mișcării civico-militare!”.

139 muraliști — Muralism — pictură monumentală pe ziduri, cu mesaj politic (muraliștii mexicani Diego Rivera, José Clemente Orozco, David Alfaro Siqueiros); în Chile, brigăzile de tineri comuniști „Ramona Parra” au pictat lozincile Unității… (vezi pagina 384)

Nu vom accepta ca naționalizarea, etatizarea
să fie făcută de acest gunoi,
de această pleavă a societății.
Naționalizarea o vom face noi.
inițiatorii mișcării civico-militare!

(DEMONSTRANȚII murmură, intră în alertă. Derută. Proteste izolate. Agitație.)

MOMIO: Generale!

E cu neputință!
Ce altceva înseamnă naționalizarea
decât controlul exagerat
al întregii economii de către stat!?

CORALES: Incapabili și corupți!

Nația, patria cer sacrificii, señor politician!
Politică și economie pentru dumneata
înseamnă numai cât te zbați și te lupți

[p. 73]

pentru milionul cheltuit în fiecare an
la Paris, sau oriunde altundeva!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Vom ucide sistematic orice magnat[140],

chiar dacă poartă anonimul nume
de Națiune sau Stat!

(Strigăte, agitație, alertă.)

APARICIO: Compañeros! Muncitori!

Să fim calmi! Să ne gândim bine!
Naționalizarea, indiferent cine o săvârșește,
este primul pas către socialism!
Puterea politică într-o țară stăpână
pe propriile ei bogății
poate fi cucerită muncitorește
în mai puțin de o săptămână!

MAMITA: Generale,

democrația voastră e stranie
și în acest moment mă lezează!

CORALES: Vă asigur, sir MAMITA MUNDIAL COMPANIA,

o vom lua înaintea comuniștilor!
Ideea aceasta nu le aparține exclusiv lor!

MAMITA: Sper că nu v-ați prostit!

140 magnat — Om foarte bogat și influent în industrie, finanțe sau presă (p. 66–67). (vezi pagina 382)

În lumea a treia, după câte văd, politica de stânga
înseamnă pentru mine dezastru economic!
Să fim realiști!
Privește!

MOMIO: Voi, comuniștii, vreți să fiți pentru prosperitate
bariera cea mai reacționară!

UN GLAS DE PORȚELAN: Câți magnați autohtoni ai văzut dumneata?
Nu zic la față, dar măcar din spate?!

ALT GLAS DE PORȚELAN: Pe ei strângeți-i de gât, care-o vrea!

[p. 74]

ALT GLAS DE PORȚELAN: Duceți-vă și luați-le lor
capitalurile
comuniștilor, domnilor!

MOMIO: Idiotul vostru precept despre naționalizare
este cea mai mârșavă trădare de țară
acum, când am reușit prin cooperare
în plină criză monetară
să impunem pretențiile noastre
pe piața din afară!

APARICIO: Fiți calmi, compañeros!
Burghezia națională, cât poate fi, trebuie atrasă
în lupta contra monopolurilor internaționale.
Revoluția, în faza ei ultimă,
va înlătura și burghezia autohtonă din cale!

MAMITA: Privește, generale, privește!

La o astfel de demonstrație participă
anual, A-NU-AL!,
câteva milioane de muncitori, studenți și funcționari.
Îmbrăcămintea lor, la un calcul făcut în pripă,
costă câteva milioane de dolari.
Deci, tot circul vostru politic
e dus în spinare
de capitalul investit de mine
pentru dezvoltarea industriei ușoare!
Demonstrațiile acestea mai înseamnă
consum de energie electrică
și de mărfuri alimentare,
materiale pentru steaguri, pancarte
și pentru restul de butaforie[141]*,*
Radio, televiziune, presă politică
și multe altele care,
calculate într-o doară,
costă, pe oră, între nouă sute de dolari și o mie.

CORALES: *Sir*, dar și eu...

[p. 75]

MAMITA: I am sorry, please[142],
adăugați neapărat
durata fiecărei greve și demonstrații,
timp din producție nefructificat,
deci cheltuielile de reutilări, reanimări sau reparații
a economiei statului,
parțial sau integral paralizată,
ceea ce pentru mine reprezintă alt capital investit
sub formă de împrumuturi naționale
pe timp nelimitat.
Nici nu poate fi vorba de naționalizare
atât timp cât politica voastră de stat
se duce în funcție de interesele mele financiare.

CORALES: Visez, și eu visez,

141 butaforie — Totalitatea obiectelor de scenă imitate (din carton, ipsos, lemn), care doar par adevărate; aici, ironic, tot circul politic al demonstrațiilor (p. 68). (vezi pagina 371)
142 „Îmi pare rău, vă rog” (engl.).

da, mister Mamita Mundial Compañía[143]*,*
visez la unificarea forțelor militare
pe acest continent;
și visez la miracolul economic continental,
visez măcar la o
subdezvoltată dezvoltare!

MAMITA: Generale, în conjunctura de față
asta rămâne afacerea dumitale!

CORALES: O subdezvoltată dezvoltare,
asta visez acum când poate vedea oricine
că suntem împinși la faliment
de reformismul aripilor liberale sau creștine.

MAMITA: Pe mine personal
mă interesează exotismul vostru continental
numai în chip de profit cu rată drăcească!

CORALES: Mister Mamita,
nu-mi place să revin asupra ordinului dat!
Numai subdezvoltata dezvoltare capitalistă

[p. 76]

răstoarnă actuala stare de lucruri
adevărată și tristă.
Din clipa aceasta ordinul trebuie executat!

MAMITA: Motiv pentru care vă ofer ajutor militar
dar să ne înțelegem:
Sprijin democrația voastră fără idei revoluționare
luate din mișcarea de stânga,
deci fără partide comuniste, socialiste
sau cum dracu vor să se mai numească,
și care văd că inevitabil infiltrează
până și în mintea dumitale
periculoasa idee de naționalizare!

MOMIO: Señor general,

143 „domnule” (engl. *mister*); *Compañía* (sp.) „Companie”.

Nu aceasta e soluția salvatoare
am repetat acest sfânt adevăr
până acum de nu știu câte ori!
Azi naționalizarea devine anticul măr[144]
al discordiei dintre națiile-surori,
dintre civilizație și înapoiere,
dintre marile capitaluri reunite
și biata noastră economie care piere!

(Alertă printre FEȚELE DE PORȚELAN în fața DEMONSTRANȚILOR.)

DEMONSTRANȚII *(scandare)*: Voința populară
e lege pentru țară!

SEÑORA 2: Vă detest, vă detest,
Voi împuțiților cu labele murdare
vreți ca viețile tuturora
să se rezume la mâncare!

SEÑORA 1: V-am dat să mâncați la fiecare fiesta[145][146]
ne-am rugat pentru voi, tot degeaba.
N-așteptați să vă faceți siesta
și din nou întindeți laba!

[p. 77]

DEMONSTRANȚII *(scandare)*: Voința populară
e lege pentru țară!

UN GLAS DE PORȚELAN: lock-out[147][148], señors, *lok-out*!
Avem și noi sindicate!
N-aveți nevoie de mine, nici eu nu vă caut!
Respectăm libertățile democrate!

(Agitație printre DEMONSTRANȚI.)

APARICIO: Împiedicați prin orice mijloace
șantajul contra proletariatului!
Nu vă lăsați intimidați, compañeros!

ALT GLAS DE PORȚELAN: Nimănui dintre voi

144 sursa: „Mărul discordiei”: în mitul grec, mărul de aur cu inscripția „Celei mai frumoase”, aruncat de Eris (Discordia) la nunta lui Peleu cu Thetis; disputa dintre Hera, Atena și Afrodita, judecată de Paris, a dus la războiul Troiei.

145 „sărbătoare, petrecere” (sp. *fiesta*); *siesta* — odihna de după-amiază.

146 fiesta — „Sărbătoare, petrecere” (sp.); siesta — odihna de după-amiază (p. 69–70). (vezi pagina 376)

147 engl. *lock-out* „închidere (a porților)” — încetarea lucrului hotărâtă de patroni, care închid întreprinderea ca răspuns la grevă sau ca presiune asupra unui guvern; „grevele patronale” (camionagiii, comercianții) au paralizat economia chiliană în octombrie 1972 și în vara lui 1973. *Señors* — plural hibrid; în sp. *señores* „domnilor”. (vezi pagina 381)

148 lock-out — Engl. (vezi pagina 381)

nu vă mai vindem nimic
și nici nu mai producem nimic!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE *(aleargă prin mulțime, ridică un panou agitatoric, strigă)*: Vor înființa bursa neagră[149]!

Puneți mâna pe negustori!
Demascați speculanții!
Ca să dispară
sărăciți-i de cât mai multe ori!

(Cele două SEÑORAS, însoțite de cei 2 NEPOȚI înarmați, se agită prin fața celorlalți, scandează și zdrăngănesc tigăi și capace goale[150].)

CELE 2 SEÑORAS: Vă vom face noi mâncare
fără ouă și unsoare
o omletă meritată
pentru naționalizare

CEI DOI NEPOȚI și GLASURILE DE PORȚELAN *(scandează)*: Noi avem două păcate
Nație — legalitate.

[p. 78]

CELE 2 SEÑORAS: N-aveți carne, nici grăsime
Viață de muncitorime.

APARICIO: Sabotajele la care recurg
așa-zisele forțe democratice
în plină campanie electorală,
iată muncitori…

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Flecăreală![151]
Compañeros!
Puterea să o cucerim
fără să ne tânguim!

(Voci încearcă să scandeze replica[152].)

UN GLAS DE PORȚELAN: Señora, ca o adevărată mamă națională
întreabă pe așa-zișii progresiști de stânga
dacă au făcut vreodată baie
și dacă au simțit ce înseamnă raționalizarea apei
pe când se aflau clăbuciți în copaie!

(Râsete. Huiduieli.)

---

149 bursa neagră — „Piața neagră” — comerțul ilegal cu mărfuri ascunse sau raționalizate, la prețuri de speculă; în Chile, în 1972–1973, penuria și piața neagră au fost arma opoziției economice împotriva guvernului Allende (p. 71). (vezi pagina 371)

150 sursa: Aluzie la „Marșul cratițelor goale” (*Marcha de las cacerolas vacías*) din Santiago de Chile, la începutul lui decembrie 1971: mii de femei din cartierele înstărite au defilat bătând în cratițe împotriva guvernului Allende și a penuriei — prima formă de „cacerolazo”.

151 sursa: Joc de cuvinte în scandarea „Flecă-reală!” (p. 71): „flecăreala” teoretică a lui Aparicio desfăcută în silabe ca o lozincă — „fleacă reală”.

152 replica — Ceea ce spune un personaj atunci când îi vine rândul în dialog; „cine spune replica următoare?” (p. 228) — citații din «Mârâiala» par actori care și-au uitat textul ședinței (p. 71–72, 73, 83–84, 142–143, 177–178, 179–180, 181–182, 193 etc.). (vezi pagina 389)

APARICIO: Iată, muncitori,
libertatea burgheză
dezmințită și acum
ca de atâtea alteori!
Protestele lor sunt reacționare!
Voința unității populare
este o voință de necomentat
ca orice legală majoritate zdrobitoare!
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Flecăreală!
(Scandare la care se adaugă alți compañeros.)
Flecă-reală!
Flecă-reală!

[p. 79]

Compañeros, puneți mâna pe arme!
Vom smulge toate bunurile capitaliste!
Trebuie să existe
o forță care să sfarme
rezistența lor tipic mic-burgheză
și să ajute masele exploatate!
APARICIO: Nu faceți vărsare de sânge!
Să nu vărsăm inutil sângele de frate.
Toți revoluționarii, comuniștii, socialiștii
sunt chemați să nu provoace acțiuni izolate!
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Trebuie pusă mâna pe armă și lichidată
toată burghezia asta înveninată!
Asta înseamnă să fii revoluționar!
La dracu demonstrațiile pașnice
și cu oratorii care vorbesc
cu mâinile goale în buzunar!
APARICIO: Compañeros!
Pripeala e o epidemie gravă!
Însuși socialismul este
o cerință istorică brutală.
Dreptul la această societate
trebuie câștigat în mod conștient.
Violența voastră
va primi un răspuns violent.
(Busculadă între câțiva COMPAÑEROS, cu arme în mâini, și FEȚELE DE PORȚELAN.)
SEÑORA 2: Nu puneți mâna pe mine!
Nu puneți mâna pe mine!
MOMIO: Protestez! Protestez!

SEÑORA 1: Hoților! Bestii comuniste!

MOMIO: Protestez împotriva acestor furturi organizate!

Asta e adevărata față a socialismului!

[p. 80]

Voi nu vă sfiiți să asmuțiți
frate contra frate!

SEÑORA 2: Să vă fie rușine! Rușine! Rușine!

Nici nu te mai blestem!
Blestemat dacă ești, și mai tare mă tem!

MOMIO: Furtul și jaful

asta înseamnă pentru toți socialismul!
Din tot ce-am câștigat se va alege praful!

UN COMPAÑERO: Cedează odată

averea furată!

(Replica este scandată cu furie.)

AL 2-lea COMPAÑERO: A venit ceasul dreptății celei noi,

Compañeros!
Iar pentru voi, burghezi,
așa începe întotdeauna
sfânta judecată-de-apoi!

SEÑORA 1: Hoților! Hoților!

PRIMUL NEPOT: Aplicați marxiștilor orice lovitură!

AL 2-lea NEPOT: Ucide! Trage în lepădătură!

(Foc de armă. Țipete. Panică printre demonstranți. UN COMPAÑERO se rostogolește însângerat. Focuri de armă. UN CREȘTIN ROȘU se apropie de trupul celui căzut.)

CREȘTINUL ROȘU: Dumnezeule!

Primește pe cel care a murit
ca fiul tău, Isus, zicând:
nu ramura de măslin o aduc printre voi[153]
ci sabia dreptății celei noi!

[p. 81]

(Cei 2 NEPOȚI îl doboară pe CREȘTINUL ROȘU, îl târăsc, îl lovesc, își descarcă armele în el, scandând în demență:

Noi avem două păcate
Nație și libertate.)

(VOCILE DE PORȚELAN se alătură scandării. Al 2-lea NEPOT își pune o brasardă pe care sunt inițialele N și L[154], care suprapuse formează aproape o

153 sursa: Parafrază a cuvintelor lui Hristos: „Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie” (Matei 10, 34); ramura de măslin — simbolul păcii (vezi și p. 79–80). [Matei (Biblia sinodală), ro.]

154 germ. *Führer* „conducător” — titlul lui Adolf Hitler (1889–1945) în Germania nazistă.

zvastică și se urcă pe o tribună improvizată, de pe care urlă patetic: Führerul renaște![155]

(Scandare: *Heil! Heil! Heil! Heil! Heil!*)

(DEMONSTRANȚII se strâng în jurul unui steag roșu și scandează:

UN POPOR STRÂNS UNIT
NU POATE FI NIMICIT!)

APARICIO: Compañeros!

Să fim lucizi...
Compañeros! Compañeros!...
Orice violență practicată de clasa muncitoare[156]
este o provocare aruncată inutil
în obrazul acelora pentru care
violența armată rămâne singura salvare!

CORALES: SANTIAGO! APLICĂ DEMOCRAȚIA CAPITALĂ! REPRIMĂ! REPRIMĂ!

SANTIAGO: Pe cine, señor?

Armele nu se află printre muncitori!

CORALES: Inventează bande de muncitori înarmați

dacă e cazul!
Din păcate există și o așa-zisă opinie publică mondială
față de care trebuie să ne păstrăm curat obrazul!

[p. 82]

SĂ NE SFĂTUIM CU LENIN[157]

(partea a IV-a)

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Priviți, proletari, la bestiile de capitaliști,

se jeluie și ne acuză pe noi de violență!
Dar violența noastră este firească urmare
a miilor lor de execuții la spânzurătoare...

APARICIO: Ajunge cu revoluțiile de ghetou[158]!

---

155 sursa: Inițialele „N și L” (Nație și Libertate) suprapuse ca o „aproape zvastică” amintesc emblema organizației chiliene de extremă dreaptă **Patria y Libertad** (1971–1973), un semn negru stilizat poreclit „la araña” („păianjenul”), despre care un fost membru, Manuel Fuentes Wendling, a mărturisit că trebuia să evoce svastica nazistă.

156 clasa muncitoare — În doctrina oficială, „clasa conducătoare” a societății socialiste, în numele căreia guverna partidul. (vezi pagina 372)

157 sursa: **Vladimir Ilici Lenin** (V. I. Ulianov, 1870–1924) — conducătorul revoluției bolșevice din octombrie 1917 și întemeietorul statului sovietic; teoreticianul partidului de avangardă și al „strategiei și tacticii” revoluționare, invocat de Aparicio împotriva „aventurismului” gherilei (Lenin, *Stângismul — boala copilăriei comunismului*, 1920). [V. I. Lenin — Детская болезнь «левизны» в коммунизме (scrisă în aprilie–mai 1920, tipărită în iunie 1920), textul rus, Marxists Internet Archive, ru]

158 ghetou — Cartier închis (la origine, cartierul evreiesc); „revoluții de ghetou” — acțiuni izolate ale unor grupuri mici, rupte de masa muncitorilor (p. 74–75). (vezi pagina 377)

Ce faceți voi acum e o dublă crimă!
Pe de o parte amânați adevărata revoluție întrucât
posesorii puterii își perfecționează represaliile
umblând după voi să vă strângă de gât...

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: La dracu ideologia voastră ortodoxă[159]!

Ați uitat că suntem împușcați la zid
fără să pășim măcar o clipă
într-un tribunal, într-o boxă!
Noi dorim eliberarea asupriților
și nu cumințenia școlărească dintr-un partid!

APARICIO: Chiar nu vă dați seama

că sub firma de revoluționari
faceți jocul reacțiunii?

UN COMPAÑERO CU ARMA: Nu-i adevărat! Nu-i adevărat!

După fiecare atac sau atentat
voi vă ascundeți și dispăreți,
iar în bătaia furtunii —

[p. 83]

vreți nu vreți —
rămâne proletarul, care nu are nimic de câștigat!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Teoria a ajuns pentru neputincioși un tic.

Practic, practic, ce faci practic
dumneata când —
privește la această tărtăcuță cazonă (arată spre SANTIAGO)
cum se apropie ea de politică
și spune-mi dacă în această zonă
tactica și teoria dumitale mai este veridică!

(Către DEMONSTRANȚI.)

Toată lumea în genunchi!
și întâmpinați-l cu voci aprobatoare,
duceți mâinile la ceafă,

(câțiva DEMONSTRANȚI execută îndemnul dat)

vei vedea cum înțelege ceea ce ne doare
bestia asta care
pentru crimele comise primește leafă!

(Aleargă, face agitație printre cei care i-au ascultat îndemnul, aceștia încep să cânte „Rugăciunea unui lucrător”.)

APARICIO: Ce dracu îți mai trece prin cap?

---

159 ortodoxă — „Ortodox” — în limbajul stângii, credincios liniei oficiale (moscovite) a partidului comunist, în opoziție cu gheriliștii, guevariștii și troțkiștii (p. 75, 76). (vezi pagina 385)

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: În genunchi, compañeros, să ne batem joc
de cei care nu strigă: libertate sau moarte[160]*!*
SANTIAGO *(către OAMENII DE ORDINE)*: Opriți represaliile!
Cale verde
cale verde — demonstrației!
Eliberați arestații! (Explozie de entuziasm. Aclamații.)
A sosit vremea să croim
alt destin patriei, nației!

[p. 84]

FEȚELE DE PORȚELAN scandează: Nație — Legalitate.
MUNCITORII scandează: Sindicate — Pâine — Libertate!
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Ei, ortodoxule,
Așa-zisa voastră ascuțire a luptei politice
mai întotdeauna coincide
cu ascensiunea câte unei junte
care, veți vedea!, la urmă ucide!
CORALES: Santiago!... Fiu de curvă ce ești...
Revino la ordine!
SANTIAGO: Populație, compatrioți, nație!
Patria are nevoie de securitate!
(Aplauze — scandări.)
MOMIO *(aplaudând)*: Salutăm ca pe o dorită salvare
efortul, bunăvoința creștinească
și democratică de pacificare.
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Nu vă lăsați duși în eroare.
Unul din călăii revoluției noastre
trece printr-o criză de umanitarism!
(Derută și murmure printre DEMONSTRANȚI. Aclamații și scandări ale FEȚELOR DE PORȚELAN.)
CORALES: Dobitoci democrați! Santiago! Încetează!
SANTIAGO: Suntem angajați într-o luptă
în care numai o doză mărită de autoritarism
este eficace.
Iată de ce, respectând principiile democratice,
între toate partidele politice
este necesară o trainică și veritabilă pace!

[p. 85]

CORALES: Te acuz de subminarea autorității legale!
SANTIAGO: Inutil, señor Corales...

160 ecou al lozincii cubaneze „¡Patria o muerte!” („Patria sau moartea!”), vezi p. 87.

Ceea ce n-ai realizat dumneata,
adică echilibrul balanței sociale,
eu îl voi realiza,
și încă foarte bine!

(Scandare: Pacifi-catorul! Pacifi-catorul!)

APARICIO: Compañeros,
o nouă juntă[161] *reacționară*
încearcă să exploateze credulitatea metisă,
Vom demasca fără cruțare
această așa-zisă
teorie de pacificare civico-militară!

(DEMONSTRANȚII scandează: Libertate — Pâine — Sindicate!)

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Nu așa! Nu așa!
Mobilizează masele!
Înarmează-le!
Să împușcăm toți burghezii!
Să le dărâmăm casele!

SANTIAGO *(către OAMENII ORDINII)*: Compatrioți! Cetățeni!
Populația muncitoare va fi protejată
din punct de vedere politic
de orice influență marxisto-huliganică,
iar din punct de vedere economic
salariul vital va fi asigurat
prin integrare internațională, autonomă și organică.

(Urale. Carnaval politic: Strângeri de mână, aplauze.)

[p. 86]

CORALES: Fiu de scroafă în călduri...
Marș la ordin!

SANTIAGO: Iar pentru conducătorii politici și lideri
vom institui grade ierarhice
nu după cum pretind,
ci după cum li se cuvine!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Mierda! Mierda!
Îți arde de curtoazie.
cur belit,
sprijinit
pe mica burghezie!

(Scandări: Viva SANTIAGO[162]! Viva SANTIAGO! Pacifi-catorul! Pacifi-catorul!)

CORALES: Îți ordon să renunți și să-ți schimbi opiniile.

---

161 juntă — Cuvântul spaniol junta („adunare, consiliu”) a numit la început consiliile de guvernare improvizate în vremuri de criză... (vezi pagina 379)

162 „Trăiască Santiago!” (sp. *¡viva!*).

Nu e demn pentru un reprezentant al forțelor militare...

SANTIAGO: Inutilă comedia dumitale politică,
Inutilă, señor Corales —
fost comandant și băiat bun la toate
pentru Mamita Mundial Compania
și afacerile sale private!

(Explozie de entuziasm general. DEMONSTRANȚII scandează: Voința populară E lege pentru țară!)

CORALES: Scopitule!
Am să-ți fac dosul ciur
să se audă cum urli
pe o rază de două continente în jur!

[p. 87]

(DEMONSTRANȚII se îndreaptă către MAMITA. CORALES dă ordine. OAMENII DE ORDINE aleargă și formează o barieră de protecție. Scandări, vociferări, sunete indecente.)

MAMITA: Nu între dumneata și ăsta
credeam că voi avea de ales...
ca dumneata să fii pus la zid
lui nu-i trebuie decât o formală colaborare
cu stânga, domnule Corales!

CORALES: O să-l ia dracu în câtva timp!

UN MUNCITOR: Să plece bestia imperialistă!
Jos rechinul! Jos MAMITA!
Scandări: MAMITA! — AFARĂ! AFARĂ DIN ȚARĂ!

MAMITA: Bye, bye, Sir Corales[163]...
Voi urmări însă îndeaproape
opera dumitale de asanare politică!

CORALES: Pentru binele Patriei — promit
să declar război tuturor manifestărilor de liberalism politic!

(MAMITA își îmbracă două aripi. CORALES salută. În huiduieli și scandări, MAMITA își ia zborul. Explozie de entuziasm.)

APARICIO: Într-adevăr, voința populară e lege pentru țară...

(Aclamații.)

163 „La revedere, domnule Corales” (engl.).

Dar clasa muncitoare și partidele muncitorești,
atât timp cât nu sunt satisfăcute
revendicările noastre firești,

[p. 88]

consideră declarația
actualei coaliții militaro-civile
tot un șir de bâlbâieli, la fel de neeficiente
ca toate declarațiile precedente!

UN MUNCITOR: Muncitori,
Cerem: Libertate — Pâine — Sindicate!

FEȚELE DE PORȚELAN scandează: Patrie — Legalitate!

MOMIO: Cetățeni creștini,
ajung la urechile mele
fraze ale marxiștilor care sunt instigație,
denigrare și îndărătnicie de catâr!

(Scandări: Mumie ascultă mănâncă doar ce scapă din burtă!)

FEȚELE DE PORȚELAN huiduie demonstranții.

MOMIO: Dar iată că grație
pacificatorului Santiago suntem siguri că
vor fi retezate din rădăcină astfel de calomnii
cu binecuvântatul satâr
care se numește unitate politică!

(Huiduieli)

(Voci aprobatoare în jurul lui MOMIO. Strigăte excitate: Nație — Legalitate! Proteste și scandări ale DEMONSTRANȚILOR: Un popor strâns unit Nu poate fi nimicit!)

CORALES *(comandă OAMENILOR ORDINII)*: Încercuiți adunătura,
împușcați-l pe Santiago,
lichidați lepădătura!

(Prezența OAMENILOR ORDINII înarmați creează panică.)

[p. 89]

MOMIO: Nu, señores...
nu e necesar amestecul forțelor armate!
Creștinii, democrații, patrioții
întreaga nație în ultima instanță
ne dăm seama că așa-zisa luptă de clasă
rămâne o ceartă fără importanță.

SANTIAGO: Compatrioți, calm, vă cer calm!
Soldați!
Ca însuși biblicul NOE[164]*...*

(Lansează porumbei de sub tribuna pe care s-a urcat.)

164 sursa: **Noe** — patriarhul care, după potop, a trimis din corabie un porumbel: „Și porumbelul s-a întors la el, spre seară, și iată avea în ciocul său o ramură verde de măslin” (Facerea 8, 11); de aici porumbelul, simbol al păcii. [Facerea (Biblia sinodală), ro.]

Aduc pacea între clasele de sus
și popor —
mai e nevoie
să chemăm armatele în ajutor?

(Strigăte: Nu mai e nevoie! Nu mai e nevoie!)

(OAMENII DE ORDINE sunt derutați. Câțiva strigă URA! și scandează Pacificatorul! Învălmășeală. Isterie colectivă, reacții contradictorii.)

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE *(rar și grav)*: Pentru escrocherie, pentru șantaj,
pentru imoralitate politică,
pentru abuz de putere și instinct criminal,
pentru carierism, și pe deasupra
pentru vina de a fi provocat
șomajul a mii de oameni anual,
primește pedeapsa — nu numai a noastră,
ci și a celor care ne vor urma!

(UN COMPAÑERO, în devălmășie, se apropie de SANTIAGO. Foc de armă. SANTIAGO se prăbușește hilar. Râsete, apoi țipete înspăimântătoare. Panică.)

[p. 90]

(OAMENII ORDINII se aruncă asupra ATENTATORULUI. Moment de tăcere.)

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Ei, Compañeros,
învățați, învățați, învățați[165],
ucigând în fiecare zi câte o brută —
iată o acțiune care nu subminează socialismul!
Ba chiar îi ajută!

CORALES: Așa e mai bine. Încercuiți locul!

(OAMENII ORDINII se execută în tăcere.)

MOMIO *(entuziasmat)*: Señores... señores... priviți! Am scăpat!
Nu sunt mort!

SEÑORA 1 *(țipă, se aruncă la pământ, spasme)*: Turbații! Luați-i de aici!
Nu vreau să fiu împușcată în plămâni!
Oriunde altundeva,
Vă implor, nu în plămâni!

(FEȚELE DE PORȚELAN urlă: Impostori criminali! Bestii! Jos marxismul!)

APARICIO: S-a dus dracului totul! Împrăștiați-vă!
Rezistați — fără să fiți masacrați!

MOMIO: Abominabila crimă răscolește conștiințele.

---

165 sursa: Parodie a lozincii lui Lenin „Учиться, учиться и учиться” („Să învățăm, să învățăm și iar să învățăm”), din articolul «Direcția retrogradă în social-democrația rusă» (scris la sfârșitul lui 1899), devenită lozincă școlară în toată lumea comunistă; aici, „învățătura” e asasinatul politic.

În fața unei atât de mari cruzimi
nu poți să nu plângi!
CORALES: Anchetați arestatul.
SEÑORA 1: Nu în plămâni! Nu în plămâni!
MOMIO: Vom dejuca definitiv
abjectele planuri ale întregii stângi!
SEÑORA 2: Lăsați-o în grija mea...

[p. 91]

a stat acum un an
în sanatoriu douăzeci de săptămâni...
PRIMUL NEPOT: Politică de indivizi castrați...
Hărțuiți!
Împușcați! Spânzurați! Masacrați!
Acționați!
Lăsați propaganda pentru tâmpiți!
(Intestinele celui ucis scot sunete înnădite.)
MOMIO: Vomit! Scuzați-mă o clipă!
SEÑORA 2: Proștilor, nu vă pricepeți la morți!
PRIMUL NEPOT: Trebuie stârpit marxismul
de pe fiecare metru pătrat!
AL DOILEA NEPOT: Să luăm cadavrul de aici!
SEÑORA 2: N-ai auzit?
Răposatul a spus că e bine
că nu trebuie ucis doar criminalul,
că trebuie pedepsiți exemplar
și ăia care i-au ucis generalul,
răposatul, de care voi nu mai aveți habar!
APARICIO: Nu avangarda clasei muncitoare
este cea care organizează și susține
astfel de acțiuni provocatoare!
(Huiduielile FEȚELOR DE PORȚELAN)
MOMIO: Închide gura, bestie comunistă!
PRIMUL NEPOT: Auziți? Auziți! mai îndrăznesc
să răspundă!
Dați-mi o armă!
Împușc primul muncitor pe care-l zăresc!

[p. 92]

SEÑORA 2: Eroii nației zac în morminte,
iar golanii ăștia roșii
dau din gură înainte!
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Ce faceți, partide de nătărăi?
AL 2-lea NEPOT: Ofer statului în mod gratuit

teren pentru un cimitir comunist!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Noi am ucis doar unul;
ești obligat să înarmezi muncitorii
și să-i lichidezi și pe ceilalți călăi!

APARICIO: Taci dracului odată!
Nu-i mai întărâta!

SEÑORA 2: Nu sunteți în stare de nimic!

PRIMUL NEPOT: Înalț o mână
de la inimă spre cer.

SEÑORA 2: Trebuie să vă scoată cineva
și scuipatul din gură...

PRIMUL NEPOT: Ascultă-mă, Führer[166]![167]
Învață-mă, Führer!

APARICIO: Clasa muncitoare se dezice
de actele de terorism!

(ATENTATORUL, torturat, geme sălbatic.)

COPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Lașitate politică.
Or să vă ia ca din oală pe toți!

SEÑORA 1: A fost prins?
Zgâriați-l, mușcați-l, bateți-l!
bateți-l — bateți-l — bateți-l!

[p. 93]

APARICIO: Nu crimele sunt mijlocul
prin care vrem să ajungem la socialism!

(Alt geamăt sălbatic. FEȚELE DE PORȚELAN aplaudă excitate.)

APARICIO: Sunteți demenți cu crimele voastre stupide!

SEÑORA 1: Așa, așa să le faceți la toți,
vreau de la ei un șirag de fudulii[168],
strângeți-le de la morți, de la vii
strângeți-le (tuse)...

APARICIO: Nu mi-e frică de tortură,
ci de eșec!
Pentru pregătirea Revoluției
trebuie să ne sfătuim cu Lenin[169][170]!

MOMIO: Cel mai abject cinism!

---

166 germ. *Führer* „conducător” — titlul lui Hitler.

167 Führer — „Conducător” (germ.) — titlul lui Adolf Hitler; „Führerul renaște!” strigă nepotul cu brasarda cu „aproape o zvastică” (p. 73–74, 81–82). (vezi pagina 376)

168 fudulii — Testiculele (mai ales ale animalelor tăiate, ca mâncare); trofeu grotesc al torturii (p. 82–83). (vezi pagina 376)

169 sursa: Titlul părții a IV-a, rostit de Aparicio: vezi nota la p. 74–75 (Lenin).

170 Lenin — Vladimir Ilici Lenin (1870–1924) — conducătorul revoluției bolșevice și întemeietorul statului sovietic; partea a IV-a a piesei se intitulează „Să ne sfătuim cu Lenin” (p. 11–12, 74–75, 82–83), iar fotografia lui devine obiect de... (vezi pagina 380)

Revoltător! Unul din ei moare
iar haitele de marxiști
vor să-l cheme în ajutor pe Lenin!

O VOCE DE PORȚELAN: Depistați bolșevicul!

ALTĂ VOCE DE PORȚELAN *(arătând tuturora fotografia lui LENIN)*: Acesta e! Priviți-l și țineți-l minte.
Să știți că orice tulburare în țară
de la ăsta ne vine, de acum înainte!

CORALES: Executați criminalul în public!

MOMIO: Nu vom admite nici în ruptul capului
amestecul acestui sovietic periculos!

SEÑORA 2: Seamănă cu bunicul meu într-un fel
când a plecat la Paris, în '23[171]*,*
și el era chel și avea țăcălie[172]*.*

[p. 94]

Nu, dragii mei,
sunt sigură, nu e el.
Nu se întorcea bătrânul fără să-mi scrie!

PRIMUL NEPOT: Taci, mătușico, ești senilă!

SEÑORA 2: Mă uit la tine, băiete,
Și mi se face și greață și milă!

(ATENTATORUL este târât la execuție sub lovituri de armă.)

SEÑORA 1: Dobitocilor!
Nu l-ați torturat cum trebuie!
Priviți-l, mai mișcă!
Mai răsfoiți și voi reviste pornografice,
mai învățați și voi unde trebuie lovit
un criminal înrăit!
Vreau liniște!

(Îl lovește cu picioarele pe condamnat.)
Urlă, mortăciune, urlă!

SEÑORA 2: Aveți grijă de ea!
Să nu i se facă rău!

ATENTATORUL: Piere unul, nu este pentru noi o pierdere iremediabilă!
Fiecare compañero trebuie să fie capabil să poarte[173]
războiul-război, o guerilă verbală.

AL DOILEA NEPOT: Mă ofer ca patriot ce sunt

---

171 sursa: Ironie: Lenin a trăit la Paris în 1909–1912; în 1923 era grav bolnav, la Gorki, lângă Moscova, unde a murit la 21 ianuarie 1924.

172 țăcălie — Bărbiță mică și ascuțită; „chel și cu țăcălie" — portretul clasic al lui Lenin (p. 82–83). (vezi pagina 393)

173 sursa: Gândul atentatorului — că moartea unui combatant nu e o pierdere de neînlocuit, dacă altul îi preia arma — e un loc comun al literaturii guevariste („dacă moartea ne surprinde… să fie binevenită, cu condiția ca strigătul nostru de luptă să fi ajuns la o ureche receptivă și altă mână să se întindă să ne ia armele", Che Guevara, «Mesaj către popoarele lumii», 1967).

Să-l împușc cu mâna mea
...Mișcă!

ATENTATORUL: Și dacă se întâmplă să cadă...

(Rafală de armă. ATENTATORUL amuțește. O voce din mulțime continuă replica.)

[p. 95]

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Și dacă se întâmplă să cadă,
un altul să poată prelua lupta
de unde a rămas mai departe...
Fiecare trebuie să știe să prevadă.

CORALES: Depistați complicii! Arestați orice suspect!

(OAMENII ORDINII îmbrâncesc populația scenei. Începe o percheziție individuală rapidă.)

O VOCE *(din partea opusă locului de percheziție)*: Nu există secret știut de un singur individ
nu există — în lupta noastră —
militant sau organism de neînlocuit!

(OAMENII ORDINII încep percheziția FEȚELOR DE PORȚELAN.)

SEÑORA 2: Cum îndrăznești să te atingi de mine?
Spală-te pe dinți
dacă vrei să-mi rânjești!

UN OM AL ORDINII: Señora, ordinul e ordin!

SEÑORA 2: Asasin de părinți
Asasin! Asta ești.

PRIMUL NEPOT: Mătușă, lasă gura!
Politica democratică ne-a vârât în rahat
De azi încolo guvernează ura!

(OAMENI AI ORDINII târăsc și bat doi dintre DEMONSTRANȚI.)

SEÑORA 1 *(către MOMIO)*: Tu ce taci? Nu ești bărbat?
Alungă-i de aici!

APARICIO: Compañeros!
Salvați-vă viețile!

[p. 96]

Grave greșeli politice au fost făptuite
în numele proletariatului și al partidelor sale!

SEÑORA 1: Să nu îndrăznească să pună mâna
ăștia plini de râie
care nu văd femeia cu săptămâna!
Să nu îndrăznească!

AL 2-lea NEPOT: Nu-ți cere nimeni să desfaci picioarele!
S-a dus cu politica făcută în pat!

MOMIO: Señor general,

după o asemenea experiență tristă
aveți mână liberă —
ucideți mișcarea comunistă!

(Cei doi DEMONSTRANȚI sunt târâți până în fața NEPOȚILOR.)

AL 2-lea NEPOT: Trebuie o mână forte.
Vom strânge chinga[174] *pe mârțoaga comunistă*
mai mult decât va putea s-o suporte.

PRIMUL NEPOT *(izbindu-l sălbatic pe unul din DEMONSTRANȚI)*: Vreau să văd cum vă scuipați bojocii[175] în batistă!

CORALES: Cui i-a folosit democrația voastră constituțională?

SEÑORA 2: Isus... binecuvântează-mă...

CORALES: Señora!...
Stârvuri politice... răsuflați din mațele Europei.

PRIMUL NEPOT: Știi cine e ăsta? *(Arată fotografia lui LENIN.)*

ARESTATUL: No, señor...

PRIMUL NEPOT: Nu-l cunoști!

ARESTATUL: No, señor...

[p. 97]

CORALES: Tărtăcuțe scopite!

MOMIO *(plângând)*: E o aberație, señor,
democrația pentru noi.

PRIMUL NEPOT: Nu-l cunoști, deci nu-l cunoști
pe cel mai mare bandit! (Lovește arestatul.)

MOMIO: Greșeala e a istoriei care a inventat
ideea de stat democrat

ARESTATUL: Îl cunosc, señor, nu mai loviți! *(E lovit.)*

MOMIO: Deplâng, ay, deplâng istoria care nu ne-a chemat...

ARESTATUL: Îl cunosc, dar nu l-am văzut,
vă jur, señor! (Lovitură.)
E Guevara, señor! (Lovitură.)
E Fidel, señor[176]*,*
E Allende, señor,
nu mai loviți!
E oricare din ăștia doriți!

CORALES: Căcăcioși neisprăviți...
civili, dobitoci, și pe deasupra și democrați.

O VOCE DE PORȚELAN: Si, señor.

---

174 chinga — Chingă — curea lată care strânge șaua pe burta calului; „a strânge chinga” — a înăspri constrângerea (p. 84–85). (vezi pagina 372)

175 bojocii — Bojoci — plămâni (de animal); „a-și scuipa bojocii” — a tuși până la sânge (p. 84–85). (vezi pagina 369)

176 sursa: **Fidel Castro** (1926–2016) — conducătorul revoluției cubane (1959), prim-ministru și apoi președinte al Cubei până în 2008; alături de Guevara și Allende, cele trei nume pe care arestatul le spune la întâmplare sub bătaie.

CORALES: Taci din gură, cur de cal!
VOCEA DE PORȚELAN: Si, señor general!
CORALES: Închideți lagărul definitiv!
Mă răfuiesc eu și cu voi!
Depistați focarele de instigatori
și agenți produși
de cortina[177] de fum a propagandei sovietice.
Nimic din behăiala Europei
n-o să ne împiedice.

[p. 98]

MOMIO: Señor general, vă rog, fără eroi!
Nu ucideți pe conducătorii lor
să nu umplem inutil
panteonul[178] de eroi ai comuniștilor...
CORALES: MARȘ LA GROAPĂ CU EROUL ĂSTA RĂSUFLAT!
(Cortegiu funerar. E scos trupul lui Santiago.)
APARICIO: Mierda...
Compañeros, va fi dezlănțuită
cea mai grețoasă teroare!
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Înarmează cum poți și cât poți
clasa muncitoare!
Îndeamnă-i imediat
să pună mâna pe arme
ca orice revoluționar adevărat!
APARICIO: Ați confundat revoluția
cu jocul de-a v-ați ascunselea.
Nu trebuia ucisă acum
paiața de Santiago —
ce-ați vrut, și ce-a ieșit?!
UN COMPAÑERO CU ARMA: Nu primim acuzațiile voastre!
COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Pentru voi întotdeauna
condițiile istorice
rămân necoapte,
atunci când trebuie
să trecem la fapte!
APARICIO: De azi încolo, a supraviețui

177 cortina — Perdeaua mare care desparte scena de sală și se ridică la începutul spectacolului și cade la sfârșit (sau la sfârșitul unui act). (vezi pagina 373)
178 panteonul — Panteon (gr. „al tuturor zeilor”) — templul tuturor zeilor; apoi monument în care sunt înmormântați oamenii iluștri ai unei națiuni; aici, „panteonul de eroi ai comuniștilor” (p. 86). (vezi pagina 386)

devine pentru fiecare
o sarcină[179] politică de fiecare zi!

[p. 99]

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: No, compañeros, no!
„Patria o muerte[180]”[181]! —
asta e lozinca acum,
când n-avem încotro!

APARICIO: Vrei cadavre la fiecare pas!
Vrei să arunc muncitorii sub șenile?

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Așa ai făcut de fiecare dată
când hegemonia[182] ți-a fost amenințată...

APARICIO: Dați-vă seama!
Nu este momentul când mâna pe armă
este semn al revoluției adevărate!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Pentru că partidul vostru nu dorește
decât supraviețuirea lui ca partid
indiferent de prețul pe care-l plătește!

APARICIO: Încetați cu injuriile astea otrăvitoare!
Nu vă mai simțiți revoluționari
doar cu arma în mână
și cartușele în buzunare!

UN COMPAÑERO CU ARMA: Puneți mâna pe arme!
Noi câțiva nu putem ține loc
și de proletariat conștient și de partid
și de luptători cu armele de foc!

APARICIO: Împotrivirea inevitabilă
a burgheziei speriate
poate fi reprimată
numai de proletariatul capabil să regizeze
toate masele exploatate.

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Cu alte cuvinte...

APARICIO: Cu alte cuvinte,

---

179 sarcină — În limbajul de partid: însărcinare „trasată” de organele superioare și „îndeplinită” de cei de jos (p. 86–87, 90, 230–231, 235–236, 250–251, 258, 259–260, 272 etc.) — „sarcină politică / trasată” (p. 236), „Așa mi s-a trasat sarcina” (p. 272),... (vezi pagina 390)

180 „Patria sau moartea” (sp.) — lozinca lansată de **Fidel Castro** la 5 martie 1960, la funeraliile victimelor exploziei vasului „La Coubre” din portul Havana, completată cu „¡Venceremos!”; devenită deviza revoluției cubaneze. (vezi pagina 386)

181 Patria o muerte — „Patria sau moartea” — lozinca revoluției cubane, lansată de Fidel Castro la 5 martie 1960; compañero-ul o strigă când „n-avem încotro” (p. 87). (vezi pagina 386)

182 hegemonia — Hegemonie (gr. „conducere”) — supremație, dominație; în limbajul stângii, rolul conducător al partidului proletariatului asupra aliaților lui (p. 87). (vezi pagina 378)

o revoluție înseamnă unitate politică,
ceea ce vom izbuti noi de acum înainte!

[p. 100]

Compañeros, nu înseamnă lașitate
când ne retragem din fața tancurilor.
Dacă ne lăsăm omorâți
am realizat mai mult de jumătate
din ambițiile călăilor!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Deci cârdășia dumitale cu mica burghezie
așa-zis progresistă
ar trebui să o socotim de azi înainte
o minunată strategie și tactică leninistă!

APARICIO: Revoluția o facem pentru clasa proletară
Să n-o transformăm
în victimă ieftină.
Moartea nu-i o afacere
în care cererea reglează oferta
într-o istorie devenită
piață de desfacere!

UN COMPAÑERO CU ARMA: Nu uita, domnule leninist[183],
cum îți place să-ți zici,
nu uita că noi facem revoluție
și nu aplicăm teorii învechite aici!
Amestecul dumitale cu micii
burghezi este...

APARICIO: Pluralismul politic[184] — iată soluția,
originală, autohtonă și eficace!
Asta afirm eu — leninist învechit —
după cum aud că m-ai poreclit —
în timp ce voi credeți încă
drept unică numai calea armată
în stare să lichideze prăpastia adâncă
dintre atâtea partide politice!
Compañeros!
În numele revoluției și a cauzei noastre,
nu vă lăsați masacrați!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: La dracu așa-zisa pace socială

183 leninist — Adept al lui Lenin și al teoriei lui despre partid, revoluție și alianțe; „leninist învechit” — porecla dată de gherilă comunistului „ortodox” Aparicio (p. 88). (vezi pagina 380)

184 Pluralismul politic — Coexistența mai multor partide în competiție legală — „calea chiliană spre socialism” a lui Allende, prin alegeri și instituții, opusă căii armate a gherilei (p. 88). (vezi pagina 387)

între partidele politice!
Ce înseamnă aia pace socială?

[p. 101]

Înseamnă să vâri socialism și burghezie în
aceeași oală!
Fierbeți amestecătura la focul iute al acțiunilor,
al acțiunilor cu adevărat revoluționare,
și să vedem cine are să reziste
la duhoarea politicii reformiste!

APARICIO: Compañeros, împrăștiați-vă
travestiți în nepăsători,
în gură-cască sosiți aici abia ieri,
scufundați-vă în cloaca burgheziei,
puneți-vă măști de mici afaceriști falimentari
de proxeneți și cerșetori,
de preoți sau muncitori zilieri...

(COMPAÑEROS execută îndemnul.)

UN COMPAÑERO CU ARMA: Fidel Castro[185] a făcut o revoluție[186]
trăgând cu arma
și nu fugind de răspundere
ca birocrații dintr-o instituție!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: În nici o țară europeană
revoluția nu a învins fără victime
sau respectând regulile din carte...

APARICIO: Așa e! Dar în Europa,
ca și-n atâtea țări din acest continent,
armata nu a fost ca aici și acum, o unealtă
fără conștiință de clasă
în mâna unui general dement!

UN COMPAÑERO CU ARMA: Când armata
este o unealtă burgheză,
ucide burghezul și smulge-i unealta
și gata!

COMPAÑEROS CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Ei, Aparicio[187], cum stăm atunci

185 sursa: **Fidel Castro** (1926–2016) — a cucerit puterea în Cuba prin gherila din Sierra Maestra (1956–1958), după debarcarea de pe iahtul „Granma”; argumentul obișnuit al partizanilor căii armate împotriva celei electorale.

186 Fidel Castro — Fidel Castro (1926–2016) — conducătorul revoluției cubane din 1959 și al Cubei până în 2008; modelul căii armate spre socialism: „Fidel Castro a făcut o revoluție” (p. 89); vezi și p. 85. (vezi pagina 376)

187 Aparicio — Aparicio — „lider comunist” (p. 12), adeptul „căii pașnice” și al pluralismului, acuzat de gherilă că e un „leninist învechit” (p. 89, 92). (vezi pagina 367)

cu așa-zisul pluralism

[p. 102]

din care — vezi și tu —
s-a născut trădarea?
Drumul gloanțelor pentru socialism
este sau nu
singura cale, unica soluție?

APARICIO: Adineaori, vorbind despre Cuba și
Europa, susțineai teza opusă,
că revoluția cu fiecare țară
trebuie altcumva pornită și condusă!
Compañeros, grăbiți-vă,
încercați pe orice cale
să vă salvați. Muncitori,
din atâtea încercări
trebuie să reușiți de cât mai multe ori!

UN COMPAÑERO CU ARMA: Toți dracii, ducă-se la dracu!
Din clasă revoluționară
cu rol conducător
ce-am ajuns? — o turmă
de hăituiți!

APARICIO: Trebuie pregătite
acele tactici și strategii
pentru lupta pe mai departe
a celor rămași printre vii!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Poate câțiva or să scape!
Ei, și?
Cu asta ce am făcut?
O luăm de la început
cu murmurarea lozincilor.

APARICIO: Ei, da! DA!
Asta e sarcina imediată!
Să se refacă toate celulele de propagandă,
să se reia lupta
din etapa când șoapta
despre revoluție și socialism
unește gândul cu fapta!

[p. 103]

UN COMPAÑERO CU ARMA: Țineți-vă firea, muchachos[188][189],

188 „băieți” (sp.). (vezi pagina 383)
189 muchachos — „Băieți” (sp.) (p. 90). (vezi pagina 383)

nu vă lasă ăștia în viață!
Drumul revoluției o să-l călcați
între latrina puturoasă
și locul unde veți fi torturați!

APARICIO: Nu, amigos[190][191], revoluția
nu trebuie, nu poate să moară!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: În schimb o să muriți voi —
nu vă fie teamă, e foarte ușor —
gândiți-vă că nu sunt
chinurile voastre, ci ale lor;
că vă este dat să aflați
ce-i așteaptă, odată cu ziua de mâine
pe acești scelerați!
Numai torturații
pot spune că au învățat
să nu-și ierte — în numele revoluției
nici părinții, nici frații!

APARICIO: Grăbiți-vă!
Nu puteți accepta să muriți
prostește, ca orătăniile din cotețe!
Trebuie să renunțăm...
Nu țipați! nu vă pripiți! —
renunțăm deocamdată
la lupta armată!
Admiteți că revoluția are
mai multe căi și mai multe fețe!
Dispersarea!

(OAMENII ORDINII încercuiesc locul.)

UN COMPAÑERO CU ARMA: Întâi pregătim o ambuscadă
să cadă cui e dat să cadă!

APARICIO: Voi puteți scăpa, ei nu...

190 „prieteni” (sp. *amigos*).
191 amigos — „Prieteni” (sp.) (p. 91). (vezi pagina 367)

Înțelegeți? Poporul nu e o persoană

[p. 104]

căruia să-i poți scoate pașaport
chiar în condițiile când poliția
emite o circulară:
„contra recompensă — prindeți-l viu sau mort”[192]*!.*
Clasa proletară
e oricând gata de jertfă muncitorească.
Dar pentru ce anume să-i cer să moară?
Trebuie să-i salvăm!
Abateți atenția voi pe o parte,
eu pe de altă parte!

COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE: Ia arma, pregătește restul...
Știi ce ai de făcut...

(COMPAÑERO CU ARMA aduce o targă, îl lovește pe COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE cu patul armei în țeastă, după care îl așază pe rănit pe targă acoperindu-l cu un cearșaf.)

(OAMENII ORDINII s-au apropiat și încercuiesc locul.)

APARICIO: Iar pe ăștia, să-i ia dracu pe toți!
Dacă trebuie să mori — trebuie,
dar înainte de asta
să te vedem ce poți!

CORALES: Nimeni nu mișcă!
Mâinile la ceafă! Ieșiți câte unul!

COMPAÑERO CU ARMA: Si, señor! Eu sunt Velasco[193], señor![194]

CORALES: Lăsați targa jos! Mâinile la ceafă!

COMPAÑERO CU ARMA: Señor ofițer superior,
vă rog... tatăl meu, tatăl meu e rănit!
Nu-l mișcați, señor,
vă implor,
a fost lovit
nu știu cine l-a lovit, un descreierat l-a lovit
în cap cu un pat de armă sau un topor!
Îl duc la doctor așa cum l-am găsit.

[p. 105]

UN OM DE ORDINE: Señor general, raportez:

---

192 sursa: Formula afișelor de urmărire din Vestul american („Wanted — dead or alive”, „Căutat — viu sau mort”), cu recompensă pentru capturare; titlul piesei următoare din volum o reia: «Europa, aport — viu sau mort!».

193 sursa: „Velasco” — nume spaniol obișnuit, pe care compañero-ul și-l ia ca să scape; e și numele generalului peruan Juan Velasco Alvarado (1910–1977), conducătorul regimului militar „revoluționar” din Peru (1968–1975).

194 Velasco — Nume spaniol obișnuit, pe care compañero-ul și-l ia ca să scape (p. 92); e și numele generalului peruan Juan Velasco Alvarado, președinte al Republicii Peru (1968–1975), care a condus o dictatură militară de stânga. (vezi pagina 394)

Victima are capul zdrobit.

COMPAÑERO CU ARMA: Îngăduiți-mi, señor,

Mi-e teamă că a murit!

CORALES: Dă-i drumul! Șterge-o!

(COMPAÑERO CU ARMA și alți doi ies cu targa.)

CORALES: Aparicio, ieși afară!

Predă-te. Te trimit la ruși gata împachetat.

APARICIO: Mierda! Nu plec!

Dobitoc, asta ești — un dos de catâr!

CORALES: Predă-te, căcăciosule!

Te trimit unde vrei
și poți să mai iei cu tine încă vreo trei!

APARICIO: Nu plec.

CORALES: Înhățați-i pe toți!

(OAMENII ORDINII se reped, lovesc, trântesc la pământ pe ceilalți compañeros, îi târăsc legați. Femeile țipă, plâng, râd, își smulg părul. Împușcături. Cadavre de oameni schingiuiți sunt aduse în scenă și spânzurate de mâini.)

CORALES: APARICIO, IEȘI AFARĂ! IEȘI AFARĂ!

APARICIO: Nu!

(Rafală de armă. APARICIO cade. OAMENII ORDINII sar și-i zdrobesc cadavrul cu paturile armelor. Urale demente. FEMEILE urlă, țipă, plâng, râd isteric și convulsiv, se zbat și rup cordonul de OAMENI AI ORDINII și ajung la cadavre. Blesteme, rugăciuni, hohote; sunt

[p. 106]

aprinse lumânări. Sunet scurt de sirenă. FEȚELE DE PORȚELAN se îmbulzesc ușurate și ies la plimbare pe aleea formată din cadavrele înșirate prin scenă.)

CORALES: Controlați rândurile!

Împușcați orice suspect!
Vreau victoria deplin meritată!
Executarea!

(OAMENII ORDINII se îndreaptă către public și încep să numere spectatorii.)

CORALES: Vreau o populație complet curățită de demenți,

de creduli fanatizați
prin cărțulii comuniste care costă doi cenți!
Și mai ales de ucigașii aflați
în solda comunismului internațional!
Vreau curățită lumea de obscurii profeți
ai prosperității capitaliste fără capital,
de comuniști, de stângiști,
de socialiști, de revoluționari!

PRIMUL NEPOT: Comunismul este o aberație,

iar dictatura
proletară nu e tolerată de latino-americani,
căci ar semăna atât de adânc ura,
încât pântecele mamelor noastre
ar naște frați-dușmani!

(Foc de armă. UN OM AL ORDINII alunecă încet și moale la pământ. Panică în populația scenei.)

CORALES: Stare de război!

(Ceilalți OAMENI AI ORDINII își încarcă armele, despresurează arestații — care în parte fug. Începe teroarea.)
EVACUAȚI MARTORII!

[p. 107]

AL DOILEA NEPOT: Iată dovada!
Iată ce se numește marxism!
Filozofia celui mai criminal cinism!

CORALES: EVACUAȚI SPECTATORII, INVITAȚII!

(OAMENII ORDINII deschid granadele, ridică spectatorii și îi mână spre ieșirea din sală, încolonându-i în șir indian[195].)

AL DOILEA NEPOT: Nu vom suporta niciodată
dictatura —
și nici teroarea!
Tradiția noastră profund democrată
ne va fi și de data aceasta
SALVAREA!

CORALES: Cercetați fiecare mutră,
fiecare bagaj.

(OAMENII ORDINII execută ordinul de percheziționare a publicului.)
rețineți imediat
orice individ agitat sau revoltat.
Cercetați orice aparat de fotografiat
sau filmat
și distrugeți imaginile luate
cu rea intenție și care falsifică
adevărata noastră realitate!
Confiscați documentele defăimătoare
și arestați indivizii care le posedă.
E o dovadă că ăștia nu ne respectă!
Împușcați orice individ care se opune.
Rețineți orice persoană cu mutră suspectă!

(Un interpret strecurat în public, este îmbrâncit, molestat, arestat. FEMEILE — din spectacol — sunt reținute,

195 șir indian — „În șir indian” (după fr. en file indienne) — unul după altul, într-un singur rând (p. 94). (vezi pagina 392)

[p. 108]

percheziționate. Li se confiscă totul; apoi sunt îmbrâncite în șirul spectatorilor.)

Eu — ieri acolo — aiurea,
acum aici
și azi-mâine oriunde,
stârpesc eu comuniștii
indiferent cine sunt și unde s-ar ascunde!
Cercetați fiecare mutră...

(Pe fundalul replicii OAMENII ORDINII execută ordinele lui CORALES.)

În dreptul SPECTATORILOR:

UN OM AL ORDINII *(strigă)*: Spectator!

UN OM AL ORDINII *(strigă)*: Afară!

În dreptul INTERPREȚILOR:

UN OM AL ORDINII *(strigă)*: Participant suspect!

UN OM AL ORDINII *(strigă)*: Arestat!

(Din pereți, din tavan, din podele, din toate părțile, izbucnește „VENCEREMOS”[196])

196 sursa: «Venceremos» („Vom învinge”) — imnul Unității Populare din Chile (muzica Sergio Ortega, versurile Claudio Iturra; cântecul campaniei electorale a lui Allende din 1970). Cu el se încheie piesa, ca și cum ar răsuna din toată sala, după ce spectatorii au fost alungați.

[p. 109]

Europa, aport[1] — viu sau mort![2][3]

Comedie politică[4] în 5 acte

Personajele

METTERNICH, WOLGEMUTH, JOHANNES KAJONY[5] — același interpret[6]

FOLTICSKA, VON BACH, PURTĂTORUL AULIC DE CUVÂNT — același interpret

LĂUTARUL, REVOLUTUL Ö[7][8], PATRONUL DE HOTEL — același interpret

SCHLEIMHASCHER, PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR — același interpret

SCHWAZELTRITT, AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR — același interpret

OBERLICHT, AL TREILEA ÎNALT FUNCȚIONAR — același interpret

[p. 110]

VETERANUL, VALETUL, UNCHIUL PUCH[9] — același interpret

NEGUSTOREASA, CAMERISTA, BĂTRÂNA — aceeași interpretă

SPĂLĂTOREASA, COCHETA, ADELMUZE — aceeași interpretă

---

1 sursa: **Paul Cornel Chitic, *Europa, aport — viu sau mort!*** — „comedie politică în 5 acte”, publicată întâi în revista «Teatrul» (nr. 9/1979), apoi în acest volum (1982). Aparatul polițienesc habsburgic de după 1848 îl urmărește pe Nicolae Bălcescu, „eroul absent”, care nu apare niciodată pe scenă. Premiera: Teatrul din Bârlad (26 iulie 1982, regia Matei Varodi); apoi Teatrul de Nord din Satu Mare (1989, regia Cristian Ioan). Titlul vine din replica lui Metternich de la p. 117–118: „Europa, cățea, aport — / pe fiecare din capii revoluției, pe rând, / viu sau mort!”.

2 Europa, aport — viu sau mort! — A doua piesă a volumului (p. 96–225), „comedie politică în 5 acte”: căderea lui Metternich în 1848 și urmărirea lui Nicolae Bălcescu, exilat, de poliția și birocrația habsburgică (1850–1852); publicată integral în revista… (vezi pagina 375)

3 aport — Comanda dată câinelui de vânătoare să aducă vânatul… (vezi pagina 367)

4 Comedie politică — Subtitlul piesei «Europa, aport — viu sau mort!» („Comedie politică în 5 acte”, p. 96): comedie care ia ca subiect mecanismele puterii, aici aparatul polițienesc habsburgic, ridicol în neputința lui de a prinde un om. (vezi pagina 372)

5 sursa: Lista de personaje amestecă figuri istorice (**Metternich**; **Wolgemuth**, după Ludwig von Wohlgemuth, guvernatorul Transilvaniei în 1849–1851; **von Bach**, ministrul de interne al Austriei; **Elena Sturdza**) cu personaje inventate, purtând adesea nume germane grăitoare: *Schleimhascher* (germ. *Schleim* „mucozitate, bale” + *Hascher/Häscher* „prinzător, scutier”: lingușitorul-zbir), *Oberlicht* („luminator, fereastră de sus”), *Schwazeltritt* (sugerează germ. *schwatzen* „a trăncăni” și *Tritt* „pas, lovitură de picior”). Gruparea „același interpret” indică dublarea rolurilor, un procedeu voit al piesei: aceiași actori joacă, de la un act la altul, slugile succesive ale aceleiași ordini.

6 același interpret — Indicația din lista de personaje a «Europei…» (p. 96–97): mai multe roluri sunt jucate de același actor (Metternich, Wolgemuth și Johannes Kajony; Folticska, von Bach și Purtătorul aulic de cuvânt etc.). (vezi pagina 367)

7 sursa: **Revolutul Ö** — personaj inventat, revoluționarul de paradă devenit informator al poliției; numele, format pe „revoluție”, are „o literă cu tremă” (p. 140), semn de distincție nobiliară pe care personajul și-l închipuie.

8 REVOLUTUL Ö — Personaj inventat: revoluționarul de paradă devenit informator al poliției, cu nume redus la o vocală (p. 96, 139, 147). (vezi pagina 390)

9 sursa: **Unchiul Puch** — „generalul” din actul III, numit de nepoata lui „unchiule Puh” (p. 175) și identificat de Johannes drept „generalul Puchner” (p. 171): **Anton von Puchner** (1779–1852), comandantul trupelor imperiale din Transilvania din 1846, care în toamna lui 1848 a proclamat starea de război și a condus forțele antimaghiare din principat; învins de generalul Bem la Simeria (Piski, 9 februarie 1849) și la Sibiu (11 martie 1849).

MADEMOISELLE, GERTRUDE, SLUJNICA — aceeași interpretă
PUPAK
BONIFATZ
ELENA STURDZA[10]
CONSILIERUL

[p. 111]

ACTUL I

Decorul: În fundul scenei lateral-dreapta, o uriașă ramă de tablou în care se vede șezând în poză de portret de aparat[1112] — precum e cel semnat de pictorul Thomas Lawrence[1314] — personajul METTERNICH.

În partea stângă și simetric cu rama — o ușă deschisă din care răzbat aburi și larmă: țipete și vorbe răstite ale mai multor femei, plescăituri, scurte șiroiri de apă.

Lângă ramă stă, în picioare, personajul FOLTICSKA, din când în când, sâsâind și bătând din palme autoritar, făcând astfel să scadă gălăgia și să se audă înfundate chicoteli. Lumina crește în scenă cu gravitate și semeție.

FOLTICSKA, încordat, țistuie din ce în ce mai des. Lumina străpunge amenințător bezna din jurul celui aflat în ramă. FOLTICSKA trage cu ochiul la chipul împietrit al personajului.

Sub spotul[15] aflat în crescendo, chipul lui METTERNICH se schimba: frumosul bărbat se arată a fi îngrozitor de bătrân, o mumie încăpățânată să trăiască.

FOLTICSKA bate solemn cu piciorul în pământ.

La prima bătaie, zgomotele amuțesc.

La a doua bătaie, în cadrul ușii, printre aburi, apare SPĂLĂTOREASA.

La a treia bătaie — simultan METTERNICH și SPĂLĂTOREASA pășesc în scenă.

---

10 sursa: **Elena Sturdza** — eroina actului III, „contesă” și „principesă” (p. 182–183, 186–187), venită din Valahia la Viena să ceară cancelarului Schwarzenberg îngăduința ca Nicolae Bălcescu, exilat și bolnav, să locuiască în Transilvania, aproape de mama lui. Singurul personaj al piesei care nu e o marionetă a puterii.

11 „portret de aparat” (după fr. *portrait d’apparat*) — portret de ceremonie, oficial: personajul în mărime naturală sau aproape, în costum de gală, cu însemnele rangului, în decor fastuos. (vezi pagina 387)

12 sursa: **Sir Thomas Lawrence** (1769–1830) — portretistul englez cel mai căutat al epocii, președinte al Academiei Regale (1820–1830). În 1815, după Congresul de la Viena, l-a pictat pe Metternich în uniformă de gală, cu decorații — portret din seria comandată de prințul regent pentru Waterloo Chamber de la Windsor (Royal Collection).

13 portret de aparat — Portret de ceremonie (după fr. portrait d’apparat): personajul, în mărime naturală, în costum de gală, cu însemnele rangului. (vezi pagina 387)

14 Thomas Lawrence — Sir Thomas Lawrence (1769–1830) — portretistul englez cel mai căutat al epocii, autorul portretului de ceremonie al lui Metternich (pictat în jurul anului 1815, azi în colecția regală britanică) (p. 97). (vezi pagina 393)

15 spotul — Spot (engl. spot) — proiector cu fascicul îngust, care luminează un singur punct al scenei. (vezi pagina 392)

FOLTICSKA *(anunță)*: Luminăția-sa Clement Wenceslav Lothar[1617]
von Metternich-Winneburg, ministru de externe
[p. 112]
și cancelar al Casei de Habsburg[18]
al curții-imperiale și
al statului Austro-Ungar[1920].

METTERNICH: Ori eu sunt imbecil, ori lumea e nebună.

(FOLTICSKA aplaudă distins. METTERNICH îl împunge peste mână cu bastonul. SPĂLĂTOREASA îl împunge cu maiul de rufe.)

Ei, bine, e nebună.

FOLTICSKA: Excelență, la această îndoială exprimată
și care vă aparține
chiar excelența-voastră a binevoit să spună:

(METTERNICH îl împunge cu bastonul, oprindu-l. SPĂLĂTOREASA simultan îl împunge cu lopățica.)

METTERNICH: Nu e treaba mea să găsesc un răspuns
Asta am spus. Dar... (ridică un deget. Simetric și simultan și SPĂLĂTOREASA.)

FOLTICSKA *(continuă ceremonios anunțarea)*: Cavalerul Ordinelor Lâna de aur[2122],
Alexandru Nevski[23] (de sub pulpanele surtucului său scoate însemnele și i le anină lui METTERNICH.)

METTERNICH: Dar revoc butada!

---

16 sursa: **Klemens Wenzel Lothar, conte, din 1813 prinț de Metternich-Winneburg zu Beilstein** (1773–1859) — ministru de externe al Austriei din 1809, „cancelar de stat” (*Haus-, Hof- und Staatskanzler*, cancelar al Casei, al Curții și al Statului) din 1821; arhitectul Congresului de la Viena (1814–1815) și al ordinii conservatoare a Europei, „sistemul Metternich”. Revoluția vieneză din 13 martie 1848 l-a silit să demisioneze și să fugă (prin Germania și Olanda, în Anglia); s-a întors la Viena în 1851. Autorul scrie «Wineburg» în loc de «Winneburg».

17 Clement Wenceslav Lothar — Forma românizată a prenumelui lui Metternich (germ. Klemens Wenzel Lothar), în titulatura solemnă cu care îl anunță Folticska (p. 98). (vezi pagina 372)

18 Habsburg — Casa de Habsburg — dinastia care a domnit în Austria (și, ca regi, în Ungaria și Boemia) până în 1918 (p. 98, 138, 148). (vezi pagina 377)

19 sursa: Anacronism voit, care revine în piesă (p. 199–200, 203): monarhia austro-ungară s-a născut abia prin Compromisul (*Ausgleich*) din 1867; în 1848 statul era Imperiul Austriei (din 1804).

20 Austro-Ungar — Anacronism voit, care revine în piesă: monarhia austro-ungară s-a născut abia prin Compromisul din 1867; în 1848–1852 statul era Imperiul Austriei (p. 98, 199, 203). (vezi pagina 368)

21 sursa: **Ordinul Lâna de Aur** (*Toison d’or*) — ordin cavaleresc întemeiat în 1430 de Filip cel Bun, duce al Burgundiei, moștenit de Habsburgi; cea mai înaltă distincție a Casei de Austria. **Ordinul Sfântul Alexandru Nevski** — ordin imperial rus, instituit în 1725. Metternich era decorat cu amândouă.

22 Lâna de aur — Ordinul Lâna de Aur (Toison d’or) — ordinul cavaleresc întemeiat în 1430 de Filip cel Bun, duce al Burgundiei, cel mai înalt ordin al Habsburgilor; Folticska i-l anină lui Metternich (p. 98). (vezi pagina 380)

23 Nevski — Ordinul Sfântul Alexandru Nevski — ordin rusesc înființat în 1725, dat de țar marilor demnitari străini; Folticska i-l anină lui Metternich alături de Lâna de Aur (p. 98–99). (vezi pagina 384)

E nebună lumea dacă lasă pe orice
nebun după răstălmăciri politice
să mă scoată din sacrul meu somn de veci
(arată spre ramă) petrecut într-o capodoperă,
să mă îmbrâncească aici, pe o podea de scânduri...

FOLTICSKA: Oribil! Oroare!
O, ce vremuri, ce morală!
Ce sărăcie lipsită de lux...

[p. 113]

METTERNICH: Și printr-o neroadă antiteză —
EU.

FOLTICSKA *(anunță)*: Purtătorul Legiunii de onoare[2425]
al ordinului Vulturul negru
și Vulturul roșu!

(Îi așază ordinele pe piept.)

METTERNICH: Să fiu obligat a servi
unor idei revoluționare,
să mi se arunce cu dispreț, ca la proscrișii iertați,
reproșul că am fost sugrumătorul lor,
iar apoi să fiu obligat să-mi cobor privirile,
privirile — mein Gott[2627] — neapărat triste
din pricină că numele meu nu e trecut în calendare
printre mucenicii revoluției pașoptiste[2829]
Puah!

(Ridică palmele ca pentru a îndepărta o atare posibilitate. Identic, simetric și din ce în ce mai sincronizat, SPĂLĂTOREASA execută toate gesturile lui METTERNICH.)

FOLTICSKA *(își coboară fruntea în semn de regret. Către public)*: Excelența-sa Cancelarul
își exprimă amarul.
Respectați-i durerea.

(Face semne pentru ca publicul să plece capul.)

---

24 sursa: **Legiunea de onoare** — ordinul național francez, creat de Napoleon Bonaparte în 1802. **Vulturul Negru** (1701) și **Vulturul Roșu** — cele mai înalte ordine ale regatului Prusiei.

25 Legiunii de onoare — Legiunea de onoare — ordinul național francez, creat de Napoleon în 1802 (p. 99). (vezi pagina 380)

26 „Dumnezeule!” (germ.). (vezi pagina 382)

27 mein Gott — „Dumnezeule!” (germ.) (p. 99, 103, 122, 130). (vezi pagina 382)

28 sursa: **Revoluția pașoptistă** — valul de revoluții din 1848 („primăvara popoarelor”), pornit de la Paris (februarie) și întins la Viena, Berlin, Milano, Pesta, Praga, în Moldova, Țara Românească și Transilvania; cerea constituții, libertăți civile, emancipare națională și socială.

29 revoluției pașoptiste — „Pașoptist” vine de la „patruzeci și opt”: revoluțiile din 1848, numite și „primăvara popoarelor”. (vezi pagina 389)

Je vous emmerde[30]![31]
Bastarzi de slugă — vă holbați
în loc să vă plecați capetele în țărână!
Îmi veți da dreptate
când n-o să mai aveți la îndemână
o asemenea libertate!

[p. 114]

METTERNICH: Află dacă vor specula
situația mea disperată
și-mi vor ordona să-i și admir
pe acești propaganzi[32] periculoși[33] (se înfurie)
care-mi-au-re-pug-nat-de-când-mă-știu!

(Bate îndârjit cu bastonul în podea, iar SPĂLĂTOREASA bate cu maiul. METTERNICH tresare uluit de prezența SPĂLĂTORESEI.)

FOLTICSKA: Oh, dimpotrivă, excelență,
fără îndoială
îi purtați ură și pe mai departe —
asta o știu precis

METTERNICH *((arătând-o scurt cu degetul pe SPĂLĂTOREASA, care simultan arată cu degetul spre el)*: Ce vor de la mine cu această maimuțăreală?

FOLTICSKA: Invenția cârtitoare a unuia
ce nu conțepe să scrie[34] decât despre
căcăcioasele conțepțiuni revoluționare...
Scuipați-l, princiar între ochi...

METTERNICH: Perversă îndrăzneala
de a născoci întrebări,
și a repeta situații
la care vorbele mele de spirit să ajungă
a fi răspunsuri condamnabile — și când?
și mai ales în fața cui?

FOLTICSKA: Dacă nu poți să-mi pui ideile la saramură
și să-i speli creierul până i se albește —
ce poți să-i zici?

METTERNICH: Detest năravurile de geambaș,

---

30 „Vă trimit la naiba!” (fr., vulgar; literal: „vă umplu de excremente”) — formulă de dispreț obscen. (vezi pagina 379)

31 Je vous emmerde — Fr., vulgar: „Vă trimit la naiba!” — formulă de dispreț obscen (p. 100). (vezi pagina 379)

32 sursa: «propaganzi» — plural învechit al lui *propagand* „propagandist, agitator” (după germ. *Propagandist*, fr. *propagandiste*), cum se scria în rapoartele vremii; revine în tot textul.

33 propaganzi — Plural învechit al lui «propagand» — propagandist, agitator politic (p. 100, 126, 154, 204). (vezi pagina 388)

34 sursa: «conțepe», «conțepțiuni» — deformări comice ale lui «concepe», «concepțiuni», în gura lui Folticska, care imită pronunția stricată a unui neamț sau evreu din Imperiu.

ca și torturile de care fac uz toți zbirii.
Dacă periculosul gândește — e dreptul lui.
Eu îi suprim doar dreptul de-aș[35]

[p. 115]

multiplica produsele gândirii.
Iată o rafinată condamnare
la moarte. Etern valabilă...

FOLTICSKA: Dar, excelență...

METTERNICH: O guști? *(Plescăie delicat și mulțumit. La fel și SPĂLĂTOREASA. METTERNICH, agasat, se străduiește cu greutate să o ignore.)*

Nu ești în stare! Cei de teapa ta
abia acum învață
să meargă, să poruncească
și să poarte decorații
atârnându-și de gât farfurii de tinichea!

FOLTICSKA: Excelență, probabil că...

METTERNICH: Nu-ți poți pretinde ce n-ai!

De departe miroși a manufactură,
miroși a cai,
miroși a guvern de conjunctură.

FOLTICSKA: Spuneți, excelență, spuneți!

Căci numai din lecția respectului
vom învăța, noi fidelii supuși, să vorbim pe rând.
E important să știm
ce are preopinentul[36] *nostru*[37] *de gând!*

METTERNICH: O, nimic!

FOLTICSKA: Excelență, binevoiți atunci a le întoarce dosul

acestor indivizi strânși aici grămadă!
Refuzați rolul ingrat.
Ăștia nu merită să-l luați cu frumosul!
Stricați-le, excelență, jocul,
Plecați!

METTERNICH: Unde? Publicul nu trebuie exasperat

cu măsuri represive împotriva a ceea ce așteaptă!

[p. 116]

FOLTICSKA *(către public)*: Nici acuma nu aplaudați cu respect.

---

35 sursa: Aluzie la sistemul de cenzură instituit de Metternich, mai ales prin Decretele de la Karlsbad (1819): gândul e liber, tiparul nu.

36 sursa: «preopinent» — cel care a vorbit înaintea ta în dezbatere (lat. *prae* + *opinari*); antevorbitor, adversar de discuție.

37 preopinentul — Preopinent — cel care a vorbit înainte în dezbatere; antevorbitor (p. 101). (vezi pagina 388)

Generozitatea Înălțimii-sale?
Mă ia cu frig.
Când mă gândesc
cum dați cu piciorul,
și încă la ce câștig!

(Se întoarce către METTERNICH.)

Excelență, publicul nu merită
onoarea de a vă aplauda.
Vă conjur!
Dispăreți de pe scena acestei istorii repetate
în conformitate cu anume concluzii
dinainte știute!
În absența strălucitorului lor adversar —
(face o reverență) care sunteți —
atâta caz de libertate națională
rămâne să fie
o delirare demagogică!
Lăsați-i mofluzi
ca pe invitații nepreveniți de gazde
că nu mai are loc așteptata sindrofie[3839]!

METTERNICH: O lașitate
care nu se poate numi prudență.

FOLTICSKA: Dar sunteți în inferioritate
și istorică și politică.
Tocmai de aceea v-a chemat
și vă înjură.
Nu numai fiindcă e încurajat,
ci și pentru că
nu-i mai puteți da peste gură.

METTERNICH: Nimic nu mă poate clinti —
nici măcar
naiva lui calomnie de culise[40].

FOLTICSKA: Excelență, vă cer atunci o favoare!

[p. 117]

(Face un pas către METTERNICH.)

Numiți-mă păstrătorul principiilor Voastre,

(Se apropie plin de ardoare de METTERNICH, care se retrage uimit înapoi. Simultană și identică reacția și la SPĂLĂTOREASĂ.)

---

38 sursa: «sindrofie» — petrecere, reuniune mondenă (gr. *syntrophia* „tovărășie”), cuvânt de epocă fanariotă.

39 sindrofie — Petrecere, reuniune mondenă (gr. syntrophia) (p. 102). (vezi pagina 392)

40 culise — Spațiul din spatele și din lateralele scenei, ascuns privirii publicului, de unde intră și unde ies actorii (p. 101–102, 191–192, 261–262); figurat, „calomnie de culise” — bârfă de culise, intrigă ascunsă (p. 101–102). (vezi pagina 374)

atât de valabile în orice conjunctură!

METTERNICH *(ridică bastonul, iar SPĂLĂTOREASA — maiul)*: De când toleraţii mei

îndrăznesc să-şi exprime sugestiile
stându-mi în faţă?
Respectă naturala şi sacra ierarhie
niciodată contrazisă ori ignorată
din adevărul istoric!

FOLTICSKA: Luminăţia-voastră a ridicat bastonul

asupra mea. Loviţi!
Marele capel-maistru[41] *al politicii europene*[42]
vrea să dea tonul
sângeroaselor, oarbelor violenţe ale revoluţiei?
Aveţi amabilitatea şi constataţi:

(arată spre SPĂLĂTOREASĂ.)

nu se ridică o singură mână, ci două
asupra voastră!

METTERNICH: *Mein Gott!* Pluralul majestăţii[43][44]!?

FOLTICSKA: Pluralul proprietăţii!

În noi, proprietarii, vrea să lovească —
după cum văd —
şi eterna ordine divină a monarhiei ereditare
şi apocaliptica ordine nouă
a proletarilor!
Nu va scăpa luminatei înţelegeri
a excelenţei-voastre bănuiala

[p. 118]

că lovitura de lopată pe noi doar ne doare,
dar pe voi vă răstoarnă.

METTERNICH: Dar n-a existat nici o cenzură preventivă[45][46]

care să mă scutească (arată spre SPĂLĂTOREASĂ, SPĂLĂTOREASA arată spre el) de această caricatură absurdă aburindă...

FOLTICSKA: Excelenţă...

---

41 sursa: «capel-maistru» — dirijor (germ. *Kapellmeister*), aici: dirijorul „concertului european” al marilor puteri de după 1815.

42 capel-maistru — Dirijor (germ. Kapellmeister); „marele capel-maistru al politicii europene” — Metternich, dirijorul „concertului” marilor puteri (p. 103). (vezi pagina 371)

43 „pluralul majestăţii” (lat. *pluralis maiestatis*) — folosirea pluralului „noi” de către suverani când vorbesc despre ei înşişi; Folticska îi răspunde cu un joc de cuvinte: „pluralul proprietăţii”. (vezi pagina 387)

44 Pluralul majestăţii — Folosirea pluralului „noi” de către suverani când vorbesc despre ei înşişi (lat. pluralis maiestatis) (p. 103). (vezi pagina 387)

45 sursa: «cenzură preventivă» — controlul textelor înainte de tipărire (spre deosebire de cenzura represivă, de după apariţie); pilonul regimului Metternich.

46 cenzură preventivă — Controlul textelor înainte de tipărire (spre deosebire de cenzura represivă, de după apariţie), pilonul sistemului Metternich după Decretele de la Karlsbad (1819) (p. 103). (vezi pagina 372)

METTERNICH: ...capabilă doar să-mi terfelească
gesturile repetându-le ca în oglindă?
Doar m-am născut ministru!
Scaunul!
(METTERNICH se înfruntă din priviri cu SPĂLĂTOREASA.)
FOLTICSKA *(aducând scaunul)*: Voi răzbuna monarhia
prin ce are ea mai strălucitor —
Luxul!
METTERNICH: Aici! *(Arată în același timp cu SPĂLĂTOREASA locul unde să fie pus scaunul, care, așezat, îi desparte.)*
FOLTICSKA: Vom multiplica, excelență,
prin ilustrații și dagherotip[4748] —
la prețuri modeste pentru orice pungă —
luxul vostru princiar
la care cu nici un chip,
oricât s-ar zbate, nu vor putea niciodată să ajungă
toți urmașii de mâine ai unui revoluționar!
METTERNICH: Pentru un singur braț!
(Într-o tradițională poză seniorială, întru totul repetată de SPĂLĂTOREASĂ, METTERNICH își așază brațul pe spătar.)

[p. 119]

FOLTICSKA *(privind spectacolul reciprocei sfidări dintre cei doi)*: Vom face și noi o revoluție caldă și udă,
dar nu de sânge, ci de sudoare,
o revoluție lungă de sute de ani,
și se vor cumînți cu toții trudind cu ardoare
în dorința de a trăi ghiftuiți ca foștii tirani...
METTERNICH: E dezastruos! Coșmar!
Să vezi într-o mutră pe toate celelalte din gloată,
vrând să guverneze fără să poată...
FOLTICSKA: E profund regretabil, excelență,

47 sursa: «dagherotip» — cea dintâi tehnică fotografică răspândită, pe plăci de argint, făcută publică în 1839 de francezul Louis Daguerre (1787–1851).

48 dagherotip — Cea dintâi tehnică fotografică răspândită, făcută publică în 1839 de Louis Daguerre (p. 104). (vezi pagina 374)

că asemănarea dintre oameni —
la ochi, la nas, la gură —
naște în anume conjuncturi politice
atât de multă ură!
Constat cu mâhnire cu cât dispreț vă iscodește,
are și obrăznicia de a vă arăta
cu degetul și de a se arăta vexată
de strălucita voastră priveliște!
Deduc din asta că e supărată
nu fiindcă a fost ținută în ignoranță,
ci fiindcă a fost ignorată!

METTERNICH: E necesară o înaltă decizie de pedepsire
care să fie și imediată consecință!
Îmi voi ține propria mea arătare
tot timpul în picioare!

FOLTICSKA: Atrag totuși atenția excelenței-voastre
că e binevenit în scopul salvării principiilor,
pe care ați binevoit să le oferiți istoriei,
să vă recâștigați buna-dispoziție!

METTERNICH: Hélas[49]![50] Nu se poate!
Europa e bolnavă de moarte.

FOLTICSKA: Dar dacă ați dori,
pe care din amante o veți chema?

[p. 120]

METTERNICH: Dacă Parisul a fost cuprins de gripa[51]
anului 48
Europa a trebuit să strănute!

FOLTICSKA: Desigur vă gândiți la doamna Carolina Murat[52][53],

49 „Vai!” (fr.). (vezi pagina 378)

50 Hélas — „Vai!” (fr.) (p. 104–105). (vezi pagina 378)

51 sursa: Parafraza unei maxime atribuite de obicei lui Metternich: „Quand Paris s’enrhume, l’Europe prend froid” — „Când Parisul răcește, Europa strănută / ia frig”. Revoluția din februarie 1848 de la Paris a pornit într-adevăr seria revoluțiilor europene.

52 sursa: **Caroline Bonaparte** (1782–1839), sora lui Napoleon, soția mareșalului Joachim Murat, regină a Neapolelui (1808–1815); a fost, în anii petrecuți de Metternich ca ambasador la Paris (1806–1809), una dintre amantele lui.

53 Carolina Murat — Caroline Bonaparte (1782–1839), sora lui Napoleon, soția mareșalului Joachim Murat, regină a Neapolelui (1808–1815); legătura ei cu Metternich era subiect de bârfă diplomatică (p. 105). (vezi pagina 371)

sora împăratului Bonaparte.
După încoronarea micului caporal[5455]
sper să-mi îngăduiți să o numesc
cumnata Revoluției Franceze moarte!

METTERNICH: Europa? Unde ești?
Îmi lipsește... Pe unde umblă?
Să-mi stea aici,
tolănită la picioare...

FOLTICSKA: Cam greu...
Mult mai ușor putem, dacă doriți,
să încropim un Congres european dansant[5657]*.*
Mai deschideți o dată Cadrilul
Sfintei Alianțe[5859]*, ca atunci,*
Și atunci...

METTERNICH: Europa e bolnavă de revoluție.
Erupe lava iacobină[60]*!*
Dezastrul statelor și al echilibrului
și așa suferind!

(Îl înghiontește cu bastonul pe FOLTICSKA. Este întru totul imitat de SPĂLĂTOREASĂ, și repetă enervat.)
Și așa suferind!

FOLTICSKA: Într-adevăr, excelență,
dar ce înseamnă o revoluție?
Mai nimic!
Vine pentru puțin timp o istorie
când marii oameni politici se simt inferiori!

(E înghiontit simultan de METTERNICH și SPĂLĂTOREASĂ.)
Oh! bineînțeles — numai numeric!

[p. 121]

(E din nou înghiontit.)

---

54 sursa: «micul caporal» (fr. *le petit caporal*) — porecla afectuoasă dată lui Napoleon de soldații săi după bătălia de la Lodi (1796).

55 micului caporal — „Micul caporal” (fr. le petit caporal) — porecla dată lui Napoleon Bonaparte de soldații săi (p. 106). (vezi pagina 383)

56 sursa: Aluzie la **Congresul de la Viena** (1814–1815), prezidat de Metternich, care a refăcut harta Europei după Napoleon, între baluri și serbări; vorba de spirit a prințului de Ligne: „Le congrès danse, mais il ne marche pas” — „Congresul dansează, dar nu înaintează”.

57 Congres european dansant — Congresul de la Viena (1814–1815), prezidat de Metternich, care a refăcut harta Europei după Napoleon; vorba de spirit a vremii: „Congresul dansează, dar nu înaintează” (p. 106). (vezi pagina 373)

58 sursa: **Sfânta Alianță** — pactul încheiat la Paris, în septembrie 1815, între țarul Alexandru I, împăratul Francisc I al Austriei și regele Frederic Wilhelm al III-lea al Prusiei, în numele principiilor creștine; a devenit instrumentul lui Metternich împotriva mișcărilor liberale și naționale.

59 Sfintei Alianțe — Sfânta Alianță — pactul încheiat la Paris în 1815 între Rusia, Austria și Prusia, instrumentul lui Metternich împotriva mișcărilor liberale și naționale (p. 106). (vezi pagina 392)

60 sursa: «iacobin» — membru al Clubului iacobinilor, gruparea radicală a Revoluției franceze (Robespierre); prin extensie, revoluționar extremist.

Numai numeric și nu altcumva —
ceea ce nu se poate vedea
în orice clipă cu ochiul liber...
(Din nou e împuns de baston și de mai.)
Și doar pentru puțină vreme
puterea politică, statul —
de atâtea treburi câte are —
își pierde capul!
Dar își găsește repede altul!
Priviți-vă-n oglindă și-l veți vedea!
(METTERNICH se uită spre SPĂLĂTOREASĂ, iar SPĂLĂTOREASA spre METTERNICH.)
Grija noastră este să stăm prin preajmă —
dar nu foarte aproape —
și să ne mai schimbăm și noi un pic —
să ne schimbăm culoarea palmelor
aplaudând frenetic noile lozinci
pentru care sunt gata să-și dea viața —
nu vă miră? Trei oameni din cinci!
Prosperă deci și industria decorațiilor
când se schimbă drapelul.
Nu numai el, statul, dar și noi
trebuie să ne privim cu alți ochi!
Are și democrația asta de care
monarhiile se simt cutremurate
câteva avantaje, neștiute și nespeculate...
METTERNICH: Nu-i o indispoziție trecătoare
de care să te bucuri, tu și șobolanii!
E o boală mortală!
FOLTICSKA: O! boală este revoluția? O, da! O boală cumplită!

Miasma ei intră în plămâni —
în sânge —

[p. 122]

și tot sângele se urcă la cap —
ochii încep să se holbeze —
fierbințeala scoate din mințile surprinse
alte și alte marsilieze[6162]
cântate peste tot, în toate limbile,
și când popoarele încep să se zvârcolească,
să strige necuviincioase întrebări,
și să ceară nu augusta milostenie imperială,
ci dreptul de a dispune!
De ele însele!

METTERNICH: Fantoma, fantoma carbonarismului[6364]
care m-a albit sub perucă!
Numai francmasonii[6566]*,*
numai rețeaua lor de loji secrete
puteau răzbate până aici,
în cabinetul meu,
să-mi umple toate oglinzile
cu imaginea asta nerușinată până la
cel mai mare grad
masonic!

FOLTICSKA: La amabila voastră expunere de bănuieli...

(METTERNICH se plimbă înfuriat de-a lungul unui imaginar zid de oglinzi din care în același fel și din aceeași mișcare îl privește SPĂLĂTOREASA.)
Voilà[67]*! Ce abject!*[68]

FOLTICSKA: ...eu vă răspund sub convingătorul

61 sursa: «Marseilleza» (*La Marseillaise*) — cântecul de război scris de Rouget de Lisle în 1792, devenit imnul Revoluției franceze; simbol al tuturor revoluțiilor secolului XIX.

62 marsilieze — „Marseilleza” (La Marseillaise) — cântecul de război scris de Rouget de Lisle în 1792, devenit imnul Revoluției franceze și al revoluționarilor europeni (p. 108). (vezi pagina 382)

63 sursa: «carbonarism» — mișcarea societăților secrete revoluționare ale carbonarilor (it. *carbonari* „cărbunari”), născută în Italia la începutul secolului XIX, cu răscoale în 1820–1821 și 1831; obsesia poliției lui Metternich.

64 carbonarismului — Carbonarismul — mișcarea societăților secrete revoluționare italiene (carbonarii, „cărbunarii”) de la începutul secolului al XIX-lea (p. 108). (vezi pagina 371)

65 sursa: «francmasonii» — membrii francmasoneriei, asociație inițiatică organizată în „loji”; propaganda conservatoare a vremii le atribuia complotul revoluțiilor.

66 francmasonii — Membrii francmasoneriei, asociație inițiatică organizată în loji, pe care propaganda conservatoare o acuza că pregătește revoluțiile (p. 108). (vezi pagina 376)

67 „Iată! Ce abject!” (fr.).

68 Voilà — „Iată!” (fr.) (p. 108–109). (vezi pagina 394)

îndemn aflat la îndemână (arată spre bastonul din mâna lui METTERNICH)
că altul e pericolul de care e salutar
să ne temem!
Excelență, vă întreb
când au mai fost văzuți pălmașii,
truditorii proletariați
de prin toate colțurile Europei
atât de inexplicabil de porniți

[p. 123]

într-o religie fără Dumnezeu, să se numească
tovarăși, prieteni — nu numai frați!

METTERNICH: Europa! Ad-o aici!
O potolesc eu mângâindu-i spinarea
în răspăr!

FOLTICSKA: Cu tot regretul,
nu cred că voi reuși.
Buboiul de care vă temeți că s-a copt,
dar încă nu mă știe de stăpân!
Suntem abia în anul 1848!

METTERNICH: Ei bine, și ce dracului vrea revoluția
decât să schimbe instituțiile existente?
Ridică-te tu ca să mă așez eu!
Și mie mi-au fost urâte curțile princiare —
până să ajung cancelar —
tocmai pentru asta!

FOLTICSKA: Pentru ce anume?

METTERNICH: Pentru că trebuia să stau în picioare!

Știu prea bine că nu te poți opune
curentului de idei!
Urăsc ideile — nu sunt necesare, ci direct nocive —
și totuși am spus cu voce tare
că eu însumi sunt un socialist[69]*!*
Să nu se mai împăuneze domnii Owen[70]*,*[71]
Proudhon și Blanc!

FOLTICSKA: Excelența-voastră, principe,
socialist? A, da, un cuvânt
scăpat cine știe cum!

METTERNICH: Nu mă puteam lipsi
de această posibilă particulă de noblețe
pe care și-o adjudecă atât de mulți.
Dar un socialist conservator!

[p. 124]

Conserv pacea!
A conserva înseamnă a acționa![72]

FOLTICSKA: N-ați vrut să le întoarceți dosul,
Excelență!

METTERNICH: Ei, bine, nu voi admite niciodată
nici un fel de guvernare
să se așeze pe acest scaun
întorcând spatele majestății-sale imperiale!

(Împinge cu bastonul scaunul care cade cu speteaza pe podea. Simultan fiind executat același gest de către SPĂLĂTOREASĂ. METTERNICH o privește cu uluială. Desigur uluială și pe fața SPĂLĂTORESEI.)

Nu mai vreau!
Și n-am vrut niciodată să fiu luat drept reacționar!
Sunt gata să accept revoluțiile

(face o reverență în fața SPĂLĂTORESEI care simetric o repetă în fața sa)

---

69 sursa: Metternich s-a numit el însuși, în „testamentul politic” din hârtiile lui postume (*Mein politisches Testament*, în *Aus Metternich's nachgelassenen Papieren*, vol. VII, 1883), „socialist conservator”: jocul politic al vremii nu i se părea să răspundă nevoilor epocii. [Klemens von Metternich — Aus Metternich's nachgelassenen Papieren, hrsg. von Richard Metternich-Winneburg, geordnet von Alfons v. Klinkowström, vol. VII (Wien, W. Braumüller, 1883), care cuprinde «Mein politisches Testament», scan archive.org (University of Toronto), de]

70 sursa: **Robert Owen** (1771–1858), industriaș și reformator galez, părintele socialismului cooperatist; **Pierre-Joseph Proudhon** (1809–1865), teoreticianul francez al anarhismului („Proprietatea e furt!”, 1840) — tipărit greșit «Prudhon»; **Louis Blanc** (1811–1882), socialist francez, autorul «Organizării muncii» (1839), membru al guvernului provizoriu din februarie 1848.

71 Owen — Robert Owen (1771–1858) — industriaș și reformator galez, părintele socialismului cooperatist; alături de el, Metternich îi pomenește pe Pierre-Joseph Proudhon (1809–1865) și Louis Blanc (1811–1882), socialiști francezi (p. 109–110). (vezi pagina 385)

72 sursa: Formulă care rezumă doctrina lui Metternich: conservarea ordinii existente ca politică activă, de intervenție (intervențiile din Italia și Spania, 1821–1823).

din care se poate naște un nou imperiu!
Dar să fiu absolvit de tortura
repetării la nesfârșit a politeții
și a politicii mele...

FOLTICSKA: Luminăția-voastră, principe și cancelar,
veți izbuti numai întorcându-i spatele,
n-aveți altcum.

METTERNICH: Eu ei. Dar și ea mie?
Stupid! Deci să admit
că maimuțăreala din fața mea e vie!

FOLTICSKA: Și fiecare veți porni pe un alt drum!

(METTERNICH se întoarce cu spatele. Simultan și SPĂLĂTOREASĂ. METTERNICH se reîntoarce. SPĂLĂTOREASA rămâne cu spatele.)

[p. 125]

METTERNICH: O conjunctură politică nefastă,
dar, în sfârșit, clară.
Din necesitate — superioară să o numim de astă dată — sunt dat pe ușă afară.
Ce tristețe...
Afli acum, la bătrânețe,
Că pentru a fi conservate
sfintele principii ale politicii tale
există o singură cale:
să întorci și să ți se întoarcă spatele!

(Spărgând întunericul din fundalul scenei, un grup de personaje alegorice năvălește furtunos în scenă țipând, strigând furios și culcă rama tabloului cu latura cea lungă pe podea. Grupul e împărțit în două: studenți și proletari și burghezie. Primul grup strigă: „Jos Metternich[73]!” al doilea strigă: „Trăiască împăratul!”. Grupul se așază în interiorul ramei într-o imagine alegorică a revoluției pașoptiste: piepturi bombate, trupuri în fandare, brațele zvârlite în sus cu pumni strângând arme, steaguri, suluri de hârtie pe care se citește „Constituție” și amuțește. Tăcere. SPĂLĂTOREASA, ațâțată de atâta tăcere, se întoarce. METTERNICH, în fața alegoriei, se cutremură, chircindu-se, ca de frig. FOLTICSKA și SPĂLĂTOREASA izbucnesc într-un plâns impresionant.)

METTERNICH: O! Cât greșește

73 Metternich — Klemens Wenzel Lothar von Metternich (1773–1859), diplomat renan intrat în serviciul Habsburgilor, a fost ministru de externe al Austriei din 1809 și cancelar de stat din 1821. (vezi pagina 383)

naivul care m-a adus aici
pentru modestul rol de figurant[74]
al despotismului imperial!
O, cât greșește…

FOLTICSKA *(nedumerit)*: Cât greșește?

SPĂLĂTOREASA: Cât greșește?

METTERNICH: Europa, unde e cățeaua mea. Europa!

[p. 126]

FOLTICSKA: Nici cățeaua voastră preferată
nu vă mai poate apăra și nu vă păzește,
excelență…

METTERNICH: Hăitașii s-o asmută!
Să latre și să muște alții pentru ea!

FOLTICSKA: Excelență, a abdicat regele Franței,
Ludovic Filip[75][76]*!*

METTERNICH: Ei, bine, orice început începe cu un sfârșit
pe care n-aș fi vrut să-l joc
față de această lucrătoare cu mâinile-n clăbucii
murdăriei generale…

FOLTICSKA *(a dispărut orice urmă de înlăcrimare)*: Excelență, n-avem ce face, acesta este planul!
Să înceapă din luna martie ziua 13[77]*, anul*
1848!

SPĂLĂTOREASA: Excelență, vă cer cu umilință iertare,
Nu mă recunoașteți?

METTERNICH: Deci se recurge la același odios tertip
de compromitere și denigrare…

SPĂLĂTOREASA: Excelență, chiar nu mă recunoașteți!

METTERNICH: Europa n-a avut niciodată nevoie de revoluții!

---

74 figurant — Actor care apare în scenă fără rol propriu-zis, ca parte a figurației. (vezi pagina 376)

75 sursa: **Ludovic Filip I** (Louis-Philippe, 1773–1850), „regele burghez” al Franței (1830–1848); a abdicat la 24 februarie 1848, în urma revoluției din Paris, și s-a refugiat în Anglia.

76 Ludovic Filip — Ludovic Filip I (1773–1850), „regele burghez” al Franței (1830–1848), detronat de revoluția din februarie 1848 (p. 112). (vezi pagina 381)

77 sursa: La **13 martie 1848** a izbucnit revoluția la Viena: studenții și muncitorii au manifestat în fața clădirii Stărilor Austriei de Jos, armata a tras, iar în aceeași seară Metternich a fost silit să demisioneze; a fugit din capitală a doua zi.

Pacea! (Folticska[78] dă semne de enervare.)
Pacea internă și între state —
iată ce a jinduit ea de atâtea secole!
O ligă a vrut — o ligă vrea!
O ligă a marilor state imperiale
aflate într-un echilibru politic
și reunite într-un trup continental cu mădularele sănătoase,
în care nici piciorul, nici urechea
nici mintea nu o iau razna
când mâna face semnul crucii!

[p. 127]

(Se închină de repetate ori, în neștire.)

SPĂLĂTOREASA: Îndurați-vă și nu mă confundați
cu spălătoresele de rând,
cu alea care și-au pus câteva luni în șir —
zi și noapte — poalele în cap
de se distrau țipând
ca mușcate de șarpe: ich liebe dich,[79]
ich liebe dich! Caută-l pe Metternich!
Eu, excelență, sunt legendara spălătoreasă[8081]
care v-a salvat viața.

METTERNICH: Folticska, adu-mi cățeaua!
Adu-mi-o pe Europa, așa sfâșiată cum e!

FOLTICSKA: Excelență, nu putem falsifica evenimentele!
E foarte adevărat
că le putem interpreta altfel decât au fost,
dar excelența-voastră numai așa a scăpat —
deghizat în hainele ei! (Arată spre SPĂLĂTOREASĂ.)
Și toată lumea știe întâmplarea — asta e nenorocirea!

SPĂLĂTOREASA: Astea de pe mine sunt țoalele!
Îmbrăcați-le, excelență,
eu le dezbrac cu râvnă!

METTERNICH: Revoluțiile sunt o imensă iluzie!
Ele nasc ideea periculoasă a statelor naționale!

SPĂLĂTOREASA: Nu le mai refuzați, excelență!

METTERNICH: Cum să împaci interesele lor atât de opuse?

---

78 Folticska — Personaj inventat al «Europei...»: maestrul de ceremonii al actului I, care îl readuce pe Metternich din tablou și reapare apoi, ca negustor de dantele („Herr Feltiz”, p. 121–122), printre suspecții și informatorii poliției; își... (vezi pagina 376)

79 „te iubesc” (germ.).

80 sursa: Motivul scenei: legenda (de circulație populară și în caricaturile vremii) potrivit căreia Metternich ar fi scăpat din Viena deghizat în haine de femeie, în chip de spălătoreasă. Fuga lui, discretă, a fost subiect de satiră încă din martie 1848.

81 spălătoreasă — Motivul actului I: legenda, de circulație populară și în caricaturile vremii, potrivit căreia Metternich ar fi scăpat din Viena, în martie 1848, deghizat în spălătoreasă sau ascuns într-un coș de rufe; în piesă, SPĂLĂTOREASA e... (vezi pagina 392)

Numai principiul păcii generale
mai poate face minuni!
Numai sub strălucitele falduri imperiale
pot fi asfixiate
supărătoarele aspirații hrănite de națiuni!

[p. 128]

SPĂLĂTOREASA: Să fi știut cu o zi înainte
era altceva...
le căptușeam cu mătase...
dar când am aflat vestea
că mi-au fost confiscate din înalte rațiuni de stat
așa despuiată
cum o să fiu imediat, într-o clipă...
eram și atunci
și am căzut în genunchi și m-am rugat
să vă ocrotească fustele mele
și bunul Dumenezeu!

FOLTICSKA *(face un semn discret: din tabloul alegoriei izbucnesc urlete:* Jos Metternich! Jos Metternich! *La următorul semn, tabloul încremenește)*: Excelență, grăbiți-vă!
Revoluția bate la ușă!

METTERNICH: Azi nu primesc în audiență.
Ce vrea?

(Tabloul alegoric urlă: „Jos Metternich! Jos Metternich!”)

FOLTICSKA: Vă așteaptă eternitatea...

METTERNICH: Cine mă grăbește spre ea?

FOLTICSKA: Revoluția! *(Uruitul urletelor crește din nou.)*
Gata înrămată pentru viitorime,
în poze alegorice frumos colorate —
șleahtă de derbedei sfrijiți
au ieșit din noroaie și case insalubre;
urlă și trag vânturi deodată
de le flutură zdrențele în spate
având cu toții aceeași speranță desperecheată —
cică bate un vânt de libertate!

METTERNICH: Ar fi bine de aflat pentru cine.

[p. 129]

FOLTICSKA: Unii spun că pentru popoare și națiuni,
iar nemâncații — cum că pentru proletari!

METTERNICH: Wunderbar[82]![83]

---

82 „Minunat!” (germ.) — interjecție care devine, în piesă, ticul verbal al tuturor funcționarilor habsburgici. (vezi pagina 395)

83 Wunderbar — „Minunat!” (germ.) — ticul verbal al funcționarilor habsburgici din piesă (p. 114, 125, 132, 150, 164–165, 191, 220, 223). (vezi pagina 395)

Atunci sunt nespus de încântat!

FOLTICSKA: Fiecare națiune are sclavi ai foamei — proletarii,
Iar sclavii nu au nație... Asta e...

METTERNICH: Nu cred să fi fost o mai aprigă controversă
care să conserve mai disperat
de acum înainte nevoia de pace!
Pace cu de-a sila,
înăuntrul fiecărui stat
și între state...
Prevăd totul:
Fiecare națiune-stat
va fi obligată să-i pună lucrătorului
zăbala în gură și biciul pe spate...

(Tabloul alegoric urlă frenetic pe două lozinci: „Jos Metternich! Jos Metternich! Trăiască împăratul! Trăiască împăratul!”

METTERNICH *(oprește autoritar vacarmul cu un gest al mâinii)*: Prea înțelept — principiul maiestății-sale
regal imperiale Franz întâiul[84]
așa suna: nu am nevoie de savanți!
Vreau oameni care execută ce le ordon!
Prea plăcut mă supun și joc grețoasa scenă —
nu ca să fac pe placul celor ce mă invocă
drept tiran sugrumător de revoluții,
ci alteței-sale habsburgice!

(Începe să se îmbrace cu țoalele SPĂLĂTORESEI.)

SPĂLĂTOREASA: Excelență, asta se bagă pe acolo

[p. 130]

pe unde se scoate cămașa!
Ridicați mâinile, excelență!

METTERNICH: Mi-e silă...

SPĂLĂTOREASA: La dracu!

84 sursa: **Francisc I** (1768–1835) — ultimul împărat romano-german (Francisc al II-lea, 1792–1806) și primul împărat al Austriei (1804–1835), sub care Metternich și-a construit sistemul. Lui i se atribuie vorba, rostită în fața profesorilor unui liceu sau a unei universități, că statul n-are nevoie de savanți, ci de supuși ascultători.

Eu, umila femeie simplă,
eu sunt efigia
iubirii cu ochii în pământ!
Adică de ce să nu se spună
că până la urmă așa ați fost ocrotit
de poporul cel cuminte și ascultător...
Îmbrăcați odată aceste țoale!
Revoluția, o fi ea, dar e ceva trecător,
din care scapă numai cui îi e mai moale...
Hai odată!

METTERNICH: Și aduceți-mi odată cățeaua!
Europa mea trebuie să mai învețe câte ceva.
Trebuie urmăriți toți capii de Revoluție
pas cu pas, neîntrerupt;
ei sunt pericolul, nu mulțimile excitate!
Cu astea e ușor de rezolvat.

(Îi este prinsă fusta în jurul mijlocului.)
Avem legea care pedepsește crima de lese-majesté[8586] *—*
drastică și elastică —
în ea poate încăpea orice.
și răzmerița și refuzul de salut;
chiar când sorbindu-ți supa și scuipi fiindcă te frigi e
interpretabil ca un afront mut
al politicii maiestății-sale regale imperiale —
pentru mine o adevărată religie...

SPĂLĂTOREASA: Excelență, peruca!

FOLTICSKA: Excelență, rangurile și medaliile!

[p. 131]

SPĂLĂTOREASA: Și să vă puneți, excelență,
țâțele acestea, desigur nu ca
să vă ciupească de ele canaliile și destrăbălații...

FOLTICSKA: Și, excelență, dantura.
Mestecați cărbune să nu mai strălucească!

SPĂLĂTOREASA: Și acum, țineți-vă de nas și suflați-l în vânt,
dintr-odată, ca și cum v-ar fi intrat în nas
clăbuci murdari sau pământ!
Numai lecția mersului greoi pe călcâie
a mai rămas...

METTERNICH *(ezită să execute)*: Trebuie urmăriți

---

85 fr. *lèse-majesté* (corect cu accent grav) — „lezmajestate”: crima de ofensă adusă suveranului, încadrare elastică prin care orice gest putea fi pedepsit. (vezi pagina 381)

86 lese-majesté — Lezmajestate (fr. lèse-majesté) — crima de ofensă adusă suveranului, încadrare elastică prin care orice gest putea fi pedepsit (p. 116). (vezi pagina 381)

mai ales acești capi de revoluție
necontenit și peste tot —
fiecare în parte —
pentru că fiecare din cuvintele lor...

(ridică bastonul și arată în tabloul vivant[87][88] al revoluției spre tânărul aflat în poza cititorului de proclamații. La indicația lui METTERNICH, din gura lui izbucnesc cuvintele: „Independență!” „Națiune!” „Libertate!” „Constituție!” Fiecare din vorbe este însoțită de bubuituri de armă. Când METTERNICH coboară bastonul, tabloul încremenește, mut, ca mai înainte.)

...fiecare din ele este mai mult decât o instigație —
este o instituție.
Fiecare din cuvinte este uniforma părăsită
a unui general
pe care poate să o îmbrace,
să o umple cu forța faptelor,
populațiile trezite
din somnul viselor sărace!

SPĂLĂTOREASA *(îi smulge cu spaimă bastonul din mână)*:

[p. 132]

Vai, excelență, vai-vai-vai,
aveți mâini prea curate și întregi,
roadeți-le unghiile, frecați-le cu făină și apă,
lăsați bastonul și bateți-vă cu acest mai
peste palme, să fie roșii, și lipiți-vă boabe
de clei de oase, n-aveți bătături, atunci măcar negi.

FOLTICSKA: Și acum, pășiți, Excelență...

SPĂLĂTOREASA: Nu așa!

FOLTICSKA: Cu broboada pe față!

SPĂLĂTOREASA: Și legănat, cu burta înainte,

ca după șapte copii
și după al treilea bărbat
la fel de bețivan și fără un dinte în gură...
Unde-i târnul cu rufe[89] murdare
oare se pune pe șold?
Să vă tremure genunchii
ca după zece ore de spălat stând în picioare
și îndoit din mijloc!

METTERNICH *(execută indicațiile; gâfâie sub greutatea coșurilor)*: Dispar, dar nu sunt mort

---

87 „tablou viu” (fr. *tableau vivant*) — grup de actori care alcătuiesc, nemișcați și tăcuți, o scenă pictată sau o alegorie. (vezi pagina 393)

88 tabloul vivant — Tablou viu (fr. tableau vivant) — grup de actori care alcătuiesc, nemișcați și tăcuți, o scenă pictată sau o alegorie. (vezi pagina 393)

89 sursa: «târn» — (reg.) coș mare de nuiele; aici, coșul spălătoresei.

câtă vreme o să vă spuneți în gând
„Europa, cățea, aport[90] —
pe fiecare din capii revoluției, pe rând,
viu sau mort!”.

FOLTICSKA: Atât trebuie să spuneți, excelență!
Și nu v-a venit în minte
decât după ce s-a repetat
înscenarea de mai înainte!

METTERNICH: Nu cred!!!...
...decât în Dumnezeu...

FOLTICSKA: Atât!
Și nu se întâmpla nici Revoluția

[p. 133]

și nici nu pierdeați
ca să câștig eu...

SPĂLĂTOREASA: Să vă dau o mână de ajutor?

(Iese din scenă. Se aude o goarnă sunând atacul. Un bubuit de tun: tabloul vivant scandează: „Asta-i tot ce am câștigat!”.)
Să nu-ți vină să crezi!
Am alungat Cancelarul
Aclamându-l pe împărat!

BURGHEZII: Dar în guvern au intrat și burghezi!

(Bubuit de tun; grupul de proletari și studenți se prăbușește strigând: „Rahat”.)

(FOLTICSKA se apleacă adânc spre ușa din fundal, prin care au ieșit METTERNICH și SPĂLĂTOREASA.)

FOLTICSKA *(se întoarce cu fața către public, apoi repetă reverența spre fundal)*: Aștept pe autorele acestei comicării[91]
să-mi dea un picior,
să mă zvârle afară din scenă
ca și pe această fiică din popor, care și-a salvat sufletul...

(Face o reverență în fața publicului.)

90 sursa: «aport» — comanda dată câinelui de vânătoare să aducă vânatul (fr. *apporte!* „adu!”). Metternich, pus să joace scena fugii, își lasă moștenire porunca: Europa, ca o cățea dresată, să-i aducă rând pe rând pe capii revoluției, „viu sau mort” — de aici titlul piesei.

91 sursa: «autorele» — formă comică, pretins pedantă, a lui «autorul»; Folticska se adresează peste capul publicului autorului piesei. «comicărie» — farsă, bufonerie.

N-ați aplaudat...
Autorele își mușcă buzele de ciudă...
Degeaba...
El rămâne convins că totuși, până la urmă
ați priceput și că
vă veți bucura încă o dată într-o frăție universală,
fiindcă Imperiul a fost castrat
de această bășică
plină de sângele curs din oarecari mii

[p. 134]

de exaltați furioși și nesocotiți!
Exagerată așteptare —
chiar dacă e la modă
să se zgândăre amintirea câte unuia —
nomina odiosa[92]*!*[93] *—*
și să-i fie purtată stafia prin calvarul trăit!
De ce credeți voi
că în cele ce urmează
peste cursul atâtor evenimente
din 1848 în anul 50 și apoi în 52[94]*?*
Probabil fiindcă numai în acești ani
s-au găsit acele documente —
în sfârșit cutremurătoare —
care îi ridică personajul gata desfigurat
de suferință până la rangul de erou...
național!
Cu ce chinuită sârguință
vă va aduce în fața ochilor uriașa mașinărie
neiertătoare care strânge șurubul,
menghinea, lațul în jurul unui biet hăituit
până când acesta se sufocă:
„Aer! Aer! Patria mea mumă, pentru tine am murit”
Sunt alese cu grijă scenele
care transformă în erou dispărutul,
iar ideile lui sunt împinse până la zi
încât mai-mai veți fi convinși
că prezentul vostru a determinat trecutul!
Să mă scutească pe mine
de aranjamentele lui, făcute

92 „nume odioase” (lat.) — din zicala *nomina sunt odiosa*, „numele sunt odioase”, adică e mai bine să nu dai nume. (vezi pagina 384)

93 nomina odiosa — Din zicala latină nomina sunt odiosa, „numele sunt odioase” — e mai bine să nu dai nume (p. 119). (vezi pagina 384)

94 sursa: Anii piesei: 1848 (revoluția), 1850 (urmărirea exilaților, actele II–IV) și 1852 (actul V), anul morții lui Nicolae Bălcescu (Palermo, 29 noiembrie 1852).

din plaivaz[95] tricolor[96]
prin care-și așează favoritul
în atenția tuturor polițiilor
Europei!
La urma urmei și eu sunt Europa
și mă voi îngriji
să retez elanul acesta atât de apologetic!
Mă zvârle afară,
dar mă veți recunoaște negreșit
în diferite ranguri cheie
ale poliției de stat;

[p. 135]

chiar autorele va crede că are vedenii
căci și eu, precum toți fidelii
autentici, în virtutea incontestabilei mele cumsecădenii,
am luat și voi lua întotdeauna drept model
chipul și asemănarea aulicului meu împărat[97]
aflat la cârmă în anul curent...
Declar că e inutilă atâta pătimașă evocare,
căci mereu voi pregăti
extravagante situații
europene
când eroii aceleiași revoluții
își vor fura unul altuia, ca niște copii,
bucata de adevăr istoric de la gură...

(Pereții scenei încep să se miște din multiple articulații.)

FOLTICSKA: Și acum autorele

se răzbună pe mine...
Priviți cum se mișcă pereții născând un labirint
de coridoare asemenea celui în care
era instalat — la subsol —
una din secțiile poliției de stat imperiale
în care am fost reținut — nota bene[98]![99]
reținut și nu arestat...

(Prin coridoare, de-a lungul pereților care fac perimetrul scenei variabil, elastic, apar și mișună personajele civile: MADEMOISELLE, LĂUTARUL,

95 sursa: «plaivaz» — (reg., Transilvania) creion (din germ. *Bleiweiß*); „plaivaz tricolor”: creion în culorile drapelului românesc.

96 plaivaz — (Reg., Transilvania) creion (din germ. Bleiweiß); „plaivaz tricolor” (p. 120). (vezi pagina 387)

97 sursa: «aulic» — de curte, al curții imperiale (lat. *aulicus*, din *aula* „curte”); epitet oficial obsesiv al lumii habsburgice în piesă („Consilier aulic”, „Purtătorul aulic de cuvânt”).

98 „notați bine!” (lat.) — formulă de atragere a atenției. (vezi pagina 384)

99 nota bene — „Notați bine!” (lat.) — formulă de atragere a atenției (p. 120). (vezi pagina 384)

VETERANUL, CONSILIERUL, NEGUSTOREASA — și funcționarii PUPAK, SCHLEIMHASCHER: oficialii sunt salutați cu respect și teamă etc.)

S-a dus la dracu intenția de discreditare
a persoanei mele!

(Salută cu respect pe unul, pe altul din oficiali.)

Nimic nu-i compromițător
pentru mine.
Cu plăcere mă amestec

[p. 136]

în masa atâtor fețe confiscate,
apărute brusc pentru a dispare
și dispărute pentru a apare la fel de brusc
în preajma revoluționarilor cutare sau cutare...

(Ca din întâmplare, MADEMOISELLE se apropie de FOLTICSKA.)

MADEMOISELLE: Voiaj, sau agrement?

FOLTICSKA: Nu, mademoiselle[100],[101] mă duc la Paris.

MADEMOISELLE: Am notat, afaceri deci...

FOLTICSKA: O viză îmi trebuie, doar o viză de pașaport

și pentru asemenea fleac (trece, trăgând cu urechea, un funcționar)
stau în Viena de trei zile
— dar poți să spui că serile în această capitală
imperială aulică și apostolică[102][103]
nu sunt de vis!?

(Se înclină adânc în fața funcționarului. MADEMOISELLE face la rându-i o reverență. FOLTICSKA se ține după FUNCȚIONAR.)

Excelență!

SCHLEIMHASCHER: Așteaptă, cetățene!

FOLTICSKA: Sunt Herr Feltiz[104], hofflieferant[105][106] ca stare.

SCHLEIMHASCHER: Originea dumitale

e discutabilă, dar nu ne interesează...

FOLTICSKA: Sunt furnizor al Curții Imperiale,

excelență, o mare cinste pentru mine!

(Pereții din nou se mișcă, se despart dând la iveală o încăpere: Anticamera. Birouri. Rafturi cu multe kartoane-dosare. În mijloc este împins sau retras

---

100 «mademoiselle» — „domnișoară” (fr.). (vezi pagina 382)

101 mademoiselle — „Domnișoară” (fr.); MADEMOISELLE — una din confidentele poliției în «Europa...» (p. 97, 120–122, 122–126). (vezi pagina 382)

102 sursa: «apostolic(ă)» — din titlul „Maiestate Apostolică” (*Apostolische Majestät*), purtat de Habsburgi ca regi ai Ungariei (acordat de papă în 1758, după tradiția Sfântului Ștefan).

103 apostolică — „Apostolic(ă)” — din titlul „Maiestate Apostolică”, purtat de Habsburgi ca regi ai Ungariei (p. 121, 130, 154). (vezi pagina 368)

104 germ. *Hoflieferant* (cu un singur «f»; în carte «hofflieferant») — „furnizor al Curții”: titlu acordat negustorilor care aprovizionau Curtea imperială, purtat cu mândrie pe firmă. (vezi pagina 378)

105 sursa: «Herr» — „domnul” (germ.). Folticska își germanizează numele (Feltiz, apoi Feltitz, p. 122) ca să pară bun supus al Casei de Austria.

106 hofflieferant — Germ. (vezi pagina 378)

cu o prăjină, de câte ori se consideră necesar, un scaun. Printr-o ușă deschisă, se vede o altă încăpere în care se află un singur birou somptuos. În spatele lui, personajul BONIFATZ asistă din penumbră la interogatorii.)

[p. 137]

SCHLEIMHASCHER: Sosești din Transilvania, cetățene Folticska!

FOLTICSKA: Sunt Herr Feltitz, excelență,
Comerțul cu dantele mă obligă!

SCHLEIMHASCHER: Cetățeanul Kossuth[107][108] —
de când poartă dantele,
turbulentul acela ambițios?
Ce-i vinzi acestui periculos, ne întrebăm?!

FOLTICSKA: Excelență, dantelele, galanteria...
sunt furnizor și sunt devotat
Casei Habsburgice!

SCHLEIMHASCHER: Dumneata, cetățene...

FOLTICSKA *(implorator)*: Oh, *mein Gott,* e o eroare!
Sunt domn...

SCHLEIMHASCHER: Umbli în Franța, în Anglia și pe mai unde?

FOLTICSKA: Sunt devotat Casei Habsburgice, vă asigur.
Peste tot, în Franța, în Anglia,
știu că progresul e cel care a adus calea ferată,
în vreme ce aici, în strălucitul domeniu habsburgic,
și trenul se datorează tot
augustei bunăvoințe a împăratului,
strălucitoarei sale înțelepciuni!
De câte ori mă urc în vagon
strig în sinea mea: Trăiască împăratul!

SCHWÄZELTRITT: Dar când cobori?

FOLTICSKA: Când cobor? Oh, când cobor...
Dar mă urc foarte des în tren, excelență!

[p. 138]

SCHLEIMHASCHER: E posibil ca marfa dumitale, domnule,
să-și fi încurcat ițele pe drum...

(FOLTICSKA începe să tremure.)

SCHWÄZELTRITT: Să-l reținem până-l aranjează,

---

107 sursa: **Lajos Kossuth** (1802–1894) — conducătorul revoluției maghiare din 1848–1849, ministru de finanțe, apoi președinte al Comitetului Apărării Patriei și guvernator-președinte al Ungariei (aprilie–august 1849); după înfrângere a trăit în exil (Turcia, Anglia, Italia).

108 Kossuth — Lajos Kossuth (1802–1894) — conducătorul revoluției maghiare din 1848–1849, guvernator al Ungariei în 1849; cu el a negociat Bălcescu, în vara lui 1849, împăcarea româno-maghiară (p. 122, 127–128, 133). (vezi pagina 380)

noile afaceri...
Să vedem dacă nu ne poate furniza
câte ceva și despre Revoluție.

FOLTICSKA *(plânge)*: Dacă știam! dar n-am știut,
excelență!

PUPAK: Dar de-acum încolo, nu s-ar putea?

(PUPAK face semn subalternilor să se schimbe interogații. FOLTICSKA este împins afară, intră MADEMOISELLE.)

FOLTICSKA *(Entuziast, strigă în timp ce e dat afară, și pe coridoare, până ce dispare din scenă)*: O, ba da! Ba da! Ba da!

(Intră MADEMOISELLE)

SCHWÄZELTRITT: *Mademoiselle?*
În proprietatea dumitale —
din strada?

MADEMOISELLE: Cunoașteți drumul cu ochii închiși —

(chicotește)
ați uitat adresa?

PUPAK: Dumneata găzduiești întâlniri tăinuite
fără să anunți persoanele.

[p. 139]

MADEMOISELLE: O spun de la obraz! La Viena,
Excelență,
nu se poate trăi numai zâmbind
și valsând ca-n timpul carnavalului aniversar!
Trebuie omul să mai și ofteze,
ceea ce e pasibil de bănuială
dacă oftatul se petrece într-un grup de persoane —
și nu neapărat în fața palatului Schönbrunn[109][110]*,*
ci chiar și pe o a doua stradă.
Chiar așa! Ce să răspunzi
dacă vine o excelență și te întreabă:
„De ce oftezi?” — și cu ce înțeles... tocmai când trece
garda imperială în pas de paradă?

SCHWÄZELTRITT: Nimeni nu poate ofta
fără să-și ridice reputația
de fidel al împăratului — asta e regula.

MADEMOISELLE: Ba da, excelență! Poate!

109 sursa: **Schönbrunn** — palatul de vară al Habsburgilor, la marginea Vienei, construit în forma de azi sub Maria Terezia.

110 Schönbrunn — Palatul de vară al Habsburgilor, la marginea Vienei (p. 123). (vezi pagina 391)

Vine la mine să închirieze
una din camerele îngrijite
de cele șase nepoate!
Și acolo oftează, excelență,
dar știți,
de plăcere...
Este interzis altfel!!
La mine în casă toată lumea
cultivă adorația pentru majestatea-sa imperială!
Casă de încredere!

PUPAK: Dânsa vine din ce oraș?

MADEMOISELLE: De trei săptămâni sunt pe drum...
Din Karlsruhe[111][112], excelență...
Și l-am descoperit, excelență,
într-o locantă[113][114] nu prea arătoasă.
Ah, să fi avut șansa
să-l invit la o polcă[115][116] —

[p. 140]

dansul acela săltăreț și răzvrătit —,
chiar dacă nu știe să danseze,
nu m-ar fi refuzat!
Știți, i-aș fi șoptit
cu sufletul la gură,
de aici din decolteul, nu acesta —
(își lărgește decolteul până la subsuori),
unul mai adâncit:
vive la liberté, égalité, fraternité![117]

PUPAK: Spune, mademoiselle, numai ce ai văzut;
renunță la a-ți mai dezveli intențiile!

MADEMOISELLE: Asta e tot!

SCHLEIMHASCHER: Continuă.

MADEMOISELLE: Nu v-am spus? M-am apropiat de el —

---

111 sursa: **Karlsruhe** — capitala Marelui Ducat de Baden, unul dintre focarele revoluției germane din 1848–1849.

112 Karlsruhe — Capitala Marelui Ducat de Baden, unul dintre focarele revoluției germane din 1848–1849 (p. 124, 209). (vezi pagina 380)

113 sursa: «locantă» — (înv.) local, han, birt (it. *locanda*).

114 locantă — (Înv.) local, han, birt (it. locanda) (p. 123–124). (vezi pagina 381)

115 sursa: «polcă» — dans vioi în doi timpi, de origine cehă, la modă în toată Europa din anii 1840; „răzvrătit” pentru că era legat de renașterea națională cehă.

116 polcă — Dans vioi în doi timpi, de origine cehă, la modă în toată Europa din anii 1840 (p. 123–124). (vezi pagina 387)

117 „trăiască libertatea, egalitatea, fraternitatea!” (fr.) — deviza Revoluției franceze, reluată de revoluția din 1848.

are un fel de a tuși, așa, ghm-ghm!,
de parcă te anunță discret că e acolo,
și tocmai s-a lăsat tăcerea, când…

SCHLEIMHASCHER: De ce s-a făcut liniște, *mademoiselle*?

MADEMOISELLE: Doar așa se obișnuiește când intră
poliția într-un local din Prusia — muzica să tacă!?!
Și eu mergeam spre cel pe care-l urmăriți,
și dânsul și-a dus mâna la frunte. Așa.
Era alb la față și transpirat.

SCHLEIMHASCHER: Ce i-ai spus? Ce-ați vorbit.

MADEMOISELLE: Nimic! Mă privea și nu mă vedea!

SCHWÄZELTRITT: Continuă.

MADEMOISELLE: Atât! V-am spus că nu l-am mai văzut
când am întors ochii!

[p. 141]

PUPAK: Dar unde dracului te uitai
tocmai atunci?

SCHWÄZELTRITT: Tocmai atunci, excelență,
tocmai atunci!

MADEMOISELLE: Începuse, excelență, începuse
tărăboiul! Clientul acela frumușel începuse
să strige la polițiști: dar sunt o persoană pașnică,
vedeți-vă de treabă, domnilor!
Ești polonez — zice polițaiul, înțelege — zice —
ești arestat.
Și au ieșit după aia cu el,
dar scandalul ăsta ceva-ceva tot a durat!

PUPAK: Unde erai când și-a dus mâna la frunte
cetățeanul nostru?

MADEMOISELLE: Unde să fiu? În fața lui!

PUPAK: Dar în spate?

MADEMOISELLE: Adică?

PUPAK: Ce era în spate?

MADEMOISELLE: Scandalul, nu v-am spus!

PUPAK: Wunderbar! Wunderbar![118]
Ești liberă, mademoiselle,
Nu pe acolo, pe-acolo…

MADEMOISELLE: Și la mine clienții încurcă ușile mereu
Ce să-i faci! Pardon! (Iese.)

PUPAK: Deci notează:

118 „Minunat! Minunat!” (germ.).

(SCHWÄZELTRITT aleargă sârguincios la pupitrul său. SCHLEIMHASCHER ia poziția de drepți.)

[p. 142]

Cetățeanul Bălcescu[119][120],
așa cum se consemnase
și în kartonul numărul 36[121],
a călătorit în câteva orașe prusiene
în urmă cu o lună — direcție încă necunoscută —
împreună cu câțiva propaganzi revoluționari polonezi.
Numele lui fă bine și-l trece
și în kartonul polonez, cel cu numărul 13…

(SCHLEIMHASCHER caută un dosar-karton și notează în el conform ordinului. BONIFATZ se ridică încet și iese din biroul său.)

PUPAK: Domnilor, în sfârșit,
și acest agent al emigrației române
a părăsit teritoriul imperiului!

SCHWÄZELTRITT: Îngăduiți-mi, excelență, o glumă,

(Pocnește între ele copertile unui dosar.)

I-am strivit toate intențiile între aceste rapoarte.

(Râde.)

Ce-a mai rămas domnilor din agitația ăstora
aici între kartoane? — storceala fetidă a unor muște moarte!

SCHLEIMHASCHER: Am tot vorbit despre el
de câțiva ani încoace — deci:
40, 41, 42…[122] (răsfoiește paginile kartonului.)

SCHWÄZELTRITT: Au venit străinii să provoace
zaveră, agitație și revoluție
și aici, în Viena noastră!

SCHLEIMHASCHER: 49, 50 — sunt zece ani de când
îl urmărim, domnilor! Zece ani
de sârguință…

[p. 143]

PUPAK: În Viena revoluția a fost o modă,

---

119 sursa: **Nicolae Bălcescu** (1819–1852) — istoric și revoluționar, unul dintre conducătorii revoluției din Țara Românească (1848), membru al Guvernului provizoriu; exilat după intervenția otomană și rusă din septembrie 1848, a încercat în 1849 împăcarea dintre revoluționarii români și maghiari (proiectul de pacificare acceptat de Kossuth la Seghedin, iulie 1849), apoi a dus propagandă pentru cauza română la Paris și Londra. Bolnav de tuberculoză, a murit la Palermo, la 29 noiembrie 1852. Eroul absent al piesei: toată mașinăria polițienească se învârte în jurul lui, dar el nu apare niciodată.

120 Bălcescu — Nicolae Bălcescu (1819–1852), istoric și om politic muntean, a fost unul din conducătorii revoluției din 1848 în Țara Românească: membru al societății secrete „Frăția”, secretar de stat în guvernul provizoriu, autor al… (vezi pagina 368)

121 sursa: «karton» (pl. «kartoane») — dosar de carton, fișă (germ. *Karton*); grafia cu «k» imită birocrația austriacă.

122 sursa: În 1840 Bălcescu fusese arestat pentru participarea la conspirația lui Mitică Filipescu și închis la mănăstirea Mărgineni; de aici socoteala celor „zece ani” de urmărire.

nimic altceva…

SCHWÄZELTRITT: Ar trebui, excelență, să afle
și capitala noastră adevărul
despre ea însăși!
Da! Da!

PUPAK: Studențașii, tinereii ăștia excitați
au fost în stare să-i tragă afară din casă
și pe oamenii serioși, tați
și capi de familie,
numai pentru că au crezut că se pornește
un nou carnaval!
Totul a pornit de la această posibilitate!
O posibilitate imposibilă, desigur!
fiindcă palatul nu-și
aprinsese candelabrele!
Ordonați kartoanele fiecare
la locul lor.

SCHWÄZELTRITT: Să mai încerce o revenire în imperiu?
Parcă nu-l cred în stare!

PUPAK: Pentru noi nu mai există.
Așteptăm în cel mai apropiat viitor
de la excelența-sa ministrul de interne von Bach[123][124]
directive privind bâzâitul supărător
prin Europa al acestui încăpățânat valah[125][126]*.*

SCHLEIMHASCHER: Mă și gândeam, excelență —
individul străbate acum Europa…

PUPAK: Probabil speră conjuncturi speculabile,
oarecari fisuri necunoscute încă
în raporturile politice.
Doar atâta așteaptă exaltații —
să li se dea atenție…

[p. 144]

SCHLEIMHASCHER: Face anticameră și se strecoară prin cabinete

123 sursa: **Alexander von Bach** (1813–1893) — avocat vienez, ministru al justiției (1848–1849), apoi ministru de interne al Austriei (1849–1859); numele lui a botezat „regimul Bach”, neoabsolutismul centralizator și polițienesc al anilor 1850.

124 von Bach — Alexander von Bach (1813–1893) — avocat vienez, ministru al justiției (1848–1849), apoi ministru de interne al Austriei (1849–1859), al cărui nume l-a primit neoabsolutismul polițienesc al anilor 1850 („regimul Bach”); în piesă,… (vezi pagina 394)

125 sursa: «valah» — numele dat de străini românilor (germ. *Walache*), aici cu nuanță disprețuitoare.

126 valah — Numele dat de străini românilor (germ. Walache), adesea cu nuanță disprețuitoare: „încăpățânat valah” (p. 126–127, 140, 157, 165–166, 176–177, 183–184, 194–195, 196–198 etc.). (vezi pagina 394)

ministeriale și îi e suficient un frac
mototolit prin cufere!
Nu-mi pot imagina.

PUPAK: Domnilor, îl puteam scuti de câte o să sufere
dacă îl prindeam la Pesta ori Seghedin[127][128]
în timpul convorbirii cu individul Kossuth.
Îl împușcam pentru acțiuni diversioniste.
Ca din greșală...

(Își mângâie barbetele[129] privind hârtiile dintr-un karton[130].)

Dacă nu sosea acest raport
cu o întârziere fatală.
Azi mi-am tuns barbetele,
domnilor!
Nepriceputul de frizer niciodată
nu le piaptănă meticulos.
Când mi-i zbârlesc mai cad
mici scurtături din firele de păr
pe vreo hârtie dintr-acestea.
Priviți-le, domnilor!

(SCHWÄZELTRITT și SCHLEIMHASCHER se apleacă atenți asupra raportului aflat în mâna lui PUPAK.)

Dar sunt perfect egale
cu cele tunse acum un an!

(Cei doi exclamă admirativ.)

Ce aveți de spus despre asta?

SCHWÄZELTRITT: Excelență, suport cu plăcere
și chiar vă rog să mă corectați
dacă voi greși:
cred că este ceva minunat și liniștitor.
Nimic nu se schimbă în lume...

[p. 145]

PUPAK: În acest caz,

127 sursa: În vara lui 1849 Bălcescu a negociat cu Kossuth, la Debrețin și Seghedin, împăcarea româno-maghiară; „proiectul de pacificare” a fost acceptat de Kossuth la Seghedin (Szeged) în iulie 1849, prea târziu ca să schimbe soarta războiului.

128 Seghedin — Szeged (Ungaria), unde în iulie 1849 s-a încheiat, prin mijlocirea lui Bălcescu, „proiectul de pacificare” româno-maghiar (p. 128, 163, 194, 209). (vezi pagina 392)

129 sursa: «barbete» — favoriți, perciuni lungi purtați pe obraji (fr. *barbette*), moda funcționarilor austrieci ai vremii (după chipul lui Franz Joseph).

130 karton — Dosar de carton, fișă de evidență polițienească... (vezi pagina 380)

să ne ocupăm, domnilor, și de solicitanții de la acest ghișet[131].
Societatea dorește să se purifice,
să-și manifeste — nu numai aclamând, ci și discret
prin purgație și chinuri morale sudorifice —
aversiunea față de revoluție!
Să-i ascultăm, domnilor, cu gravitate!
Ei sunt paza — de zi — împotriva
tuturor modelor importate
fără autorizație vamală
a statului,
așa cum noi suntem paza de noapte.

(Din pereți se deschid uși duble, care formează patru mici boxe. În care năvălesc LĂUTARUL, VETERANUL DE RĂZBOI, MICUL CONSILIER PENSIONAT, O NEGUSTOREASĂ. Fiecare va vorbi cu însuflețire, convingător, câtă vreme PUPAK, aflat în plimbare cu pași rari prin fața boxelor, se află în fața sa...)

LĂUTARUL: Excelență!

Nu mă pricep la politică,
cu toate că respect autoritățile
noastre de stat.
Mă pricep la muzică, însă...

(PUPAK a trecut în dreptul celeilalte boxe.)

VETERANUL: Tu nu te-ai gândit? — mi-am zis eu, excelență —

tu nu te-ai gândit că nu mai ai zile multe?
și n-ai mai făcut nici un serviciu
Casei Habsburgice?
Încă de pe vremea lui Napoleon[132]?[133] când...

PUPAK *(a trecut în dreptul boxei a treia)*

CONSILIERUL: Domnul Pupă-n fund[134] voce să mai strige:

[p. 146]

Trăiască împăratul! după ce a strigat:
Trăiască Constituția! Nu mai are...

(PUPAK în dreptul ultimei boxe.)

NEGUSTOREASA: N-o să mă credeți excelențele-voastre, orice ar fi,

131 sursa: «ghișet» — formă veche pentru «ghișeu» (fr. *guichet*).

132 sursa: **Napoleon I Bonaparte** (1769–1821), împăratul francezilor (1804–1814/1815), cu care Austria a purtat războaie între 1796 și 1815.

133 Napoleon — Napoleon I Bonaparte (1769–1821), împăratul francezilor, cu care Austria a purtat războaie între 1796 și 1815 (p. 129, 129). (vezi pagina 384)

134 sursa: Joc de cuvinte obscen pe numele lui *Pupak*, rostit (cu intenție sau din neatenție) de Consilier.

chiar dacă în fața ochilor excelenței-voastre
s-ar întâmpla la fel, ba chiar și mai și!
Nici eu, nici chiar eu — mein Gott —
nu cred și chiar dacă vreau, nu pot...

(PUPAK revine în dreptul boxei nr. 3.)

CONSILIERUL: Trăiască împăratul! și peste cinci străzi
vocea mea, dacă are cine să o asculte, se aude.

(PUPAK în dreptul boxei nr. 2.)

VETERANUL: De pe vremea lui Napoleon?
Când ai înjurat un francez îngâmfat?

(PUPAK în boxa întâi.)

LĂUTARUL: Mă pricep însă la muzică;
auziți! (Cântă la vioară un vals.)
O nesperată fericire de vis...
În seara când faceți o percheziție
la studenții din mansarda locuinței mele
aș putea cânta la un bal.
Foarte ieftin, (cântă în continuare)

(PUPAK la boxa 2.)

VETERANUL: Sunt și acum fidel mai mult ca oricând
majestății-sale imperiale aulice și apostolice!

(PUPAK la boxa 3.)

[p. 147]

CONSILIERUL: Polizeistaat[135][136] să afle, îi aduc la cunoștință,
că punându-și poalele în cap în sprijinul
răzvrătirii, doamna din imobilul vecin a găzduit
subcomisia de contraredactare
a scârboaselor pretenții antimonarhice...

(PUPAK la boxa 4.)

NEGUSTOREASA: Despre împărat

CONSILIERUL *(furios)*: De doi ani cer să fiu ascultat!

NEGUSTOREASA: Despre împărat
a zis că nu este decât...
și după aceea a scuipat.

(PUPAK la boxa 2.)

VETERANUL: Iată ce pot face din prinosul meu
de recunoștință!

NEGUSTOREASA: N-or să creadă excelențele-voastre, orice-ar fi.

---

135 „statul polițienesc” (germ.) — aici, personificat: Consilierul se adresează direct poliției statului. (vezi pagina 387)

136 Polizeistaat — „Statul polițienesc” (germ.) — aici personificat: Consilierul i se adresează direct (p. 130). (vezi pagina 387)

(Vocile perorează în continuare suprapunându-se. Vioara cântă un vals nemuritor.)

SCHWÄZELTRITT: Ce așteptați, excelență?

(Hărmălaia scade. Amuțește.)

PUPAK: Ceea ce într-o frază germană la urmă este pus:[137]

verbul!

DELATORII[138][139] (cor): A a a! Denunț!

PUPAK: Aveți zece minute, domnilor!

[p. 148]

ACTUL II

Decorul: 6 copaci străjuiesc o alee. Fiecare copac este însoțit de câte un agent. Cei 6 agenți de copaci fac potemkinada[140][141] în fața celor două personaje — WOLGEMUTH și BONIFATZ — marcând un segment de alee care se va desfășura fie șerpuind, fie închizându-se într-o fundătură, deturnând, după necesități, ruta promenadei. Apare în capul aleii WOLGEMUTH.

BONIFATZ *(ieșindu-i în întâmpinare)*: Regret că nu vă plac și în clipa de față
ceremoniile, domnule guvernator Wolgemuth[142][143]...
Excelența-voastră veniți din Transilvania
cu nervii obosiți...

WOLGEMUTH: De la o vârstă este incomodă uniforma.
Și nu mai pot străbate întinsele mele domenii
în goana calului după vreo sălbăticiune
sau rândaș apucat de strechea
revoluțiilor...

BONIFATZ: Nu vă vor reține mai mult decât
se cuvine directivele pe care le solicit.

WOLGEMUTH: Cel puțin aici mă pot plimba în voie
prin natură...

BONIFATZ: Când la binevoitoarea voastră recomandare...

WOLGEMUTH: Copacii nu sunt singuri,

---

137 sursa: În subordonata germană verbul conjugat stă la sfârșitul frazei; Pupak așteaptă, ca într-o frază germană, „verbul” — denunțul.

138 sursa: «delator» — denunțător, informator (lat. *delator*).

139 DELATORII — Delator — denunțător, informator (lat. delator) (p. 131). (vezi pagina 374)

140 sursa: «potemkinadă» — înscenare, decor fals menit să ascundă realitatea; de la „satele lui Potemkin”, fațadele pe care favoritul Ecaterinei a II-a le-ar fi ridicat în 1787 pe traseul călătoriei împărătesei în Crimeea.

141 potemkinada — Înscenare, decor fals menit să ascundă realitatea (după „satele lui Potemkin”) (p. 131). (vezi pagina 387)

142 sursa: **Ludwig von Wohlgemuth** (1788–1851) — general austriac, numit la 11 aprilie 1849 guvernator civil și militar al Transilvaniei, primul guvernator al regimului neoabsolutist; a murit în aprilie 1851, în drum spre Viena. Numele, scris în piesă «Wolgemuth», înseamnă în germană „voios, bine dispus”.

143 Wolgemuth — Ludwig von Wohlgemuth (1788–1851) — general austriac, guvernator civil și militar al Transilvaniei din aprilie 1849 până la moarte; personaj al actului II (p. 131, 134). (vezi pagina 394)

domnule Bonifatz[144]?

[p. 149]

BONIFATZ: Liniștea publică — liniștea naturii!
Ce pot spune mai mult?...
WOLGEMUTH: Wunderbar...[145]
BONIFATZ: Spuneam că am fost mâhnit
la început, excelență,
când mi-ați dat în grijă un amărât de cadet
pe care, voilà[146]!, decăzuta poliție franceză
îl înghesuie în aceeași piele
cu un alt suspect, numindu-l Bălcescu-Roset[147][148].
WOLGEMUTH: Nu cumva Bălcescu-Rosetti?
BONIFATZ: În fond, c'est la même chose[149],
excelență, și gândeam:
ce poate mocni atât de subversiv
contra imperiului
în cele câteva propoziții despre un viitor roz
scrise de el pentru români
și cui poate să-i mai pese
de bombăneala unui ins născut
într-un principat dunărean[150],
care nici nu intră, nici nu iese
din calculele încurcate ale Imperiului Otoman.
Dar cenzurându-i și confiscându-i
în parte corespondența,
am aflat că iarăși...
WOLGEMUTH: Acum, când vrem să aducem la vechea matcă
echilibrul și armonia absolută, e limpede că
și furia maghiară și
pretențiile românilor e prea mult — e prea mare
haosul!
Cel puțin românii să nu fie o piedică...
BONIFATZ: Vă raportez, excelență,

---

144 Bonifatz — Consilierul polițienesc al «Europei...», omul lui Wolgemuth și apoi al lui von Bach, care adună și citește corespondența „sustrasă" a lui Bălcescu (p. 131, 134, 147–149, 153, 157, 193, 196, 198 etc.). (vezi pagina 369)

145 „Minunat..." (germ.). (vezi pagina 395)

146 „iată" (fr.). (vezi pagina 394)

147 sursa: Confuzia poliției franceze între Bălcescu și **C. A. Rosetti** (Constantin Alexandru Rosetti, 1816–1885), revoluționar pașoptist, exilat la Paris, mai târziu unul dintre întemeietorii liberalismului românesc.

148 Bălcescu-Roset — Confuzia poliției franceze între Bălcescu și C. A. Rosetti (1816–1885), revoluționar pașoptist, exilat ca și el la Paris (p. 132). (vezi pagina 369)

149 „e același lucru, e totuna" (fr.).

150 sursa: «Principatele dunărene» — Moldova și Țara Românească, sub suzeranitate otomană și, din 1829 (Tratatul de la Adrianopol), sub protectorat rusesc.

că am fost dezamăgit, dar cu adaosul
că nu mai sunt!

[p. 150]

WOLGEMUTH: Nu ne mai interesează
ce visează acest individ.
(BONIFATZ merge cu capul în pământ și tace.)
WOLGEMUTH *(respiră adânc)*: Nu ne mai interesează nici
alipirea Principatelor dunărene
la imperiu
câtă vreme trupele țarului[151]
sunt încă în provincia Transilvaniei
din cauza războiului contra lui Kossuth.
(Respiră adânc.)
Aerul Vienei e incomparabil...
BONIFATZ: Deși excelența-voastră
găsiți că nu sunt necesare
măsuri aspre contra aceea ce
se întâmplă în provinciile românești...
WOLGEMUTH: Maiestatea-sa așa știe!
Că nu se întâmplă nimic!
Așa dorește — așa este...
Cu românii asta e tactica:
Să li se mai ia din ce au, până
să li se dea ceva
care se tot amână.
Und so weiter[152]*...*[153]
(BONIFATZ își ia avânt spre a răspunde. WOLGEMUTH îi oprește elanul:)
Und so weiter...
Atât.
(BONIFATZ e neliniștit. Nemulțumit. Nervos.)

151 sursa: În vara lui 1849, la cererea lui Franz Joseph, armatele țarului Nicolae I au intervenit în Transilvania și Ungaria împotriva revoluției maghiare, care a capitulat la Șiria (13 august 1849); trupele ruse au rămas apoi o vreme în Principate.

152 „Și așa mai departe...” (germ.) — formula cu care Wolgemuth taie discuția. (vezi pagina 394)

153 Und so weiter — „Și așa mai departe” (germ.) — formula cu care Wolgemuth și funcționarii taie discuția (p. 133, 149, 194, 200). (vezi pagina 394)

[p. 151]

E clar nu-i așa?
Nu le vorbești — ei tac. Desigur
nu pricep ce le ascunzi.
Nu sunt în stare a vorbi germana
sau nu vor,
ceea ce nu le poți reproșa,
e chiar convenabil!
În sfârșit, de când se aplică tactica —
își văd de ale lor...

(Din extremitatea scenei către care se îndreaptă cele două excelențe, apare PUPAK și cheamă un agent purtător al unui arbust pitic decorativ.)

PUPAK *(instruindu-l)*: Când se vorbește de situația externă a românilor
conduceți pașii plimbărețtei perechi
cât mai departe,
să nu ajungă
în cine știe ce urechi —
ce nu se scrie nici în rapoarte

(râzând către public)

și cu atât mai puțin în presă,
din importanta convorbire purtată
între luminăția-sa domnul Wolgemuth —
guvernator al Transilvaniei și...

(WOLGEMUTH se oprește din mers o clipă.)

WOLGEMUTH: Domnule Bonifatz,
Maiestatea-sa împăratul
vrea să știe ce trebuie
să vrea!
Ceea ce depinde numai și numai
de noi — cei fideli...

BONIFATZ: Am trimis excelenței-sale

domnului ministru de externe Buol[154][155]
câteva rapoarte secrete
privind atitudinea Angliei

[p. 152]

și a Înaltei Porți[156][157]
față de Principate.
Anglia ține seama că, în ciuda asigurărilor date
și contrar intereselor imediate

(AGENTUL DE ARBUST fluieră în triluri. Aleea își schimbă brusc direcția către fundal)

din Bosfor și Dardanele
pofta de anexare a Principatelor de către…

(Convorbirea celor doi, așa cum s-a prevăzut, este bruiată cu veselele ciripituri de păsărele ale agenților de copaci: Simfonia jucăriilor[158] *de Haydn.)*

PUPAK: Românii din imperiu

sunt o națiune încăpățânată
prostește. Și naivă.
În pretenția de liberalizare
ei spun: „Așa a zis împăratul” —
și o țin așa tot înainte
oricât de constrângătoare ar fi instrumentele
de exercitare a autorității…

(Aleea se îndreaptă iar spre public. AGENȚII se așează pe mici socluri sugerând sculpturi de inspirație mitologică. Concertul ciripitor se oprește, din respect.)

WOLGEMUTH: Nici acum n-au uitat

154 sursa: **Karl Ferdinand von Buol-Schauenstein** (1797–1865) — diplomat austriac, ministru de externe între 1852 și 1859, după moartea lui Felix von Schwarzenberg.

155 Buol — Karl Ferdinand von Buol-Schauenstein (1797–1865) — diplomat austriac, ministru de externe între 1852 și 1859 (p. 134–135). (vezi pagina 370)

156 sursa: «Înalta Poartă» (sau «Sublima Poartă») — guvernul Imperiului Otoman, după poarta palatului marelui vizir din Constantinopol.

157 Înaltei Porți — Înalta (Sublima) Poartă — guvernul Imperiului Otoman, suzeranul Principatelor Române (p. 135, 179–180, 183–184, 197, 208); forma „Sublimei Porți”, p. 179–180, 183–184. (vezi pagina 378)

158 sursa: ***Kindersinfonie*** **(„Simfonia jucăriilor”)** — lucrare orchestrală cu jucării sonore (cuc, trompetă de copil, privighetoare de apă), tipărită multă vreme sub numele lui Joseph Haydn (Hob. II:47), apoi atribuită lui Leopold Mozart; cercetările recente îl socotesc autor pe benedictinul tirolez Edmund Angerer (1740–1794). Atribuirea rămâne disputată.

că acum vreo 50 și ceva de ani în urmă
a trecut printre ei majestatea-sa
împăratul
și le-a răspuns la plângeri
cu două vorbe în românește:
„Oi vedea!”[159]
Dumneata ce ai înțelege din asta?

(BONIFATZ pocnește din palme. AGENȚII DE COPACI izbucnesc într-un râs care se amplifică în cascadă.)

[p. 153]

BONIFATZ: Râde toată Viena, tot imperiul
de gluma asta de carnaval!!

WOLGEMUTH: Eu nu mai râd
când îl aud pe avocatul Avra-am Ian-cu[160] *repetând:*
„Nu și nu că împăratul a zis!
Dă-mi ce mi s-a promis!”
Și a și întins mâna!
E imposibil să te înțelegi cu ei,
și adevărata primejdie stă în a
le îngădui să răspundă
și să protesteze în legătură cu alipirea Transilvaniei[161]
la Ungaria…

BONIFATZ: Îmi îngăduiți să fac o sugestie!
Să li se explice lămurit
că și acum se află tot în sânul Imperiului
și că în conformitate cu legislația noastră
dreptul rămâne să fie o exercitare
a autorității divine a Împăratului
și a curții sale ierarhic orânduite —
deci și a Dietei ungare…
A pune în discuție această exercitare
înseamnă a te îndoi de…

WOLGEMUTH: Iar ei răspund prostește —

159 sursa: Anecdotă despre răspunsul „Oi vedea!” dat românilor de un împărat habsburg în trecere prin Transilvania (Iosif al II-lea a vizitat principatul în 1773, 1783 și 1786; Francisc I, în 1817); vorba ajunsese proverbială pentru promisiunile amânate.

160 sursa: **Avram Iancu** (1824–1872) — avocat, conducătorul românilor din Munții Apuseni în revoluția din 1848–1849, numit de ai lui „Crăișorul munților”; după 1849 a cerut în zadar la Viena drepturile promise românilor, refuzând decorațiile. Numele, silabisit «Avra-am Ian-cu», imită pronunția germană.

161 sursa: Unirea Transilvaniei cu Ungaria, votată de Dieta de la Cluj la 30 mai 1848 și respinsă de românii adunați la Blaj; după 1849 Viena a separat din nou Transilvania de Ungaria.

dacă împăratul a promis
și nu îi respecți porunca
ești acuzat că ai fi
contra Împăratului

(Rumoare pe alee: O-o-o-o!)

BONIFATZ: Par să aibă o minte greoaie
de vreme ce nu pricep subtilitățile
de esență ale legislației...

[p. 154]

WOLGEMUTH: Prefer să constat că aici
și peisajul intră în securitatea
statului. Chiar și artele frumoase...

BONIFATZ: Nu a scăpat luminatei înțelegeri
a excelenței voastre că speranța unui Imperiu
daco-roman în afara coroanei
nu poate fi tolerată și că degenerează
în patima răsturnării generale
în sens comunist...

WOLGEMUTH: Un pic de vânt nu ar strica
pe o astfel de vreme.

BONIFATZ: deja suntem încunoștințați prin confidenți[162] valoroși
că sunt fluturate

(DOAMNELE-AGENȚI dintre copaci și de pe socluri desfac evantaie, pe care, mișcându-le, produc o plăcută adiere de vânt.)

în urechile Franței și Angliei
de către incriminații Bălcescu și Brătianu[163][164]
aceleași fraze care au fost strigate
de domnul consul Maiorescu[165][166]
— n-a trecut încă anul —
aici, în Parlament și în fața alteței-sale
regal imperiale.

WOLGEMUTH: Nu trebuie lăsați românii

---

162 confidenți — Informatorii plătiți ai poliției habsburgice (valeți, camerise, cochete, negustori), un adevărat cor al piesei (p. 137, 156, 165–166, 193–204, 223–225). (vezi pagina 373)

163 sursa: **Brătianu** — frații Dumitru (1818–1892) și Ion C. Brătianu (1821–1891), revoluționari pașoptiști munteni, exilați la Paris după 1848.

164 Brătianu — Frații Dumitru (1818–1892) și Ion C. Brătianu (1821–1891), revoluționari pașoptiști munteni, exilați după 1848 (p. 137, 194, 208). (vezi pagina 369)

165 sursa: **Ioan Maiorescu** (1811–1864) — cărturar ardelean, profesor la Craiova și Iași, agent diplomatic al guvernului revoluționar muntean pe lângă Parlamentul german de la Frankfurt (1848), apoi activ la Viena pentru cauza românilor; tatăl lui Titu Maiorescu.

166 Maiorescu — Ioan Maiorescu (1811–1864) — cărturar ardelean, agent diplomatic al guvernului provizoriu muntean la Frankfurt în 1848 (p. 137). (vezi pagina 382)

să-și facă propagandă așa cum
și-au făcut și își face și acum
aristocrația maghiară.

BONIFATZ: Înalta voastră părere ne folosește
pentru a putea transmite instrucțiunile de cuviință.
Excelența-sa comisarul țarist
din Bukarest[167]*, domnul Duhamel*[168][169]*, este îngrijorat —*

[p. 155]

ne-a trimis lista cu acele adrese
unde i-am putea găsi...

(WOLGEMUTH se oprește brusc din plimbare.)

Prin Europa, excelență, nu aci —
la Viena!
Cu prima ocaziune[170]
vom reține suspecții, bineînțeles cu
acest cetățean Bălcescu
în frunte.

WOLGEMUTH: Cine vânează la întâmplare — numai nepriceputul
braconier!

BONIFATZ: După abuzul la dreptul de azil
în Transilvania prin colportarea cu ungurii,
ceea ce reprezintă prin sine însăși
o mizerabilă nerecunoștință,
intrigile și uneltirile
periculosului Bălcescu prin Europa
sunt o gravă dovadă de neloialitate
a românilor
față de Casa de Habsburg.

WOLGEMUTH: Opinia exprimată de dumneata

---

167 sursa: **Alexandr Duhamel** — general rus, comisarul extraordinar al țarului în Principatele Române în 1848; în septembrie 1848 a intrat cu trupele rusești în Țara Românească, unde a contribuit la înăbușirea revoluției.

168 sursa: «Bukarest» — București, în grafie germană.

169 Duhamel — Generalul rus Alexandr Duhamel, comisarul extraordinar al țarului în Principatele Române în 1848, care a cerut intervenția împotriva guvernului provizoriu de la București (p. 137–138, 179–180, 181–182, 183–184). (vezi pagina 375)

170 sursa: «ocaziune» — formă veche pentru «ocazie».

concordă cu părerile mele,
dar e în interesul nostru
ca acest Bălcescu să circule
cât mai mult prin restul Europei...
Au un oarecare scop ei —
știuții și cei încă neștiuții —
care se adună conspirativ...
Vânătoarea este o artă
numai când gonacii urmăresc albia râului

BONIFATZ: Excelență, oricând vă putem
spune unde se află fugarul!
Nu-i știu cursul cu precizie, însă...

WOLGEMUTH: Mie nu mai îmi spui nimic,
din clipa aceasta!

[p. 156]

(Întoarce spatele și se depărtează greoi.

Unul din pereții scenei începe să se miște spre public, obturând vederea spre parc. În pas cu peretele — SCHLEIMHASCHER, SCHWÄZELTRITT și OBERLICHT escortează un individ romantic, al cărui comportament se compune din ticuri romantic-revoluționare.)

SCHLEIMHASCHER: Excelența-sa a folosit
cuvântul râu de mari dimensiuni
întrucât după expresia excelenței-sale
are multe vaduri...

SCHWÄZELTRITT: Râu cu vaduri neștiute, domnilor!
O considerație extrem de prețioasă...

OBERLICHT: Ați reținut despre ce a vorbit mai mult:
despre vânătoare...

SCHWÄZELTRITT: E darul său de a vorbi în pilde,
în admirabile pilde, ce-i drept!,
și cu toate acestea, să recunoaștem
că vorbește de-a dreptul înțelept!

REVOLUTUL Ö: Moarte tiranilor[171]![172]

(Privește la funcționarii care-l însoțesc și care rămân indiferenți.)

REVOLUTUL Ö: Și nu numai atât!

(Nu trezește nici o reacție.)

OBERLICHT: Eu nu m-aș încumeta să abuzez

171 sursa: Lozinca revoluționară „Moarte tiranilor!” (fr. *Mort aux tyrans!*), din Revoluția franceză.

172 Moarte tiranilor — Lozinca revoluționară (fr. Mort aux tyrans!) din Revoluția franceză, strigată de Revolutul Ö (p. 139). (vezi pagina 383)

de amabila sa răbdare!
Ne-a atras cu delicatețe atenția —
spunând vânătoare —
asupra trofeelor...
Îngăduiți-mi să prizez
puțin tabac[173][174] *(prizează tabac).*

[p. 157]

REVOLUTUL Ö: Băgați-vă mințile în cap,
numele meu are o literă cu tremă!
Mi-e predestinată voința supremă!
OBERLICHT *(către ceilalți funcționari)*: Nu pentru a vă uita la mine
fac ceea ce fac — domnilor,
ci pentru a vă aduce cu tristețe
aminte că (se bate peste o nară)
am pierdut urma valahului!
(La unul din capetele zidului plimbător se deschide un coridor în capătul căruia apare PUPAK.)
SCHWÄZELTRITT: Excelența-voastră, domnule Pupak[175],
sunteți insistent căutat
de un... de un...
OBERLICHT: A venit singur —
știe deci unde se află!
SCHLEIMHASCHER: În loc să i se pună un nod în gât,
urlă ca un apucat!
PUPAK: Rămâneți prin apropiere
(face o reverență în fața subalternilor):
REVOLUTUL Ö: Excelență,
(subalternii se retrag în grabă indicându-l pe PUPAK)
Conștiința mea cere să fie împăcată
cu sine.
Nu pot vorbi dacă nu sunt
măcar puțin...
(PUPAK neagă scurt din cap.)
Doar puțin!

[p. 158]

(PUPAK iar neagă din cap.)

173 sursa: «tabac» — tutun de prizat (germ. *Tabak*, fr. *tabac*); «a priza» — a trage tutun pe nas.
174 tabac — Tutun de prizat (germ. Tabak) (p. 139–140). (vezi pagina 393)
175 Pupak — Funcționarul polițienesc al «Europei...», care îi cercetează pe suspecți și primește rapoartele confidenților despre Bălcescu (p. 140, 161–162, 187–188, 193–194, 195, 204, 205–206, 213 etc.). (vezi pagina 388)

Ori, hai, fie, chiar foarte puțin
maltratat!
E o condiție a purității morale
a indivizilor din mijlocul cărora vin!
Trebuie să știe excelența-voastră
o drăcie de pedeapsă
mai nobilă;
ceva, nu știu ce, astfel încât
oricui i-ar da prin cap să
cerceteze destinul meu, antecedentele,
să nu poată gândi urât
despre mine!
Cumva poftiți să credeți
că nu mă ridică însușirile mele
până la...

PUPAK: Poliția noastră de stat
nu oferă brevete de eroism[176] *confidenților.*

REVOLUTUL Ö: Ce contează, excelență,
de vreme ce mă pregătesc sârguincios
să devin martirul
unui Imperiu infailibil!?
Nu glumiți cu mine —
căutați o schingiuire
aleasă.
Nu pretind cine știe ce!
O exista vreo suferință
îngăduită și nobililor, în particular,
așa, între ei!

PUPAK: Domnule, doar pătura...
ar fi să fie...

REVOLUTUL Ö: E nobilă?

PUPAK: Se practică uneori, ca amuzament,
în cazarmă, la școala de cadeți
pe care eu însumi am urmat-o!

[p. 159]

REVOLUTUL Ö: Și ce poți păți, excelență?

PUPAK: Dacă ești pus
cu mâinile legate la spate
pe pătură și ești aruncat în sus
și lăsat să cazi pe podea
ca un sac, de cele mai multe ori...

(Respiră repede și clipește des. Brusc închide ochii.)

176 sursa: «brevet» — act oficial care atestă un titlu, un grad sau un drept.

Dar ca să nu se ajungă până acolo
mă voi îngriji eu,
după ce vorbești!

REVOLUTUL Ö: *(vorbește singur, neauzit. I se văd buzele mișcându-i-se. Se miră. Se înfurie. Trupul încordat îi este scuturat din când în când de frisoane.)*

PUPAK: Vorbește!

(REVOLUTUL își revine imediat.)

REVOLUTUL Ö: Îi întâlnesc, în sfârșit,
pe acei revoluționari români
și îi chem în camera
mea de hotel. Sărăcăcioasă.
Suntem, deci, la Bruxelles[177]*.*

PUPAK: Nu le mai aminti națiunea.
Știu despre cine este vorba!
Ascult.

REVOLUTUL Ö: E foarte dificilă descoperirea lor
Se ascund foarte bine!
Să-i caute alții, să vedem...

PUPAK *(sacadat)*: Și mai dificil
și de aceea mai merituos pentru mine
este să-mi pot închipui

[p. 160]

că acei anume câțiva disprețuiți
își pot părăsi de bunăvoie
rangul ierarhic
pentru a scormoni nemulțumirea,
viciul gloatei. Ești de aceeași teapă cu ei,
bineînțeles!

REVOLUTUL Ö: Ceea ce ei au părăsit eu vreau să câștig!
Sărăcia e un stimulent!

(Brusc tace, ca apoi să rostească gutural și șuierat replica din paranteză.)
(Chiar și pentru voi, șleahta de funcționari
imperiali vârâți în mănuși glasé[178] *și cizme moi!*
Nu puteți înțelege
democrația plăcerii de a te simți
conte într-un stat egalitar în care toți sunt conți.)

PUPAK: Continuă.

REVOLUTUL Ö: (Când am să izbutesc am să vă ucid

177 sursa: **Bruxelles** — capitala Belgiei, refugiu al multor exilați politici după 1848.

178 „glasate” (fr. *glacé*) — mănuși fine din piele lucioasă de ied, semn de eleganță aristocratică.

pe toți ereditarii!
Cu dinții!) (Clănțăne și scrâșnește.)

PUPAK *(intrigat, ca de o tăcere prelungită)*: Continuă, am zis!

REVOLUTUL Ö *(își revine)*: Da. Mă plimb prin fața lor
încolo și încoace,
iar ochii lor după mine,
căci am studiat fiziologia disecând multe animale vii
broaște, cobai, câini și condamnați la moarte,
(gutural și șuierat)
(în timp ce voi jucați taroc[179][180] și vă îmbuibați, porci de neam mare)
și știu că organismul uman se lasă excitat
spre ce încă nu poate face;
și le vorbesc cu aceeași ardență lăcrimoasă!

[p. 161]

(Cu ton patetic jucat.)
„Impilatorii din toți timpii[181]
nu țintesc alta decât a insufla
egoism,
a aprinde patimi,
a aţâța om contra om, frate contra frate,
neam asupra neam, pentru ca sfâșiindu-se
unii pe alții,
când își vor fi stors tot sângele în lupte fratricide,
ei să poată veni ca niște mântuitori
și să-i ferece în obezile[182][183]
ce se numesc legi de liniște!”
Iată — le strig — ce vă înspăimântă
pentru națiunea voastră — aceste legi de liniște!
Și au fost de acord! Excelență,
ăsta e un fragment dintr-o scriere
pe care o pregăteau pentru tipografie.
Nu și-au dat seama că îi auzisem
vorbind între ei. Și
las o clipire de tăcere
și-apoi râd a uimire — a mare uimire!
(Râde.)

---

179 sursa: «taroc» — joc de cărți foarte răspândit în Austria secolului XIX (germ. *Tarock*).

180 taroc — Joc de cărți foarte răspândit în Austria (germ. Tarock) (p. 142–143). (vezi pagina 393)

181 sursa: Citat dat de Revolutul Ö drept „un fragment dintr-o scriere” a revoluționarilor români pregătită pentru tipar; prin stil, se înrudește cu scrierile din exil ale lui Bălcescu (*Mersul revoluției în istoria românilor*, 1850). «impilatorii» — asupritorii.

182 sursa: «obezi» — butuci de lemn în care se prindeau picioarele osândiților; cătușe.

183 obezile — Obezi — butuci în care se prindeau picioarele osândiților; cătușe (p. 143–144). (vezi pagina 384)

Dar voi lucrați pentru a convinge
pe flămând că e nesătul!
(Gâfâit și amenințător)
(Dai din cap, cârtiță? Dă!
Până ți-oi da eu la cap!
Plăcerea asta n-o s-o scap!)
În timp ce polițiile Europei vă acuză
de răsturnări în sens socialist,
pe flămânzi îi sperie cuvântul republică;
pentru că mulți dintre ei sunt înapoiați
iar alții, prea puțini, sunt elevații.
Așa și națiunile, sunt pe din două —

[p. 162]

mă urmăriți, excelență?
Multe înapoiate, și una — două superioare,
care pot lucra nu numai în sine
și pentru sine, ci
și pentru alții!
Hegel[184], excelență, îl recunoașteți pe germanul Hegel[185]?
(N-ai auzit de el, dar de mine
ai să auzi, să știi!)
Și acum vine ideea mea:
(scandează delirant)
să ne strângem cu toții într-un singur cuib —
camarazi ai revoluțiilor împrăștiate, —
să ridicăm blazonul unui imperiu
al revoluțiilor,
un imperiu, atâtica la început,
cât unul din micile state germane.
(Brusc devine calm și didactic, și explică)
Excelență, luați în considerație —
dacă nu vă place
avem de unde-i lua pe toți
ca din oală —
(reia delirul din momentul abandonat)

184 sursa: **Georg Wilhelm Friedrich Hegel** (1770–1831) — filosof german; în *Prelegerile de filosofie a istoriei* împarte popoarele în „istorice”, purtătoare ale spiritului universal, și popoare fără istorie — idee pe care Revolutul o deformează. [G. W. F. Hegel — Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte (Berlin, Duncker und Humblot, 1848; editori, după fișă: Ph. Marheinecke, E. Gans, K. Hegel), scan archive.org (din colecțiile Universității din Gent), de]

185 Hegel — Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770–1831) — filosof german, autorul unei filosofii a istoriei în care statul e întruparea spiritului (p. 144–145). (vezi pagina 378)

un imperiu din care să urnim —
peste tot! über alles[186]![187]
legiuni înarmate înspre toate națiile
peste toate granițele — ale tale-s
șansele, imperiul meu!! —
și să propovăduim turbulența,
să provocăm panică și nesiguranță;
cu armele lor trebuiesc atacați impilatorii —
dar prin crâncenă antiteză,
noi vom stăpâni nu prin legile liniștii,
ci prin legile dezordinii!

[p. 163]

V-am convins, nu-i așa?
Prin legile dezordinii!

PUPAK: Să-mi spui cum au reacționat
audiențiii.

REVOLUTUL Ö: De unde pot ști? S-au pierdut
în mulțime, fiindcă
veneau din ce în ce mai mulți — puhoaie!
Piața era plină și se înșiruiau în rânduri
și mă aclamau — eu nu dau voie
să se facă plecăciuni în fața mea!

(PUPAK face semn subalternilor să-l înconjure neobservabil)

PUPAK: Erau mulți?

REVOLUTUL Ö: Foarte mulți!

PUPAK: Și erai îmbrăcat ca un nobil,
nu-i așa, domnule?

REVOLUTUL Ö: Oh, excelență...

PUPAK: Erai și încoronat, după câte înțeleg!

REVOLUTUL Ö: Văd că vă sperie fantezia mea.
Românii au plecat fără să spună
o vorbă măcar,
pe când pe excelența-voastră vă înnebunește
posibilitatea de a se întâmpla
așa ceva, să zicem, mâine.

(Arată spre subalterni.)

Dânșii ar trebui să mă icnească[188]
în pătură?

PUPAK: Domnule, nu cred că e posibil

---

186 „peste toate!” (germ.) — din „Deutschland, Deutschland über alles”, primul vers din *Das Lied der Deutschen* (1841) de August Heinrich Hoffmann von Fallersleben. (vezi pagina 395)

187 über alles — „Peste toate!” (germ.) — din primul vers al cântecului lui Hoffmann von Fallersleben Das Lied der Deutschen (1841), „Deutschland, Deutschland über alles” (p. 145). (vezi pagina 395)

188 sursa: «a icni» — aici: a face să icnească, a izbi astfel încât să-i taie răsuflarea.

[p. 164]

ceea ce visezi dumneata;
cine este nobil de neam sigur că
poate aspira la (pauză)
acest imperiu.
Dar cu plebea fidelă
situația se încurcă...
Dacă jinduiesc și ei la rang nobiliar?

REVOLUTUL Ö: O nație superioară
nu se compune decât din indivizi superiori.

PUPAK: Majestatea-sa imperială
nu va îngădui asemenea principii.

REVOLUTUL Ö: Renunț a mai fi înnobilat.
Renunț. Nu mă meritați!
N-ați ascultat cu atenție, excelență!
Vă sunt mințile înrobite împilatorului!

PUPAK: Domnule revolut...

REVOLUTUL Ö: Fac o excepție, nu mă refer la majestatea-sa
și nici la excelența-voastră, întrucât
vă raportez confidențial și direct...
Filozofia mea, o, mai trece multă vreme
până să se poată autofinanța!

PUPAK: Poliția noastră nu te poate plăti
pentru eșecuri.

REVOLUTUL Ö: Am pornit de la zero, excelență,
fără un ban și fără studii temeinice...

PUPAK: Surtucul dumitale are
într-un mod necuviincios
un nasture descheiat —
de când ai intrat aici!

REVOLUTUL Ö: Oh! Da? Păi da! Fiindcă pot da

oricui lecțiuni de interpretare[189] *actoricească*
a entuziasmului, a freneziei!

[p. 165]

Răspunde-mi repede și sincer
privindu-mă în ochi!
Îți iubești nația cu înfocare?
Vrei salvarea ei? Vrei
ca toți veneticii să piară
în ceara de la lumânare
și să curețe trupul patriei
de jegul lor?
Cum vreți, excelență,
să le pun întrebarea
fără să-mi fluture părul în vânt
și să am în priviri disperarea?
Chiar dacă motivele mele sunt
altele!
Cehi, români, polonezi,
italieni, croați, m-ar ocoli
îmbrăcat fiind altfel decât ei...
dar, excelența-sa, domnul Bonifatz
nu mi-a reproșat...

PUPAK: Cine?

REVOLUTUL Ö: Ba a fost chiar încântat
de cele aflate de la mine!

PUPAK *(înfuriat)*: Audierea dumitale s-a terminat

(REVOLUTUL Ö rămâne împietrit de uimire.)

PUPAK *(se plimbă cu ochii în tavan)*: Luminăției-voastre
domnului ministru de externe von Bach[190]
mă adresez în acest raport secret
cu multă îngrijorare;
citesc din gestul luminăției-voastre
atât de cunoscut mie —
acel al degetelor împreunate sub centură —

(își împreunează degetele sub pântec)

189 sursa: «lecțiune» — formă veche pentru «lecție».

190 sursa: Alexander von Bach era ministru de **interne** (1849–1859), cum îl numesc celelalte replici (p. 126–127, 165–166, 193); aici Pupak îl numește „ministru de externe”.

[p. 166]

că veți socoti grav ofensator
faptul că domnul Bonifatz, deși are îndatorirea
de a comunica mai departe ierarhic
informațiile strânse pentru uzul intern
al statului, omite aceasta.
E regretabil, dar veți da semne de enervare
când, drept răspuns la întrebarea: oare
de vreme ce sunt atât de importante
uneltirile valahilor, de ce, de ce, de ce —
și aci urmează partea de întrebare necunoscută mie —
Domnul Bonifatz, neștiind ce să răspundă, se va înroși, căci —
așa se vor mișca degetele mari
de la mâinile luminăției-voastre!

(Își mișcă policarii[191][192] în chip de morișcă — unul în jurul celuilalt.)

Pot vorbi și în numele celui
ce, până la ulterioarele voastre binevenite
măsuri, îmi este ierarhic superior,
că este o adevărată satisfacție
să fim mustrați cu asprime
de luminăția-voastră
în numele statului și a casei
de Habsburg.
Nu găsesc o altă cale de a-mi exprima
satisfacția datoriei împlinite
decât felul luminăției-voastre
de a-și arăta cu severitate
mulțumirea.

(Își zbârlește barbetele de pe una din fălci, se întoarce către REVOLUT, care cade în genunchi.)

Poți continua.

REVOLUTUL Ö: Moarte împilatorilor, atunci! *(Se ridică și iese)*

[p. 167]

ANTICAMERA

SCHWÄZELTRITT: Excelența-sa domnul Bonifatz s-a închis în birou!

Excelența-sa nu vrea să vadă pe nimeni!...

(Îl vede venind pe PUPAK. Amuțește zâmbind. SCHLEIMHASCHER — cu spatele spre PUPAK.)

SCHLEIMHASCHER: Să se fi întâmplat ceva nou?

191 sursa: «policar» — degetul mare (lat. *pollex*).
192 policarii — Policar — degetul mare (lat. pollex) (p. 148, 190, 195). (vezi pagina 387)

Cui îi vine rândul să fie coadă de bidinea[193]?
Iar povestea cu cocoșul roșu[194] a răsculărilor...

PUPAK: În calitatea mea oficială vă invit,
înainte de a fi bănuiți de denigrare,
de care bănuiesc că ați putea fi bănuiți,
să încetați această bălmăjeală
stupidă.

SCHWÄZELTRITT: Vine Frau Gertrude[195]...

(Apare GERTRUDE. Merge întins către Biroul lui BONIFATZ.)

PUPAK: Mein Liebe Frau, Herr Bonifatz[196]
este ocupat.

GERTRUDE: Știu, domnule, doar suntem rude,
nu te mai deranja...

(PUPAK iese furios. GERTRUDE își reia traiectoria. SCHWÄZELTRITT se pune în calea ei.)

SCHWÄZELTRITT: E ocupat, doamnă, peste măsură!

GERTRUDE: Așteptați! Vi-l eliberez numaidecât.

SCHWÄZELTRITT: Să treceți peste spusele noastre
ne face chiar plăcere, dar nu

[p. 168]

și peste respectul ce îl datorăm superiorului nostru.

GERTRUDE: Atunci, domnule, stați cuviincios în fața mea!

(SCHWÄZELTRITT face repede o reverență în care timp GERTRUDE trece de el și intră la BONIFATZ.)

SCHLEIMHASCHER: Und so weiter[197], camarade!

SCHWÄZELTRITT: Are și părțile ei bune poliția noastră habsburgă!
Îți pică oricând câte o astfel de poamă
bine dată în pârgă.

(Râd. GERTRUDE, în fața biroului, stă, așteaptă — râsul Anticamerei s-a oprit de la sine — așteaptă.)

GERTRUDE *(cu încordare)*: S-a întors regimentul în care e și soțul meu!

BONIFATZ: Dar sunteți căsătorită, doamnă!?

GERTRUDE: Prea puțin! Nici n-am observat...
Am fost ocupată, dragul meu,
să țin piept asediului dumitale repetat.
Acum ce fac?
Trimite-l înapoi în Transilvania!

BONIFATZ: Abia a fost chemat

---

193 sursa: «coadă de bidinea» — (expr.) unealtă a altuia, om folosit pentru treburi murdare.
194 sursa: «cocoșul roșu» — (expr.) incendiul pus de răsculați („a pune cocoșul roșu” = a da foc).
195 sursa: «Frau» — „doamna” (germ.).
196 „Draga mea doamnă, domnul Bonifatz” (germ.; corect: *Meine liebe Frau*).
197 „Și așa mai departe” (germ.). (vezi pagina 394)

să i se înmâneze o înaltă decorație de eroism...

GERTRUDE: Doar nu s-a terminat războiul maghiar?

Or s-a terminat?

Nu îndrăznești să te uiți la mine?

((BONIFATZ se plimbă grav și sever dus-întors pe rută scurtă. În Anticameră, cei doi subalterni, stând la pupitre, trag cu urechea.)

[p. 169]

SCHWÄZELTRITT: Încă n-a început să dea apă la șoricei[198]?

SCHLEIMHASCHER: Ein moment![199] trebuie să înceapă

imediat și actul trei

când în alcov se taie ceapă...

GERTRUDE: Nu-vă-mai-plimbați-domnule!

Mi-ajunge pasul

bătut în budoar de soțul meu!

Voi ați intervenit să se întoarcă regimentul lui?

V-ați plictisit de drăgălașa care v-a scăpat

adesea până acum printre degete?

BONIFATZ: Cunoașteți remediul vienez, scumpă doamnă.

Când n-are cine să vă legene în cântece,

urcați-vă pe crupa unei mârțoage...

Gertrude, o partidă de călărie, și-ți trece...

(GERTRUDE izbucnește în plâns.)

(În Anticameră, chicoteli între subalterni.)

SCHLEIMHASCHER: A început, mes amis[200]!

Totul e pierdut! (Râsete.)

GERTRUDE: Nu-mi vorbeai așa când îți înfundai nasul

în dantelele juponului meu

târându-te-n genunchi...

Ești un sperjur, un laș, domnule,

dacă mă părăsești!

Am jucat rolul de târfă îndrăgostită

către care m-ați împins.

Mi-l voi schimba...

BONIFATZ: *Wunderbar*, Gertrude...

GERTRUDE: Am început deja —

Nu mai plâng.

BONIFATZ: Dar nu așa! Continuă să plângi!

[p. 170]

GERTRUDE: Îți bați joc de mine!!!

BONIFATZ: Plângeți unde credeți de cuviință

198 sursa: «a da apă la șoricei» — (expr. fam.) a plânge.

199 „O clipă!” (germ.; corect: *Einen Moment!*).

200 „prietenii mei” (fr.).

că are efect — veți reuși oare, scumpa mea?
Plângeți murmurând, strigând sau implorând
sau orice altceva, dar
cât mai convingător —
ultraromânii[201], ultraromânii[202]
și pretențiile lor. Atât.

GERTRUDE: Atât? Dar n-am nici un motiv!

BONIFATZ: Trebuie să se sfârșească și războiul cu răzvrătiții
Iar pentru asta trebuie trimisă armata acolo,
tocmai acolo, contra lor!

(GERTRUDE tace. Se concentrează. Anticamera trage cu urechea.)

SCHLEIMHASCHER: A și tăcut? Ce ziceți?

(GERTRUDE cu ochii în lacrimi, răsucind capetele șalului în mâini; iese murmurând.)

GERTRUDE: Ultraromânii, ultraromânii ăștia nesuferiți
și cu toate pretențiile lor...

(În Anticameră, după o clipă de derută, agitație.)

SCHWÄZELTRITT: Să scoatem repede kartoanele 59,4 și 7.
Azi, ca un făcut, vom lucra până la noapte.

SCHLEIMHASCHER: Crezi că va ajunge de aici prea departe
impertinența destrăbălatei noastre?

[p. 171]

BONIFATZ *(răsturnat în fotoliul său)*: Va nimeri exact la țintă
după câte știe mondena să mintă...

(SCHLEIMHASCHER bombăne, țistuie, își dă ochii peste cap, nu are astâmpăr.)

SCHWÄZELTRITT: Oftezi, colega? E mare necazul? Hai, zi-l!

SCHLEIMHASCHER: Redingota... trebuie să o scot în lume!

SCHWÄZELTRITT: Seara asta se joacă același vodevil[203][204],
Caută-ți un alt prilej anume.

(Unul din pereți se adâncește în trunchi de piramidă. Sală de bal. Marionete sau cartoane decupate figurează perechi dansând cadril[205][206]. Personajele din bal: CONSILIERUL, GERTRUDE și SOȚUL OFIȚER. Scenă mută.)

BONIFATZ: Soțul ei va trebui să o poată ține

---

201 sursa: «ultraromânii» — termen al propagandei maghiare și austriece pentru românii socotiți naționaliști extremi.

202 ultraromânii — Termen polemic al vremii pentru românii socotiți naționaliști extremi (p. 150–154). (vezi pagina 394)

203 sursa: «vodevil» — comedie ușoară, cu cuplete cântate (fr. *vaudeville*).

204 vodevil — Comedie ușoară, cu intrigă încurcată și cuplete cântate (fr. vaudeville), gen la modă în secolul al XIX-lea; în «Europa, aport — viu sau mort!», „același vodevil” e repetat de aparatul polițienesc (p. 151–152). (vezi pagina 394)

205 sursa: «cadril» — dans de societate în patru perechi, așezate în careu (fr. *quadrille*).

206 cadril — Dans de societate în patru perechi, așezate în careu (fr. quadrille) (p. 151–152). (vezi pagina 371)

sau să o prindă în cădere.
În clipa când va fi să leșine
cât mai dramatic și la vedere —
sau intim răsturnată între perne? —
...în fața excelenței-sale...
a domnului Consilier aulic[207][208][209]
de interne...

(GERTRUDE îl invită la dans pe CONSILIER. BONIFATZ deschide tabachera cântătoare din care își ia între degete tutun pentru prizat. În acordurile acestei muzici, GERTRUDE, dansează cu CONSILIERUL. SOȚUL OFIȚER stă lateral în poziție de drepți.)

GERTRUDE: Excelență, ultraromânii *(răsfățându-se)*,
ultraromânii sunt periculoși (Consilierul cască gura a mirare), nu-i așa?
Nu trebuie să-mi confirmați...

[p. 172]

(CONSILIERUL se încruntă a mustrare.)
Soțul meu va fi trimis acolo neîntârziat...
Mi-l vor aduce oare, (Scâncind CONSILIERUL surâde uimit.)
Mi-l vor aduce acasă doar mutilat
sau mort? (CONSILIERUL a încremenit.)
Ajutor, leșin!

(BONIFATZ închide capacul tabacherei. Muzica se curmă. CONSILIERUL și OFIȚERUL țin mâinile GERTRUDEI și-i bat ușor dosurile palmelor)

OBERLICHT *(vine în fugă încercând să abată atenția asupra sa)*: Publicul urmează să fie informat

207 sursa: «Consilier aulic» (germ. *Hofrat*) — titlu de rang înalt în birocrația habsburgică.

208 Consilier aulic — Titlu de rang înalt în birocrația habsburgică (germ. Hofrat) (p. 152). (vezi pagina 373)

209 aulic — De curte, al curții imperiale (lat. aulicus); epitet obsesiv al lumii oficiale habsburgice („Consilier aulic”, „Purtătorul aulic de cuvânt”, „imperială aulică și apostolică”) (p. 120–121, 151–153, 213, 214–216). (vezi pagina 368)

en detail[210]
prin Wiener Zeitung[211][212] *sau prin viu grai*
despre mărturisirea făcută unui înalt om de stat
de către una din frumoasele Vienei
despre dragostea ei
pentru propriul ei soț — ofițer
care mereu este plecat
să apere cu pieptul său de fier
domnia aulicului nostru împărat.
Trăiască luminăția-sa împăratul!

(Balul se destramă rapid. Peretele își reia netezimea. CONSILIERUL se năpustește demn și furios spre BONIFATZ.)

CONSILIERUL: Domnilor, sunt nemulțumit de dumneavoastră!
N-am fost înștiințat la timp
despre starea de spirit a capitalei noastre:
Mi-au ajuns pe masă câteva rapoarte —
sper că nu de la mine vreți să aflați
despre ce e vorba

[p. 173]

(În fugă subalternii din Anticameră se așează în șir luând poziția de drepți.)

BONIFATZ: Nu, excelență. La binevenita voastră mustrare
răspund — suntem bine informați că
mai multe doamne respectate cu încredere
au fost văzute în diferite cercuri plângând
și suspinând în neștire anume vorbe ce aduc panică.

CONSILIERUL: Sunteți grav vinovați că știind
n-ați intervenit pentru menținerea liniștii publice.
Veți fi mustrați sever pentru asta!

BONIFATZ: Când ultima oară cu prietenie v-ați adresat
nouă, într-adevăr e grav
că n-am știut a descifra printre vorbele excelenței-voastre
tocmai indicația de a-i suprima — la nevoie —
pe ultraromânii care complotează
pașnic și cu blândețe...

CONSILIERUL: Mda... *(se dezmeticește)*
dar dumneata, domnule Bonifatz, prea te lași
purtat cu una, cu două,
de-a dreptul femeiește,
de unele exagerațiuni!

BONIFATZ: Iar despre venirea spre Viena

---

210 „în amănunt” (fr. *en détail*).

211 sursa: ***Wiener Zeitung*** — ziarul oficial al guvernului austriac, apărut din 1703 (întâi ca *Wiennerisches Diarium*).

212 Wiener Zeitung — Ziarul oficial al guvernului austriac, apărut din 1703 (p. 153). (vezi pagina 394)

a individului Abraham Ianc sau Iancu[213][214] —
E căpetenia aceea a franctirorilor[215][216] români —
Știți doar că rapoartele n-au
venit decât la două săptămâni
după ce v-au fost înaintate de excelența-sa
domnul general Iulius Haynau[217][218]...

CONSILIERUL: Puternicul nostru imperiu
nu se lasă clintit și mișcat de...

[p. 174]

Dar, domnule, dumneata din...
din devoțiune față de împărat
ajungi să n-ai încredere — chiar așa! —
în — în — chiar în stat?

BONIFATZ: Enervantă mișunarea asta de revoluționari,
ca furnicile, populațiile negermanice[219]
din provinciile supuse maiestății-sale,
apostolice și aulice,
au pretenții...
Iar când îți intră pe sub cămașă,
pe la subsuori, pe șira spinării în jos
(își agită umerii și torsul ca din pricina unui prurit generalizat[220])
și umblă pe piele gâdilând și pișcând
perfid prin cutele trupului
furnicarul de instigați și propaganzi...
(se întoarce către Anticameră)
nu simțiți, domnilor, că vă mănâncă
peste tot?
(Șirul de subalterni ai Anticamerei începe a se scărpina, cu greu reținându-și gesturile imperios libertine, CONSILIERUL, cuprins de aceleași porniri, izbucnește:)

CONSILIERUL: Încetați, domnilor, cu scărpinatul!

---

213 sursa: Avram Iancu (vezi p. 136–137), numit în actele austriece și *Abraham Janku*.

214 Iancu — Avram Iancu (1824–1872) — avocat, conducătorul românilor din Munții Apuseni în revoluția din 1848–1849 („Crăișorul munților”); numit în actele austriece „Abraham Janku” (p. 154); vezi și „Avra-am Ian-cu”, silabisit de Wolgemuth... (vezi pagina 378)

215 sursa: «franctiror» — luptător neregulat, partizan (fr. *franc-tireur*).

216 franctirorilor — Franctiror — luptător neregulat, partizan (fr. franc-tireur) (p. 154). (vezi pagina 376)

217 sursa: **Julius Jacob von Haynau** (1786–1853) — general austriac, poreclit „hiena de la Brescia”; în 1849 comandant suprem în Ungaria, a înăbușit revoluția maghiară și a ordonat represaliile sângeroase de după capitulare (execuția celor 13 generali la Arad, 6 octombrie 1849).

218 Haynau — Julius Jacob von Haynau (1786–1853) — general austriac, poreclit „hiena de la Brescia”, care a înăbușit revoluția maghiară în 1849 și a condus represaliile de după capitulare (p. 153–154). (vezi pagina 378)

219 sursa: Imperiul Austriei cuprindea, alături de germani, maghiari, cehi, slovaci, polonezi, ruteni, români, croați, sârbi, sloveni și italieni.

220 sursa: «prurit» — mâncărime (lat. *pruritus*).

E nostim! Și întrucât împăratul
a trăit la un prânz de vânătoare pățania,
povestind-o cu fascinantul său dar,
își va explica extrem de ușor brusca
schimbare
a augustelor sale directive
privitoare la români.

BONIFATZ: Excelență, îmi exprim convingerea
că maiestatea-sa chiar și-a

[p. 175]

propus printre altele să dea
consilierilor coroanei această pildă
care dă de gândit.
Voi fi fericit dacă-i amintiți
să-și amintească de ea.

CONSILIERUL: Ei bine, domnule, pentru asta
trebuie
curaj — nu glumă!

BONIFATZ: Dar oare noi cui ne adresăm,
excelență?

CONSILIERUL: Mai ales că nu o dată
am spus-o personal consilierilor săi intimi
că, fiind împărat și rege,
maiestatea-sa e uneori prea blând,
și din generozitate regele îl contrazice pe împărat,
creștinul din augusta sa ființă îl ignoră
uneori pe omul de stat
dintr-însul.

BONIFATZ: În strălucitele sale gânduri își știe
mai bine decât oricine slăbiciunile sufletului,
dar pentru noi este util să se menționeze
altele și altele…

CONSILIERUL: Nu trebuie să fiți neliniștiți, domnilor!

Prin dispozițiile noastre de a continua
măsurile cu exigență
noi nu-l contrazicem.
Dat fiind obligația de a alege,
indicat e să slujim Casa Imperială!
Nu putem jigni împăratul!
Rege — maiestatea-sa[221] *e doar o dată la câțiva ani*
timp de o călătorie, două la Budapesta,
Cluj ori Praga...

BONIFATZ: Nu vom osteni să ducem la îndeplinire
indicațiile primite (reverență).

[p. 176]

CONSILIERUL: Ei, da, domnilor,
asta și vroiam!

(CONSILIERUL iese. OBERLICHT bate din călcâie să ia poziție de drepți. La un gest al lui BONIFATZ, subalternii rup rândurile și scot kartoanele din rafturi, așezându-le pe pupitre. CONSILIERUL se oprește și se întoarce uluit. Ignorându-l, confidenții aduc în marginea scenei spre public două bănci lungi, așezându-le față în față. Prima care se așează este CAMERISTA, care imediat cade în somn, sforăind ușor cu capul dat pe spate și cu mâinile căzute în poală, între genunchii depărtați neglijent. COCHETA, plictisindu-se, aruncă ochiade spre VALET, iar după ieșirea acestuia, publicului. VALETUL, până să fie chemat, și după revenirea în Anticameră, stă în picioare ceremonios și nemișcat.)

CONSILIERUL: Dar nu asta vroiam!
Exact invers am... am...
(către OBERLICHT, autoritar)
când vei învăța să respecți
guvernul, ofițer?

(OBERLICHT bate călcâiele sonor și-și bombează pieptul înlemnind în poziție de drepți. CONSILIERUL strigă isterizat:)
Nu permit! (Iese.)

PUPAK *(apare cu un karton în mână. În drum spre BONIFATZ se adresează subalternilor)*: Sunt extrem de nemulțumit
de prea puțina voastră sârguință
lipsesc de aici
o mulțime de date:
nu știu ce a mâncat
nici de câte ori și-a schimbat rufăria —
și ce nu mai știu?

(În spatele lui PUPAK, subalternii își ascund fețele după kartoane și chicotesc.)

221 sursa: Împăratul Austriei era totodată rege al Ungariei și rege al Boemiei; de aici distincția comică între „împăratul” și „regele” din aceeași persoană.

[p. 177]

Încă multe altele; chiar
prea multe.
Va trebui să răspundeți
imediat și să suportați consecințele
toți dintre dumneavoastră care
consideră mult prea des
că este necesară încă o confirmare
din partea excelenței-sale domnului Bonifatz
(țintă în ochii lui BONIFATZ)
privind importanța extremă
a anumitor indivizi.
Am adus eu însumi kartonul
cu rapoartele despre Bălcescu.
(Subalternii pufnesc iar într-un râs scurt.)

BONIFATZ: Tăcerea subordonaților dumitale
ascunși pe după hârtii
ce ne spune oare?
E o liniște ca după o glumă fără haz,
care pune la îndoială —
ce pune la îndoială?
Însăși competența dumitale nedemonstrată.
(Subalternii și PUPAK încremenesc.)
Prezintă informațiile.
Atât deocamdată.

PUPAK: În luna ianuarie anul curent 1850
același fugar — ex-ministrul de externe valah —
a fost primit la lord Palmerston[222223]*,*
ministrul de externe britanic,
în reședința sa, la five o'clock[224225]*.*
Al doilea valet al lordului
n-a putut intra în cameră decât foarte rar
(VALETUL zâmbește cu buzele lipite.)

[p. 178]

VALETUL: Rar nu înseamnă deloc.

---

222 sursa: **Henry John Temple, al 3-lea viconte Palmerston** (1784–1865) — ministru de externe al Marii Britanii (1830–1834, 1835–1841, 1846–1851), apoi prim-ministru. Bălcescu a fost primit de Palmerston și de Richard Cobden în timpul propagandei sale pentru cauza română în Anglia (1850).

223 Palmerston — Henry John Temple, viconte Palmerston (1784–1865) — ministru de externe (1846–1851) și apoi prim-ministru al Marii Britanii (p. 157). (vezi pagina 385)

224 „ora cinci” (engl.) — ceaiul de la ora cinci după-amiaza (*five o’clock tea*), ritual al societății britanice. (vezi pagina 376)

225 five o'clock — „Ora cinci” (engl.) — ceaiul de la ora cinci după-amiaza, ritual al societății britanice (p. 157). (vezi pagina 376)

Tocmai când puneam serviciul de ceai pe masă
vorbeau despre un ziar —
pe care eu nu-l citesc —
„Daily News[226]”[227], Sir[228].

PUPAK: Informația se confirmă.
I s-a tipărit un text despre
intervenția rusă în Principatele[229] Dunărene.

BONIFATZ: Deci ceea ce ai aflat dumneata
știe deja toată Europa!

PUPAK: Mai există o confidență obținută
din casa lordului...
Dar nu e suficient de valoroasă.

VALETUL: Doresc mult să nu vă înșelați, *Sir*!

PUPAK: În sfârșit,
Expulzatul a fost urmărit și în
cabina de la closet.

VALETUL: *Yes, Sir*, așa se obișnuiește.
Printr-o vizetă.
Din când, în când, discret —
Domnul din Orient
n-a făcut decât să-și învelească pieptul
cu o pânză groasă din lână
pe sub cămașa de la frac.

PUPAK: Știam deja că este bolnav
de plămâni. Informația furnizată
nu poate fi plătită.

VALETUL: Aș fi foarte dezolat

226 „domnule” (engl.) — formula de adresare a valetului englez; *Yes, Sir* — „da, domnule”. (vezi pagina 392)

227 sursa: ***The Daily News*** — cotidian liberal londonez, întemeiat în 1846, primul lui redactor-șef fiind Charles Dickens.

228 Daily News — Cotidian liberal londonez, întemeiat în 1846 (primul redactor-șef: Charles Dickens) (p. 158). (vezi pagina 374)

229 Principatele — Principatele dunărene (române) — Moldova și Țara Românească, sub suzeranitate otomană și protectorat rusesc (p. 132, 135–136, 158, 193, 199, 211, 219, 221). (vezi pagina 388)

dacă n-ați aprecia scrupulozitatea
fără limite a observațiilor
eventual utile!
Alții intră în acea cabină

[p. 179]

ca să tragă pe nări praf alb interzis —
știți, se pune aici în tabacheră,
la mâna stângă —,
iar la ieșire nimeni n-ar zice
că e aceeași persoană
care a intrat, iar unele doamne
țin în corset o mică
butelie cu băutură tare.
Pare nesatisfăcător detaliul cu șalul de lână,
dar domnii știu că alteori...
Regret sincer
că în cazul de față...
Acest domn care vă interesează
se întâlnește foarte des
cu un italian Mazzini[230231]
și cu domnul conte Telecky[232233]*.*
Doi emigrați căutați prea insistent
de foarte multe persoane.
Poate sunt valoroase
conversațiile purtate între ei
și foarte, foarte costisitoare
pentru mine, Sir.

BONIFATZ: Deci Teleky.

Iar Teleky.
Raportul despre aceste întâlniri.
să fie făcut imediat

(VALETUL se pleacă ceremonios și revine la locul său.)

PUPAK: Informația următoare —

---

230 sursa: **Giuseppe Mazzini** (1805–1872) — revoluționarul italian, întemeietorul „Tinerei Italii” (1831), triumvir al Republicii Romane (1849), apoi exilat la Londra.

231 Mazzini — Giuseppe Mazzini (1805–1872) — revoluționarul italian, întemeietorul „Tinerei Italii”, exilat la Londra, unde a creat împreună cu Ledru-Rollin și Kossuth Comitetul Democratic European (p. 159–160). (vezi pagina 382)

232 sursa: **László Teleki** (1811–1876) — conte maghiar, reprezentantul guvernului revoluționar al lui Kossuth la Paris (1848–1849); cu el a tratat Bălcescu împăcarea româno-maghiară și proiectul confederației dunărene. Numele e scris în piesă «Telecky» și «Teleky».

233 Telecky — László Teleki (1811–1876) — conte maghiar, reprezentantul guvernului revoluționar al lui Kossuth la Paris, apoi exilat; Bălcescu a purtat cu el corespondență despre confederația dunăreană (p. 159–160). (vezi pagina 393)

de la Paris.
Ultima lui umbră care ne-a trimis
raportul a fost cochetă gălăgioasă
(se apropie de COCHETĂ)
ca să nu dea de bănuit.
Și-a adus în camera de vizavi
șampanie și un amorez

[p. 180]

COCHETA: Costă, domnule,
numai eu știu cât mă costă
pretextele astea!
PUPAK: Scandalosul aranjament era în plină zi.
(CAMERISTA se trezește deodată din toropeală.)
COCHETA: Ei, și? Noaptea, domnule, eu dorm,
nu sunt o...
(CAMERISTA intrigată deschide gura să vorbească. Un subaltern îi face semn să tacă. CAMERISTA tace.)
PUPAK: Patronul a chemat poliția
și individul a dispărut.
COCHETA: La dracu, am făcut tot ce am putut!
Altădată i-am furat și valizele
și tot a plecat imediat, doar
cu ce era pe el.
(OBERLICHT îi pune mâna pe braț pentru a-i potoli gesticulația de prisos.)
COCHETA: Ai pus mâna pe mine, huliganule?
Asta te costă, sun of a bitch[234][235]*!*
Pe loc să-mi...
(OBERLICHT îi astupă gura. COCHETA se zbate înfuriată de amuțirea suportată.)
(CAMERISTA țâșnește de pe bancă înfuriată. Un subaltern o obligă să se așeze.)
BONIFATZ: Plătiți-i.

[p. 181]

COCHETA *(brusc se potolește)*: Danke, Merci, Grazie.[236]
(Se retrage spre locul ei de pe bancă făcând reverența.)
BONIFATZ: Căutați în locul ei pe altcineva.
COCHETA: Domnii să-mi spună când doresc să vin

234 engl. *son of a bitch* (în carte «sun») — „fiu de cățea”, înjurătură. (vezi pagina 393)
235 sun of a bitch — Engl. son of a bitch (în carte «sun»), „fiu de cățea” — înjurătură (p. 160). (vezi pagina 393)
236 „Mulțumesc” în germană, franceză și italiană.

și să-l mai urmăresc.
Pe naiba!
Nu-i cine știe ce de capul lui
dacă-mi dau atât de puțin
pentru cât trudesc!

CAMERISTA: Târfă!

PUPAK: Iar ceea ce am putut afla —
că supravegheatul s-a-nvârtit
toată noaptea prin cameră —
n-am aflat de la cochetă,
ci de la cameristă.
Un alt călător i s-a plâns
că n-a putut dormi
din pricina pașilor auziți pe podea.

CAMERISTA: Nici nu prea mănâncă. Dar mă trezește
și noaptea ca să-i aduc
lumânări. O dată s-a certat
cu un domn pe limba lor —
Nu știu cine e, nu l-am mai văzut.
În rest, stă singur, citește.
Sau scrie. Știu de la Patron
că vine cineva și-i plătește
camera. Nici patronul nu știe
cine este. A stat numai zece zile
și a plecat din cauza…

(Face semn cu capul spre COCHETĂ.)

(BONIFATZ se plimbă într-un du-te-vino încordat. PUPAK face semn. CAMERISTA revine la locul ei.)

[p. 182]

PUPAK: Nu a frecventat persoane sus-puse.
Copiile după scrisorile expediate
încă nu ne-au fost aduse…
Frecventează bibliotecile foarte des.
Nici o întâlnire suspectă.
Într-adevăr citește. (Tace.)
Deci (tace).
Întrucât nu pot fi instigate
tocmai niște manuscrise
ori cărți vechi, hârțoage
contra imperiului…

BONIFATZ: Nu știu. Vom vedea.

PUPAK: Obiceiul înfrânților de a-și căuta genealogia

intențiilor, iluziilor și speranțelor,
excelență,
este un semn că în adormirea lor
doresc să viseze frumos.

BONIFATZ: Dumneata, domnule Pupak,
ești prea tolerant.
Uiți contra cui visează.

PUPAK: Atunci, după părerea mea,
și dacă eu într-adevăr mă înșel,
ar trebui ca umbra care se ține
de hărțuit — și nu una,
ci toate umbrele —

(VALETUL, COCHETA, CAMERISTA s-au ridicat în picioare și stau cu urechile ciulite)

să-l surprindă într-un hotel,
să-l înconjoare din camerele alăturate,
să se așeze la ferestre, la ușă,
pe coridoare,
să nu-i lase o clipă de liniște.

(CELE TREI UMBRE încep să vorbească murmurat între ele.)

[p. 183]

Să nu poată face un pas în stradă!
În corespondența lui spune clar
că nu suportă singurătatea —
deci să nu poată veni nimeni la el.

(CELE TREI UMBRE se așează strâns în cerc cu spatele spre exterior)

o zi, o lună, mai mult,
să ajungă să vorbească la ziduri,
nici măcar la fereastră,
ci doar cu fața la perete,
de unul singur,
să nu-și mai audă vocea,
să înceapă să țipe,
să nu știe dacă vorbește
și cine vorbește,
și dacă mai poate vorbi
și dacă a vrut,
și nici dacă tace
când a tăcut.

(Murmurul umbrelor crește de la vociferări la vacarm și furie.)

Trebuie obligat să înnebunească.

(CELE TREI UMBRE urlă acut și dement până la epuizarea aerului din plămâni, apoi tac și-și reiau locurile pe bănci.)

Va trebui să înnebunească.
Nu se mai poate, pentru că altfel
imperiul nostru habsburgic
este pierdut!

BONIFATZ: Presupunând că n-a fost
o ironie propunerea dumitale irealizabilă
pe teritoriul altui stat,
vei primi scris ordinul
de executat a celor spuse adineaori.

[p. 184]

PUPAK: Vă mulțumesc pentru încredere.
Aștept doar să-mi indicați în ce orașe
ori măcar în care țară
poate fi găsit...

BONIFATZ: Tocmai asta era îndatorirea dumitale.
De azi nu mai este.
Pe unde a umblat până acum?

PUPAK: Belgrad, Istambul, Debrețin[237][238], Pesta
Seghedin, Cluj, Arad,
Viena...

BONIFATZ: În ultimul timp!

PUPAK: De la Londra — probabil prin câteva
orașe prusace
până la Paris.

BONIFATZ: E de datoria noastră să-i pricinuim
discret — foarte discret —
o abatere din următorul drum
Pentru o singură noapte —
un popas în Praga.

PUPAK: A trecut prin Praga acum doi ani...

BONIFATZ: Să fie împins spre un hotel
modest, ieftin, pe o străduță sumbră —
poate la toamnă, să fie
ude și alunecoase acoperișurile,
ferestrele, pervazurile.
Apoi
repede o descindere noaptea...

(Din podul scenei, un țipăt scurt și căderea pe podea, cu fața în jos, a unui trup de om cu mâinile prinse la spate în mânecile hainei încă nedezbrăcate.

237 sursa: Itinerarul lui Bălcescu în 1849: din exilul de la Constantinopol (Istanbul) prin Belgrad, apoi în Ungaria revoluționară (Debrețin, Pesta, Seghedin) și în Transilvania, apoi, după înfrângere, la Paris și Londra.

238 Debrețin — Debrețin (Debrecen, Ungaria), unde s-a retras în 1849 guvernul revoluționar maghiar și unde Bălcescu l-a întâlnit pe Kossuth (p. 163). (vezi pagina 374)

BONIFATZ, cu spatele la public; a privit spectacolul dând din cap aprobator și a înaintat încet spre cadavru.)

[p. 185]

BONIFATZ: *Wunderbar..*

PUPAK: Avem confirmată obișnuința persoanei
de a sta în fața ferestrei
rezemat în coate
și privind în gol multe ore la rând.
Așteptăm să ne spuneți doar
ce aveți de gând...

BONIFATZ: Wunderbar... Ja, Ja![239]

SCHLEIMHASCHER: Unde privește excelența-sa?

SCHWÄZELTRITT: Numai la ceva
care trebuie să fie valoros.

(Scurtă liniște.)

SCHLEIMHASCHER: E! Vine maiestatea-sa împăratul,
sau cine vine?
La ce anume privește —
atât de mult?

SCHWÄZELTRITT: Camarazi! Asta
nu s-a mai întâmplat până azi!!

SCHLEIMHASCHER *(către OBERLICHT)*: Întinde gâtul!
De la tine se vede mai bine.
La ce se uită?

(Peste manechinul — cadavru, în timp ce OBERLICHT se străduiește să privească pe fereastră, se așterne un covor de frunze galben-aurii, înfățișând peisajul unui parc cu bătrâni copaci din ramurile cărora cad alte și alte frunze moarte.)

SCHWÄZELTRITT: De cât timp stă așa —
cu ochii pe geam?

[p. 186]

SCHLEIMHASCHER: De trei minute!
Și peste program!

OBERLICHT: Afară e toamnă,
meine Damen und Herren[240]*!*

SCHLEIMHASCHER: Nu e de mirare!?
Cine știe cât de adânc meditează...
ceea ce nu toți sunt în stare.

OBERLICHT: Afară e numai toamnă! Nu se vede nimic!

(BONIFATZ, apropiindu-se de trupul defenestratului, pășește pe covorul de frunze.)

---

239 „Minunat... Da, da!” (germ.).

240 „doamnelor și domnilor” (germ.; corect: *meine Damen und Herren*).

PUPAK: Îl fură peisajul.
(Peisajul se retrage din scenă cu BONIFATZ plantat în mijlocul său.)
OBERLICHT: Permiteți să întreb: ce caută
excelența-sa pe jos, pe sub frunze...
(SCHLEIMHASCHER și SCHWÄZELTRITT îi fac semne să renunțe la întrebări și-i arată ceasurile scoase din vestă.)
OBERLICHT: Scormonește chiar în grămezile putrede
cu piciorul!
PUPAK: E ridicol de mare prețul
plătit de noi — fidelii maiestății-sale,
care uităm că revoluționarii
merită mai întâi disprețul.
Ați scos ceasurile, domnilor?
Wunderbar... aveți trei minute
să vă înduioșați de voie...

[p. 187]

Trebuie să trezim chiar noi
atenția superiorilor
să ne rotească din când în când,
să ne fie dat fiecăruia pe rând
să stăm prin preajma împăratului,
să ne putem încărca de siguranță,
nu-i așa? Și de imperialism și chiar
și de... și de
ură. Și față de ideile lor perfide
și față de ei...
Uneori ne putem surprinde compătimindu-i!
(Cei trei subalterni izbucnesc în râs.)
Pregătiți kartoanele, rapoartele și
tot ce e privitor la acest valah.
Strădania noastră meticuloasă e utilă, deși
Luminăția-sa ministrul de interne von Bach
va da o dispoziție specială
să râdem copios de excesul
nostru arătat în urmărirea unui
înfricoșat.
OBERLICHT: Nu suntem prea puțini?
Cine să aplaude, excelență,
o atare răsturnare — doar nu confidenții —
care vor primi ghionturi
în loc de laude?
PUPAK: Civilii din Anglia, Prusia și

din putreda Franță,
pedeștrii ăștia
ai poliției noastre imperiale să...
să stea, să asiste,
dar de la distanță,
la trecerea pe al treilea loc
în ierarhie
a celui care-i va ține în lesă
de acum încolo.

[p. 188]

(Subalternii aplaudă. CONFIDENȚII se întorc cu fața spre funcționari.)

PUPAK: Sunteți liberi, domnilor...
să luați toate măsurile de siguranță.

(Subalternii ies în grabă.)

[p. 189]

ACTUL III

ANTICAMERA

DOI OFIȚERI IMPERIALI fac de gardă în fața unei uși închise. Pe un scaun incomod stă ELENA STURDZA neclintită, cu bustul țeapăn și privirea fixată înainte. Retras lateral, în picioare, alergând cu ochii din podea spre ELENA un bărbat tânăr, îmbrăcat în negru — JOHANNES KAJONY. Se aud strigăte de comandă; pașii câtorva tropăie scurt și precipitat. Liniște solemnă. Pașii unei singure persoane bocăne grav, apropiindu-se. ELENA STURDZA își arcuiește spinarea, împingându-și umerii în față și respirând precipitat. JOHANNES KAJONY clatină capul negând așteptarea, până când ELENA STURDZA își întoarce fața spre el, apoi se oprește; ELENA își îndreaptă umerii pironindu-și ochii în peretele din fața sa. Se apropie de ușa închisă un ÎNALT FUNCȚIONAR. OFIȚERII pocnesc din călcâie.

ÎNALTUL FUNCȚIONAR: Ce mai căutați aici, doamnă?
Luminăția-sa principele Felix[241]
Nu vă poate primi.

ELENA: Știu, domnule Înalt funcționar,
Asta mi s-a spus din prima zi.
Aștept să am puțin noroc.

[p. 190]

(ÎNALTUL FUNCȚIONAR îi întoarce spatele și intră pe ușă.)

JOHANNES: Nobilă doamnă, cred că e zadarnic,

241 sursa: **Felix, prinț de Schwarzenberg** (1800–1852) — diplomat și om de stat austriac, prim-ministru (ministru-președinte) și ministru de externe din noiembrie 1848 până la moartea sa (5 aprilie 1852); a impus urcarea pe tron a lui Franz Joseph, a cerut intervenția rusă în Ungaria și a pus bazele neoabsolutismului.

vă conjur, renunțați astăzi
și odihniți-vă...

ELENA: Nu, domnule Johannes Kajony[242],
nu renunț.

(Apare un ALT ÎNALT FUNCȚIONAR. Văzând-o pe ELENA se miră foarte.)

CELĂLALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Extraordinar! E a treia săptămână
de când stă aici înțepenită pe scaun.
Cine naiba o mână?
Doamnă, vi s-a respins audiența,
N-ați aflat încă?

JOHANNES: Excelență, îngăduiți-i să aștepte clemența.

(Ridică palmele spre tavan.)
Divină.

(FUNCȚIONARUL dă din umeri și intră pe ușă în pocnetul călcâielor celor doi ofițeri.)

JOHANNES: Odihniți-vă măcar o zi...

ELENA: Nu, domnule Kajony,
Nu.

JOHANNES: Să-mi spuneți Ioan Căianul[243][244]. Așa mă cheamă,
și sunt român ca și dumneavoastră.
Sunt român ca și dumneavoastră!

ELENA *(strânge pleoapele înăbușindu-și plânsul)*: Nu pot avea încredere, domnule,

[p. 191]

în dumneata. Și în nimenea;
Fiindcă trebuie să obțin imposibilul.

JOHANNES: Doamnă Elena Sturdza[245], nu veniți de departe.
Știu. Din Valahia[246][247].

ELENA: Domnule Kajony, dacă știți, atunci...

JOHANNES: Și ce ne desparte!?

---

242 Johannes Kajony — Tânărul îmbrăcat în negru din anticamera cancelarului (actul III), „poetuțul” Adelmuzei, care o descurajează pe Elena Sturdza și îi mărturisește că e român: Johannes Kajony e forma germano-maghiară a numelui românesc „Ioan... (vezi pagina 379)

243 sursa: «Johannes Kajony» e forma germano-maghiară a numelui românesc „Ioan Căianu(l)”; personajul își mărturisește originea română ascunsă sub numele germanizat.

244 Ioan Căianul — Numele românesc al lui Johannes Kajony (p. 167); vezi Johannes Kajony. (vezi pagina 379)

245 Elena Sturdza — Personajul central al actului III (p. 166–191): „contesă” și „principesă” venită din Valahia la Viena să ceară cancelarului îngăduința pentru Nicolae Bălcescu; respinsă, scoate în fața funcționarilor eșarfa tricoloră — singurul... (vezi pagina 375)

246 sursa: «Valahia» — Țara Românească (Muntenia), în terminologia străină a vremii.

247 Valahia — Țara Românească (Muntenia), în terminologia străină a vremii (p. 167–168). (vezi pagina 394)

Doar numele meu!? Dar
pentru numele lui Dumnezeu,
sunt tot român!

ELENA: Atunci, ai inimă și înțelege că e
o chestiune de viață și de moarte.
(Își împreunează mâinile înspăimântată)
De n-ar fi de moarte...
(Își lovește de câteva ori gura cu palma.)
Să nu cobesc...

JOHANNES: Rogu-vă, să vă ajut![248]

ELENA: M-ați ajutat însoțindu-mă.
Fără să o cer.

JOHANNES *(șoptind)*: Am eu nevoie să vă ajut. Ca o răscumpărare.
Știu eu prea bine de ce. Rogu-vă...
(Pune un genunchi în podea. ELENA aruncă repede mănușile la picioarele sale. UNUL DIN OFIȚERI, cu ochii la îngenuncheat duce mâna paravan la gură, aplecându-se spre celălalt spre a șopti ceva.)

ELENA: Și cealaltă mănușă, domnule,
Merci beaucoup.[249]
(OFIȚERUL tușește ușor, cu palma la gură.)

[p. 192]

ELENA: M-ai ajutat destul.
Oh, lasă-mă singură, acuma!

JOHANNES: Pronia[250] cerească[251] mi-a hărăzit

248 sursa: «rogu-vă» — formă veche, cu pronume enclitic, pentru «vă rog».
249 fr. *Merci beaucoup* (în carte «Merçi», cu sedilă greșită) — „mulțumesc mult”.
250 sursa: «pronie» — providența divină (gr. *pronoia*).
251 Pronia — Pronie — providența divină (gr. pronoia) (p. 168–170). (vezi pagina 388)

ca o nobilă copilă austriacă
să-mi fie protectoare
de când i-am dedicat o lungă poemă[252]
și și-a agățat hârtiile mele de cercei —
o, nu văd nimic demn de râs! —
zicându-mi că-i pot cere orice.
Și ar fi în stare…
Nu e blajină, dar e neștiutoare.
Îmi tremură genunchii-n fața ei…
Nu-mi fac visuri, doamnă Sturdza,
știu că zadarnic i-aș cere ceva
pentru mine…
Poate-i norocul dumneavoastră…
Și-n timpul ăsta de trei săptămâni
n-ați izbutit să faceți — câți pași să fie
până dincolo de ușă?
Nu-i drept!

ELENA: Domnule… domnule,
vorbim aceeași limbă?!
Dacă-i așa…

JOHANNES *(întrerupând-o)*: Putem spune orice.
(Arată spre ofițeri.)
N-or să priceapă nimic.

ELENA: Cu atât mai bine pentru dumneata.

JOHANNES: Ce sunt eu atunci —

252 sursa: «poemă» — formă veche pentru «poem».

fiindcă vă temeți pentru mine...
așa-i că în șagă?
Atunci sunt un nimenea?
De ce vreți
să intrați la principe —

[p. 193]

n-am întrebat!
Nici nu vreau să știu!
Dar pot afla că sunt și neamț.
Cel puțin la atâta îmi poate folosi...
Dar la ce bun să respingeți
oferta unui fost român
când poate nici așa
n-o să faceți mare brânză[253]*...*
Chiar să fie o bucurie
pentru mine că
numai un nimenea germănesc
cu numele are să vă câștige
până duminică...

(Elena Sturdza se ridică hotărâtă în picioare și se îndreaptă spre ușa păzită de cei doi ofițeri.)

JOHANNES *(vorbind în urma ei)*: De la protectoarea mea
favoarea de care e musai nevoie!?

ELENA: Să-mi spună mai întâi domnul secretar
gubernial[254] *de Transilvania*[255]
că mi-a fost respins apelul (se oprește în fața ușii.)

JOHANNES: Doamna ar dori domnului secretar
să-i poată vorbi.
Doar o întrebare.

(OFIȚERII se privesc între ei și zâmbesc amuzați.)

UN OFIȚER: Dar e plecat de o zi!

(ELENA STURDZA se întoarce, pășește șovăitor, se oprește nemișcată, trage aer în piept din suspin în suspin și-și acoperă ochii cu palmele.)

JOHANNES: Iar nobila copilă este nepoata

253 sursa: «a nu face mare brânză» — (expr. fam.) a nu reuși mare lucru.

254 sursa: «gubernial» — al Guberniului, organul suprem de administrare a Transilvaniei sub Habsburgi (cu sediul la Sibiu, apoi la Cluj), condus de guvernator.

255 gubernial — Al Guberniului, organul suprem de administrare a Transilvaniei sub Habsburgi (p. 170). (vezi pagina 377)

[p. 194]

excelenței-sale domnului general
Puchner[256]*.*[257]

ELENA: Cine? *(JOHANNES tace.)*
Bine. Accept.

JOHANNES: Deci:
Nu știu ce se vede
pe românește când stați
cu ochii închiși
dar nemțește eu nu
văd decât ce ar fi bine
să se întâmple...

(Se concentrează. Își acoperă ochii cu degetele. Brusc luminile scenei se sting.)
Veți binevoi a sta în anticameră
și numai la nevoie veți intra la
nobila noastră.
Să nu vă sperie dacă aruncă în mine
cu ce nimerește. Așa e, în general,
o fecioară nobilă și neștiutoare...

(Se aprinde lumina. Decorul: un șemineu în care pâlpâie slab focul. În fața lui, în partea opusă, un recamier[258][259] pe care stă ADELMUZE, tolănită, așteptând să fie îmbrăcată. În fundal, un paravan de după care SLUJNICA aduce rochia, pantofii și celelalte. În prim plan, ELENA stă în picioare, încordată, ținându-și ochii acoperiți cu palmele.)

JOHANNES: Iată neasemuita favoare
pe care v-o cer,
nobilă și generoasă domniță...

ADELMUZE: Și ce vrea bătrâna mamă?

JOHANNES: Vrea să-și revadă fiul bolnav
care e departe de dânsa

[p. 195]

ADELMUZE: Și ce vrea fiul?

JOHANNES: Să vină să stea în acest oraș

ADELMUZE *(către SLUJNICĂ)*: Să mă piepteni. *(Către JOHANNES.)*

256 sursa: **Anton von Puchner** (1779–1852) — generalul comandant al trupelor imperiale din Transilvania în 1848–1849 (vezi p. 96–97), cartiruit la Sibiu.

257 Puchner — Anton von Puchner (1779–1852) — generalul comandant al trupelor imperiale din Transilvania în 1848–1849 (p. 171); „unchiul Puch” din actul III, „generalul” Adelmuzei, e identificat de Johannes cu el. (vezi pagina 388)

258 sursa: «recamier» — sofa joasă, cu un capăt ridicat, pentru odihnă pe jumătate culcat (după doamna Juliette Récamier, care pozează pe o asemenea canapea în portretul lui David, 1800).

259 recamier — Sofa joasă, cu un capăt ridicat, numită după doamna Juliette Récamier (p. 171, 174, 177). (vezi pagina 389)

Azi nu mă simt în apele mele. Știi?
Chiar am tușit puțin!

JOHANNES: Vai, de-ați ști ce rău îmi pare...

ADELMUZE: Să vină să stea
bătrâna unde vrea...

JOHANNES: Dar pentru aceasta e nevoie
de un ausweiss[260] — o liberă trecere[261]
la alteța-sa prințul nostru Felix,
care să acorde bunăvoința...

ADELMUZE: E vorba cumva de dumneata?

JOHANNES: Oh, nobilă și gingașă domniță,
maica mea a murit
de multișor — sunt 7 ani de-atunci.

ADELMUZE: Mai bine...

JOHANNES: Oh, doamnă, desigur, nu știu eu vorbi nemțește
sau ați spus: mai bine?
În ce sens?

ADELMUZE: Și fiul acela probabil că strigă
înlăcrimat în nopțile negre
Ai, muty, muty...[262]

JOHANNES: Oh, îngerească domniță,
ce mult înseamnă pentru un june bărbat
mama!
Ce sfântă icoană e chipul ei
într-un suflet curat!

[p. 196]

ADELMUZE: Oh, Johannes, de ce
mă faci să lăcrimez
gândindu-mă la mama mea?

JOHANNES: Vai, domniță, vai, ce-am făcut?
Plângeți? Suspinați?
Dar n-am vrut! Tocmai asta n-am vrut!...

(Rămâne abătut cu fruntea plecată.)

(Îi întoarce brusc spatele lui JOHANNES; umerii i se cutremură spasmodic. SLUJNICA, bombănind mut, fără sunet, dând din mâini a lehamite, se apropie repede, trântește enervată trepiedul de fier care susține o cutie cu mangal încins și scoate din flăcări un drot[263] fierbinte[264]. Cu drotul într-o mână se așează încet, sfârșită, la spatele ADELMUZEI. Din paravanul aflat

260 germ. *Ausweis* (în carte «ausweiss») — „act de identitate, legitimație, permis”; autorul îl traduce el însuși prin „liberă trecere”.

261 ausweiss — Germ. (vezi pagina 368)

262 sursa: «muty» — pare a fi germ. *Mutti* „mămico” (în graiul copiilor), rostit cu accent străin.

263 sursa: «drot» — sârmă (germ. *Draht*); aici, fierul de ondulat părul, încălzit în jar. «mangal» — cărbune de lemn.

în fundul scenei, se deschide o ușiță pe care un bărbat cu pantofii în mână încearcă să iasă mergând de-a-ndăratelea. O femeie îmbătrânită strident, îmbrăcată în dantele, se repede țipând.)

BĂTRÂNA: Mon prince! Mon prince![265]

(Bărbatul reintră repede trântind ușa după el.)

Stricato! Lasă-mi-l! E al meu!

ADELMUZE: Doamnă mamă,
jură că-l iubești intens
și ți-l cedez.

BĂTRÂNA: Asta ai învățat la școala de maici?

JOHANNES: Vă rog spuneți-mi
dacă am fost un ingrat!

ADELMUZE *(sec)*: Da!

(JOHANNES, cu ochii în tavan, muncit de regrete.)

BĂTRÂNA *(către Paravan)*: Oh, Dumnezeule, stricato,
poftim
Jur! Jur! Jur!

[p. 197]

ADELMUZE: Și tata ce zice?

BĂTRÂNA: Nu pune întrebări prostești.
Tu de ce taci,
mon amour?[266]

ADELMUZE: Zice că ai varice
care se văd cum ridici cămașa.
Asta îmi șoptește!
Că nu mai ești drăgălașă
de acum cinci ani!

(BĂTRÂNA DOAMNĂ MAMĂ zvâcnește din tot trupul și icnește năucită, scurt și ascuțit: hoh!)

JOHANNES: O, dumnezeiască domniță!
Ce prost mai sunt!
Vai mie!
V-am răscolit dureroasele aduceri-aminte
a clipei ultimei despărțiri...

(BĂTRÂNA DOAMNĂ MAMĂ icnește ascuțit încă o dată.)

BĂTRÂNA: Hoh!! Nerușinato!

---

264 drot — Sârmă (germ. Draht); aici, fierul de ondulat părul, încălzit în jar (p. 172–173, 174). (vezi pagina 375)

265 „Prințul meu! Prințul meu!” (fr.).

266 „iubirea mea?” (fr.).

Mă exilez! Te părăsesc!
Să nu-ți mai văd mutra niciodată.
Ești o desfrânată și, și, și o... (Iese.)

(Convulsiile ADELMUZEI se transformă în cascadă de râs.)

JOHANNES: Râdeți?

ADELMUZE *(se întoarce râzând dezlănțuit)*: Nu de dumneata, te asigur...
mi-am adus aminte de ceva...

(Către SLUJNICĂ.)

[p. 198]

Hai, odată!

(SLUJNICA se ridică și-i trece repede în spate, unde-i înfășură șuvițele de păr pe drot.)

ADELMUZE: Și zici dumneata că el —
fiul — că vrea și el
să o vadă pe maica sa?

JOHANNES: Dar cum altminteri, prea gingașă domniță!

ADELMUZE: Și nu-mi ascunzi nimic?

JOHANNES: Poate ce nu știu eu încă!
Dar ce poate fi rău în iubirea față de mamă?

(Intră UN GENERAL BĂTRÂN. SLUJNICA se întoarce și-i face o scurtă reverență.)

ADELMUZE: Ah! Iar mi-ai ars pielea capului,
tâmpito!

(GENERALUL cu pași rari se îndreaptă către fereastră și întorcând spatele tuturora privește peisajul. Așa rămâne toată scena.)

ADELMUZE: Unchiule!

(Către JOHANNES.)
Întoarce-mă!

(JOHANNES întoarce încet recamierul. SLUJNICA se învârte ținând drotul cu o șuviță din părul ADELMUZEI înfășurat pe el.)

ADELMUZE: Ce ai zice dacă ți-aș spune
că am dormit foarte bine
cu el în patul meu?

[p. 199]

(JOHANNES face semne disperate de negare către spatele GENERALULUI.)

GENERALUL: Și sper că nu este austriac. *(ADELMUZE tace.)*
Sper că nu este nici maghiar. (ADELMUZE tace.)
Sper că nu ai ajuns în asemenea hal
să-ți alegi ca distracție un român!

ADELMUZE: Prea târziu să-mi recomanzi ceva mai de soi.

GENERALUL: Și ne aflăm încartiruiți la Sibiu,

în casa domnului von Bruckenthal[267][268]*,*
nu la Viena. Iar ai uitat!

ADELMUZE: Dumneata ții minte întotdeauna neesențialul.

GENERALUL: Și, oricum, nu ai salutat cum se cuvine
Intrarea mea aici.

ADELMUZE: Mes hommages[269], dragă unchiule Puh!

GENERALUL: Șiretenia ta ascunde ceva.

ADELMUZE: Nu-mi spui pe nume, unchiule?

GENERALUL: Și de ce?

ADELMUZE: Ca să știu eu sigur, sigur
că faci uitat
pe birou un ausweiss[270] *semnat.*

GENERALUL: Șicane amoroase ori politice?

(ADELMUZE o îmbrâncește pe SLUJNICĂ și se întoarce brusc spre JOHANNES, pentru o clipă.)

ADELMUZE: Nici una, nici alta. E pentru o babă —
maica mă-sii de treabă!

[p. 200]

GENERALUL: Înjuri românește, după câte observ.

ADELMUZE: E mai picant. Nu uita, da?

GENERALUL: Adelmuze. Și vreau, Adelmuze,
să fii mai… măcar să nu mai aud…

ADELMUZE: De ce nu te uiți la mine?
Fiindcă semăn cu mama la buze?

(GENERALUL, fără să-i arunce nepoatei nici o privire, iese.)

ADELMUZE *(către SLUJNICĂ)*: Du-te și adu hârtia.

(SLUJNICA iese. Tăcere. ADELMUZE privește focul aproape stins din șemineu. Se ridică leneș, se îndreaptă către el și lent începe să-și ridice rochia dezgolind gleznele, genunchii în fața focului.)

ADELMUZE: Mi-e frig.
Ei, Johannes, poetuțul meu,
nu spui nimic?
Nu-mi mulțumești?

(Rochia se ridică mai sus de genunchi.)

JOHANNES: Oh, prea frumoasă domniță,

---

267 sursa: **Samuel von Brukenthal** (1721–1803) — guvernatorul Transilvaniei (1777–1787) sub Maria Terezia și Iosif al II-lea; palatul lui baroc din Sibiu, cu colecțiile de artă, a devenit Muzeul Brukenthal (deschis publicului în 1817). Numele e scris în piesă «Bruckenthal».

268 Bruckenthal — Samuel von Brukenthal (1721–1803) — guvernatorul Transilvaniei (1777–1787), al cărui palat din Sibiu a devenit muzeu (p. 175). (vezi pagina 370)

269 fr. *Mes hommages* (în carte «Mes omages») — „Omagiile mele”, formulă de salut respectuos.

270 germ. *Ausweis* — „permis, legitimație” (vezi p. 172). (vezi pagina 368)

ce să zic...
sunt uimit, încântat, umilit...
(Pune ochii în pământ.)
(SLUJNICA apare cu hârtia. Se apropie și i-o strecoară ADELMUZEI între degetele uneia din mâini, cu care continuă să ridice poalele în fața focului până mai sus de ombilic. SLUJNICA iese târând după ea vraful de rochii aduse.)

[p. 201]

ADELMUZE: Mi-e frig, ai auzit?
Să pui lemne pe foc
și să mi te uiți în ochi.
(JOHANNES stă țeapăn cu ochii în pământ.)
Dacă nu, mă tem
că va trebui să aținăm flacăra
cu hârtia asta.
(JOHANNES cade în genunchi și așa pășește, spre șemineu, ținându-și palma paravan în dreptul ochilor, spre a nu vedea, când pune lemnul pe foc, picioarele atât de până sus dezgolite.)
ADELMUZE: Ei, hai!
Ia hârtia.
(Cu multe precauțiuni și ocolișuri de privire, JOHANNES i se uită ADELMUZEI în ochi și îndrăznește să ia hârtia. Gâfâie. Gâfâie.)
ADELMUZE: Achtung[271][272]! Să nu iei foc!
(Dă drumul poalelor rochiei să cadă până în podea.)
Pleacă acum. Ai obținut
ce ai vrut. Du hârtia.
Te așteaptă
nobila doamnă cu spinarea dreaptă —
țeapănă de încordare.
(JOHANNES face temenele și se retrage.)
A doua oară să nu mai îndrăznești
să-mi ceri...
cum să-ți zic eu ție, băiete, că ești?
Un prost față de muieri,
sau servitor parșiv?
JOHANNES: Sunt... sunt întocmai cum vă face plăcere...

[p. 202]

(ADELMUZE îi face semn cu mâna să iasă.)
ADELMUZE: Vezi ce bună sunt?

271 „Atenție!” (germ.). (vezi pagina 367)
272 Achtung — „Atenție!” (germ.) (p. 176). (vezi pagina 367)

Îți dau voie să faci un pic de politică
antihabsburgică…
Iar eu îți sunt complice — ah!
Iar m-am înțepat într-un ac —
pentru salvarea unui amărât de valah…
Credeai că nu știam!

(JOHANNES deschide gura — stupefiat.)

Dă-i repede hârtia
să se smiorcăie în ea…

JOHANNES *(iese și întinde hârtia ELENEI STURDZA)*: Luați-o, doamnă!

De-ați ști ce mi-a fost dat ochilor
să văd…
Dumnezeu să ne binecuvânteze…
Nu-mi mulțumiți dumneavoastră…
Să zică într-o zi toți românii la unison
danke schön…[273]
doar atât…

ADELMUZE *(se întinde pe recamier)*: Johannes! Johannes! Înapoi
la recamier!
Împinge focul mai spre noi…

(JOHANNES aleargă și împinge recamierul către șemineu, care la rândul lui se retrage până când iese complet din scenă. ELENA STURDZA rămâne în scena goală. Vorbește cu sine, coborâtă în gândurile sale. Izbucnește în plâns ținând ausweissul în dreptul ochilor.)

ELENA: La București n-am plâns
nici după ce mi-a fost refuzată
până și nădejdea.
Ba am râs — ce-am mai râs!…
Așa e la porțile Orientului[274]*,*
de-a-ndoaselea ca la Paris.

[p. 203]

De-acum să vedem
cum e mai bine să fie, ce-o fi de zis
și restul…
În sfârșit, voi auzi
spunându-mi-se (închide ochii)
probabil solemn…

(Apare UN ÎNALT FUNCȚIONAR, care spune solemn — replicile pe care le spun personajele imaginate; cuvintele pot fi tot timpul mimate de buzele ELENEI STURDZA.)

ÎNALTUL FUNCȚIONAR: Luminăția-sa principele Felix

273 „mulțumesc frumos” (germ.).

274 sursa: «porțile Orientului» — cliché al vremii pentru Țările Române, la marginea Imperiului Otoman.

binevoiește a vă primi în audiență.

ELENA: Aici va trebui o reverență
reținută... să vedem cât de reținută,
să nu mă împiedic în amănunte...
Încă nu-mi dau prea bine seama
dacă arăt ca o neajutorată
sau dimpotrivă —
ambițioasă dar singură!
Ce sfat mi s-ar putea da?

(O altă apariție — ALT ÎNALT FUNCȚIONAR se apropie de ea și-i vorbește rar și confidențial.)

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Vi se recomandă
spre binele cauzei pe care...

ELENA *(din încordare țâșnește o întrebare spontană)*: Mă va ține în picioare
sau mi se va oferi loc?
După asta am să știu dacă
am sau nu noroc...

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: ...o doriți privită binevoitor
de guvernământul nostru,
să fiți în exprimarea de motive
concisă și expresivă.

[p. 204]

ELENA: Expresivă!...

(Cu un uriaș efort de a fi convingătoare.)

Luminăției-sale
principelui Felix von Schwarzenberg[275][276]
adresez rugămintea —
în numele regulii morale a într-ajutorării —
de a acorda lui Nicolae Bălcescu[277]
permisiunea de a locui în Transilvania,
până în ziua când i se va îngădui
să se întoarcă în Muntenia.
Pe asta trebuie apăsat
într-un anume fel —
până în ziua când i se va îngădui
să se întoarcă acasă
sau mai așa? —
Până în ziua când i se va îngădui
să se întoarcă...
Și după aia, va începe
hărțuiala...

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: E cumva vorba de individul expulzat
din Muntenia?

ELENA: Niște nefericite împrejurări l-au pus
în această situație regretabilă.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Ce fel de împrejurări, doamnă Sturdza?

ELENA: Doamne, e viața lui în joc!
Și vor pune cu siguranță întrebarea
Și nici nu pot arăta ca picată din cer.
(Adresându-se închipuitului oficial.)
Sunt doar femeie, ce știu eu să vă spun?
Își vor da coate și vor râde —
nu de mine — asta n-ar conta,
ci de cererea mea.

[p. 205]

(În jur, asistența imaginată de ELENA STURDZA murmură, își șoptește la ureche și râde enervant.)

ELENA: Trebuie să-i înduplec.

---

275 sursa: Prințul Felix von Schwarzenberg (1800–1852), prim-ministrul și ministrul de externe al Austriei (vezi p. 166).

276 Felix von Schwarzenberg — Prințul Felix von Schwarzenberg (1800–1852) — prim-ministru și ministru de externe al Austriei (1848–1852), restauratorul autorității imperiale după revoluție; în actul III, „luminăția-sa principele Felix” refuză cererea Elenei... (vezi pagina 376)

277 sursa: Nicolae Bălcescu (1819–1852), exilat după 1848 (vezi p. 126). Cererea pusă aici în gura Elenei Sturdza: să i se îngăduie să locuiască în Transilvania, aproape de mama lui, Zinca Bălcescu (1788–1862), până la îngăduința de a se întoarce în Țara Românească.

Trebuie să fac să le pară
tot ce s-a întâmplat în Muntenia
că nu valorează nici o para chioară[278][279].

(Asistența revine în poziția de ascultare atentă a Elenei.)

ELENA *(ca și cum s-ar afla în audiență)*: Luminăția-voastră!

Multe nu știu să vă spun,
dar știind ce se află împrejurul țării mele
aflăm și împrejurările.
Excelența-sa domnul
general conte Duhamel[280]
a venit repede-repede,
foarte repede, cu trupele sale
de muscali[281][282],
să vadă cum întâmpină
românii trupele turcești
la intrare în București.
Trupele muscalilor erau foarte obosite
și îndrăznesc în fața luminăției-voastre
să spun că n-am înțeles
de ce s-au retras mai repede
trupele Sublimei Porți[283]
că erau venite numai la doi pași de peste Dunăre.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Doamnă, întrebarea noastră
era foarte exactă…

(ELENA dă din mână vrând să șteargă pauza; reia replica și o continuă zâmbind cu subînțeles.)

ELENA: Deci:

Trupele Sublimei Porți
s-au retras mai repede…

[p. 206]

(Bagatelizând situația.)

278 sursa: «para chioară» — (expr.) nimic; «para» — monedă turcească măruntă.
279 para chioară — „Nici o para chioară” — nimic; para — monedă turcească măruntă (p. 180). (vezi pagina 386)
280 sursa: Generalul rus Duhamel, comisarul țarului în Principate (vezi p. 137–138). În septembrie 1848 trupele otomane (sub Fuad Pașa) și cele rusești au intrat în București și au înăbușit revoluția din Țara Românească.
281 sursa: «muscali» — (pop.) ruși.
282 muscali — (Pop.) ruși — trupele țarului intrate în Principate în 1848 și în Transilvania în 1849 (p. 179–180, 180–181, 208–209). (vezi pagina 384)
283 sursa: «Sublima Poartă» — guvernul Imperiului Otoman (vezi p. 135–136).

Sincer vorbind,
și trupele de muscali
chemate în Transilvania în războiul
cu Ungaria au pricinuit
neplăceri.
Pe care le cunoașteți foarte bine.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: E o afirmație lipsită — cel puțin —
de politețe.

ELENA: Eu sunt vinovată
fiindcă mi-am zis —
de vreme ce ei sunt pricina
expulzării lui Bălcescu,
probabil s-au mai întâmplat
și prin alte locuri
asemenea...
De ați ști ce bucuroasă sunt
fiindcă din mustrările excelențelor-voastre
rezultă că nu-i așa deloc!
Înseamnă că pot spera
să aprobați cererea de grație
chiar dacă...

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Chiar dacă?

ELENA: Trebuia să tac, Dumnezeule!
Va trebui să știu să mă opresc...
(Cochetând rigid cu ÎNALTUL FUNCȚIONAR.)
chiar dacă nu știu cui
n-o să-i placă!
Asta i-ar face din nou bănuitori;
m-ar putea întreba.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Chiar nu știți cui?

ELENA: Să încerc să ghicesc?

[p. 207]

Ce altceva să-i răspund?
Imediat or să le vină în minte...

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR *(către cel de alături)*: Să nu uităm
cel care se împotrivește,
în special, e domnul Duhamel...

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR *(către cel de alături)*: Aprobarea cererii de grație
ar nemulțumi guvernul țarului.

ACELAȘI ÎNALT FUNCȚIONAR *(către ELENA, care scutură din cap panicată la gândul celor provocate de replicile date propriilor ei întrebări imaginate)*: Nici măcar nu bănuiți cui?

ELENA: Asta ar însemna

să bănuiesc, mai întâi,
că puternicului imperiu
i-ar fi teamă de cineva
și ar fi o regretabilă gafă,
nu-i așa?
Tot nu-i bine…
tot nu-i bine…
(Asistența imaginată se foiește intrigată.)
Oh, Nicule[284]*, de-ai fi aici*
ai ști să-mi spui cum să continui —
mă-ncurc în atâta încâlcită politikie[285][286]*.*
De nu ți-ar fi bolnavi plămânii…
Dar câte-s cum trebuie să fie
Și uite cum rog eu pentru tine stăpânii.
(Se dezmeticește pentru o clipă.)
Eh, domnii mei,
va trebui să împing binișor
spre omeneasca înțelegere.
O cer ca femeie.
(Alunecă din nou în presupuneri.)

[p. 208]

Trebuie să le retez,
să nu dea zor
cu întrebări greoaie
ca de pildă…
(Personajele imaginate îi întăresc presupunerile; vorbesc bănuitor, sec, sever, distant.)
ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Bălcescu e cumva același care a intrat
în imperiul nostru clandestin
unde a stat — cât a stat?
ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Aproape un an.
ELENA *(categorică)*: Într-adevăr, a fost compromis în urma
evenimentelor războiului din Ungaria —
este însă un om de onoare, pe al cărui
cuvânt se poate conta.
ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Nu ne este prea clar, doamnă
contesă Sturdza…
ELENA *(tresare, iluminată de speranțe)*: Sigur că da! Uitam!

---

284 sursa: «Nicule» — vocativ afectuos de la Nicolae: Elena i se adresează lui Bălcescu în gând.

285 sursa: «politikie», «politichie» (p. 185–186) — formă disprețuitoare, populară, pentru «politică»: intrigă, tertip.

286 politikie — Formă disprețuitoare, populară, pentru „politică”: intrigă, tertip (p. 182). (vezi pagina 387)

Prezența mea și rangul meu în fața luminăției-voastre —
sper, trebuie să se țină seama —
este încă o asigurare, desigur, inutilă
precum că pe cuvântul lui se poate conta!
Dacă o contesă cere
o asemenea favoare
înseamnă că...

(Râsetele asistenței.)

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: N-ați fi prima persoană de rang mare
care gândește
d-a-ndoaselea...

[p. 209]

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: ...care este rațiunea apelului
către noi?

ELENA: Omeneasca rațiune
de a-și îmbrățișa mama
prea în vârstă pentru a face
o călătorie lungă (lăcrimează).

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: De ce ne cereți nouă ceea ce
nu vor să-i dea ai lui?

ELENA: Asta e... numai asta de n-ați întreba
de-ați ști că acest Bălcescu
e bolnav,
bolnav de ftizie[287][288]*...*

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: E regretabil, dar în Transilvania
sunt multe ploi! (Râsete.)

ELENA: ...mai cu blândețe vine moartea să ni-i ia
pe ai noștri, când se află printre noi...
nu-i omenească, excelență,
simțirea asta?

(Pentru câteva secunde asistența imaginată de ELENA duce batistele la ochi, emoționată.)

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Excelența-sa vă întreabă
de ce nu ați adresat Sublimei Porți
apelul la grație.

ELENA: Sublima Poartă aprobă tacit

287 sursa: «ftizie» — tuberculoză pulmonară (gr. *phthisis*). Bălcescu, bolnav din anii închisorii de la Mărgineni (1840–1843), a murit de tuberculoză în 1852.

288 ftizie — Tuberculoză pulmonară; boala de care a murit Bălcescu (p. 183–184). (vezi pagina 376)

grațierea acordată de către Curtea din Viena,
mai ales pentru că domnul comisar țarist
general conte Duhamel
nu este de acord.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Să-l ierte mai întâi guvernul valah.

[p. 210]

ELENA: Domnitorul Barbu Știrbei[289][290] nu vrea.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: De ce? Doar e al românilor?!

ELENA: Cine, excelență?

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Guvernul.

TOȚI ÎNALȚII FUNCȚIONARI *(în cor)*: Guvernul!

ELENA *(răbufnește)*: Nu pentru asemenea răspuns
m-am adresat înălțimii-voastre.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Adică, doamnă, dumneavoastră
vreți să puneți și întrebări —
ceea ce n-ar fi cazul —
și să ne spuneți și răspunsurile
pe care să vi le dăm?!
Nu-i cam mult oare?

(Cei imaginați îi întorc spatele și se dizolvă în fundal.)

ELENA: Ba da... Chiar așa...

289 sursa: **Barbu Dimitrie Știrbei** (1799–1869) — domnitorul Țării Românești numit după Convenția de la Balta-Liman (1849); a domnit în 1849–1853 și 1854–1856 și n-a îngăduit întoarcerea exilaților pașoptiști.

290 Barbu Știrbei — Barbu Dimitrie Știrbei (1799–1869) — domnul Țării Românești (1849–1853, 1854–1856), numit după Convenția de la Balta-Liman; nu i-a îngăduit lui Bălcescu întoarcerea în țară (p. 184). (vezi pagina 369)

M-oi feri cât oi putea
de tălmăciri și întortocheri politice.
Altminteri, cine știe, mă trezesc
spunând — ce-ar fi să spun? —
Doamne, ce-mi trece prin minte...
Primiți-l, excelență, cu brațele
deschise, e un periculos clasa-ntâia —
nici n-ajunge bine la domiciliul forțat[291][292],
că românii se și ridică să pună mâna pe arme
și vă treziți cu o revoluțiune cum nici n-ați visat!
Nicule, Bălcescule, în ce istorie
ai intrat!
Ai tăi te alungă...
Cei din jur te ocolesc...
Și nu vor să te mai
bage în seamă...

[p. 211]

Poate or să declare și că aiurai
și că o luaseși razna
în ultima vreme și că lor
le rămâne acum cazna[293]
a mare — să facă fărâme sfântul tău ideal
fiindcă, frate dragă, în politichie
nu merge ca-n revoluție, să sari peste cal —
să cucerești cu toptanul[294] *— nu — nu!*
Nu cu toptanul. Cu țârâita —
mai na și ție — mai treacă anul —
mai na și mie...
(Își frământă mâinile disperat.)

291 sursa: «domiciliu forțat» — obligația de a locui într-un loc anume, sub supravegherea autorităților.
292 domiciliul forțat — Obligația de a locui într-un loc anume, sub supravegherea autorităților (p. 185). (vezi pagina 375)
293 sursa: «cazna» — chin, caznă; «a mare» — reluare populară, emfatică.
294 sursa: «cu toptanul» — en gros, cu ridicata (tc. *toptan*); «cu țârâita» — câte puțin, cu picătura.

să te uite — să te ponegrească —,
dar să trăiești...
La urma urmei, revoluția
e revoluție, politica la fel,
și tu ce ești?...
Poate niște lacrimi în ochi,
totuși,
parcă ar putea să le apară —
așa am eu credința —
dar numai dacă...
Dacă îi fac să uite de toate
răscolindu-le mințile cu suferința
unei măicuțe bătrâne
care nu mai poate
să-și vadă băiatul doar când închide ochii —
a moarte.

(O scutură un ușor tremur.)

Altă... altă cale...
altă speranță n-am...
Trebuie să li se facă pielea
ca de găină și lor...
Știu eu câtă frică încape...
și în pielea politicienilor...
Nu-i vor da grațierea din bunătate,
ci doar dacă o să-i liniștească

[p. 212]

vestea că și mama și fiul
vor să se sfârșească
împreună, dar în singurătate.

(Strânge pumnii și-și încordează trupul. Pereții brusc se mișcă și configurează sala de audiențe. Apar: câțiva ÎNALȚI FUNCȚIONARI — ultimul este PUPAK — pășesc indiferenți de prezența ELENEI STURDZA; vorbesc între ei, cu voci coborâte, se răspândesc într-o anume ordine cu fața spre laterala stângă a scenei, tușind convențional, așa cum se obișnuiește înaintea oricărui ceremonial. ELENA se întoarce și ea cu fața către aceeași direcție cu a celorlalți. Deodată, după câteva clipe de tăcere, funcționarii fac o reverență gravă. UN ALT FUNCȚIONAR — PURTĂTORUL AULIC DE CUVÂNT — așezat cu spatele spre public.)

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Luminăția-sa Felix von Schwarzenberg,

principe cancelar al Casei[295] *și Statului Habsburgic,*
binevoiește a vă primi în audiență.

(ELENA STURDZA face o plecăciune adâncă, își îndreaptă spinarea, și cu un suprem efort își stăpânește tremurul, tamponându-și pumnii în dreptul stomacului.)

ÎNALTUL FUNCȚIONAR: La cererea pe care excelența-voastră
principesa Elena Sturdza o adresează
luminăției-sale principelui cancelar
în ceea ce privește grațierea — și celelalte —
a numitului Nicolae Bălcescu, răspunsul
socotit irevocabil și fără drept
de recurs este
Nu.

ELENA *(parcă nu a auzit răspunsul primit)*: Exact... atât...
Vor să se sfârșească
mamă și fiu în singurătate.

[p. 213]

(Din suita asistenților, după o pauză, i se răspunde, categoric.)

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Nein.[296]

ELENA: În jurul lui doar mama și grădina.
Nu poate să mai vorbească.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR: Niet[297].[298]

ELENA: Iar ziua o să roage în gând lumina
să nu-l părăsească.

ALT ÎNALT FUNCȚIONAR *(ducând mâna la frunte, la inimă și la stomac)*: Mtțțo!

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Audiența s-a terminat.

(ELENA rămâne nemișcată. ÎNALȚII FUNCȚIONARI fac o reverență solemnă, așteaptă câteva momente ceremonioși, apoi rup rândurile, se întorc spre ELENA și o privesc insistent.)

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Doamna cunoaște arta
de a lăsa o impresie bună.
E atât de indiferentă față de
răspunsul primit, încât ai crede
că e o femeie demnă.

AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Ei, da, dragul meu,

---

295 sursa: Titulatură fantezistă: Schwarzenberg era ministru-președinte și ministru de externe; titlul de „cancelar de stat” dispăruse odată cu căderea lui Metternich.

296 „Nu.” (germ.).

297 „Nu.” (rus. *нет*). (vezi pagina 384)

298 Niet — „Nu” (rus. нет) (p. 187–188). (vezi pagina 384)

națiunilor ăstora mici
li se tot înfundă mereu,
așa că nu mai am nimic de pierdut
dacă sunt mândre și după...

AL TREILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Mai rămâne la Viena,
(PUPAK nu o scapă din ochi pe ELENA.)
domnule Pupak?

[p. 214]

PUPAK: Conform vizei din pașaport,
câteva zile doar.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Mi-ar fi plăcut să o văd
altcumva...

AL TREILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Și ce va face, nu știi?

PUPAK: Nu va reuși
nici o întâlnire suspectă.

AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Unsă pe pielea goală cu mierea
speranțelor revoluționare,
tăvălită otova în fulgi de găină roșcată
și țipând!

(Înalții funcționari izbucnesc în râs. ELENA desfășoară fulgerător o eșarfă tricoloră și vorbește calm. Râsetele amuțesc.)

ELENA: Să piară tiranii. Dacă nu azi —
mâine, și tot o să piară.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Oricum, dar nu așa!

(Înalții funcționari nu dau atenție gestului ELENEI, ca și cum nu ar fi fost făcut. ELENA strânge în sul eșarfa, pășind absent și rar. PUPAK, la câțiva pași în urmă, o urmărește strâns.)

AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Oh, domnilor, și ce-i cu mersul ăsta?
Doar n-o poartă nimeni în triumf!

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Joacă, ce vreți, joacă
după toate regulile aflate în uz.
Ce altceva să facă?
Se vede că acest refuz

[p. 215]

era mai mult decât bănuit
la ea în țară.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Ce-ar fi dacă m-aș juca
un pic franțuzește cu ea?

(Se apropie de ELENA și i se adresează vorbind tare și privind la ceilalți FUNCȚIONARI.)

Chère madame,[299]
e regretabil că indezirabilul[300] *nostru*[301]
n-a săvârșit nici un atentat
ori măcar să fi proferat vreo amenințare.

(ELENA se oprește din mers și privește fețele ÎNALȚILOR FUNCȚIONARI.)

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Sper că înțelegeți, nu-i așa?
La adresa cuiva — a oricui —,
nu neapărat la adresa împăratului.

(ELENA aprobă din cap, mecanic.)

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Atunci era un fapt cert
și bine delimitat. Împăratul putea visa
că e creștinește să-l grațieze.
În timp ce delictul politic...
Știți bine ce înseamnă și fără să explic...

AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Mulți dintre conaționalii
acesteia
chiar s-au obișnuit cu gândul
că le vine repede
și lor rândul...
S-au obișnuit cu bâta.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT *(spre ceilalți peste umăr)*: O, și de-ar fi doar atâta!

AL TREILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Adică noi dăm în ei

[p. 216]

și tot noi obosim?
Nu e logic... Chiar și madame[302]
gândește
că o înfrângere e totuși o victorie?
Ar fi amuzant. Zău că da!

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Recunoașteți că e apetisantă
cum stă așa... foarte...
foarte stăpână pe nimicuri.

(Mimează câteva din gesturile ELENEI.)

299 „Scumpă doamnă” (fr.).
300 sursa: «indezirabil» — persoană nedorită, căreia i se interzice intrarea sau șederea într-un stat (fr. *indésirable*).
301 indezirabilul — Indezirabil — persoană nedorită, căreia i se interzice intrarea sau șederea într-un stat (p. 189). (vezi pagina 378)
302 „doamna” (fr.).

Ce armă splendidă e grațierea...
Paradoxal, nu?
E păcat să acordăm atâta atenție
ăluia care și-așa... en fin,[303]
și asta numai ca să o supărăm
pe doamna.

(PUPAK își împreunează degetele mâinilor sub burtă și își mișcă policarii.)

PUPAK: Nu putem fi generoși
cu persoane pe care nu le putem
controla.

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Probabil că așa vom face
numai cu protestatarii, cu dizidenții[304][305]
și revoluționarii din interior.

(Ceilalți îl privesc în tăcere.)
Îi arestăm și le dăm drumul
aproape imediat. De mai multe ori.
Până când îi suspectează ai lor.

AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Prea subtil, domnul meu, prea subtil
Trebuiesc. (Taie aerul cu mâna, energic și se plimbă nervos și încruntat.)

[p. 217]

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Dar nu în sunet de fanfare!

PUPAK: Domnilor, *madame*
a tresărit când a auzit
cuvântul grațiere.

(PRIMUL și al TREILEA ÎNALT izbucnesc în râs.)

PURTĂTORUL DE CUVÂNT *(către Elena)*: E, într-adevăr, regretabil și pentru
Cel care se plimbă agitat.

(AL DOILEA ÎNALT se oprește mirat.)
Nu vă puteți închipui ce trist i-a
fost dat să fie — și chiar era —
când a aflat că numai condamnaților
politici născuți în Austria
li se acordă grațierea.

(ELENA privește negru la cei din jur.)

AL DOILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Toate micile națiuni privesc la noi cu ură
și cu ciudă.

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Dar în același timp sunt foarte curioase și interesate

---

303 fr. *enfin* (în carte despărțit «en fin») — „în sfârșit”, „la urma urmei”.

304 sursa: «dizident» — opozant al regimului; termen anacronic, al vremii în care a fost scrisă piesa.

305 dizidenții — Dizident — opozant al regimului; termen anacronic, al vremii în care a fost scrisă piesa (p. 190). (vezi pagina 375)

de felul cum le tratăm corifeii[306]*.*
Chère madame, pentru protejatul vostru.

AL TREILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Înspăimânt-o puțin! *Wunderbar...*

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Dimpotrivă *(către ELENA),*
situația pot spune că este neașteptat
de favorabilă. Totuși.

PUPAK *(către PRIMUL, cu ton de avertisment)*: Ca persoană periculoasă
încă ne mai interesează
până îl arestăm.

[p. 218]

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR *(nu reacționează. Tot către ELENA)*: Efectul revoluției se stinge binișor,
și dacă azi mai trebuie cumva arestat,
trebuie născocit și un motiv,
și nu e ușor.

ELENA: Și răspunsul... Adică da...
A fost nu...

PRIMUL ÎNALT FUNCȚIONAR: Privind astfel situația
acum, înainte de plecare,
aveți temeiul să fiți chiar voioasă.
Nu credeți?
Nu-nu! Nu-mi răspundeți.
Știu bine că așa e...

(ELENA face o scurtă reverență și întoarce spatele ÎNALȚILOR.)

TOȚI: La revedere, madame la comtesse.[307]

AL TREILEA ÎNALT FUNCȚIONAR: Dar bineînțeles
nu neapărat după o altă revoluție... (Ies.)

(ELENA se îndreaptă precipitat către locul unde a apărut camera unui hotel luxos — pat, covor moale și înalt pe jos, lavoarul și cana cu apă pe el etc. PUPAK o urmărește îndeaproape.)

ELENA *(se smiorcăie fără lacrimi)*: De acasă ce
mare e lumea printre străini —
și de fapt la fel.

(Câteva momente în stare de prostrație[308].)

(Tresare.)

[p. 219]

Cum naiba
e la fel? Eu, fir-ar să fie...
Fir-ar să nu mai fie!

(Se plimbă fără rost între pat și lavoar.)

---

306 sursa: «corifeu» — conducător al corului în teatrul antic; prin extensie, fruntaș al unei mișcări.
307 „doamnă contesă” (fr.).
308 sursa: «prostrație» — stare de prăbușire fizică și sufletească, de abatere totală.

Foarte bine, atunci,
Stai, omule, acolo dacă
acolo ți-e greu.
Doamne, ce fără minte e speranța...
Le e frică de tine,
tu știai?
Tu pricepi cum vine asta?
Nu ți se dă voie
să vii unde ți-ar fi și
mai peste mână.

(Răstoarnă cana cu apă pe covor.)

Ți-o fi și ție sete —
ia mai bine puțină lumină.

(Aprinde câteva lumânări.)

Ce să-ți ție ție de soare
atâtica...

(Se descalță și merge cu ochii închiși, ținându-și tălpile prin udătura de pe covor.)

Pare iarbă cu rouă
iarbă plânsă până în pământ,
pentru tine numai așa o să plouă.

(Suspină uscat.)

(Din culise se apropie discret PATRONUL hotelului, pipăie covorul ud, se întoarce către PUPAK, adresându-i-se indignat.)

PATRONUL: Excelență, nu cred că dânsa

[p. 220]

e o nobilă doamnă.
Priviți ce a făcut din covor!
Și așa am dificultăți cu prea mulții
oaspeți veniți să o întâlnească!
Din pricina atâtor fețe triste
hotelul meu își pierde clientela.

(PUPAK face semn să bată la ușa ELENEI. ELENA tresare.)

PUPAK: Într-o capitală civilizată
intenția de a vă simți ca acasă —
în țară — nu este îngăduită.
Sperăm să apreciați renunțarea
de a vă imputa tentativa de propagandă națională
și veți pleca imediat.

(ELENA iese cu fruntea plecată.)

Nerușinată impertinență —
vine să ceară azil politic
tocmai când în provinciile românești
circulă aceleași idei
de care se plâng și guvernele din principate...
Idei întru totul cu ale
exilatului.

ÎNALȚII FUNCȚIONARI *(cor)*: Sigur nu s-a întors clandestin în imperiu?

PUPAK *(scărpinându-și barbetele)*: E adevărat. Doar bănuim că a încercat.
În schimb suntem siguri că n-a reușit.

[p. 221]

ACTUL IV

Același decor[309] ca în actul I, CONFIDENȚII își scriu rapoartele ținând hârtiile pe genunchi sau rezemându-le pe pereți, pe scaune etc. BONIFATZ urmărește scena. Apar VON BACH și CONSILIERUL care se opresc tăcuți. PUPAK se ridică de la pupitrul său și bate călciiele. CONFIDENȚII își ridică privirile spre noii veniți și rămân nemișcați. BONIFATZ se întoarce intrigat.

BONIFATZ *(uluit)*: Von Bach?

CONSILIERUL: Pentru subalterni — numai:
Excelența-sa, domnul ministru de interne
Von Bach.

PUPAK *(evacuează CONFIDENȚII în Anticameră)*: Mai repede... mai repede... mai repede...
Acolo... acolo... acolo... acolo...

BONIFATZ: Rămâi afară, la ordinele mele,
domnule Pupak.

(PUPAK așează un scaun în spatele lui VON BACH și îl privește fix. CONFIDENȚII din Anticameră se foiesc pe locurile lor și-și dreg vocile, pentru a putea privi mai bine: vor urmări spectacolul ca și când n-ar auzi replicile; reacționează numai la ceea ce poate fi considerat amuzant din ce se vede.)

[p. 222]

BONIFATZ: Domnule Pupak!

VON BACH: Mai înainte de toate să aflăm
de ce neapărat individul Bălcescu.

CONSILIERUL: Să nu ne spui că

309 decor — Cadrul vizual al spectacolului (picturi, construcții, mobilier, obiecte) care arată locul acțiunii. (vezi pagina 374)

motivul e ordinea alfabetică
de pe lista exilaților români. Adică:
Bălcescu, Brătianu, Golescu[310][311] *und so weiter...*

BONIFATZ: Pentru că se arată a fi sinucigaș —
excelență; iar în al doilea rând...

(VON BACH se ridică în picioare și-și împreunează mâinile sub centură.)

VON BACH: Sper că vorbim serios, domnule Bonifatz!

(CONSILIERUL sare de pe scaun. CONFIDENȚII izbucnesc în râs.)

CONSILIERUL: Doar nu-l păziți să nu-și ia viața!?

BONIFATZ *(ostentativ adresându-se numai ministrului)*: Voi fi fericit
dacă veți găsi cel mai just blazon
antecedentelor sale politice;
ceea ce-mi va îngădui să fiu convins
că nu putem renunța la a ține strâns,
sub urmărire
o persoană ce nu cunoaște limite
și căruia nu-i e teamă de consecințe!

CONSILIERUL: Dar toți sunt la fel
de impertinenți

[p. 223]

BONIFATZ *(întrerupând)*: Nu cred că putea să-l imite
un alt instigator revoluționar valah
adică să intre clandestin în imperiu
prin Transilvania la români,
să meargă la Pesta și Seghedin,
chiar să treacă pe aici prin Viena...

VON BACH *(ridică indexul și bărbia. BONIFATZ se întrerupe)*: Domnule Consilier, notează:

(CONFIDENȚII ridică și ei indexurile și bărbiile.)
Trebuie izolați românii de la noi
de cei din afară.
Oricât de sever.

(Coboară indexul și-și împreunează mâinile sub centură.)

BONIFATZ: ...să agite spiritele în favoarea
unor legiuni românești independente
știindu-se urmărit
și asta în plin război cu Ungaria,
deci sub drastica lege marțială[312] *a anului '48*[313]*!*

CONSILIERUL: Să zicem că l-au trimis în derâdere

---

310 sursa: **Golescu** — frații Nicolae, Ștefan, Alexandru (Albu) și Radu Golescu, boieri munteni, fruntași ai revoluției din 1848 (Nicolae Golescu a fost membru al Guvernului provizoriu); exilați după 1848.

311 Golescu — Frații Golescu (Nicolae, Ștefan, Alexandru, Radu), boieri munteni, fruntași ai revoluției din 1848 și ai exilului (p. 193–194). (vezi pagina 377)

ca să scape de el.

BONIFATZ: Din moment ce a acceptat,
asta se numește, într-un singur fel,
tentativă de sinucidere.

PUPAK: Dacă azi nu-i acorzi importanță —
un astfel de individ
nici nu mai există.

[p. 224]

(CONFIDENȚII coboară indexurile și bărbiile.)

VON BACH: Iată care este opinia altor fideli.
Chiar a subalternilor dumitale.

BONIFATZ: Domnul Consilier când pune la îndoială
devotamentul meu
înlesnind unui subaltern cu o
comportare mizerabilă față de
superiorul său ierarhic...

VON BACH *(întrerupe)*: Dacă împăratul este primul[314]
servitor al statului,

(își mișcă policarii în chip de morișcă)

toți suntem servitori devotați numai împăratului!

(CONSILIERUL, BONIFATZ și PUPAK bat călcâiele. CONFIDENȚII aplaudă.)

Suntem dispuși a verifica și aceasta
în ceea ce te privește.

(BONIFATZ bate încă o dată din călcâie și pleacă scurt capul. Alt ropot de aplauze. CONFIDENTELE îi trimit bezele.)

BONIFATZ: Îndrăznesc a vă sugera
că ignorând azi un atare periculos
înseamnă că domnul Pupak a disprețuit
și ordinul expres pe care l-ați dat —
atunci — de suspendare urgentă
a șederii lui Bălcescu în Imperiu.

[p. 225]

PUPAK: Desfid o insinuare

---

312 sursa: «lege marțială» — regim de excepție, cu tribunale militare, proclamat în 1848–1849 la Viena și în provinciile răsculate.

313 lege marțială — Regim de excepție, cu tribunale militare, proclamat în 1848–1849 la Viena și în provinciile răsculate; „drastica lege marțială a anului ’48” (p. 194). (vezi pagina 380)

314 sursa: Reluare a maximei lui Frederic al II-lea cel Mare, regele Prusiei: „Le prince est le premier serviteur de l’État” — „Principele este cel dintâi servitor al statului” (*Testamentul politic*, 1752). [Frederic al II-lea al Prusiei — Testament politique (aprilie–iulie 1752), textul francez, în G. Küntzel, M. Hass (ed.), Die politischen Testamente der Hohenzollern nebst ergänzenden Aktenstücken, vol. II (Leipzig, B. G. Teubner, 1911), p. 1–84, scan archive.org (University of Toronto), fr]

atât de gravă.
Dacă nu credem
că-i putem anihila definitiv
pe revoluționari,
contactul cu astfel de indivizi
se dovedește molipsitor...

VON BACH *(întrerupând)*: Încă nu ne interesează
justificările dumitale.

(Către BONIFATZ.)
Ascult.
Dar totuși vom ține
seamă de pericolul
sugerat...

(Se plimbă prin fața lui BONIFATZ, care tace încremenit. VON BACH se oprește, așteaptă, iar pornește. CONFIDENȚII încep să murmure, intrigați din ce în ce mai sonor.
VON BACH se oprește din plimbare în fața lui BONIFATZ.)

BONIFATZ: Ce poate fi, excelență,
mai inofensivă decât contemplarea
unui peisaj?
Poate nici contemplarea lui Dumnezeu!
Ce poate vedea cineva
privind oarecare elemente ale naturii
dacă nu strădania divină spre frumusețe?
Or acest Bălcescu pretinde că a văzut —
cocoțat pe un munte în Transilvania —
nu păduri,

[p. 226]

nu stânci, nu cascade,
ci un destin național.

(CONFIDENȚII — instigați la curiozitate — se ridică în picioare și, punându-și mâinile streașină la ochi, privesc spre publicul din sală.)

BONIFATZ: Are vedenii
pe care le mărturisește extaziat, cam așa:
fusei fericit a găsi acolo[315]
pe acele piscuri uriașe, de deasupra norilor,
o naționalitate, o...

CONSILIERUL *(întrerupând)*: Domnule Bonifatz, nu ne pune

315 sursa: Citat pus de Bonifatz în gura lui Bălcescu, despre viziunea „naționalității” române descoperite pe piscurile Carpaților; ecou al paginilor din exil ale lui Bălcescu (*Mersul revoluției în istoria românilor*, 1850).

la încercare răbdarea. Te rog!
Și noi am citit și
nu luăm în considerare
strategica oratorie
care sporește înfumurarea unei populațiuni
infime numeric față de imperiul nostru
și cel al Înaltei Porți!

BONIFATZ: Ceea ce e periculos este
că vede nu doar o națiune,
ci și un stat român!

(CONFIDENȚII, brusc, își întorc fețele de la public.)

CONSILIERUL: Ai fost chemat numai
pentru a explica motivul
interesului dumitale, exagerat,
și acum — la doi ani
după ce s-au potolit tulburările
revoluției —,
pentru acest Valah nomad
prin Europa.

[p. 227]

BONIFATZ: Un valah care
umblând din ușă în ușă
și explicând din guvern în guvern
încearcă să împingă în mod necuviincios
Europa și interesele ei
dincolo de Carpați!

(CONFIDENȚII știstuie mustrător.)

VON BACH: Ceea ce speram că nu se va petrece
în următoarele trei minute
cât mai durează audierea dumitale.

(PUPAK jubilează; nu mai știe cu degetele cărei mâini să se zbenguie în barbete[316].
CONFIDENȚII îl aplaudă râzând.
BONIFATZ privește fix spre ministru.)

CONSILIERUL: Nu putem îndrăzni a pune în balanță
Casa Imperială pe un taler, iar
pe celălalt — un ins tulburent.
Până a găsi jignitor consider cel puțin hilar
felul dumitale de a gândi...

BONIFATZ *(cu mâna indică locul dintre el și ceilalți)*: Dacă îl avem acum în fața noastră...

316 barbete — Favoriți, perciuni lungi pe obraji, moda funcționarilor austrieci ai vremii (p. 127–128, 148, 192–193, 197–198, 220). (vezi pagina 369)

(MINISTRUL și CONSILIERUL se privesc scurt între ei. BONIFATZ observă, tace brusc, privește fascinat locul arătat cu mâna.) Cu ochii în același loc, CONFIDENȚII se ridică încet în picioare, neliniștiți, și vorbesc între ei, repede și în șoaptă:

— Trebuie să vină! — Cine-Cine?
— Îl aduc — Fii atent!
— Pe ăsta l-am urmărit!
— Pe acest fugit din Orient!)

[p. 228]

VON BACH: Dumneata îi duci lipsa,
domnule Bonifatz?

(BONIFATZ își mușcă buzele.)

BONIFATZ: Da, domnule ministru.
În ultima vreme nu mai face
turnee politice.
Mă tem să nu se fi întâmplat ceva
prin care să nu i se mai simtă lipsa.

VON BACH: Domnilor, m-am edificat! *(Se așează.)*

(CONFIDENȚII se așează rapid pe locurile lor. CONFIDENTELE își aranjează în oglinjoare înfățișarea.)

BONIFATZ: Dacă am avea în atenție

numai un înfocat partizan al ideii naționale
așa cum sunt cu miile înscriși
pe fișele noastre
n-ar merita atâta efort,
dar acest Bălcescu —
și să amintesc mi-e neplăcut
până la enervare,
și îndrăznesc, excelență, a dori
să vă surprindă aceeași binevenită
dușmănie față de acest periculos —,
dar Bălcescu a trecut dincolo
de anticamera iadului revoluționar
și sfidează îndrăcit
prestabilita ordine imperială
din Europa...
Prin intenția lui criminală
de a-i uni pe românii din Principate
cu sârbii și ungurii
în Statele Unite ale Dunării[317][318]*...*
Am spus că sfidează —
am fost indulgent —

[p. 229]

amenință și primejduiește
însuși teritoriul și existența
Imperiului Austro-Ungar[319]*!*

PUPAK *(către CONSILIER)*: Abilitate diplomatică ordinară.
A schimbat soarta speriatului
în sperietoare europeană,
ceea ce poate fi socotită
o ofensă adusă împăratului.

CONSILIERUL: Azi putem privi mai relaxați
situația de atunci și spunem
că a încercat fără succes, desigur,
să extindă războiul și dincolo de cele
câteva provincii ale statului nostru.
Numai atât.

BONIFATZ: Cât a lipsit ca Bălcescu

317 sursa: Proiectul de confederație dunăreană (români, maghiari, sârbi) urmărit de Bălcescu în 1850–1851, în corespondența cu emigrația maghiară (László Teleki) — un stat federal care să înlocuiască stăpânirea imperiilor vecine.

318 Statele Unite ale Dunării — După înfrângerea revoluțiilor din 1848–1849, o parte din emigrația revoluționară a Europei Centrale și Răsăritene a căutat o soluție la conflictele naționale care o slăbiseră: o federație sau confederație a popoarelor dunărene,… (vezi pagina 392)

319 sursa: Anacronism voit: Austro-Ungaria există abia din 1867 (vezi p. 98–99).

să realizeze joncțiunea între trupele române
și armata rebelilor unguri?

VON BACH *(ridicându-se)*: Suficient, domnule!

(CONSILIERUL se ridică de pe scaun. CONFIDENȚII se ridică zgomotoși în picioare ca la sfârșitul unui spectacol. VON BACH se așează pe scaun. CONFIDENȚII se opresc rămânând în expectativă, nedumeriți.)

VON BACH: A lipsit suficient!
Putem admite, în principiu —
sigur că da!

(PUPAK privește neliniștit spre ministru și spre CONSILIER.)
Este o expresie potrivită
pentru periculosul amintit.

(PUPAK se îndreaptă spre ministru.)

[p. 230]

BONIFATZ: Sunt extrem de încântat
de generoasa voastră apreciere

CONSILIERUL: Excelență, admirabil!
Din foarte multe puncte de vedere
e fericită decizia luată...
Atât pentru azi,
cât mai ales pentru viitor.
E foarte sănătos și util
să-l considerăm un sinucigaș
scăpătat...

VON BACH *(ridică sprâncenele a mirare, spre CONSILIER)*: Ia loc, domnule Bonifatz!

(Imediat se așează în liniște și CONFIDENȚII. PUPAK se răzgândește: se îndreaptă spre CONSILIER.)

CONSILIERUL: Un sinucigaș scăpătat...
Doar a scăpat revoluția din mână...
Altă armă nu vrea...

BONIFATZ: Nici acum nu a renunțat!
Mai mulți confidenți raportează

(CONFIDENȚII se ridică în picioare.)
printre altele și aceste vorbe ale lui
foarte frecvente:
Mai bine mor decât să aud. Und so weiter.

CONFIDENȚII ÎN COR: Ce a urmat nu mai contează.
Am ținut minte doar atât:
ce-și dorește el
ne dorim și noi câteodată.

CONSILIERUL: Ce bănuiești că putea să spună

o persoană inoportună.

BONIFATZ: Sau: mă sleiește așteptarea.

[p. 231]

De-aș avea o armă să mă bat
și să mor, ar fi cu mult mai bine.

CORUL: Nu trăim și așa cu frica în spate?
Chiar să avem arme
Ce să facem cu ele?
Până la urmă tot vor fi confiscate.

BONIFATZ: O armă să mă bat
și să mor.
Am notat aceasta de două ori.

UN CONFIDENT: Așa e! A spus de două ori!

CONSILIERUL: Excelență, prea multe
detalii despre aceeași persoană
pot ascunde alte scopuri
la fel de criminale...

CAMERISTA *(se roagă)*: Ah, Doamne, mai fericește-mă
cu un client,
să mai câștig ceva de pe urma lui,
cum a fost tânărul din Orient.
Am zis mai nimica despre el
și am scăpat de sărăcie-o lună!

CORUL: Amin.

BONIFATZ: Dar este exclus!

Ațâțătorii la democrație
ai tuturor națiilor
aflați în Franța
se feresc unii de alții
și lumea de ei!
Excelență,
azi vă pot comunica:
fericita concluzie emanată din rapoarte:
Dumnezeu ne răzbună!
Confidenții care-l pândesc — și nu numai
Pe Bălcescu, pe toți ceilalți urmăriți
indiferent de naționalitate —

[p. 232]

provin tocmai din acea parte din societate
în folosul căreia a fost născocită
deviza universală
libertate, egalitate, fraternitate![320]

COCHETA *(indignată dintr-o suflare)*: Dumnealui vrea să se bată
cu burghezii și cu împărații.
Adică de ce eu să n-ajung
o femeie bogată, așa că
e la mintea omului
că încep de azi să mă apăr,
fiindcă mâine o să lupte contra mea.

BONIFATZ: Nu s-a întâmplat nimic din câte
le-a promis deviza.
Or, ce poate mai rău să-l întărâte
pe un chibiț[321][322] *la jocul de noroc*
al revoluției
decât să piardă miza
când intră cu buzunarele
goale în joc?!

UN CONFIDENT: Dacă e să se schimbe
ceva pe lumea asta —
chiar dacă eu sunt copoi —
se schimbă, sau nu?

(CONFIDENȚII dau din umeri.)

320 sursa: „Libertate, egalitate, fraternitate” — deviza Revoluției franceze, adoptată oficial de Republica a II-a (1848).

321 sursa: «chibiț» — cel care privește un joc de cărți fără să joace și dă sfaturi nechemat (germ. *Kiebitz*).

322 chibiț — Cel care privește un joc de cărți fără să joace și dă sfaturi nechemat (germ. Kiebitz) (p. 202–203). (vezi pagina 372)

E, atunci pentru d-alde noi
asta-i ocupația!

BONIFATZ: Catastrofa e inevitabilă
pentru hărțuiți!

VON BACH: Ai prea multă, să nu zicem,
încredere — să zicem siguranță, —
prea multă, în confidențele acestor
plebei amici ai poliției.

[p. 233]

BONIFATZ: Mulți ne-au adus
servicii extrem de prețioase.

VALETUL *(panicat și patetic)*: Binevoiți a salva situația!
Foarte curând voi ieși compromis
în urma ultimelor informații furnizate.
Grăbiți scrisoarea de recomandare
către altcineva din înalta societate!

BONIFATZ: Rapoartele lor sunt extrem de exacte.
(Îi predă câteva dosare cu rapoarte.)
În ultima vreme, după cum vedeți,
câțiva dintre exilați
s-au retras spre a se face uitați.
(VON BACH frunzărește dosarele întinse de BONIFATZ.)

VON BACH: Domnule Consilier,
cenzurii i se recomandă să nu permită
mai devreme de zece ani apariția
în gazetele românești a vreunui text
amintind de românii exilați
ori aflați în afara imperiului,
indiferent de pretext.
Iar dintre românii din Austro-Ungaria —
decât numai despre cei
cu verificate preocupațiuni
strict literare, muzicale
ori religioase.

BONIFATZ: Sper că-mi îngăduiți
să mențin rețeaua
de confidenți

VON BACH: Să-și vadă de treburile lor

[p. 234]

(Oda Bucuriei[323][324]. CONFIDENȚII aclamă, țopăie, dansează.)

VON BACH: Desigur, tot cu discreție
ca și până acum.

(În liniște și grăbiți, CONFIDENȚII părăsesc scena.)

PUPAK *(aproape în șoaptă)*: Dintre toți expulzații — propaganzi români
și l-a ales pe acela
care este bolnav de plămâni.
Ce rațiune a avut să-și aleagă
un muribund ambulant?

CONSILIERUL: Nu ne-ai spus niciodată
că preferatul dumitale
abia mai respiră!

PUPAK: De aproape un an *(murmurat)*.
Nu cumva pentru a face
din decesul timpuriu al acestuia
un merit al său?

VON BACH: Adevărat, domnule Pupak?

CONSILIERUL: În acest fel de cazuri să urmărești
un ins care cu greu se târăște
dintr-un loc în altul...

BONIFATZ: Adică de la Istanbul spre Londra
și apoi spre Paris!
Și vă rog
nu-mi cereți tocmai mie
să-l protejez!

CONSILIERUL: Da-da, nu-ți cerem, dar
era mai onorabil să spui —
de la început — iar acum hărțuiesc vânatul
cel mai ușor
spre a mă arăta destoinic.

[p. 235]

BONIFATZ: Glumiți, domnule Consilier.

CONSILIERUL: Îl hărțuiesc pe unul — bietul de el —

---

323 sursa: ***Oda bucuriei*** — finalul Simfoniei a IX-a de Ludwig van Beethoven (1824), pe versurile poemului *An die Freude* (1785) de Friedrich Schiller: „Alle Menschen werden Brüder” („Toți oamenii devin frați”). Aici, imn al fraternității cântat ironic de turnători. [Friedrich Schiller — An die Freude (1785; textul primei tipărituri, Thalia, 1786), după Sämtliche Werke, vol. 1 (München, 1962), Zeno.org (licență: gemeinfrei), de]

324 Oda Bucuriei — Finalul Simfoniei a IX-a de Beethoven (1824), pe versurile poemului lui Schiller (p. 204). (vezi pagina 384)

care se roagă providenței
să-i fie amânată următoarea criză de tuse.

BONIFATZ: Dacă ar auzi cum îl ocrotiți
n-ar mai spune tuturor
că i s-a acrit de politică...

CONSILIERUL: Și care — Domnule Bonifatz,
eu vorbesc acum —
și care ar pune la amanet
tot idealul lui național
pentru o lună, două
de sănătate...

BONIFATZ: Greșiți profund,
avem suficiente citate sustrase,
copiate din corespondența lui,
care vă contrazic.
Oare să fi scris
„eu dispar, patria mea e veșnică”[325]*,*
adresându-se în gând excelenței-voastre:
„lasă-l să mă urmărească —
merit — sunt periculos”?

CONSILIERUL: Să nu ne spui nouă —
suntem ofițeri, știm ce este aceea,
să nu ne spui nouă
că urmăritul dumitale
dacă ar ști că a doua zi
nu îi mai bufnește sângele pe gură
n-ar renunța să mai caute
cu ocheanul[326]
toate nemulțumirile din provinciile
populate de români.
De aproape toate îi apar
ca o luptă generată pentru... (pauză)

[p. 236]

care e deviza lor,
domnule Pupak?

PUPAK: Libertate, egalitate, unitate...

CONSILIERUL: Da, cam așa, cam așa...
Bătrânii și bolnavii la pat
au tot felul de manii...

BONIFATZ: Domnule ministru, sunt consternat!

---

325 sursa: Frază atribuită de Bonifatz corespondenței „sustrase” a lui Bălcescu.
326 sursa: «ochean» — lunetă, binoclu.

Mi se cere să-l tratez pe Bălcescu
nu ca pe un înverșunat recidivist al delictului
politic numit subminarea solidarității supușilor
în jurul împăratului, ci —
de neînțeles pentru mine!
ca pe un om —

VON BACH: Te invităm să nu exagerezi.
Domnul Consilier are datoria de a te contrazice
cu orice preț.
Nu-i așa
nu vedem care alt motiv...

BONIFATZ: Cu bucurie întâmpin
mustrarea excelenței-voastre
care-mi îngăduie să sper
că nu greșesc urmărindu-l.

CONSILIERUL: Tocmai fiindcă e foarte bolnav,
datoria mă îndeamnă să atrag atenția
că acest revoluționar cunoscut în Europa
nu mai este periculos

BONIFATZ: Tocmai fiindcă e foarte bolnav
datoria mă îndeamnă să atrag atenția
că acest revoluționar cunoscut în Europa
este extrem de periculos!

VON BACH: Este iritant
să constat că raționamentul —
în mod fericit identic

[p. 237]

până la un punct —
de la ultimul punct vă desparte.

BONIFATZ: E foarte bolnav. Deci

e foarte grăbit.
Presimte că moare.
Avem până acum trei dovezi în acest sens.
Ceea ce-l ucide este tocmai așteptarea.
Nu i s-a părut mulțumitoare
o revoluție numită democrată și socială.
A eșuat, dar scrie negru pe alb —
urmează alte două revoluții —
unitate și apoi independență națională.
Câtă vreme e încă viu,
orice mișcare o va face
este pentru noi o anunțare
despre ceea ce vor încerca alții,
următorii,
ceva mai târziu.

VON BACH: Ce-s revoluțiile astea ale lui?

Doar nu
eclipse de soare previzibile
pe zeci de ani!

(CONSILIERUL izbucnește în râs. PUPAK îl imită.)

BONIFATZ: Extrem de adevărat, excelență,

dar este util să se țină seama
că un ins în stare de asemenea
uitare de sine
poate stârni revoluția
numai umblând prin Transilvania
străveziu ca o stafie
și șoptind în românește —
citez foarte exact —
„în zadar veți îngenunchea[327]
și vă veți ruga pe la porțile împăraților,
pe la ușile miniștrilor lor...”
O instigație atât de abstractă

[p. 238]

va suna altfel în acele sate
unde în 1849
românii de sex masculin
au fost spânzurați
ori înjunghiați pe la spate
în timp ce erau obligați
să cânte „Deșteaptă-te române[328]*”*[329]*.*
Este un sinucigaș extrem de periculos...

CONSILIERUL: Nu înțelegem de ce nu te interesează
atunci la fel de mult și individul Brătianu!
Tot ce publică în gazeta lor clandestină[330]
este o vehementă atâțare
contra muscalilor, a Înaltei Porți
și a guvernului nostru imperial!

BONIFATZ: Și care, deci, nu va putea reapare

---

327 sursa: Citat dat ca fiind din Bălcescu („citez foarte exact”); tonul e al scrierilor din exil ale acestuia (*Mersul revoluției în istoria românilor*, 1850).

328 sursa: **Andrei Mureșanu, *Un răsunet* (1848)** — poemul („Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte”), pe o melodie culeasă de Anton Pann, cântat la Brașov în iunie 1848 și devenit marșul revoluției românești; din 1990, imnul național al României. [Andrei Mureșanu — Un răsunet («Deșteaptă-te, române!», 1848), textul original din Foaie pentru minte, inimă și literatură, nr. 25, în alfabet chirilic, Wikisource ro, ro]

329 Deșteaptă-te române — Poemul lui Andrei Mureșanu «Un răsunet» (1848), cântat ca imn al revoluției, azi imnul României (p. 208). (vezi pagina 374)

330 sursa: Gazetele exilului pașoptist muntean de la Paris: *România viitoare* (1850, scoasă de Bălcescu) și *Republica română* (1851, Paris; nr. 2, 1853, Bruxelles), a fraților Brătianu și a lui C. A. Rosetti.

în ziarele românești din Transilvania.
Cenzura noastră nu va îngădui
primejduirea liniștii
unei puteri străine și prietene!
Dar Bălcescu scrie premeditate paragrafe
care nu pot fi cenzurate

(PUPAK impacientat privește către CONSILIER care discret îi face semn să tempereze.)

tocmai pentru că instigația lui nu are
o adresă exactă,
deși vizează deodată trei capitale imperiale:
Viena, Petersburg și Istanbul[331]*.*
Text valabil pentru orice provincie
populată de români.
Poate fi strigat oriunde!
Vorbitorii la interogatoriu or să spună:
Ziceam, așa, și noi, de românii de dincolo
și nu-i putem contrazice...

PUPAK *(izbucnește)*: Excelență, dar nu e acesta
Bălcescu! Nu e
atât de subversiv ca anarhiștii,
nici militarist,

[p. 239]

nici politician de carieră.
Chiar dacă din
rapoartele de la Pesta,
Seghedin,
Londra, München, Karlsruhe,
aflăm că e exaltat ca un italian
și că are insomnii politice!
Din ultimele rapoarte —
cele intenționat omise —
știu că înrăitul s-a potolit,
umblă ca huhurezul[332][333] *prin biblioteci...*

VON BACH: Îți alunecă, domnule,

331 sursa: Capitalele celor trei imperii care stăpâneau sau controlau ținuturile românești: Austria (Transilvania, Bucovina, Banatul), Rusia (Basarabia; protectoratul asupra Principatelor) și Imperiul Otoman (suzeranitatea asupra Principatelor).

332 sursa: «huhurez» — bufniță de pădure; (fig.) om ursuz, singuratic.

333 huhurezul — Huhurez — bufniță de pădure; figurat, om ursuz, singuratic (p. 209). (vezi pagina 378)

printre degete. M-ai convins vrând-nevrând
că-i sănătos, când e de fapt bolnav,
dar n-ai putut afla cu o secundă mai
devreme
ce are de gând! Intolerabil!

CONSILIERUL: E vorba doar de cetățeanul Nimenea,
care stă cu pledul pe picioare
extenuat de boala
săracilor.

BONIFATZ: Deci l-ați așezat
ostentativ într-un scaun pe rotile,

(CONSILIERUL ridică din umeri, cu ipocrizie, a neputință.)

la care ați împins, domnule Consilier,
de la Paris până aici,
și l-ați pus înaintea excelenței-sale

(CONSILIERUL încearcă să râdă.)

spre a mă împiedica să conving
de nocivitatea lui ideologică.
Domnul Consilier îl vede numai
scuipând sânge
și uscându-se de febră,
dovedind o caritate neexplicabilă.

[p. 240]

(CONSILIERUL se ridică și se așează de mai multe ori pe scaun.)

Poate pentru asta și-l închipuie
retras într-un lazaret[334][335]
murmurând rugăciuni
când mișcă buzele,
iar când și-apasă coșul pieptului
cu o mână descărnată
zgâlțâit de frisoane
crede că-și dă sufletul. Dar el
abia așteaptă să-l lăsăm în plata Domnului —
din umanitarism —
pentru a porni sprinten
într-o propagandă mai ucigătoare
decât un butoi cu pulbere,
începând chiar de aici și
acum... Nu-l vedeți?
În stare de...

VON BACH *(enervat)*: Noi nu-l vedem, domnule Bonifatz.

---

334 sursa: «lazaret» — spital (mai ales pentru boli molipsitoare), carantină.
335 lazaret — Spital pentru boli molipsitoare, carantină (p. 210–211). (vezi pagina 380)

Nu vedem în fața noastră
decât un gol în care ochii dumitale
zăresc ceva care nu există.

CONSILIERUL: Excelență,
îngăduiți-mi să mă simt ofensat!
Eu însumi am să mă cobor până la acest fleac
de a ocupa golul din fața mea.

(Către BONIFATZ)
Sper că închipuiala dumitale
se simte stânjenită și dispare
în această clipă când înlocuiesc o absență
cu proprie mea persoană.

(Se interpune între MINISTRU și BONIFATZ, cu fața spre public.)
Ei, ce ar putea spune atât de grav
încât să-l vezi și acum?!

[p. 241]

BONIFATZ: Desigur, nu merită atâta atenție...

CONSILIERUL: Cu atât mai mult. Deci *(așteaptă)*
citește o frază — oricare dorești, —
să o repetăm cât mai exact se poate.

BONIFATZ: Și deci veți repeta?
Din proprie dorință?
Când cele două mari grupe de români —
din Austria și din Principate —
se vor constitui într-o națiune...
cine le va mai putea împiedica?
Și: România noastră va exista deci[336].
Și: E orb cine n-o vede.

CONSILIERUL: Noi n-o vedem, domnule Bonifatz.

(MINISTRUL aprobă scurt din cap.)
N-o vedem.

BONIFATZ: Și repetă la nesfârșit această
sfidare
ori de câte ori alții îi spun
să renunțe.

(Către CONSILIER.)
Repetați, vă rog. Deci...

CONSILIERUL: Desigur, e amuzant jocul,
dar nu tocmai noi să fim chemați
pentru asta.

VON BACH *(către BONIFATZ)*: Fantezia dumitale,

336 sursa: Frază pusă în gura lui Bălcescu, în spiritul încheierii din *Mersul revoluției în istoria românilor* (1850), unde își afirma încrederea în unirea tuturor românilor într-un singur stat.

Chiar devotată imperiului
poate ajunge să terorizeze!
Dumneata trebuia să te ocupi
de francezi, de ruși, de prusaci —
contra valahilor și în general
contra românilor nu merită să faci
atâta risipă de zel.

[p. 242]

Domnule Consilier —
înțeleg deci că nu s-au aplicat
toate acele prevederi
de dublare a vigilenței
pentru atingerea scopului salvator!
Motiv pentru care îl onorați
pe valah
cu pompoasa titulatură de revoluționar —
periculoasă și chiar criminală!
Folosiți-o cât se poate de rar
când vorbiți de acest refugiat.

CONSILIERUL: În ultima adresă
la care cu bunăvoință ați răspuns
de fapt era numit —
după indicațiile exprese date de mine —
doar ațâțător cu rea-voință
la răsturnarea guvernului valah legal,
ceea ce concordă fericit cu indicațiile
date acum de excelența-voastră.

VON BACH: Să nu mai aud spunându-se
despre un individ dintr-o țară
extrem-europeană
că ar fi extrem de periculos!
Domnule Bonifatz, neoficial vorbind,
e îngrijorător când subalternii nu pot
fi convinși de importanța eforturilor
ce li se cer.

(PUPAK privește insistent spre CONSILIER.)
Va trebui să fii mai sever...
nu trebuie să știe glonțul cine-i
ținta către care...

(PUPAK îi spune ceva în mod stăruitor, în șoaptă, CONSILIERULUI, care se îndreaptă spre ministru.)

Nu ne vom mai ocupa
atât de explicit
de acest individ — să-i zicem numai
democrat înrăit și periculos.

[p. 243]

Vom cere însă poliției franceze
rapoarte întocmite la fel de scrupulos
pe cât le trimitem și noi lor,
dar pe lista
exilaților români cărora nu li se poate
acorda viza de intrare
în statele imperial-regale[337]
Bălcescu va figura în cap de listă.
Alfabetic altă ordine nu există.
Să-mi propui, domnule Bonifatz,
o persoană de încredere în locul
dumitale.

CONSILIERUL: Numai așa se poate numi cel
ce este devotat —
nu nouă personal,
ci superiorului nostru ierarhic,
altei-sale aulicului nostru împărat.

(PUPAK face un pas în față.)

VON BACH: Care e prima dumitale opinie,
domnule Pupak?

PUPAK: Îngăduiți-mi să cred că înrăitul Bălcescu
trebuia arestat încă de ieri.

(VON BACH privește lung la PUPAK apoi la BONIFATZ, apoi se îndreaptă către ieșire, urmat în ordine de BONIFATZ, PUPAK și CONSILIER.)

VON BACH *(din mers)*: De mâine începând,
domnule Bonifatz,
ești numit prim Consilier
al Ministerului de Interne.

(Ies. CONSILIERUL se oprește înlemnit.)

CONSILIERUL: Yoy![338]

(Îi cade în cap tavanul.)

[p. 244]

ACTUL V

Același decor ca în actul IV

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Sigur nu s-a întors clandestin în imperiu?

---

337 sursa: «imperial-regal» (germ. *kaiserlich-königlich*, „k.k.”) — epitetul instituțiilor Austriei, imperiu și regat totodată.

338 „Vai!” — interjecție maghiară (*jaj!*), scrisă după pronunție. (vezi pagina 395)

PUPAK: Au trecut aproape doi ani
de la scandaloasa cerere de grațiere
și îmi este pusă mereu aceeași întrebare.
PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Asta îți și reproșez.
PUPAK: Vă anunț că de un an
în mod preventiv
a fost emis mandat de arestare
pe numele lui
în unsprezece orașe germane[339]*.*
Acum aștept.
PURTĂTORUL DE CUVÂNT *(cu fața spre public)*: Doar la atât să ne așteptăm de la poliția noastră.
(Se întoarce spre PUPAK.)
Secretă și imperială?
PUPAK: Persoana sa concretă
o puteți socoti cel puțin
înlăturată.
PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Va rămâne totuși în urma lui o stafie.
(PUPAK încearcă să protesteze.)

[p. 245]

Sigur, pentru imperiu neglijabilă.
Dar pentru compatrioții lui?
Cam luminoasă,
ceea ce nu e nici rațional, nici
de bun augur.
(PUPAK se uită în tavan vădit enervat, legănându-se de pe călcâie pe vârfuri.)
PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Da, exact, care trece prin aer
călcând în picioare măsurile
de siguranță a liniștii interne.
PUPAK: Domnule purtător aulic de cuvânt,

339 sursa: Orașele germane cu mandat de arestare împotriva lui Bălcescu — detaliu al piesei.

mi-ar place ca
în timp ce vorbiți excelența-voastră
de ea,
eu s-o aud,
măcar s-o aud scrâșnind,
ca acest pietriș sub călcâie.
Din păcate,
mie nu mi s-a năzărit niciodată
o astfel de...
Ce pot face dacă atare accident
moral, atât de frecvent, nu mi se întâmplă;
nici nu vomit,
nici nu-mi tremură picioarele
la o execuție prin spânzurătoare
când se holbează la mine
cel din streang. Credeți-mă.
Mi-e imposibil să am coșmare
din pricina acestui muribund
în libertate. Încă.
Și de ce nu?

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Încearcă să-ți închipui ce-ar face
una (se întoarce spre public)
din mutrele aflate cu ochii pironiți
asupră-ți dacă...

[p. 246]

PUPAK: Cine pe cine să pironească —
domnule purtător aulic de cuvânt...
(Răsuflă indignat.)

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Chiar dacă dumneata nu o vezi,
stafia trebuie și ea cumva
îngenuncheată.

PUPAK: Nu vă contrazic, dar directiva
luminăției-sale ministrului de interne sună
clar: un extrem european
nu este extrem de periculos.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Întocmai. Directiva a fost dată
socotind socotelile încheiate.
Ca și cum nu ar fi periculos
și pentru a nu fi periculos.

PUPAK: Mi-ar fi extrem de neplăcut
să fie infirmată o directivă
de nu știu ce surprize nedorite.
(PURTĂTORUL ridică din umeri a neputință spălându-se pe mâini.)

Binevoiți a privi fantoma, excelență,
și să-mi spuneți ce se întâmplă cu ea.
Mai apare sau nu,
încunoștințați-mă în ce hal ajunge,
dacă-l arestez pe Bălcescu
și-l execut repede
sub acuzația de spionaj.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Prea patriotică, acuzația!

Ai lui s-ar putea mândri cu ea.
Vezi Doamne, până în ultima clipă
etcaetera[340]*, etcaetera...*[341]
Trebuie găsit ceva jalnic și umilitor

[p. 247]

care să provoace stupoare.
Înscenați repede un furt de bani
sau așa ceva,
de la un negustor de galanterie.
Folticska sau Feltitz. (Către sală.)
Îl cunoaștem cu toții, nu-i așa?
Tot el o să ne furnizeze și martorii
care declară în public
sub jurământ
că l-au surprins rugându-l cu lacrimi în ochi
pe negustor să-l ierte...

PUPAK *(incredibil de sonor)*: Un revoluționar — hoț de buzunare.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Să apară și o broșurică:

„Mizeria și mizerabilii revoluției”.

PUPAK: Să publicăm procesul.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT *(ridică mâna în sus, o coboară repede spre spectatori)*: Parcă deodată a scăzut

din înălțime stafia. (Doct.)[342]
Chircită.

(PUPAK ridică din umeri. PURTĂTORUL insistă.)

Schelălăind.
Îți pot aduce la cunoștință
și cum reacționează ai lui.
Îi am în fața ochilor.

PUPAK: Vă admir, excelență,

340 sursa: «etcaetera» — lat. *et caetera* (*et cetera*) „și celelalte”, „și așa mai departe”.
341 etcaetera — Lat. et caetera, „și celelalte”, „și așa mai departe” (p. 216). (vezi pagina 375)
342 sursa: «doct» — savant, sentențios; didascalie: rostit cu aer docent.

dar nu vă invidiez,
ăia,
ăia
nu mă impresionează
chiar deloc.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Dar poți constata pe pielea dumitale:
vine un val de frig dinspre ei;

[p. 248]

semn că transpiră gheață,
stafia ajunge ceață.

(PUPAK privește în jos condescendent.)
Ceață pe ochi (cu însuflețire)
rătăciți
(către sală)
rătăciți. Să se vadă
(către PUPAK) chiar de aici

PUPAK *(nu reacționează)*: Ca într-adevăr să compromiteți
în primul și în primul rând
ceea ce era — adică unul din capii
revoluției —
nu cred că e prea verosimilă înscenarea.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: nu se va observa. Dealtfel
a și fost bănuit de nereguli bănești
și imediat se va isca din nou păruiala
între vechii combatanți
pentru lipsa la socoteala ulterioară
a câtorva sfanți[343][344] *din fondurile revoluției.*
Ai putea încerca și dumneata
să-ți imaginezi cum stăteau să numere
dimineața mucurile stinse
ale lumânărilor.

PUPAK *(se încruntă nemulțumit și supărăcios)*: Nu văd rostul la asemenea fleacuri...

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Să afle dacă ieri seara
fuseseră aprinse
atâtea câte au cumpărat. Ha! Ha!

(PUPAK îl imită: chiar-chiar? Ha! Ha!)

343 sursa: «sfanț» — monedă austriacă de argint de 20 de creițari (germ. *Zwanziger*), răspândită și în Țările Române.

344 sfanți — Sfanț — monedă austriacă de argint de 20 de creițari (germ. Zwanziger) (p. 217–218). (vezi pagina 392)

Domnule Pupak! Dacă-ai fi în pielea lor,
a românilor,
l-ai mai putea crede sfânt și martir

[p. 249]

(PUPAK clatină din cap negativ.)
pe un bănuit de corupție?
Parcă nu! Sper că nu!

PUPAK *(clatină mai departe capul negativ)*: E totuși periculos. Luminăția-sa a indicat
să nu-l mai considerăm revoluționar
și că, în general, în țara proscrisului
n-a fost nici o revoluție. Or noi —
ce facem?
Iar cel care săptămâna aceasta
(scoate ceasul de la vestă)
va fi arestat, dacă nu chiar acum —
e totuși unul din periculoasa inteligheție[345][346]
a Europei.
Nu se poate lua sobrul nostru imperiu
la hartă cu toți clănțăii propagandei
revoluționare.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT *(drastic)*: Să luăm seama și la ce urmează —
dacă nu i se întunecă,
dacă nu i se schimonosește chipul,
dacă nu îi răzuim existența
din memoria generațiilor viitoare.

PUPAK: Ce mai poate face dacă
ministrul a zâmbit?
(PURTĂTORUL zâmbește îngăduitor.)

345 sursa: «inteligheție» — pătura intelectualilor (rus. *intelligenția*); termen anacronic, intrat în uz abia în a doua jumătate a secolului XIX.

346 inteligheție — Pătura intelectualilor (rus. intelligenția); termen anacronic pentru 1850 (p. 218). (vezi pagina 379)

Chiar în prezența mea a zâmbit
când l-am informat că
proscrisul acum scria despre un
principat conațional poreclit cel Brav[347][348] —
poreclă autentificată de cancelaria noastră aulică,
și care a avut marele merit —
spun savanții consultați —

[p. 250]

de a ne fi Vasal!
Acum două sute și mai bine de ani!
(PURTĂTORUL zâmbește larg un moment.)
Ceea ce e un fapt pozitiv
(PURTĂTORUL aprobă.)
și în cele din urmă chiar
favorabil proscrisului.
(PURTĂTORUL se oprește din clătinarea aprobatoare)
Deci situația lui
(așteaptă o încurajare)
nu poate rămâne
(așteaptă)
decât aceeași.
(PURTĂTORUL ridică bărbia cu înțeles.)
N-am putea găsi ceva
care să-l facă pe luminăția-sa
să zâmbească în continuare?

PURTĂTORUL DE CUVÂNT *(copleșit de uimire spre frenezie)*: O, ba da! Ba da! Ba da! Ba da!

Intransigența revoluționară...

PUPAK: Ce-i cu ea?

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Tocmai intransigența lor va lucra

pentru noi

PUPAK: Dar ați fost de acord că

347 sursa: **Mihai Viteazul** (1558–1601), domnul Țării Românești (1593–1601), care în 1600 a unit sub stăpânirea lui Țara Românească, Transilvania și Moldova; în tratatul din 1598 îl recunoscuse ca suzeran pe împăratul Rudolf al II-lea — de aici „vasalul” invocat de Pupak. În exil, Bălcescu a scris *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, publicată postum (1861–1863) prin grija lui Alexandru Odobescu. [Nicolae Bălcescu — Istoria românilor supt Michaiu-Vodă Viteazul, urmată de scrieri diverse, publicate de Academia Română, cu precuvântare şi note de A. I. Odobescu (Bucureşti, Tipografia Academiei Române; precuvântarea datată 16 noiembrie 1877), scan archive.org, ro]

348 cel Brav — Mihai Viteazul (1558–1601), domnul Țării Românești, care în 1600 a unit sub stăpânirea lui cele trei țări române; „principat conațional poreclit cel Brav” — eroul cărții lui Bălcescu Românii supt Mihai-Voievod Viteazul (p. 219). (vezi pagina 371)

[p. 251]

din principiu
n-a fost o revoluție românească!

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Dar cine amintește de ea?
Scrie despre un principe!
Chiar dacă e conațional.
Savanții noștri să-i arate tot interesul,
chiar și admirația,
și proscrisul va fi incapabil
să se apere în fața
universalei doctrine republicane.
Incapabil să justifice
de ce el revoluționarul
elogiază monarhia
pentru ceilalți exaltați ai Europei
motivul e prea subtil
ca să nu fie ignorat.
Mi se pare că asta voiai —
să îl știi izolat.
În sfârșit, este!
Acum și pentru mine Stafia[349]
începe să fie numai o pânză de sită.

PUPAK *(exultând de bucurie se joacă cu degetele ambelor mâini în barbete)*: Wunderbar![350] Atunci, excelență,
să nu renunțăm la a-l aresta
ca hoț de buzunare.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Sigur că da! Îl vom rechema
pe negustorul de dantele...

PUPAK: Dar după ce moare arestatul.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: O! E chiar mai bine așa! După.
Și va declara ce-i povestea răposatul
până să vină poliția să-l ridice —
că înainte de a se propune pentru încoronare,

(PUPAK deschide gura spre a spune ceva.)

349 sursa: Ecou posibil al celebrei deschideri a *Manifestului Partidului Comunist* (Marx și Engels, 1848): „O stafie bântuie Europa — stafia comunismului”. [Karl Marx, Friedrich Engels — Manifest der Kommunistischen Partei (februarie 1848), textul german după Marx-Engels-Werke, vol. 4, Marxists Internet Archive, de]

350 „Minunat!” (germ.). (vezi pagina 395)

[p. 252]

din frica de a nu fi acceptat,
da-da, și din frică
a traversat clandestin Austria noastră aulică
pe numele arhaicului vasal
al eternului nostru împărat,
închipuindu-se os regal.

PUPAK *(pufnește pe gură sub presiune, concentrat. Izbucnește inchizitorial)*: De ce n-ai declarat de la început
toate acestea, domnule Folticska?

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Din jenă. Nu e prea demn pentru un domn
în toată firea să asculte bazaconii orientale.

(PUPAK șuieră calmat. Purtătorul râde spre sală.)

PUPAK: Să nu exagerăm.
Muntenia are totuși capitala
nu la Paris — la București.
Iar el e bolnav, adus de spate,
scofâlcit, nu-i așa?

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Și aplecat asupra a tot felul de hărți!
Atunci e atins
și de o gravă manie!
Taie cu foarfeca din teritoriile
marilor state imperiale
și lipește la nesfârșit bucățile de hârtie
într-o singură Românie —
am și câțiva studenți bursieri
care oricând pot declara
că l-au văzut din două în două zile,
chiar ieri și răsalaltăieri[351]*,*
clănțănind din foarfeci
pe malurile Senei[352]
și tăind pe furiș pagini
din atlasurile de pe tarabe.

PUPAK: Fără hărți, totuși.

[p. 253]

E util să evităm excitarea
uneia din ideile revoluției.

PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Revoluția trece Principatele Române.

---

351 sursa: «răsalaltăieri» — (pop.) acum trei zile, înainte de alaltăieri.

352 sursa: Sena (fr. *Seine*) — fluviul Parisului; pe cheiurile lui se țin tarabele anticarilor (*bouquinistes*).

Individul trebuie făcut indezirabil
pentru oricine le va fi stăpân
dintre imperiile învecinate.
Asta-i soluția —
gloata și acum se-ntreabă
gemând — ce-s cu
atâtea nenorociri peste noi?
Guvernul legal le răspunde: Nu știți
cine-i de vină? Bălcescu
și ai lui. Și mai ales Revoluția.
(Privește peste umărul lui PUPAK undeva, într-alt colț al sălii.)
Și acum vin întrebările ucigătoare
printre ai lui: ce a lăsat în urmă
fugind aiurea prin Europa?
Țara ocupată de trupe străine,
(PUPAK discret se întoarce pentru a surprinde eventualul convorbitor.)
teroare, sigur părintească,
dar tot cu sânge și mulți arestați.
(PUPAK își schimbă locul față de PURTĂTOR.)
Ăștia
ăștia dacă l-ar vedea pe năsălie[353][354]
(privește tot peste umărul lui PUPAK în sală)
vânăt, subțire, ca de lemn,
s-ar întoarce cu spatele scârbiți
cutremurându-se de silă.
(PUPAK se întoarce brusc.)

[p. 254]

Uite-l ce curat pare!
Ce-am crezut noi despre el,
și de fapt cine era...
Un cap al revoluției ahtiat
să-și ofere propria persoană drept unică salvare
a națiunii.
Savanții noștri asta să spună
tare și apăsat.
(PUPAK dă din cap aprobator, dar absorbit de cercetarea din ochi a direcțiilor în care a privit PURTĂTORUL.)

353 sursa: «năsălie» — targă pe care se duce mortul la groapă.
354 năsălie — Targă pe care se duce mortul la groapă (p. 221–222). (vezi pagina 384)

Naivii lui compatrioți credincioși
în republică
vor simți din disperare și ură
nevoia să dea odată,
fie și pe ascuns,
cu o vorbă și cu o piatră
în mort.
(PUPAK aplaudă)
Iar dacă unii bezmetici
(arată cu bărbia sala)
de durere și nevenindu-le să creadă
vor încerca să zică
(PUPAK se întoarce cu fața spre sală scrutând-o.)
„Știm noi cum se pot aranja murdăriile
pe seama oricui”,
se vor auzi imediat alte voci
strigând — (duce mâna pâlnie la ureche.)
(PUPAK își încordează auzul.) —
Gura!
Ideile revoluției
dau la iveală numai escroci.

[p. 255]

PUPAK *(extaziat, mișcându-și capul aprobator)*: Oy, Ja, Ja[355]
Wunderbar!
Minunat! Minunat!
PURTĂTORUL DE CUVÂNT: Alții doar pe mutește
le vor vârî ăstora sub ochi
ce s-a scris în presa imperiului
din când în când — nu prea des
dar, totuși, un an, doi la rând.
(PUPAK continuă să dea din cap aprobator. PURTĂTORUL respiră șuierat, de plăcere, luând o poză dominatoare.)
Acum da. Acum
Europa. Aport —
viu sau mort.
(Tăcând și mișcându-se fără zgomot, din sală se apropie grupul CONFIDENȚILOR.)
CONFIDENȚII *(în cor)*: Excelenței-voastre,
vă înaintăm aceste rapoarte
pe care toți le-am semnat.
UN CONFIDENT: Unii cu degetul.
O CONFIDENTĂ: Nu știm toți carte.

355 „Oh, da, da” (germ. *Ja* „da”).

COR: Excelențele-voastre,

Nu mai e.

De opt luni de zile e înmormântat

la Palermo[356]*.*[357]

UN CONFIDENT: Dar știm numele vecinilor.

O CONFIDENTĂ: Și numărul criptei.

(PURTĂTORUL DE CUVÂNT și PUPAK încremenesc.)

[p. 256]

COR: Ăsta-i ultimul ban câștigat

de pe urma urmăritului.

(Își bagă un ban în gură.)

UN CONFIDENT: Azi, octombrie opsute cinștrei[358]

(PURTĂTORUL și PUPAK cad pe spate ca două păpuși de lemn răsturnate. Imediat CONFIDENȚII se întorc spre spectatori, spre care privesc bănuitori și agresivi.)

SFÂRȘIT

356 sursa: Nicolae Bălcescu a murit la Palermo, în Sicilia, la 29 noiembrie 1852, și a fost înmormântat în cimitirul mănăstirii capucinilor; mormântul lui nu s-a mai putut identifica.

357 Palermo — Capitala Siciliei, unde a murit Nicolae Bălcescu, la 29 noiembrie 1852 (p. 223–224). (vezi pagina 385)

358 sursa: «opsute cinștrei» — (pop.) „opt sute cincizeci și trei”, adică octombrie 1853; ziua din care vorbește confidentul, cu aproape un an după moartea lui Bălcescu.

[p. 257]

Mârâiala

Lui Dinu Săraru[1][2]

Deturnare[3] *de la o ședință*[4] *înscenată*[5] *într-un prolog*[6] *și cinci acte și dedicată, dintre cei de față, numai celor ce sunt de bună-credință pe viață.*

[p. 258]

Personajele

PRIMUL CITAT — GEANĂ
AL DOILEA CITAT — MÂRȚU
AL TREILEA CITAT — ȘUVĂILĂ
AL PATRULEA CITAT — CAINA
AL CINCILEA CITAT — CAPALB

---

1 sursa: **Dinu Săraru** (Constantin Grigore Săraru; 30 ianuarie 1932, Vâlcea – 2 martie 2024, București) — prozator (*Niște țărani*, *Clipa*), publicist și om de teatru; director al Teatrului Mic și al Teatrului Foarte Mic din București între 1977 și 1990, apoi al Teatrului Național „I. L. Caragiale” (2001–2004); membru al Comitetului Central al P.C.R. înainte de 1989. Autorul i-a dedicat piesa lui Dinu Săraru. Înainte de a muri, în 2024, Dinu Săraru a vrut să o pună în scenă: i-a cerut lui Dan Chitic, fiul autorului, un exemplar al volumului și a purtat cu el discuții pe această temă (după mărturia lui Daniel M.V. Chitic, îngrijitorul ediției de față). Dedicația se leagă de premiera piesei la Teatrul Foarte Mic, scena pe care el o conducea. Piesa a fost jucată întâi la **Teatrul Foarte Mic** din București, premiera la 19 martie 1981 (după Adriana Popescu, «Dramaturgi români contemporani de la A la Z», 1985): regia **Cristian Hadjiculea**, decorurile **Vittorio Holtier**, costumele **Anca Pâslaru**, cu Dinu Manolache, Gheorghe Visu, Jean Lorin Florescu, Doina Tamaș, Rodica Negrea, Vistrian Roman, Sorin Medeleni, Liana Ceterchi, Marian Râlea și studenții I.A.T.C. Radu Duda, Dan Bădărău, Mihai Verbițchi, Bogdan Gheorghiu. La **Teatrul de Nord din Satu Mare** (secția română) premiera a fost la 18 iunie 1981, tot în regia lui Cristian Hadjiculea, scenografia **Virgil Luscov**, muzica **Nicu Alifantis**, cu Laurențiu Lazăr (Caina), Carol Erdös (Mușa), Constantin Dumitru (Capalb), Ștefan Mirea (Geană), Petre Panait (Șuvăilă), Marcel Mirea (Mârțu), Marcela Andrei (Suzana), Lerida Bucholzer (Domnișoara Țânțu), Achiana Vaida (Colocatara) (cronica lui Mircea Ghițulescu). Piesa s-a mai jucat la Teatrul de Stat din Sibiu. Cronici: Miruna Ionescu, «Spectacolul — viața textului», *Scînteia tineretului*, 5 iunie 1981; Adrian Dohotaru, «Miza și mârâiala», *Flacăra*, nr. 25, 18 iunie 1981; Mircea Ghițulescu, despre spectacolul de la Satu Mare (1981) — „titlul însuși are șansa să devină definiția lapidară a unei maladii sociale”. Artur Silvestri (1983) o numește „o comedie aproape brechtiană, conținând cuplete, înscenări, apeluri către public”; Mircea Ghițulescu (*România literară*, 1983) o leagă de teatrul-document al anilor ’60 (Peter Weiss) și de Brecht. Volumul «Mârâiala» a primit în 1982 Premiul pentru dramaturgie al Asociației Scriitorilor din București.

2 Dinu Săraru — Prozator, publicist și om de teatru (1932–2024), director al Teatrului Mic din București și al Teatrului Foarte Mic, pe care l-a înființat, de la sfârșitul anilor ’70 până în 1989/1990; căruia îi e dedicată «Mârâiala» (p. 226),... (vezi pagina 375)

3 sursa: Subtitlul parodiază limbajul oficial: **ședința** (de analiză, de partid, de sindicat, a colectivului de muncă) era forma obligatorie a vieții publice din întreprinderile anilor ’70–’80, cu „cazuri” aduse „în fața colectivului”, critică, autocritică și sancțiuni. „Deturnare” (fr. *détournement*, „abatere de la destinație”) arată că piesa folosește ritualul ședinței pentru a-l întoarce împotriva lui; „cei de față” sunt spectatorii, tratați ca participanți la ședință. Datarea piesei: București, 1976–1980 (p. 336–337).

4 Deturnare — Abatere a unui lucru de la destinația lui (după fr. détournement). (vezi pagina 374)

5 ședință — Ședința a fost forma de viață publică cea mai răspândită în România socialistă: adunarea obligatorie a membrilor unei organizații de partid, de sindicat sau de U.T.C., a unui colectiv de muncă sau a locatarilor unui bloc. (vezi pagina 391)

6 prolog — Partea de început a unei piese, care o prezintă sau îi anunță tema, rostită uneori direct către public. (vezi pagina 388)

CITATUL ESCORTAT[7] — SAMUIL MUȘA
PRIMA CITATĂ — SUZANA
A DOUA CITATĂ — COLOCATARA[8]
A TREIA CITATĂ — DOMNIȘOARA ȚÂNTU
Figurație obligatorie[9]:
TREI TINERI, LA ÎNCEPUT NEDISCIPLINAȚI
Personajul mut[10]: — PUBLICUL
DECOR: Orice loc unde s-a putut întâmpla ceva asemănător
INDICAȚIE[11]: Intitulările scenelor[12], actelor etc. trebuie spuse sau expuse publicului.

[p. 259]

PROLOG

DESPRE CÂTEVA LOZINCI DE CARE NICI NU POȚI ȘI NICI N-AI CUM SĂ TE ATINGI

Apar cei 6 CITAȚI și cele 6 CITATE. Unul dintre ei este escortat discret și în așa fel îndemnat să se așeze, încât să fie oricând la îndemâna tuturor. O voce din off[13][14] poate să rostească numele actorilor în timp ce ei se așează pe scenă.

PRIMUL CITAT: Doamnelor și domnilor,

Tovarăși și tovarășe, în orice caz,
Onorat public, socialismul —
toată lumea să afle dacă încă nu știe —
este superior oricărei societăți presocialiste[15].

AL DOILEA CITAT: Este superior — trebuie să credem.

AL TREILEA CITAT: Trebuie să fie.

PRIMUL CITAT: Pentru că oferă tuturora...

AL PATRULEA CITAT: Deci fiecăruia....

---

7 CITATUL ESCORTAT — Numele de scenă al lui Samuil Mușa în lista de personaje a «Mârâielii» (p. 226–233): toți ceilalți sunt „citați” (chemați) la ședință, el e „escortat” — adus sub pază, ca un acuzat. (vezi pagina 372)

8 COLOCATARA — Colocatar(ă) — persoană care locuiește în același apartament cu altă familie, după sistemul repartiției de locuințe; în «Mârâiala», vecina-informatoare a lui Samuil, care „raportează totul” (p. 226, 303–307, 317–318). (vezi pagina 372)

9 Figurație obligatorie — Figurația — ansamblul figuranților, actori fără replici sau cu replici neînsemnate, care populează scena. (vezi pagina 376)

10 Personajul mut — Personaj care e pe scenă, dar nu rostește nicio replică. (vezi pagina 387)

11 sursa: Procedeu al teatrului epic brechtian: titlurile scenelor, lozincile și comentariile „spuse sau expuse publicului” (pancarte, proiecții) rup iluzia scenică și îndeamnă la judecată critică. **Bertolt Brecht** (1898–1956) — dramaturg și regizor german, teoreticianul „teatrului epic” și al „efectului de distanțare” (*Verfremdungseffekt*).

12 INDICAȚIE — Indicație de regie (didascalie) — textul autorului, nerostit de personaje, care spune cum trebuie jucată piesa: decor, mișcări, ton, lumini. (vezi pagina 378)

13 „din afara câmpului (scenei)” (engl. *off*, prescurtat din *off-stage*, *off-screen*) — vocea unui vorbitor nevăzut, rostită din culise sau prin difuzor.

14 din off — „Voce din off” (engl. off, din off-stage) — vocea unui vorbitor nevăzut, care vine din afara scenei; în prologul «Mârâielii», ea poate rosti numele actorilor în timp ce aceștia se așază (p. 227). (vezi pagina 375)

15 sursa: Lozincă a propagandei oficiale despre „superioritatea orânduirii socialiste” față de orânduirile anterioare (capitalism, feudalism) — formulă repetată în documentele de partid și în presa vremii; aici e rostită ca text de ședință.

PRIMUL CITAT *(către AL PATRULEA CITAT)*: Se înțelege de la sine
(Către public):
...dreptul de a munci![16]
(Cei 9 CITAȚI aplaudă până când aplaudă și publicul)

[p. 260]

CITATUL ESCORTAT: Dar și pentru că obligă pe toți de a se interesa de toate.
(Imediat AL CINCILEA CITAT face un semn la care se rostește în cor, amenințător, contrazicând cu vehemență pe cel ESCORTAT)
CORUL CITAȚILOR[17]: Obligația tuturor de a se interesa de toți și de toate este noul înțeles al vechiului cuvânt libertate[18].
(Moment de pauză. CITAȚII se privesc între ei stând în așteptare)
AL CINCILEA CITAT *(către ceilalți)*: Cine spune replica următoare?
AL PATRULEA CITAT: Ei, hai-hai!
(Tăcere stânjenitoare printre CITAȚI. PRIMA CITATĂ îndrăznește.)
PRIMA CITATĂ: Deci n-avem încotro
Vom înfrunta și unele aspecte întunecate.
(Mai mult către CITAȚI)
Eventual și ceva referiri la niște contradicții.
AL PATRULEA CITAT: Neantagoniste[19]. Subliniază te rog[20]:
Dă-i bătaie[21]!
PRIMA CITATĂ: Sigur că așa o să le botezăm
după ce vor fi rezolvate.
AL DOILEA CITAT: În orice caz, nu cred că se poate

16 sursa: Constituția Republicii Socialiste România din 1965 garanta „dreptul la muncă”; propaganda îl prezenta drept dovadă a superiorității socialismului (fără șomaj), pe când munca era, de fapt, și o obligație legală.

17 sursa: Replica răstoarnă definiția marxistă clasică a libertății ca „necesitate înțeleasă”: **Friedrich Engels, *Anti-Dühring* (1878)** — *„Die Freiheit ist die Einsicht in die Notwendigkeit”*, „Libertatea este înțelegerea necesității” (formulă preluată de la Hegel). Aici libertatea devine „obligația tuturor de a se interesa de toți și de toate” — adică supravegherea reciprocă. [Friedrich Engels — Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft («Anti-Dühring», 1878), textul german după ediția a III-a revăzută de Engels (Stuttgart, Dietz, 1894), Zeno.org (licență: gemeinfrei), de]

18 CORUL CITAȚILOR — Corul — grup de actori care rostesc sau cântă împreună, ca în tragedia antică, comentând acțiunea. (vezi pagina 373)

19 sursa: Distincția din doctrina marxist-leninistă între **contradicțiile antagoniste** (de clasă, ireconciliabile, ale capitalismului) și **contradicțiile neantagoniste** (din „sânul poporului”, rezolvabile prin muncă politică), sistematizată de Mao Zedong («Despre contradicție», 1937; «Despre rezolvarea justă a contradicțiilor din sânul poporului», 1957) și repetată în documentele P.C.R.: în socialism nu puteau exista decât contradicții „neantagoniste”.

20 Neantagoniste — În doctrina marxist-leninistă, contradicțiile „neantagoniste” sunt cele „din sânul poporului”, care nu țin de lupta de clasă și se rezolvă „prin muncă politică”, spre deosebire de cele „antagoniste”, ireconciliabile. (vezi pagina 384)

21 Dă-i bătaie — Expresie familiară: „dă-i drumul, grăbește-te!”; laitmotiv al citaților din «Mârâiala» (p. 228, 235, 249–250, 278). (vezi pagina 374)

chiar pe toate
Când? Acum și aici?

[p. 261]

PRIMA CITATĂ: Dar va trebui să fim cu ochii în patru
În această acțiune plină de curaj.
CITATUL ESCORTAT: La ce ne trebuie curaj?
Și contra cui?
Văd că nu-ți mai pui
întrebarea asta...
AL CINCILEA CITAT: O depui în scris, dumneata, mai încolo.
AL PATRULEA CITAT: Nu ești obligată să răspunzi
la întrebări puse neorganizat.
PRIMA CITATĂ: Vom fi cu ochii în patru ca nu cumva
toate câte vor fi arătate
să fie cine știe cum interpretate.
CITATUL ESCORTAT: De către cine?
A DOUA CITATĂ *(enervată)*: Mai taci și tu!
Nu vezi că nimeni nu-ți răspunde?
AL PATRULEA CITAT: Noi, nu-i așa,
am înțeles foarte bine ce-a vrut să spună.
Ei, da, le vom arăta deschis pe toate
așa cum sunt ele în realitate — cu umbre,
dar și cu lumini — de pe poziții avansate
desigur, fără a vedea totul în negru
numai pentru că am descoperit pete în soare[2223]*.*
PRIMUL CITAT: Această premiză[24] și în același timp concluzie...
AL TREILEA CITAT: ...ne-o însușim cu toții, noi cei care
nu ne ațintim privirea în orbitoarele
reflectoare ale idealului...
AL DOILEA CITAT: ...care-ți iau ochii
de nu mai vezi nimic altceva
și nu mai poți merge înainte
nici un pas

[p. 262]

din pricina arsurii care a rămas
sub pleoapele strânse.
PRIMA CITATĂ: Lumina lor nu-i pentru ochi.

---

22 sursa: Expresia „a căuta (a vedea) pete în soare” — a căuta cusururi și acolo unde (se presupune că) nu sunt; în limbajul oficial, reprosul adresat criticii „negativiste”. Tot de acolo, clișeul „realitatea cu umbre, dar și cu lumini” și „de pe poziții avansate”.

23 pete în soare — „A căuta (a vedea) pete în soare” — a căuta cusururi și acolo unde (se presupune că) nu sunt; în limbajul oficial, reprosul adus oricui semnala neajunsuri (p. 229). (vezi pagina 387)

24 premiză — Formă veche și populară pentru „premisă”, curentă în limbajul ședințelor: „Această premiză și în același timp concluzie...” (p. 229). (vezi pagina 388)

e pentru minte.

PRIMUL CITAT: Ca să învingem umbrele...

AL PATRULEA CITAT: Dacă înțeleg bine,
tocmai aspectele negative...

PRIMUL CITAT: ...trebuie să le scoatem mai așa, mai încoace.

AL PATRULEA CITAT: Să mi le vâri în ochi sau ce altceva!?

AL TREILEA CITAT: Doar nu ne lăsăm orbiți de reflectoare...

AL PATRULEA CITAT: Eu vorbesc acum!

(Tăcere și așteptare mai multe secunde.)

PRIMUL CITAT: Păi noi vă...

AL PATRULEA CITAT: Eu vorbesc acum!

(Iar așteptare tăcută mai multe secunde.)
Stați în banca voastră!

(Priviri derutate între CITAȚI.)
Ei, am glumit, treceți peste chestia asta!
În sfârșit, să continuăm.

AL DOILEA CITAT: Mai bine o lăsăm baltă.
Cine știe ce se mai schimbă până mâine...

AL PATRULEA CITAT: Cine a spus asta?
Cine a vorbit?!

[p. 263]

(Toți se uită în jurul și în spatele său, inclusiv AL DOILEA CITAT.)

PRIMA CITATĂ: N-are importanță cine anume.

AL PATRULEA CITAT: Te rog nu mai cocoloși
indivizi care ne suspectează!

AL TREILEA CITAT: Care te...

AL CINCILEA CITAT: Care mă suspectează!
Adică de ce tocmai pe mine?

AL DOILEA CITAT: Ei, așa zicem fiecare —
și el și el.

PRIMUL CITAT *(către AL CINCILEA CITAT)*: Ei, și?
La urma urmei, încrederea câștigată
nu poate fi niciodată înscrisă pe ordinea de zi[2526]
ca o sarcină rezolvată!

AL CINCILEA CITAT: Mă rog!...
Vreau să văd dacă are curajul opiniei.

AL PATRULEA CITAT: Dacă și pentru o vorbă oarecare,

---

25 sursa: „Ordinea de zi”, „sarcina rezolvată”, „curajul opiniei” — formule ale ședinței socialiste, folosite aici pe dos.

26 ordinea de zi — Lista punctelor de discutat într-o ședință, propusă de prezidiu și votată la deschidere; ce nu e pe ordinea de zi nu se poate discuta. (vezi pagina 385)

dacă și pentru atâta e nevoie de curaj,
nu se lasă nimeni dat la iveală

PRIMA CITATĂ: Aș dori să subliniez că, în linii mari,
n-are importanță cine a vorbit,
dar îl întreb așa, și eu,
în numele cui se schimbă
și pentru cine se schimbă
toate câte se schimbă la noi?

(aplauzele celorlalți)

PRIMUL CITAT: Clevetim și gândim la democrație,
asta e,
doar participarea unora dintre noi...

[p. 264]

CITATUL ESCORTAT: Care-s ăia și câți?

PRIMUL CITAT: ...la viața socială este, uneori,
doar o formalitate

CITATUL: Uneori? Adică de câte ori?

PRIMUL CITAT: Ce vrei, măi dragă?
Ai avut, adineaori, o mostră
de mârâială[2728]
care ține locul la toate.

AL DOILEA CITAT: Și ce se întâmplă cu acela
care-și bagă nasul —
unde nu-i fierbe oala[29]*?*

AL TREILEA CITAT: Asta o să vedem noi
în cele ce urmează...

PRIMUL CITAT: Și pentru că optimist e acela
care crede că știe pe ce lume se află
nu ne vom lăsa cuprinși de disperare
ca personajul nostru...

(Arată cu mâna spre CITATUL ESCORTAT, care refuză atenția acordată încercând să se ascundă în spatele celorlalți CITAȚI. Pe rând, fiecare din cei folosiți de paravan, parcă speriat de faptul că ar putea fi el arătat cu degetul, se dă repede în spatele CITATULUI care l-a folosit de paravan, lăsându-l la vedere.)

A TREIA CITATĂ: Ba, dimpotrivă, chiar o să râdem un pic —

---

27 sursa: Prima apariție a cuvântului din titlu. **Mârâiala** — mormăitul nemulțumit, nerostit pe față: critica spusă pe la colțuri, „în baie”, pe ascuns, care „ține locul la toate” și nu schimbă nimic. Finalul piesei (p. 336–337) o numește „al unsprezecelea din cele zece păcate capitale”.

28 mârâială — „A mârâi” se spune despre câinele care își arată nemulțumirea printr-un sunet înfundat, fără să latre și fără să muște; despre oameni, „a mârâi” înseamnă a bombăni, a-și mormăi nemulțumirea printre dinți. (vezi pagina 382)

29 unde nu-i fierbe oala — „A-și băga nasul unde nu-i fierbe oala” — a se amesteca în treburi care nu-l privesc (p. 231). (vezi pagina 394)

nu-i așa? Dar chiar dacă plângem,
din cele ce se întâmplă,
stând ca la spectacol, tot
nu vom schimba nimic.

AL CINCILEA CITAT: Dar nici nu ne vom lăsa intimidați
de întrebările sale urlate (arată spre CITATUL ESCORTAT)

[p. 265]

CITATUL ESCORTAT: Dar eu nu urlu!
Am urlat eu?
De când (Refuză mirat, ca și când nu poate fi vorba despre el.)

AL CINCILEA CITAT *(trecând peste eșecul referirii)*: Știu că în lumea noastră găsim răspuns la toate.

PRIMA CITATĂ *(cu ton de prezentator)*: Iar pentru câte îi sunt date să trăiască,
pentru toate consecințele atitudinii sale,
nouă — tuturora — trebuie să ne mulțumească
El...

PRIMUL CITAT: Personajul...

(ESCORTATUL, împins din spate, face câțiva pași.)

CITATUL ESCORTAT: Samuil Mușa[30] e numele meu.

PRIMUL CITAT: ...va ieși zdruncinat în urma experienței colective
pe care a stârnit-o de unul singur
mânat de propria-i conștiință.

AL PATRULEA CITAT: Un moment.
Cam bănuiesc eu ce ați vrea să arătați.
N-aș avea nimic împotrivă dacă
și întregul colectiv[31] ar fi personajul —
ca să zic așa — esențial.
Este el, colectivul, prezent în tărășenia[32]
pe care vreți să o prezentați?

PRIMA CITATĂ: E vorba de Samuil Mușa acum!

AL CINCILEA CITAT: Să fim în clar, tovarăși,

30 Samuil Mușa — Eroul «Mârâielii», „citatul escortat” (p. 227, 232, 234, 240, 243, 268, 290, 303 etc.): un om cinstit care refuză să fie plătit pentru o muncă doar mimată, spune „NU” în ședință și e strivit de ierarhia întreprinderii prin... (vezi pagina 390)

31 colectiv — „Colectivul” (de muncă) — salariații unei întreprinderi sau instituții, socotiți ca o unitate politică și morală, cu drept de judecată asupra fiecăruia (p. 232–235, 236, 241, 266, 272–275, 320–321, 334): „viața dumnealui /... (vezi pagina 372)

32 tărășenia — Familiar: încurcătură, poveste neplăcută, afacere dubioasă (p. 232, 314, 342). (vezi pagina 393)

personal n-am nimic împotriva dumnealui,
dar personajul colectiv[33] este și el prezent?
Asta vă întreb! Și cum reacționează el?

AL TREILEA CITAT: Hai să aplaudăm.

(Către ceilalți și către public.)

[p. 266]

Vă rog, aplauze prelungite!

(Aplauzele CITAȚILOR — până stârnesc aplauzele publicului.)

Ovații, dacă se poate... În sfârșit...
Așa se manifestă el: personajul cu
foarte prea multe capete!

AL CINCILEA CITAT: Vreau un răspuns serios, tovarăși!

A DOUA CITATĂ *(îl împinge pe SAMUIL în fața grupului)*: Răspunde tu, că știi mai bine!

SAMUIL: Ce să răspund? Eu, și așa...

AL DOILEA CITAT: Vezi, mă, ce pățești dacă
vrei să fii principalul?

SAMUIL: Dar n-am cerut nimănui
să-mi povestiți viața!

AL PATRULEA CITAT: Vedeți, tovarăși!
Din start porneam greșit.
Și dânsul recunoaște că viața dumnealui
aparține colectivității.

AL CINCILEA CITAT: Are dreptate tovarășul[34] Caina[35].
Hai repede-repede!

(Dă indicații energice. Ceilalți, luați din scurt, se execută și aduc o mescioară mică, un pahar, o carafă cu apă.)

AL DOILEA CITAT: N-am înțeles!?!

PRIMUL CITAT: E la mintea cocoșului[36]!
O să fim noi personajul colectiv —
care cum o putea...
Ce nu-ți convine?

AL DOILEA CITAT: Care noi — și dânșii?

[p. 267]

A DOUA CITATĂ: Ba-i foarte bine! Taci din gură,

---

33 personajul colectiv — În teoria teatrului, „personajul colectiv” e grupul care acționează și vorbește ca o singură entitate: corul tragediei grecești, mulțimea din dramele istorice, „poporul” din teatrul politic al secolului XX. (vezi pagina 386)

34 tovarășul — „Tovarăș” — forma de adresare obligatorie în viața publică a României socialiste, între membrii de partid și, prin extensie, între toți cetățenii (p. 109, 227, 232–235, 236, 238–240, 245, 247, 248–250 etc.); familiar, „tov”,... (vezi pagina 393)

35 Caina — Tovarășul Caina — „al patrulea citat” (p. 226), activistul de rang mai înalt care conduce ședința; numele se joacă cu verbul „a căina” („Nu-i căina tu pe ei!”, p. 233) și trimite la Cain... (vezi pagina 371)

36 la mintea cocoșului — Expresie: evident, de înțeles pentru oricine (p. 233). (vezi pagina 380)

scăpăm și noi mai repede...

AL DOILEA CITAT: Și dânșii care se agită,

Capalb[37] sau știu eu cine o mai fi și ăsta!?

A TREIA CITATĂ: Chiar tovarășul Capalb e.

El însuși, personal.

AL DOILEA CITAT: Bun — noi ca toți. Și ăia?

AL TREILEA CITAT: Nu-i căina tu pe ei![38]

A DOUA CITATĂ: Mă și duc să mă învoiesc.

La înghesuială merge
și fără mine. (Se apropie de al PATRULEA CITAT și îi vorbește în șoaptă.)

AL TREILEA CITAT: Ce, nu știi cine-i tovarășul?

Lasă, că-ți spun eu mai încolo.
Șase![39]... Uită-l că se uită-ncoa!

AL DOILEA CITAT: Tot n-am înțeles!

Ce-ai zis, domne, adineaorea?
Un singur cuvânt — personaj —
și gata, ne-au și împărțit rolurile și recuzita!?

CAINA: Ce s-a întâmplat, tovarășu?

Înscrie-te la cuvânt[40] și vorbește ce ai de spus.

AL DOILEA CITAT: Își pierde tot hazul... toată povestea!

PRIMUL CITAT: Tovarășul Caina, dânsul nu s-a

lămurit încă...

AL TREILEA CITAT *(către AL DOILEA CITAT)*: Noi, ăștia, suntem

personajul colectiv
și va trebui să trăim cu toții suferințele lui
(îl arată pe MUȘA)

[p. 268]

pentru ca experiența iscată
să nu se mai repete de câte ori e cazul —
încă o dată și înc-o dată.

CAPALB: Iar o luați razna

---

37 Capalb — Tovarășul Capalb — șeful lui Samuil Mușa, „al cincilea citat” (p. 226): conduce brigada de lămurire, fabrică acuzațiile și, în final, își face autocritica și e mutat „în noul cadru organizat”... (vezi pagina 371)

38 sursa: Joc de cuvinte cu numele tovarășului **Caina** („a căina” — a compătimi), care trimite și la Cain, fratricidul din Facerea 4. [Facerea (Biblia sinodală), ro.]

39 Șase! — Argou: „atenție, vine cineva!” — semnalul celui care stă de pază (p. 233–234); „Pst! șase! (vezi pagina 390)

40 Înscrie-te la cuvânt — Formulă de ședință: cererea de a primi cuvântul, notată de prezidiu; vorbitorii luau cuvântul în ordinea înscrierii, de obicei după o listă stabilită dinainte (p. 234). (vezi pagina 379)

pe alături de linie[41]!
Cine v-aude crede că abia acum descoperim
America — desigur, nu mă refer la acea
țară capitalistă de peste ocean —
când, de fapt, asta se numește unitate și...

PRIMUL CITAT *(care a dat din cap afirmativ, asigurându-l că s-a înțeles totul, intervine sonor, către public)*: Și cum spuneam, se numește Samuil Mușa
eroul spectacolului nostru.

CAINA: Deja exagerați zicându-i erou!
Să mai lăsăm, tovarăși, sensibilitățile.

CAPALB: Aveți dreptate, tovarășe Caina. Așa e.
Chiar dacă a fost criticat și sancționat,
colectivul nu i-a vrut răul, ci doar
să-i stimuleze abnegația[42].
Ce-i rău în asta?

(Se lasă tăcere. Ceilalți sunt nelămuriți.)

SAMUIL: Acum vorbiți tot despre mine?
Stați așa, că a fost invers!
Uite așa, bine!

(Către SAMUIL MUȘA.)
Spune-ți, domne, povestea!

CAINA: De unde știe tovarășu cum a fost?
De la cine dețiii informațiile? Dumneata, da!

PRIMUL CITAT: Dar cum poți dumneata să caracterizezi
niște fapte, niște întâmplări
pe care abia acum le vom judeca?

SAMUIL: Pe mine mă veți scuza.

[p. 269]

CAPALB: Poftim, a început să facă mofturi.

(Către PRIMUL CITAT.)
Și mă așteptam la altceva
din partea dumitale.
Te știam băiat deștept.

SAMUIL: Am plecat.

PRIMUL CITAT: Acum stai și povestește-ți întâmplarea —
nu mai ai scăpare.

AL DOILEA CITAT: Hai, dăi bătaie!

SAMUIL: Aș dori să fiu sigur

41 sursa: „Linia” — linia partidului, orientarea politică oficială; „a fi pe linie”, „a devia de la linie” erau formule curente.

42 abnegația — Dăruire de sine, sacrificiu pentru o cauză; cuvânt-cheie al discursului moralizator oficial: colectivul „nu i-a vrut răul, ci doar / să-i stimuleze abnegația” (p. 235). (vezi pagina 367)

că lucrurile nu se vor mai repeta întocmai.
Zău! Mie greu să asist.
Pentru mine repetiția nu este[43]
mama învățăturii de minte[44]*.*

PRIMUL CITAT: N-o să mai fie nevoie să te încăpățânezi,
te asigur!

SAMUIL: Încăpățânarea mea eu o numeam
convingere, conștiință.

AL TREILEA CITAT: Îți joci rolul și gata.

AL DOILEA CITAT: Doar n-o să ne rugăm de tine atât!

SAMUIL: N-am avut — de câte ori să vă spun —
n-am avut nici un rol!
Cine mi-l recunoaște?
Cine credeți c-o să-l vrea
să-l mai joace încă o dată
fără să fie o sarcină politică
trasată?

CAINA: N-ai voie să refuzi
judecata publică[4546]

[p. 270]

oricât de severă va fi — și va fi,
sunt convins!

SAMUIL: Cel puțin în cazul meu
publicul o să asiste la o istorie
pe care eu am suferit-o.

PRIMUL CITAT: Samuil, noi — un grup de tovarăși —
îți cerem să rămâi!

SAMUIL: Care grup?
Atunci, la rândul meu,
cer grupului de tovarăși
să treacă prin ce am trecut eu.

(Se îndepărtează.)

CAPALB: Să fim serioși! Ce-s...
Ce sunt toate fițele astea
dacă nu indisciplină și sfidare grosolană!

CAINA: Foarte bine. Dacă a plecat,

---

43 sursa: Proverbul „Repetiția este mama învățăturii”, lat. *Repetitio est mater studiorum*, întors de Samuil Mușa: pentru el repetarea istoriei nu e o lecție.

44 Proverbul latinesc *Repetitio est mater studiorum*, „repetiția este mama învățăturii”.

45 sursa: „Judecata publică” — ședințele de „demascare” în fața colectivului, în care un salariat „abătut” era criticat de colegi și de conducere și sancționat.

46 judecata publică — Ședința de „demascare” în fața colectivului, în care un salariat „abătut” era criticat, pus să se explice și sancționat; „N-ai voie să refuzi / judecata publică” (p. 236), „judecata colectivului” (p. 273). (vezi pagina 379)

iată ce aveți de făcut acum:
eventual spuneți povestea lui: dar pe scurt —
(ar fi bine să rețineți în scris ce se hotărăște acum)
și după asta culegeți din viață
un teanc de exemple (arătând publicul) —
cum oamenii cinstiți care au văzut
indisciplina și sfidarea lui Mușa
îl condamnă vorbind între ei
în așa fel încât să rezulte forța colectivității.
E timpul să o simtă și acest... acest...

(SAMUIL se întoarce brusc. CAINA tace ostil.)

SAMUIL: A, nu așa! Nici așa!

CAPALB *(către PRIMUL CITAT)*: Fă-i vânt, măi dragă!

PRIMUL CITAT: Samuil!

[p. 271]

(Îi face semn, se apropie de el și îi vorbește la ureche, insistent și convingător.)

SAMUIL *(refuzând aerul conspirativ al PRIMULUI CITAT)*: Și atunci ce faceți? Adică treceți direct
la morala poveștii?

PRIMUL CITAT *(iar îi vorbește confidențial)*: Nu cred. O să spuneți despre mine
numai ce vă convine.

(Altă șoaptă a PRIMULUI CITAT.)
Atunci hotărâți careva să-mi ia locul.
E bun oricare, măcar ca să spună:
eu nu-s de acord cu el —
dar, uite, a spus asta și asta...

(Toți tac îndelung și jenați.)
Aș vrea să văd cam cum arată un altul
în locul meu.
Iar eu să fiu ăla care
n-are ce pierde!

(Iar tăcere.)

AL DOILEA CITAT: Nu-i vezi? Ăla eu, ăla eu!
Cu mine, cere-s prea simpatic, nu ține.

PRIMUL CITAT: Nici așa, zău!
Ai zis că pleci — pleacă.
Stăm atâta lume în loc
Pentru unul singur. Parcă
vorbeam de democrație adineaorea...

SAMUIL: Păi e cazul meu — nu eu
contez acum?

PRIMUL CITAT: Bineînțeles că nu!

SAMUIL: Dar cine?
Lumea? Adică to-o-oți fără mine!
Dar dacă începe lumea
[p. 272]
cu mine, vine așa — to-o-ți
fără tine.
PRIMUL CITAT *(privește spre CAPALB, care aprobă scurt din cap)*: Bine. Uite că ies și eu.
SAMUIL: Știi că n-ai ce pierde și d-aia!
Dar s-ar putea foarte bine
să fim aceeași lume to-o-oți fără
tovarășul Capalb. Nu-i tot democratic?
PRIMUL CITAT: Asta-i impertinență!
SAMUIL: De ce? Lumea-i lume
fără oricare din noi
luați pe rând.
Hai să stabilim acum
când ne vine rândul.
A DOUA CITATĂ: Hai, du-te odată!
(Așteptare.)
AL DOILEA CITAT: Și-a dat foc la valiză! Doar nu-i nebun!
AL TREILEA CITAT: E ceva ciudat cu ăsta...
A DOUA CITATĂ: Și eu am auzit ceva
cu un furt —
a furat o servietă —
sau i s-a furat o servietă —
în orice caz, știu că e amestecat...
PRIMA CITATĂ: Hai, du-te. Ieși te rog.
Îți spun eu ce și cum...
SAMUIL: Îmi spui tu? Mai mult
decât se scrie în ziare?
[p. 273]
PRIMA CITATĂ: Întreci măsura, Samuil!
Ai devenit și agresiv.
SAMUIL: Vă faceți că m-ați pierdut pe drum,
și tot eu sunt agresivul?
AL DOILEA CITAT: Asta e, și gata! Următorul.
SAMUIL: Atunci spune tu, ce? Ce să fac?
AL DOILEA CITAT: Las-o moartă[47]...
Fă pe mortul!
SAMUIL: Am refuzat eu, dar încă

47 Las-o moartă — Expresie familiară: „renunță, nu mai insista” (p. 238). (vezi pagina 380)

mai trăiesc! Ce, nu se vede?
Atunci măcar să se simtă!
Ați auzit, tovarășu?

PRIMUL CITAT: Hai, domne, zău, mai
avem și noi urechi, mai
fă și tu puțină liniște.

CAINA: Mai aștept mult?

CAPALB: Uite, tovarășul se grăbește!
Hai, fetelor, dați drumul la cântare,
nu se oprește lumea în loc
chiar pentru oricare fleac.
Să înceapă.

(Cele 3 CITATE instalează în grabă un sumar decor de brigadă artistică[4849].)

(SAMUIL iese și ia loc undeva în fundul sălii.)

CAINA: Unde e tovărășelul nostru?

CAPALB *(scrutează sala)*: Cred că și-a luat lumea în cap.

[p. 274]

CAINA: Ar fi o bună ocazie
să-l ajutăm să ne lase în pace.

CAPALB: Ce stai, Mârțule!

MÂRȚU *(ajută la montarea decorului sumar)*: Nu stau, lucrez, ce —
nu se vede?

CAPALB: Du-te și vezi, Mârțule.
Tovarășu vrea să știe unde
e Mușa.

MÂRȚU: Las’că pleacă...

CAPALB: Atunci du-te, Mârțule, și închide
ușa după el.

CAINA: Să faceți o listă cu absenții.
Știu eu ce zic.

CAPALB *(citind o listă scoasă din buzunar)*: Șuvăilă!

AL TREILEA CITAT: Sunt aici.

A DOUA CITATĂ: Și după aceea pot să plec,
nu-i așa?

(CAPALB aprobă scurt din cap.)

CAPALB: Geană!

PRIMUL CITAT: Tot aici!

---

48 sursa: **Brigada artistică (de agitație)** — formație de amatori din întreprinderi, școli și sate, care prezenta, în versuri și cântece pe melodii cunoscute, „cazuri” din colectiv: lăudau fruntașii și criticau „abaterile” (întârzieri, absențe, chiul), cu nume reale. Din 1976 brigăzile au concurat în Festivalul național „Cântarea României”. În piesă, Suzana, Țânțu și a doua citată formează brigada.

49 brigadă artistică — Brigada artistică de agitație era, în România comunistă, o formație de amatori — muncitori, funcționari, elevi, studenți — dintr-o întreprindere, instituție, școală sau cămin cultural, care pregătea un program scurt de scenete... (vezi pagina 370)

A TREIA CITATĂ: Pe mine m-ați văzut,
tovarășu Capalb?
Eu sunt! Țânțu!
CAPALB: Unde e Suzana?

[p. 275]

A TREIA CITATĂ: 'zent[50]. Samuil Mușa lipsește.
CAINA: O asemenea abatere nu poate
rămâne nesancționată.
TOȚI ÎN COR: O asemenea abatere gravă și repetată
nu poate rămâne nesancționată.
(Fetele — în poziție tipică brigăzilor artistice. CAINA și CAPALB iau loc pe niște scaune aduse de MÂRȚU, în față, pe scenă. Din laterală, înaintea primului acord de acordeon, apare SAMUIL MUȘA.)
SAMUIL: Și de-aici poate să-nceapă povestea.
Tot n-am de gând s-o las încurcată
chiar dacă trebuie să fac un scandal
de să se ducă vestea. (Dispare.)
MÂRȚU: Până unde? Aud?

[p. 276]

ACTUL I

BRIGADA ARTISTICĂ (cuplet[51]): — De ce, Ioane, de ce, Marine[52],
și de ce, măi, Samuile,
trândăvești de-atâtea zile?
— După cum ați fost anunțați, astă-seară:
GRUP *(cântă)*: De dragul tuturor[53]

50 'zent — „Prezent", aferezat — răspunsul la strigarea listei de prezență (p. 240). (vezi pagina 395)

51 vers. **Paul Cornel Chitic** — cuplet al brigăzii artistice, parodie a textelor de brigadă de agitație (versuri ale autorului, nu citat): adresarea directă a „cazurilor" cu numele mic („Ioane", „Marine"), refrenul „La locul tău, / la munca ta", „buchetul faptelor / cules din viață", discutate „noi între noi".

52 cuplet — Strofă satirică cântată, cu refren, intercalată într-o piesă (vodevil, revistă, program de brigadă artistică). (vezi pagina 374)

53 vers. **Paul Cornel Chitic** — cântecul grupului din brigadă; formulele parodiate („Buchetul faptelor / cules din viață", „să-l discutăm, apoi, / noi între noi") sunt cele ale prezentărilor de brigadă artistică.

aici de față
Buchetul faptelor
cules din viață
vi-l dăm cu dragoste
și știți de ce
să-l discutăm, apoi,
noi între noi.
— Dar nu orice faptă merită să fie adusă în fața întregului colectiv și criticată.
— De ce?
— Pentru că nu orice faptă, chiar dacă este negativă, merită atenția atâtor oameni harnici la locul lor de muncă. Ele pot fi îndreptate prin puterea exemplului personal[54] *și prin atitudinea colectivului.*
— Și totuși...

GRUP: La locul tău,
la munca ta
sunt întâmplări mărunte
pe care tu și el și ea

[p. 277]

trebuie să le înfrunte...
Dar mai atent la ele
de privești
Un tâlc ascuns aici
poți ca să deslușești.
La locul tău,
la munca ta,
Sunt cazuri fel de fel.
Dacă le știți
rugăm poftiți
să le dați drept model.
— Eu știu un astfel de caz.
— Te rugăm să-l spui
dacă are haz.
— Iar ai absentat, Marine!
Spune, mă, ce e cu tine?
Și tu, Ioane,
Iar ai toane?

GRUP: Hai, vorbiți, vă ascultăm,

54 sursa: „Puterea exemplului personal”, „atitudinea colectivului”, „oameni harnici la locul lor de muncă” — clișee ale presei și ședințelor anilor ’70–’80.

haideți să analizăm,
să vedem care-i pricina,
să vedem a cui e vina...

(Fetele din brigadă iau o șapcă în cap, își îngroașă vocea, își pun mustață, sugerând travestiul[55].)

ION: Păi n-am întârziat decât cinci minute.

MARIN: Și eu la fel, din cauza mijloacelor de transport!

ION: Și nici nu e atât de importantă întârzierea noastră.

GRUP: Ce lucru mare[56]
E s-alegi ce-i important?
Da!
E o întrebare,
ce ți-o pui în mod constant.
Da!
Să știi ce are importanță.

[p. 278]

Da,
în orișicare circumstanță...
— Ia să vedem... cinci minute întârziate
nu înseamnă rabat[57] la eficiență și la calitate?[58]

COR: Ba da!
— Iată care sunt efectele
dacă nu vă corijați defectele!

ION și MARIN: Nu-i nevoie să mai insistați,
Este clar că voi aveți dreptate.
Noi — adică veșnicii întârziați —
vom deveni exemple
de punctualitate.

COR: Important e când pe-o bancă[59]

55 travestiul — Travesti — deghizarea unui actor (mai ales a unei actrițe) în personaj de celălalt sex. (vezi pagina 393)

56 vers. **Paul Cornel Chitic** — refren al brigăzii („Da! / E o întrebare / ce ți-o pui în mod constant”), parodie a cântecelor de brigadă.

57 sursa: Parodie a lozincii oficiale a anilor ’70–’80 despre „calitate și eficiență” în producție (cincinalul „calității și eficienței”). „Rabat” — reducere, scădere.

58 rabat — Reducere, scăzământ; „a face rabat de la calitate” — clișeu al limbajului economic oficial despre „calitate și eficiență” (p. 242). (vezi pagina 388)

59 vers. **Paul Cornel Chitic** — strofa corului, în maniera cântecelor ușoare și a cupletelor de brigadă; se încheie cu expresia „a umbla cu cioara vopsită” (a înșela).

la șosea, privind la cer,
stai alături de iubită
cu o floare la rever.
Dar mai importantă
e înclinarea unora
ce
o variantă
au găsit la strofa mea
că
le place calea cotită
să
cam umble cu cioara vopsită[60]*.*

SUZANA: E unul printre noi care cam strâmbă din nas, că aia nu-i place, că aia nu face, că aia nu drege, că aia nu merge, că-i sucită și-nvârtită, face el ce face și pe toți ne irită. Ei, ce să-i faci!

GRUP: La locul tău,
la munca ta
sunt întâmplări mărunte
pe care tu,
și el, și ea
trebuie să le înfrunte.

[p. 279]

SUZANA: Și face dumnealui pe deșteptul.
Zice că cine zice ca el
pășește cu dreptul,
că el e mai deștept ca noi toți,
pas de-i mai răspunde
dacă poți!
Și pe el Samuil Mușa îl cheamă
După tată, după mamă.

(Deodată din public se ridică exhortații[61] tărăgănat-batjocoritoare, fluierături. CAINA se ridică brusc în picioare și se întoarce spre public.)

CAINA: Ce-i aici?

(Galeria încetează.)

60 cioara vopsită — „A umbla cu cioara vopsită” — a încerca să înșeli, a prezenta un lucru drept altceva (p. 242). (vezi pagina 372)

61 exhortații — Îndemnuri, strigăte de încurajare (lat. exhortatio); aici, strigăte batjocoritoare din sală (p. 243). (vezi pagina 376)

Școală de corecție? Balamuc?
Cine a hăhăit?
LINIȘTE! Huliganii[62] afară!
Afară!
Să nu mai spun și a treia oară.
Afară!

(Se repede la un reflector portabil și îl plimbă în grabă peste public până îl fixează asupra CELOR TREI TINERI INDISCIPLINAȚI — Figurație obligatorie.)

MÂRȚU: Hai, că-mi place chestia asta!

(CEI TREI TINERI INDISCIPLINAȚI se ridică în picioare.)

ȘUVĂILĂ: De fapt ce s-a-ntâmplat?

[p. 280]

MÂRȚU: Ce caută Suzana acolo?
Și ia uitați la Caina
cum mai apără el disciplina
de parcă n-ar ști nimic.
Ia uitați-vă cum ne ia de proști!
Mțț-țț-țț-țț!
Pe toți —
Ăștia!

(Arată spre populația scenei.)

Pe ei încă nu.

(Arată spre public.)

CAINA *(între CEI TREI INDISCIPLINAȚI)*: Să vă fie rușine!

(CEI TREI PEDEPSIȚI își fac loc prin public spre ieșire.)

Ați mâncat pâinea statului[63] degeaba
prin școli, partidul s-a-ngrijit
să nu vă lipsească nimic, iar voi —
vă râdeți!

(PEDEPSIȚII se opresc.)

MÂRȚU: E, chiar așa să fie? Ia-ntreabă-l
ce are una cu alta?
Una-i una, iar râsu-i alta!

CAINA *(către PEDEPSIȚI)*: Ieșiți afară și să nu vă mai văd!

ȘUVĂILĂ: Da’ ce-au făcut, la urma urmei? Chiar așa?
Au râs și ei un pic,
e adevărat, un pic cam gălăgios...

GEANĂ: S-au trezit râzând ca proștii.

---

62 Huliganii — „Huligan” — termen al legislației și presei socialiste pentru tinerii acuzați de tulburarea ordinii publice („huliganism”), folosit ca etichetă pentru orice comportament nesupus (p. 160, 244, 261, 273); în «Schimbarea la față»,... (vezi pagina 378)

63 pâinea statului — „A mânca pâinea statului (degeaba)” — reproș oficial adus celor socotiți nerecunoscători față de statul care i-a școlit și îi plătește (p. 244). (vezi pagina 385)

Nu le mai lua apărarea!

MÂRȚU: Parcă nu știu care-i jocul —

Noi ne facem că nu știm —

[p. 281]

el se face că n-a aflat,
și uite-așa poate el să-i dea pe ăia
afară, iar pe noi să ne bage
până aicea. Vezi până unde?

GEANĂ: Ce să știe? Și oricum tovarășu nu-i obligat
să țină seama de o situație dubioasă.
Păi nu?

MÂRȚU: Și chiar așa de bine crescut
de la mama de acasă
tot te întrebi — de ce or fi izbucnit
ăia de râs — că și asta-i o chestie,
cam ca o critică.
Ăștia ce vor zice
(arată publicul)
când vor afla
că toată lumea de pe scenă știe.

ȘUVĂILĂ: Că Suzana trăiește cu Samuil?

Dar tu ce crezi că-i adevărat?

GEANĂ: Sî-sî-sî-sî-sî! Se uită încoace.

CAINA *(către CAPALB)*: Notează. Să se ia măsuri
Punem noi șaua[64] *și pe ăștia.*
(Către brigadă.)
Dați-i drumul.

BRIGADA *(cântat)*: Și de ce, măi Samuile,
faci scandal de-atâtea zile?
De ce? De ce? De ce?

SUZANA: Toată lumea e mirată
(celelalte imită mirarea)
Și chiar scandalizată.
(Celelalte imită indignarea. Se pocnesc peste coapse, dau din mâini și-și întorc unele spre altele fețe îngrozite, încruntate.)

[p. 282]

Toată lumea a aflat
că de multe luni leafa de la casierie
nu și-a luat!

COR: Da-da.

64 Punem noi șaua — „A pune șaua pe cineva” — a-l supune, a-l lua în stăpânire (p. 245). (vezi pagina 388)

Leafa nu și-a luat.

(Celelalte își cuprind obrajii în palme mișcându-și capetele în părți, văietându-se și mirându-se.)

CAINA *(țâșnește de pe scaun și privește spre public și în părți cu ochi măriți și crâncen încruntat. Brigada încremenește)*: Ia terminați cu mascaraua voastră!

Cine a aprobat o asemenea tâmpenie?

(Liniște. ȚÂNȚU izbucnește în plâns panicată.)

ȚÂNȚU: Eu, vă rog... Am primit dispoziție.

CAINA: Cine a dat-o?

CELE TREI DIN BRIGADĂ: — Așa ni s-a spus! Nu știm cine!

— Am primit dispoziția verbal.

— A venit de sus.

CAINA: Cântați un cântec patriotic

și terminați cu circul.

(Grăbit, fetele din brigadă se așază în front și schițând cu un picior un „pas de deux[65]”[66] accelerat, cântă turuit:

Vom cânta și vom munci[67]

Viața nouă va-nflori.

Va-nflori, va-nflori.)

(Tăcere. CAINA iese furios. Se aude o ușă trântită.)

[p. 283]

CAPALB *(către ȚÂNȚU)*: Ia să-ți cauți dumneata un alt

servici unde să-ți faci de cap!

ȚÂNȚU: Vă rog să mă iertați, dar

și dumneavoastră mi-ați dat

mână liberă!

CAPALB: Nu ești în toate mințile!

Ți-ai făcut de cap, tovărășico!

Nu mai avem ce vorbi!

(Țânțu iese neștiind pe unde calcă.)

(ȘUVĂILĂ, MÂRȚU și GEANĂ s-au apropiat.)

MÂRȚU: Măi frate, da’ ce-a făcut

în definitiv și la urma urmei?

GEANĂ: Las’că știe ea mai bine.

MÂRȚU: Da’ eu nu pot să știu?

ȘUVĂILĂ: Da’ ce s-a spus așa de grav?

---

65 Corect *pas de deux*, „pas în doi” (fr.) — în balet, dansul unei perechi; aici, ironic, pasul schițat de fetele brigăzii. (vezi pagina 386)

66 pas de deux — „Pas în doi” (fr.) — în balet, dansul unei perechi; aici, pasul schițat de fetele brigăzii artistice (p. 246). (vezi pagina 386)

67 vers. Versuri în maniera cântecelor patriotice și de masă („Viața nouă va-nflori”) pe care le cântau formațiile de amatori; formulă parodiată de autor — n-am găsit un cântec cu exact aceste versuri.

GEANĂ: Nu s-a spus, da’ ea răspundea!
Și doar de asta răspundea!
Știe ea cât de greu și-a găsit
aici un loc de muncă... în fine,
cum-necum, i s-a găsit.
I s-a făcut atunci o favoare —
ajunge!
ȘUVĂILĂ: Parcă totuși sancțiunea e prea...
GEANĂ: Nu se comentează o asemenea decizie.
MÂRȚU: Adică de ce nu?

[p. 284]

ȘUVĂILĂ: Dar cine naiba comentează decizia!?
MÂRȚU: Să-mi fi făcut mie una ca asta...
mamă-Doamne!
ȘUVĂILĂ: Ea își are probabil valoarea
ei educativă — n-o contest! —,
dar ar trebui deschisă măcar
o anchetă printre fetele astea — nu?
CAPALB: Prea le știți pe toate
voi, ăștia de pe margine.
Ia, hai! Vedeți-vă voi de ale voastre.
ȘUVĂILĂ: Tovarășe Capalb — fiți amabil —
tocmai ziceam —
bun! Tovarășa Țânțu — să zicem — e vinovată, nu zic nu!
Dar și Samuil e vinovat,
că d-aia trebuia criticat, dacă nu mă-nșel,
numai că mi se pare cam așa,
că-s prea mult două abateri deodată
care se cam bat în cap.
CAPALB: Nu vă mai amestecați
în treburi din astea
care se discută la un nivel
mai sus.
Îi vine rândul și lui Mușa —
fiți fără grijă!
ȘUVĂILĂ: Nici asta nu ar fi suficient!
CAPALB: Ce-i agitația asta, tov Geană?
Răspunde dumneata, că ești
om mai cu judecată.
MÂRȚU: Păi judecăm!

[p. 285]

A zis cineva că luăm
decizii?

CAPALB: Ce dracului! Ne ținem acuma
și de fleacuri?
Avem probleme de producție
cu carul! Acolo să vă văd!
Hai, salut, că pierdeți meciul.
Acasă cu voi. (Iese.)

(Apare ȚÂNȚU, cu ochii plânși, cu privirea aiurită, face pași șovăitori, caută ceva în geantă, o închide, iar scotocește în ea.)

CEI TREI TINERI PEDEPSIȚI: — Uite-o pe domnișoara Țințu.
— Care își așteaptă prințu!
— Bună ziua.
— Bună ziua.
— Bai, bai[68]*!*[69]

(ȚÂNȚU salută automat din mână. CEI TREI TINERI izbucnesc în râs.)

ȘUVĂILĂ: Ați văzut — lumea râde de ea.

MÂRȚU: Dar, de fapt, a fost zburată[70] — fâl — fâl!

GEANĂ: A greșit!

ȘUVĂILĂ: Față de cine?

MÂRȚU: Ce contează? Până să se afle
suportă consecințele — ea
sau oricare altul.

ȘUVĂILĂ: Nu e drept!

GEANĂ: Dacă într-adevăr nu e drept,
i se vor cere scuzele de rigoare.

[p. 286]

ȘUVĂILĂ: Dar nu e drept!

GEANĂ: Și ce anume oare
înțelegi tu prin dreptate,
dacă nu acele scuze cerute și-acceptate?
Pentru a înlătura un abuz
sau pentru a repara o eroare,
azi nu mai cere nimeni reabilitare[71]*.*

ȘUVĂILĂ: Dacă am merge în grup
la tovarășul Caina?

GEANĂ: Nu cred că e bine.

---

68 „La revedere!” — engl. *bye-bye*, scris după pronunție. (vezi pagina 368)

69 Bai, bai — Engl. bye-bye, scris după pronunție: „la revedere” (p. 248). (vezi pagina 368)

70 zburată — Familiar: dată afară din serviciu (p. 248, 258–259). (vezi pagina 395)

71 sursa: Aluzie la **reabilitările** politice de după 1965 (când Ceaușescu a reabilitat, în 1968, victime ale epocii Gheorghiu-Dej, între care Lucrețiu Pătrășcanu): îndreptarea oficială a unei nedreptăți devenise un gest de putere, nu un drept.

MÂRȚU: Mie mi-e milă de ea!
Hai să facem ceva, zău!
ȘUVĂILĂ: Mergem acolo și nu plecăm
până nu vorbim. Ce-o să fie?
CAPALB *(apare prompt)*: Măi dragă,
e păcat să vă deie omul
vouă mână liberă.
În loc să vă vedeți fericiți
de treburi, vi se urcă la cap.
ȘUVĂILĂ: Mergem doar noi, ăștia trei,
să vorbim.
Ce facem altceva?
CAPALB: Hai, băieți, lăsați poveștile astea.
Hai, plecați acasă... nu vă prostiți.
Eu le mai trec cu vederea,
dar nu-i a bine dacă ajung
mai sus. Zău!
Nu zic nu. Sunt bune și ele,
grupurile astea organizate —
v-am văzut eu la un meci —
Acolo, da!...

[p. 287]

MÂRȚU: Aha!
(Apare CAINA.)
CAPALB *(cu ochii la CAINA, cu ton din ce în ce mai sever. Către MÂRȚU)*: Acolo, da — poți să stai
și cu mâinile în buzunare,
dar nu și când vrei să vorbești
cu tovarășul!
Asta-i curată nerușinare!
Ce dracului! Așa, puțin respect!
Scoate mâinile din buzunare!
CAINA *(către CAPALB)*: Ce-i cu ăștia?
ȘUVĂILĂ: Am venit să vă vorbim...
CAINA: În numele cui?
ȘUVĂILĂ: Doar să vă vorbim! Atât!
Nu credeți că e suficient?
GEANĂ: Vă rog să nu interpretați
cine știe cum...
CAINA: Ce faceți aici? Demonstrație?
MÂRȚU: Noi?
ȘUVĂILĂ: Dar nici nu ne-a trecut

prin minte așa ceva!

GEANĂ: Pur și simplu...

CAINA: Ce-i cu ăia din spatele vostru?

MÂRȚU *(către CEI TREI TINERI PEDEPSIȚI, care demontând alene decorul brigăzii artistice, trag cu urechea)*: Hai, măi, dați bătaie!

[p. 288]

Că ne ia de urechi!
Fă pași în grup.
Fuga marș!

(CEI TREI se depărtează.)

GEANĂ: Vroiam să vă spunem doar
o opinie... așa... și atât!

CAINA: De când aveți voi trei
aceeași opinie?

MÂRȚU: Dar și dragostea de patrie
e o chestie, așa, colectivă —
nu zic bine?

CAINA: Tu închide gura, că-ți lucesc
măselele și mă doare la ochi.

MÂRȚU: Aur, domne! Mi-a zis-o!

CAINA: Niciodată
să nu mai veniți la mine
câte trei deodată.
S-A-NȚELES? (iese.)

ȘUVĂILĂ: Își mai vede omul
și de-ale lui.

MÂRȚU: După ce face tâmpenii.

CAPALB: Așa-așa!

ȘUVĂILĂ: La urma urmei, în numele cui
a fost luată hotărârea?

GEANĂ: Lasă-l naibii,
nu te poți pune cu el.

MÂRȚU: Știi vorba aia — ah! ce-mi place

[p. 289]

vorba asta — util momentului istoric[72]*?*
E, asta-i lozinca lui de pensionare...

CAPALB: Să nu ziceți că n-ați știut.
Eu nu uit nimic.
Nu uit nimic.

MÂRȚU: Las' că te uităm noi.

---

72 sursa: Formulă de lemn a discursului oficial („momentul istoric”, „a fi util”), luată în râs de Mârțu ca „lozinca lui de pensionare”.

(Se așează pe locul său.)

Hai, luați un loc în viață —
că-i de jale.

(Se așează toți trei. CAPALB îi urmărește din ochi. Se pregătește să iasă. ȚÂNȚU îi ține calea.)

ȚÂNȚU: Tov Capalb,
N-am vrut, vă rog
iertați-mă.

CAPALB: Cu mine nu mai ai ce vorbi!

MÂRȚU: Eu plec! De mila ei,
De mila mea...

(MÂRȚU se ridică. GEANĂ și ȘUVĂILĂ îl urmează.)

ȚÂNȚU: Dar vă rog,
nu se poate,
am mai avut și alte sarcini
culturale și
n-am greșit.

CAPALB: Atenție! *(Bate din palme.)*
Stați așa!

(Apar la vedere CEI TREI TINERI, A DOUA CITATĂ, SUZANA, MÂRȚU, ȘUVĂILĂ și GEANĂ se opresc din drum.)

[p. 290]

ȚÂNȚU: Vă rog, ajutați-mă.

CAPALB: Stai deoparte, tovarășa.

ȚÂNȚU *(hohotește suspinat)*: De ce să fiu eu dată
afară din cauza lui?
Eu n-am nimic
cu nimeni. Dacă
nu mi se cere —
ce mă interesează pe mine
ce face unul sau altul?
Zău! Iertați-mă!

CAPALB *(către SUZANA)*: Luați-o de aici!
Strică aspectul.

SUZANA: Hai, domnișoară,
nu-ți mai face răul
cu mâna dumitale.

ȚÂNȚU: Să nu mă atingi, stricato,
că nu știu ce-ți fac!
Du-te dracului cu
întreținutul tău cu tot!

CAPALB: Dacă nu vrei să-ți agravezi situația...

ȚÂNȚU *(întrerupându-l)*: Tov Capalb, dar

n-am nici o vină.
Vă rog să mă iertați —
iertați-mă!

CAPALB: ...astâmpără-te! Stai acolo!
Te chemăm noi.
Da-da, acolo!

(Către cei opriți.)
Cei de pe lista de locuințe[7374]*.*

[p. 291]

MÂRȚU *(către ȘUVĂILĂ și GEANĂ)*: Acum noi suntem și ăia?
Hai să fim și ăștia!

(Către GEANĂ.)
Vino-ncoace, nu
te eschiva!

(Ceilalți ies repede din scenă.)

CAPALB: Tu, tu, tu și matale,
noul-venit: mâine rămâneți
după program.

(Nici o reacție a celor numiți.)

CAPALB: Și păstrați entuziasmul
pentru mâine. Avem
o manifestare culturală
de amploare.
Hai! Gata! Liber!

(CAPALB se grăbește să iasă din scenă, ȚÂNȚU izbucnește în plâns și îl acostează bâlbâindu-i rugăminți. CAPALB dă enervat din cap, continuu, negativ.)

ÎNTRE REȚINUȚII PENTRU A DOUA ZI: — Să ne mai lase dracului în pace,

73 sursa: Locuințele de stat se repartizau prin întreprindere, pe liste de priorități; a fi „pe lista de locuințe” te făcea dependent de conducere, care putea amenința cu scoaterea de pe listă.

74 lista de locuințe — Locuințele de stat se repartizau prin întreprindere, după liste de priorități; a fi „pe lista de locuințe” te făcea dependent de bunăvoința conducerii (p. 252). (vezi pagina 381)

— Parcă ne dă apartamentul în silă
și de milă, așa ne freacă
ridichea[75] în fiecare zi...
— Îți dă mâna altceva? Nu!
Atunci nu mai mârâi.
— Să mă lași cu d-astea,
că eu sunt clasa muncitoare[76]
care crește copii.
— Sssst-ssst-ssst-sst!
— Las-o mai moale, tataie[77],
dacă totuși vrei
să-ți speli copiii în baie!

[p. 292]

CAPALB *(se apropie de grup)*: Ce s-a-ntâmplat, tovarășu?

UNUL: Vorbeam cu băiatu, șefule.

CAPALB: Încă mai știu să trag
cu urechea.
Nu râde, că nu-i de râs!

ACELAȘI: Păi nu, că de aia
zicea și el,
că nu știe dacă semnăm[78]
mâine foaia
sau răspundem din gură,
la apel.

CAPALB: Ia dă tu un exemplu
pozitiv, ca să știe și ei
ce să facă într-un cadru
festiv.

(ACELAȘI, către grup, aplaudă și strigă însuflețit, făcând cu ochiul: BRAVO! Ceilalți din grup îl urmează. CAPALB iese. ȚÂNȚU plânge, ieșind după CAPALB.)

GEANĂ: Uite ce e! Să nu mă
mai pui pe mine
în chestii d-astea.

ȘUVĂILĂ: Păi, fiecare e, pe rând,
de câte ori e nevoie,
când unul, când altul.

GEANĂ: Nu, așa nu-mi convine!

---

75 ridichea — „A-i freca cuiva ridichea” — a-l certa, a-l necăji necontenit (p. 253). (vezi pagina 390)

76 sursa: „Clasa muncitoare” — „clasa conducătoare” a societății socialiste după doctrina oficială; personajul o invocă ironic, ca să-și apere dreptul la mârâială.

77 tataie — Familiar, ironic: „bătrâne”, adresare către Samuil Mușa (p. 252–253, 254–256, 280, 292–293, 306–307, 332–333). (vezi pagina 393)

78 sursa: Prezența la ședințe și la acțiunile „voluntare” se dovedea prin semnătură pe foaia de prezență sau prin apel nominal.

MÂRȚU: Stai, așa, domne! Și
ce-ai avut de spus
când erai în pielea altuia?
„Ssst-sst-sst!” Atât!

[p. 293]

Ai spus altceva decât
de obicei? Păi?
GEANĂ: Ssst-sst-sst!
Nu țipa la mine!
Ne-am înțeles?
ȘUVĂILĂ: Lăsați fleacurile. Ia zi —
părea că-s un om cu
vreo cinci-șase copii?
GEANĂ: Să-mi aleg eu
cu toată responsabilitatea
omul pe care-l
înlocuiesc o clipă, două.
Numai așa, altfel nu!
ȘUVĂILĂ: Mie nu-mi displace...
Parcă eram un alt om...
Doar nu luam viața cuiva
când am zis ce-am zis,
și totuși...
MÂRȚU: Hai, n-o lungi,
spune-o brusc —
alte vorbe, altă frică.
Așa e? (Pauză.)
Așa e.
ȘUVĂILĂ: Eu n-am zis nimic.
Tu ai zis!
MÂRȚU: Aoleu, aoleu!
Unde ești tu, Samuile?
Măcar spune tu cu gura ta
cum ai făcut-o de oaie[79].
ȘUVĂILĂ *(căutându-l din ochi pe SAMUIL)*: Ai văzut și tu —
unde ești — ia spune —
de acolo, s-a văzut

[p. 294]

că am încercat să intervenim
în favoarea ta?
(Apare la vedere SAMUIL.)
SAMUIL: De ce „în favoarea”?

79 de oaie — „A o face de oaie” — a face o prostie, a greși grav (p. 254). (vezi pagina 374)

GEANĂ: Nu te mai lega de cuvinte.
Ai înțeles ce-am vrut
să spunem.
MÂRȚU: Și zi așa, tataie,
dai cu refuzuri în societate...
GEANĂ: A făcut și el pe nebunul,
dar nu-i original.
Asta s-a găsit și el să facă —
să refuze salariul.
SAMUIL: Nu e numai un refuz!
GEANĂ: Hai, lasă glumele!
În toată Europa socialistă[8081] *găsești*
mici refuzuri de astea —
ba o diplomă de onoare[82] *—*
ba niște prime bănești.
SAMUIL: Altă formă de a protesta
nu s-a născocit.
ȘUVĂILĂ: Adică tu ai protestat
când ți-ai refuzat salariul!
SAMUIL: Privește la mine —
sau la toți! Salariul
înseamnă supraviețuire!
Ce zici, e prea puțin?
GEANĂ: Pentru protest — da.

[p. 295]

MÂRȚU: Auzi!?...
SAMUIL: E vorba de a protesta
rămânând credincios idealului.
MÂRȚU: Șterge-ți, tataie, lozinca[83]
de la gură.
Când faci așa ceva —
nu mai ține!
SAMUIL: Și de ce nu?
ȘUVĂILĂ: Care ideal?
SAMUIL: Mi-e jenă să-i spun pe nume

---

80 sursa: „Europa socialistă” — statele din blocul sovietic (Pactul de la Varșovia, C.A.E.R.). Diplomele de onoare și primele bănești erau mijloacele obișnuite de recompensare a „fruntașilor”.

81 Europa socialistă — Statele socialiste europene ale blocului sovietic (Pactul de la Varșovia, C.A.E.R.); Geană: în toată „Europa socialistă” găsești „mici refuzuri de astea — / ba o diplomă de onoare — / ba niște prime bănești” (p. 255). (vezi pagina 375)

82 o diplomă de onoare — Diplomă acordată „fruntașilor în muncă” și colectivelor evidențiate în întrecerea socialistă; alături de primele bănești, formă de recompensă simbolică (p. 255). (vezi pagina 384)

83 sursa: „A-ți șterge lozinca de la gură” — formulă după „a-ți șterge laptele de la gură”: a renunța la naivitate; aici, la frazele învățate pe dinafară.

acum când mă iei peste picior.

GEANĂ: Auzi, ascultă la mine:

protestul tău e inutil.

SAMUIL: Și adică de ce?

GEANĂ: N-ai prestigiu.

SAMUIL: Cum adică prestigiu?

ȘUVĂILĂ: Asta cam așa e,

îți trebuie prestigiu
ca să realizezi ceva
cu tot scandalul ăsta.

SAMUIL *(pică în șezut pe un scaun)*: Dar nu gloria mea contează,

ci idealul!

GEANĂ: Hai, las-o baltă!

MÂRȚU: Cine te cunoaște?

Nu te știe nici dracu!

[p. 296]

GEANĂ: Cine urmează exemplul

tău personal?

MÂRȚU: Te-ai gândit —

o-ho-ho, hai, că-i bună!
Te-ai gândit cum ar suna
numele tău
aclamat?

SAMUIL *(stupefiat)*: Aclamat?

(Se ridică de pe scaun.)

Dar nu asta mă interesează!

(Intră CEI TREI TINERI și încep modificarea decorului. Unul ia scaunul de pe care s-a ridicat SAMUIL.)

MÂRȚU: Cum ar suna, băieți —

MU-ȘA! MU-ȘA!
Strâns cu U-ȘA![84]
Ura-a-a-a-a!

(Râsetele celorlalți de pe scenă.)

Cu altceva nu rimează —
Mușa, Mușa
strâns cu ușa!

(SAMUIL își flexează încet genunchii spre a se așeza, ca mai înainte, pe scaun. E prins de guler înainte să se rostogolească pe spate.)

MÂRȚU: Ușurel! Era să cazi!

GEANĂ: Nu prea de sus — e adevărat —

84 sursa: Joc de cuvinte cu numele eroului: **Mușa** / „strâns cu ușa” (expresie: constrâns, pus în situație fără ieșire), scandat ca la mitingurile cu aclamații ritmate („MU-ȘA! MU-ȘA!”).

dar nici pe moale.

MÂRȚU: Fii atent că odată căzut
nu mai sare nimeni
să te salte în picioare.

GEANĂ: Hai! Fii mai serios!

[p. 297]

ȘUVĂILĂ: Vezi că trebuie să intri
în scena următoare.

GEANĂ: Auzi — apropo de ideal,
Marx spunea că[85] —
în mod paradoxal —
comunismul este mișcare.
Mișcarea naturală a istoriei.

SAMUIL: Vorbești serios?
Atunci e minunat!

ȘUVĂILĂ: Și cum rămâne atunci
cu salariul refuzat?

SAMUIL: N-am de gând să mă las
doar târât
de mișcarea asta a istoriei,
măcar să merg în pas
cu ea. Măcar atât.

GEANĂ: Făcând un fel de
presupusă grevă[86]
a foamei?

(Apare la vedere CAPALB.)

CAPALB: Care grevă? Haida-de!
Nu știți că are o drăguță care-l întreține?
Una din fetele din brigadă.

ȘUVĂILĂ: Dumneavoastră știați?

MÂRȚU: Ce v-am spus eu?

---

85 sursa: **Karl Marx și Friedrich Engels, *Ideologia germană* (*Die deutsche Ideologie*, 1845–1846)** — textul canonic: *„Der Kommunismus ist für uns nicht ein Zustand, der hergestellt werden soll, ein Ideal, wonach die Wirklichkeit sich zu richten haben wird. Wir nennen Kommunismus die wirkliche Bewegung, welche den jetzigen Zustand aufhebt.”* — „Comunismul nu este pentru noi o stare care trebuie instaurată, un ideal după care trebuie să se îndrepte realitatea. Numim comunism mișcarea reală care desființează starea de lucruri de acum.” Geană rezumă aproximativ: „comunismul este mișcare. / Mișcarea naturală a istoriei.” **Karl Marx** (1818–1883) — filozof și economist german, întemeietorul marxismului. [Karl Marx, Friedrich Engels — Die deutsche Ideologie (1845–1846; prima ediție completă MEGA I/5, 1933), textul german, Zeno.org (licență: gemeinfrei), de]

86 sursa: Greva era practic interzisă în România socialistă; „greva foamei” — forma extremă de protest individual. Refuzul salariului, gestul lui Samuil Mușa, e prezentat de colegi ca o „grevă” mascată.

Ne-a luat pe toți de proști!

CAPALB: Dacă vă plecați urechea
la gura parazitului[87] *ăsta!*
Cine vă pune? Eh,

[p. 298]

pentru unu ca el
vroiați să dați buzna
la tovarășul Caina.
Uite pentru cine
ați făcut o măgărie
cât voi de mare!

(Îi mustră bătându-se cu degetul peste obraz.)

SAMUIL: Ascultă!...

ȘUVĂILĂ: Și ați pus-o pe Suzana să-l ia...
să-l ia în tărbacă?

CAPALB: Dar ce-ți închipui!?

ȘUVĂILĂ: Înseamnă că ați obligat-o!

CAPALB: Nu, măi dragă! A primit o sarcină.
Cu parazițiii nu avem scrupule.

SAMUIL: Ascultă, ai avut întotdeauna
creier de gânsac. D-asta
n-ai să fii toată viața decât
locțiitor, vice sau adjunct[88]*.*

CAPALB: Băi, năpârstocule[89],
repede ai să-mi pici tu
în mână. Îți scot eu vorbele
astea pe nas. Ascultă la
mine aici.
Nu te uit eu! (Pleacă.)

(GEANĂ, MÂRȚU și ȘUVĂILĂ se retrag tăcuți spre locurile lor.)

ȚÂNȚU *(către CAPALB)*: Eu aștept aici unde
mi-ați arătat, tovarășe Capalb.

[p. 299]

(Se îndreaptă către SAMUIL, hohotind uscat, fără lacrimi.)

87 parazitului — „Parazit social” — eticheta oficială pentru cel care nu muncește; legea din 1976 privind încadrarea în muncă a persoanelor apte sancționa „parazitismul”. (vezi pagina 386)

88 sursa: Trepte ale ierarhiei birocratice: locțiitor (de secretar, de director), vicepreședinte, adjunct — funcțiile secunde ale aparatului.

89 năpârstocule — „Năpârstoc” — om mic de statură; insultă disprețuitoare (p. 258, 275). (vezi pagina 384)

Cine dracu te-a adus
printre noi aici?
Din cauza ta
o să am o tinichea
la dosar[90].
Ai habar ce înseamnă
așa ceva? Spune?

SAMUIL: Domnișoară Țânțu,
dumneata ai crezut că...

ȚÂNȚU *(întrerupându-l)*: Ce să cred? De ce
să sufăr eu
din cauza ta —
eu care n-am făcut
decât ce mi s-a spus?

SAMUIL: Dumneata ai adus
cazul meu
în fața opiniei publice!

ȚÂNȚU: De ce n-ai spus atunci
de față cu toată lumea
că tu ești vinovatul?
Am rată la casă,
sunt singură, cu atâtea
angarale[91]*...*
Pe mine cine mă
întreține?!
Auzi? Eu nu sunt
întreținuta nimănui,
așa ca tine!
Ce mă fac, Dumnezeule!

SAMUIL: Care e vina mea,
domnișoară Țânțu?

ȚÂNȚU: Am fost zburată!

[p. 300]

Înțelege odată,
nu mai fă pe prostul!

SAMUIL: Nu eu te-am dat
afară.

ȚÂNȚU: Ce fac acum?

---

90 la dosar — „Dosarul de cadre” — dosarul personal ținut de serviciul de personal al întreprinderii, cu originea socială, apartenența politică, sancțiunile și „caracterizările”; „o tinichea / la dosar” (p. 259) — o mențiune compromițătoare... (vezi pagina 380)

91 angarale — Greutăți, obligații împovărătoare (tc. angarya „corvoadă”) (p. 259). (vezi pagina 367)

Unde mă duc? La cine?
Domnu Samuil,
oricum, tot vei fi
sancționat
într-o zi, două,
știu precis.
Te rog ceva —
parcă mai contează
câte abateri ți-or găsi?
Nu mai contează.
Te rog, spune că matale
ești vinovat.

SAMUIL: Păi da. Sunt vinovat
că am ridicat glasul
împotriva unei aberații.

ȚÂNȚU: Atunci spune-le
că matale ai lansat
zvonul.

SAMUIL: Ce zvon?

ȚÂNȚU: Zvonul cu sarcina venită
de sus.

SAMUIL: Eu? Și de ce să fi
lansat eu zvonul?

ȚÂNȚU: Așa. Ca să mă compromiți!

SAMUIL: Pe dumneata!?

ȚÂNȚU: Pe mine sau pe altcineva.

[p. 301]

Pe oricare vrei.
Numai să mă lase pe mine
în pace.

SAMUIL: Dumneata vorbești serios
sau nu mai sunt eu
în toate mințile?

ȚÂNȚU: Nu ți-e milă de mine —
nu-ți este...

SAMUIL: Pentru ce dracului
mai scurm atâta
dacă nimeni nu îndrăznește
să judece realitatea —
fiecare de pe locul lui?
Spune-mi! Pentru ce?

ȚÂNȚU: N-am să mă las

cu una, cu două,
călcată în picioare!
Auzi?

SAMUIL: În sfârșit! Ți-ai dat seama
că e nevoie să luăm
atitudine!
Îți doresc succes!

(SAMUIL îi întinde mâna. ȚÂNȚU, uluită, i-o strânge, după care rămâne încremenită uitându-se cum SAMUIL se depărtează. Apoi ȚÂNȚU țipă scurt. SAMUIL se întoarce speriat.)

ȚÂNȚU: Ai să înfunzi pușcăria[92],
tembel nenorocit!
N-am să te iert!
Acolo ajungi!

(Țipă iarăși, isteric, și își sfâșie rapid bluza, își răvășește brutal coafura și se trântește pe jos. SAMUIL a împietrit.)

[p. 302]

ȚÂNȚU: Mă omoară, tovarăși!
De ce dai în mine!
Săriți! Ajutor! Chemați-l
pe tov Caina! Ajutor!
Huliganul! Miliția[93]!
Băgați-l în pușcărie!

(De pe locurile lor se apropie GEANĂ, MÂRȚU, ȘUVĂILĂ, din culise — ceilalți. Toți o privesc fără să schițeze nici un gest.)

ȚÂNȚU: Mi-e rău! Mor!
Leșin! Uitați-vă
ce mi-a făcut.
Din cauza lui am fost
aruncată pe drumuri
nevinovată!
Săriți! Vine spre mine!
Nu mă lăsați singură!

(Năvălește CAPALB.)

CAPALB *(speriat)*: Ce-i aicea? Cine
a lovit-o pe tovarășa?

(Populația scenei dispare rapid. Rămân doar GEANĂ, MÂRȚU, ȘUVĂILĂ).

ȚÂNȚU: Din cauza lui Mușa

---

92 sursa: Scena reia mecanismul acuzației fabricate: Țânțu își sfâșie bluza și strigă după miliție — „Huliganul! Miliția!” (p. 261).

93 Miliția — Poliția din România comunistă, înființată în 1949; strigătul lui Țânțu „Huliganul! (vezi pagina 383)

mă dați afară — au!
Au! Au!

CAPALB: Unde-i Mușa?

Puneți mâna pe el!

(Nimeni nu mișcă. SAMUIL se apropie singur câțiva pași.)

[p. 303]

CAPALB: Ce s-a întâmplat cu asta?

(Către ȚÂNȚU.)

Și nu mai sta trântită
ca o balegă.

(ȚÂNȚU izbucnește în plâns și se execută.)

Spune, mă, ce s-a întâmplat?

MÂRȚU *(către GEANĂ)*: Spune, domne, vrei să fii martor?

ȘUVĂILĂ: Trebuie! Deci cum este —

noi eram pe aici prin preajmă sau
am auzit și am venit fuga?

GEANĂ: Nici martor n-am chef.

MÂRȚU: Păi dar ai fost și în realitate!

Am fost și eu și dumneata
și alți câțiva.

ȘUVĂILĂ: Ăia câțiva să zicem că sunt eu.

CAPALB: Răspunde: ce s-a întâmplat?

GEANĂ: Nu se vede?

MÂRȚU: Hai, băieți, panarama

s-a terminat.

CAPALB: Stați așa. Sunteți martori.

MÂRȚU: Eu nu mai sunt nimic,

tovule. Nu mă bag.

CAPALB: Stai pe loc! Un' te duci?

ȘUVĂILĂ: De ce-i ții partea, Mârțule?

[p. 304]

Doar n-o fi apucat-o
pe dânsa așa, din senin,
pandaliile[94]*!*

MÂRȚU: Lasă, măi, că face bine

ce face...

CAPALB: Cine? Cine-i ăla cu binele?

MÂRȚU: Știe el cine.

CAPALB: Ia fi mai clar, deșteptule!

94 pandaliile — „A o apuca pandaliile” — a face o criză de nervi, a se purta ca un nebun (p. 262). (vezi pagina 385)

Ce-a fost aici?

MÂRȚU: Păi ce să fie? O
aplicație concretă
cum stă chestia dialectică[95]
între cauză și efect —
în cine dai
și cine urlă.

CAPALB: Și voi credeți că așa-l
scăpați pe Mușa de procuratură[96]*.*

(MÂRȚU fluieră îngrijorat.)

GEANĂ: Hai, ziceți careva
ceva și să scăpăm.

MÂRȚU: Mai lasă-mă încolo-așa.
Ce, nu te-ai săturat
de câți din ăștia
se-nvârt ca tăunul
sub coadă!

CAPALB: Bagă-ți mințile-n cap
cât nu e prea târziu.
AUZI TU LA MINE?

[p. 305]

MÂRȚU: Și matale ia mâna
de pe gulerul meu,
că nu vreau să plătesc
pensie pentru urmași[97]*.*

ȚÂNȚU *(hohotind)*: M-a lovit și m-a...

CAPALB: Tacă-ți fleanca! *(Către MÂRȚU.)*
Și tu vii cu mine.

MÂRȚU: Ia mâna de pe mine.

CAPALB: Vii cu mine!
M-ai amenințat
cu lovirea.

MÂRȚU: Te calcă trenul,

95 sursa: „Dialectica” (materialismul dialectic, filozofia oficială) — aici, ironic: „aplicație concretă” a raportului „între cauză și efect”: „în cine dai / și cine urlă”.

96 procuratură — Procuratura — parchetul în România comunistă (Procuratura R.S.R.), organul care urmărea penal (p. 263). (vezi pagina 388)

97 sursa: „Pensia de urmaș” — pensia plătită copiilor sau soției unui salariat decedat; Mârțu glumește: nu vrea să-l lovească pe Capalb ca să nu ajungă să plătească.

meștere[98]*;*
cu mine nu merge —
nu sunt genul.
Du-te-n biroul
matale.

CAPALB: Mâine ești chemat
la direcție.
Te pun eu la punct!

MÂRȚU: Poate vrei să-mi dai
și-o palmă.
Și mai du-te atunci
și-n punctul meu de vedere.
Ia vezi, cum se vede
de dincoace?!

SAMUIL *(intervine scurt, ca un arbitru)*: Opriți-vă!

CAPALB: Nici așa nu se poate!
Cu — cu — cu huliganisme

[p. 306]

de-astea și cu...
M-am lăsat târât în fleacurile astea
special să văd până unde vrei să mergi!

SAMUIL: Recunosc. Acest incident niciodată[99]
nu s-a întâmplat în realitate.

CAPALB: Unul ca mine cu muncă de răspundere
nu se amestecă în toate fleacurile.

SAMUIL: Ba te-ai amestecat!

CAPALB: Dar nu s-a ajuns la astfel de...

SAMUIL *(întrerupându-l)*: Bineînțeles. Pentru că
atunci când s-a întâmplat scena
aproape toți și fără nici o vorbă
ați ajuns la concluzia că sunt...
aproape vinovat.
Așa e?

ȘUVĂILĂ: Nu mai are importanță
ce s-a întâmplat atunci.

SAMUIL: Nu te contrazic, însă...

GEANĂ *(întrerupându-l)*: Are dreptate

98 meștere — Adresare familiară, ironică (p. 263–264). (vezi pagina 383)

99 sursa: Ruptură a convenției: Samuil Mușa, „eroul” care își joacă propria poveste în fața „colectivului”, oprește scena și spune că incidentul „nu s-a întâmplat în realitate” — joc teatral în teatru, propriu piesei.

Șuvăilă. Relațiile între
oameni evoluează. Sigur,
e reprobabilă comportarea
lui Mârțu — și i-o condamn.
Dar uite că același fapt —
repetat —
a găsit conștiința mai trează.

SAMUIL: Relațiile evoluează
atunci când nu decad.

GEANĂ: Tu ai spus că atunci
aproape toți te-am găsit —

[p. 307]

fără să crâcnească nimeni —
cum ziceai tu — aproape vinovat.
Or acum, eu am stat
mai deoparte și-am observat,
a fost cu totul altceva!
Recunoaște!

SAMUIL: Nu vedeți — chiar nu vedeți?
Conflictul este grav,
dar se stafidește.
Se usucă, se împuținează până
la un simplu conflict
personal
între un individ
care nu reușește să se
stăpânească —

(MÂRȚU ridică, mirat, mâna. SAMUIL neagă din cap și-l arată pe CAPALB.)

și un grup de câțiva (către MÂRȚU) —
tu ești din grup —
(către ceilalți)
care a și uitat
cauza reală a conflictului
adevărat.

MÂRȚU: Păi ăsta nu-i conflict?
Nu m-am pus rău cu
dânsul pentru tine?

GEANĂ: N-ai înțeles nimic.
Doar s-a repetat scena
de-atunci. Atât.

MÂRȚU: Păi atunci am stat în banca

mea, iar acum nu! Și
de ce n-ai făcut dumneata
atunci scandalul, în locul meu?

[p. 308]

GEANĂ: Am fost și eu aici.

MÂRȚU: Ei, ce să spun — și o fi tot aia!

SAMUIL: Deci, pentru dânsul
(arată spre CAPALB)
e simplu. De mâine vă poate lua
pe fiecare din grup la rând
și fiecăruia îi va face zile amare
exact așa cum vrea —
dacă asta își pune în gând.

CAPALB: Uite ce e, tovarășe!
Încetează odată cu acuzațiile
samavolnice[100]*. Nu uita că*
eu am experiență politică[101]*.*
Știu ce e aia disciplină
și am mai văzut eu anarhii
d-astea intelectuale!

ȘUVĂILĂ: De data asta chiar
că are dreptate dânsul.
Zău! Dumneata nu respecți
disciplina unui colectiv
care este prima condiție
a întronării eticii
și echității socialiste[102]*.*

SAMUIL: Echitatea nu are semnul egal

100 samavolnice — Arbitrare, făcute după bunul plac (p. 266). (vezi pagina 390)

101 sursa: „Experiența politică”, „anarhii intelectuale”, „disciplina unui colectiv”, „etica și echitatea socialiste” — vocabular al aparatului de partid; „etica și echitatea socialistă” era formula oficială a anilor ’70 (Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, al eticii și echității socialiste, 1974).

102 echității socialiste — „Etica și echitatea socialiste” — normele morale proclamate de documentele de partid din anii ’70 pentru membrii de partid și pentru toți „oamenii muncii”, invocate ca disciplină a colectivului (p. 266). (vezi pagina 375)

cu înlăturarea unor nedreptăți
suferite personal.
Lăsați-mă să închei ce am
de spus.
Ca să mi se facă mie dreptate
o să se îngroape în praf
un adevăr imposibil de
acceptat.

[p. 309]

Ca să mi se facă mie
dreptate — să zicem că va fi pedepsit —
înlăturat, destituit —
acest personaj Capalb.
Toți ați vrut să știți ce
am făcut. Dar numai atât!
Nimeni nu m-a întrebat
de ce? De la ce am pornit?
Contra a ce m-am ridicat?
Și de aia mâine o să fie numit
în locul lui un altul
care să știe să pună aceeași zăbală
în gură, dar să o pună mai iscusit!

CAPALB: IEȘI AFARĂ!

AFARĂ!
Intelectual nenorocit![103]

(GEANĂ, MÂRȚU, ȘUVĂILĂ îl prind repede de mâini pe CAPALB și îl îndepărtează cu greu de SAMUIL.)

SAMUIL *(retrăgându-se prudent)*: Ba sunt muncitor,

tovarășe,
chiar dacă nu mai sunt
ciocănar[104]
și lucrez cu creierul
și la ordinator[105][106]*.*

CAPALB: Ieși afară!

SAMUIL: E timpul când eroul

103 sursa: Opoziția „muncitor” – „intelectual” era o armă a limbajului oficial: intelectualul era suspect de „anarhie” și de „mentalitate mic-burgheză”; Samuil răspunde că e tot muncitor.

104 ciocănar — Muncitor care lucrează cu ciocanul (fierar, lăcătuș); aici, simbolul muncii manuale, opus muncii intelectuale (p. 267). (vezi pagina 372)

105 „la calculator” (fr. *ordinateur*).

106 ordinator — Calculator electronic (fr. ordinateur); Samuil, fost „ciocănar”, lucrează acum cu creierul „și la ordinator” (p. 267). (vezi pagina 385)

Se mai duce
și la el acasă.

[p. 310]

ACTUL II

CHIAR DACĂ NU NE CONVINE[107]*,*
ASTA E DRAMA:
SĂ LUPȚI CONTRA NIMĂNUI
ȘI FĂRĂ SĂ ȘTII PENTRU CINE.

SAMUIL: Iată și momentul când eu — eroul,
erou și fără voia mea și fără voia altora —
așa; deci e momentul când eroul se îndreaptă spre locuința sa
ca să se repeadă în încăperea cu duș, vas WC[108][109]
și chiuvetă.

CAINA: O clipă!
Uite, Samuil Mușa, noi îți mai punem
o întrebare.
Poate că te mai gândești
înainte de a continua.
Spune aici, să te auzim cu toții
cât de cinstit poți fi — socialismul
se poate construi?

SAMUIL: Da, spun da, fără tăgadă.
Dar nu înțeleg de ce mă întrebați
ca pe un turist de operetă[110][111]
întâlnit pe stradă?

ȘUVĂILĂ: Ca să audă și tovarășul Caina.

CAPALB: Dânsul se cam
îndoiește de dumneata,
să știi.

[p. 311]

GEANĂ: Dar aș dori ca să ne spui
și care e taina.

SAMUIL: Să te obișnuiești să înveți...

CAINA: Ce anume?

---

107 vers. **Paul Cornel Chitic** — motto-ul actului al II-lea, cules cu majuscule, de afișat sau rostit publicului, după indicația de pe p. 226–227.

108 WC — engl. *water closet*, „toaletă”. (vezi pagina 394)

109 vas WC — Vasul de toaletă (WC — engl. water closet) (p. 268); „W. (vezi pagina 394)

110 sursa: Turistul străin care trece prin țară și e întrebat, la microfon, ce părere are despre construirea socialismului — tip al reportajelor de propagandă; „de operetă”: de carton, neserios.

111 operetă — Spectacol muzical ușor, cu dialog vorbit, arii și dansuri; „turist de operetă” (p. 268) — personaj de carton, fals și pitoresc. (vezi pagina 385)

SAMUIL: Să înveți cum se câștigă.
Experiență.
CAINA: Și cât timp îți trebuie pentru asta?
SAMUIL: În orice caz, o viață — și încă un pic!
CAINA: Da, poți să pleci.
Ești liber.
SAMUIL: Abia de-acum încolo,
deci!
(Se retrage.)
ȘUVĂILĂ: E cinstit în felul lui,
aș putea spune.
MÂRȚU: Nu numai în felul lui,
ci în toate felurile
e cinstit. Păi, nu?
CAINA: Tocmai de aceea.
Tov Capalb, nu-l lăsați de capul lui
să facă cine știe ce prostii,
nu-l slăbiți din ochi.
CAPALB: Am să conduc chiar eu brigada de lămurire[112][113]
ca să fie mai sigur.
CAINA: Și cât mai repede.
Eu sunt pe aici

[p. 312]

pe aproape, tot timpul.
Dați-i drumul. (Iese.)
SAMUIL: Care e problema?
ȘUVĂILĂ: Ești cinstit,
Asta contează, zic eu.
MÂRȚU: Asta-i drama!
SAMUIL: Ah! Drama! Drama unui
oarecare — om cinstit...
ȘUVĂILĂ *(întrerupe)*: Care înainte

112 sursa: „Brigăzile de lămurire” — echipele de activiști trimise, mai ales în anii colectivizării (1949–1962), să-i „lămurească” pe țărani să intre în colectiv, prin presiune și amenințare; formula s-a păstrat pentru orice echipă de convingere.
113 brigada de lămurire — „Brigăzile de lămurire” au apărut în anii colectivizării agriculturii (1949–1962): echipe de activiști de partid, învățători, funcționari și membri ai gospodăriilor colective trimise din casă în casă să-i „lămurească” pe țăranii… (vezi pagina 370)

ar fi știut ce avea de făcut —
făcea greve, semna[114]
proteste împotriva capitalismului, lupta —
într-un cuvânt, făcea din credință
tot ceea ce era necesar de făcut —
în trecut!

GEANĂ: Probabil.
Eu nu pun mâna în foc!

ȘUVĂILĂ *(către SAMUIL)*: Las' că-i nu-i rău deloc
să se spună așa ceva
despre tine.
Și contează și
cine-o face.
Nu uita asta.

SAMUIL: Dar același om cinstit
(se arată pe sine)
dă de ceasul morții
fiindcă nu știe ce să facă,
de unde să înceapă când se izbește
de aberațiile care apar
și persistă...

[p. 313]

CAPALB (se bate cu policarul în piept[115]): Un om cinstit nu vorbește toată ziua
chiar numai despre nu știu
ce aberații — despre ce aberații
e vorba la urma urmei?
Hai, du-te,
vorbim când te-ntorci.

SAMUIL: Păi, de exemplu, dumneata.

GEANĂ: Încearcă să vorbești
fără să jignești pe nimeni.

SAMUIL: De aici începe treaba să se împută.

ȘUVĂILĂ: Încearcă să te stăpânești. Da?

SAMUIL: Mă stăpânesc — asta fac.
De aici începe — de exemplu (către CAPALB)
de la dumneata.

ȘUVĂILĂ: Măi băiete, fără exemplificări.

SAMUIL: Dar de la el începe.

ȘUVĂILĂ: Nu te lua de oameni.

GEANĂ: Numără până la zece.

---

114 sursa: Discursul oficial despre comuniștii din ilegalitate (înainte de 1944): greve, proteste, „lupta” — trecutul eroic invocat în contrast cu „aberațiile” de acum.

115 sursa: „Policarul” — degetul mare; gestul celui care se laudă.

Nu te costă nimic.

MÂRȚU: Mi se părea mie sau
parcă intrai în baie!

SAMUIL: De ce ați venit după mine-acasă?

MÂRȚU: Stai, că încă n-ai ajuns acasă —
nici n-ai plecat.

SAMUIL: Bine. Și de ce mă urmăriți?

[p. 314]

GEANĂ: Vreau să discutăm deschis.

SAMUIL: Și cu vătaful[116] ăsta peste lozinci?

CAPALB: Băi, scârbă!

SAMUIL: Așa mi-ai zis și atunci,
băi scârbă.

CAPALB: Și ce vrei să zici cu asta?

SAMUIL: Că aș munci
peste cele opt ore, nu două, ci
patru ore pe zi,
numai să nu te mai văd;
adică, de fapt, să dispari.
De tot. Să nu mai fii.

CAPALB: Dacă nu-ți convine,
nu-ți lua banii.

SAMUIL: Exact! Și nu mi i-am mai luat!
Am făcut
ce mi s-a sugerat!
Uitați-vă, eu plec, iar
el și de data asta rânjește!

CAPALB *(izbucnește furibund)*: Ei, și ce-ai fi vrut?
Să-ți plătesc în dolari
replica asta nenorocită?
Nu mai suport!
Sunteți o haită[117]. Asta sunteți —
toți de teapa ta!
O haită odioasă care ne-ați băga
pe noi cei din generația mea
în lagăre de exterminare[118].

ȘUVĂILĂ: Ar trebui să vă mai cenzurați,

116 vătaful — Vătaf — supraveghetor al slugilor pe moșiile boierești; ironic, șeful care păzește lozincile (p. 271–272). (vezi pagina 394)

117 haită — Grup de câini sau de lupi care vânează împreună; insultă (p. 271–272). (vezi pagina 377)

118 sursa: Capalb folosește hiperbola „lagăre de exterminare” (lagărele naziste) pentru a-l acuza pe Samuil de dușmănie față de „generația lui” — a celor ajunși la putere după 1944.

tov Capalb.

[p. 315]

CAPALB: Ar trebui să fiți pușI la zid[119]
Și — și — și — arătați cu
degetul!
Nu sunt sclerozat[120] cum crede ăsta!
Știu eu ce spun.
ȘUVĂILĂ: S-ar înțelege greșit că există
un conflict între fiu și tată.
CAPALB: Nu e fiul meu! Dacă aveam
unul ca el — cu mâna mea
îl sugrumam!
GEANĂ: Șuvăilă a vrut să spună:
conflict între generații[121].
CAPALB: Eu să mă cenzurez,
dar denigrarea lui la adresa mea,
asta poate fi săvârșită
și repetată. Nu-i așa?
SAMUIL: Eu nu denigrez pe nimeni,
Auzi, tovarășe? Eu nu denigrez.
Și de fapt nu mai am nimic
de adăugat în chestiunea asta.
Am scris totul pe hârtie.
CAPALB: Ba o să discutăm. Nu merge
așa, cu una, cu două.
SAMUIL: Ce-am avut de spus
am scris.
CAPALB: Eu te iau cu binișorul.
Așa mi s-a trasat sarcina.
Nu mă obliga la altceva,
atâta îți spun.
SAMUIL: Bună ziua.

[p. 316]

(Se depărtează.)
CAPALB: Bagă-ți, băiete,

119 pușI la zid — „A pune la zid” — a executa prin împușcare; figurat, a înfiera public (p. 272). (vezi pagina 388)
120 sclerozat — Rămas în urmă, înțepenit în idei vechi (p. 272). (vezi pagina 391)
121 sursa: Formula „conflictul dintre generații”, socotită de propaganda oficială inexistentă în socialism; Șuvăilă și Geană o folosesc ca eufemism.

mințile în cap.
Voi, de acolo, cu
propaganda aia vizuală[122]*.*

(Face semn să îl rețină. CEI TREI TINERI — figurația obligatorie — ridică repede o pancartă pe care fixau literele unei lozinci și îl împing pe SAMUIL până în fața lui CAPALB. ȘUVĂILĂ, GEANĂ și MÂRȚU se retrag repede din scenă.)

SAMUIL: Nu înțeleg!

CAPALB: Ai fost reținut pentru discuții.

SAMUIL: Asta e uzare de forță!
E ilegal!

(Apare CAINA.)

CAINA: Ce s-a-ntâmplat, tovarășe?

SAMUIL: Un abuz — asta s-a-ntâmplat!

UN TÂNĂR: Nimic, șefule.

(Către SAMUIL.)
Ia mai lasă circul, tovule.
Ia să văd, unde te-am omorât!

CAPALB: Voia să se sustragă
de la judecata colectivului
și tovarășii l-au adus pe
linia bună. Și e firesc.

[p. 317]

CAINA: Nu putem, măi Mușa,
să împiedicăm riposta spontană[123]
a colectivului.
Cred că ești de acord.

SAMUIL: De ce i-a asmuțit contra mea?

CAPALB: Ce-a spus? Ce-a spus?

CAINA: Lasă-l, tovarășe —
avem obligația să luăm notă
de tot ce spune.

CAPALB: În fața cui crezi că te afli,
huliganule?

SAMUIL: Atunci nu vă mai întreb de ce,
dar măcar recunoașteți cine?

CAINA: Nimeni, tovarășe.

---

122 sursa: **Propaganda vizuală** — panourile, pancartele, lozincile și gazetele de perete obligatorii în întreprinderi; aici, cei trei tineri fixează pe o pancartă literele unei lozinci.

123 riposta spontană — Formulă oficială pentru „reacția maselor”, de fapt organizată de sus: Caina numește „ripostă spontană a colectivului” îmbrâncirea lui Samuil de către tineri (p. 273). (vezi pagina 390)

Ei singuri au înțeles
Cât ești de periculos
pentru colectiv.

SAMUIL: Cum sunt eu? Periculos?
Chiar vorbiți serios,
tovarășe Caina?

CAINA: Și ca să nu fii o victimă
a mâniei colective...

SAMUIL *(întrerupându-l)*: Ba vreau să fiu.
Uite că vreau să fiu!
Hai să-i chemăm pe toți!
Sau hai noi la ei!

CAINA: Ne-am gândit să te
protejăm față de...

[p. 318]

SAMUIL: De ce să mă protejați?
N-am cerut protecția nimănui.

CAINA: Și am hotărât să...

SAMUIL: Nu mai hotărâți dumneavoastră.
Să hotărască ei.

CAINA *(urlând)*: Mai taci din gură, domnule!
Nu aducem în discuția
colectivului decât probleme limpezite!
E clar!?

SAMUIL: E cum nu se poate mai clar.

CAINA *(respiră adânc. Alb)*: Am studiat atitudinea dumitale.
Nu poate fi luată decât ca o,
ca să zic așa, ca o...

CAPALB: Provocare reacționară![124]

CAINA: Sfidare, tovarășe, sfidare!
La adresa noastră, a conducerii!
Oricum aș lua-o —
cât aș fi de îngăduitor —
asta e!

SAMUIL: Tovarășe Caina,

124 sursa: „Reacționar” — potrivnic progresului, dușman al socialismului; „provocare” — termen al limbajului de securitate.

eu nu sfidez pe nimeni.
Poate lovesc în orgolii —
nu zic nu —, poate!
Dar poetul zice că revoluția[125]
e starea noastră naturală.

CAPALB: Își bate joc de noi!
Auziți-l cum își bate joc de noi!

SAMUIL: Dacă suntem revoluționari

[p. 319]

atunci să fie și revoluție —
adică să renunțăm la vechile
greșeli ale modului socialist
de a produce mărfuri —
convingeri —
soluții!

CAINA: Nu vrei să-ți iei salariul?

SAMUIL: Nu!

CAINA: Nu-ți-dai-seama-că-ncalci
dis-ci-pli-na-muncii[126]
și-ți calomniezi superiorul ierarhic?

CAPALB: Partidul are încredere în dumnealui[127],
și tu, băi, năpârstocule, tu-l
pui sub semnul întrebării...

SAMUIL: Păi dacă protejează practici
din astea înseamnă că dânsul
înșeală partidul.

CAINA: Îl dau afară,
nemernicul: îl dau
afară, îl zbor de nu
se vede, cât ai zice hau.
Asta-i calomnie la adresa mea.
Ai ceva cu mine personal?

SAMUIL: Nu. N-am cu nimeni nimic.

CAPALB: Cine ești tu — spune aici —
să te auzim cu toții — cine ești tu
ca să arunci cu noroi
în noi?

SAMUIL: Nu arunc în nimeni cu

---

125 sursa: Citat neidentificat: un vers despre revoluția ca „stare naturală” a omului, pe care n-am putut să-l atribui cu siguranță.

126 sursa: „Disciplina muncii” — reglementată prin Codul muncii (1972) și prin legea disciplinei muncii; încălcarea ei aducea sancțiuni; „superiorul ierarhic” — șeful direct.

127 sursa: Capalb identifică persoana cu partidul: a-l critica pe șef înseamnă a pune „sub semnul întrebării” partidul.

nimic! Am luat o atitudine și...

CAINA *(întrerupându-l)*: Lasă balivernele.

[p. 320]

Spune concret — ce vrei?
Să iei locul tovarășului?
Asta vrei? Spune?

CAPALB: Ești un odios! Nu faci
un pas fără un interes egoist.
Am mai cunoscut un caz
de felul acesta. La fel
un individ, care s-a dovedit
până la urmă foarte dubios,
acum vreo câțiva zeci de ani
l-a amenințat cu demascarea
și l-a chinuit așa pe un șef al lui,
până i-a luat locul.

SAMUIL: Nu vreau să iau locul nimănui.

CAINA: Nu minți!
Dau cu tine de pământ
dacă mai repeți minciuna asta!
Auzi?

CAPALB: Aude foarte bine, tov Caina.
E un caz tipic. Îl cunosc bine.
Și după ce îmi iei mie locul
ce mai vrei?
Locul dânsului?
Așa-i că am ghicit?

SAMUIL: Cum dracului nu mi-am dat seama?!
Recunosc tot ce vreți,
numai spuneți-mi, deci asta e
calea pe care ați avansat!

CAINA: Nu e în toate mințile!
Ia spune, domnule...

SAMUIL: M-ați chemat pentru interogatoriu
a suta oară până acum.

CAPALB: Și-o să mai fii chemat și-a

[p. 321]

suta mia oară. Până
îți bagi mințile în cap —
nu-mi scapă mie așa
ușor din mână.

SAMUIL: De ce mă mai chemați

dacă nu discutăm cauza
atitudinii mele?

CAINA: Nu am ce discuta!

SAMUIL: Să se discute în public!

CAPALB: Nu ne învăța tu pe noi
ce e de făcut!

SAMUIL: Și chemați pe oricine,
de oriunde! Și pe Dumnezeu[128]
dacă vreți!

CAPALB: O să informăm la timpul cuvenit
mai sus
că problema care trebuie rezolvată
nu numai că n-a existat,
dar nici n-o să existe vreodată.
Las' că dai tu de dracu!

CAINA: Nici așa, tovarășe.

CAPALB: Un moment, vă rog.
Domnule Mușa,
câți ți-au sprijinit atitudinea?
Mai bine ne spui singur —
te luăm cu binișorul.
Tovarășul Caina o să mă ierte
că eu m-am enervat mai înainte,
uite — suntem între noi —
răspunde,
câți ai instigat până acum?

[p. 322]

(ȘUVĂILĂ reintră agitat pe scenă și vrea să intervină. MÂRȚU încearcă să-l rețină acoperindu-i gura cu mâna.)

SAMUIL *(după o lungă pauză de încremenire)*: La ce să instig?

CAPALB: Dumneata știi foarte bine
ce urmărești, bineînțeles!
Și pentru că nu ți-a ieșit
cum ai vrut, bineînțeles
că știi și ce mai ai de făcut.

(ȘUVĂILĂ ia o pancartă pe care stă scris: MAI BINE NU VEDEȚI — NU AUZIȚI![129] Agită mâinile încercând mutește să atragă privirile asupra sa. MÂRȚU îi smulge pancarta și-l scoate forțat din scenă.)

CAINA: Ai instigat? Răspunde!

SAMUIL: Să instig? Pentru ce? La ce?

---

128 sursa: Hiperbolă blasfemă pentru limbajul ateu oficial.

129 sursa: Pancarta lui Șuvăilă reia motivul celor trei maimuțe („nu văd, nu aud, nu vorbesc”), simbolul tăcerii complice.

CAINA: Ei, câți or fi? Câțiva neisprăviți și
cam atât.
CAPALB: Asta e și convingerea mea.
SAMUIL: Ce aveți cu oamenii?
CAPALB: Deci sunt! Scrie-le numele.
SAMUIL: Numele cui?
GEANĂ *(autoritar, întrerupe scena)*: Ce tot bălmăjești acolo?
SAMUIL: Nu întrerupe —
ascultă până la capăt.
(Reia replica cu aceeași intonație.)
Numele cui?

[p. 323]

GEANĂ: Nu ți-e rușine!
Cum poți să pui în gurile oamenilor
ăstora asemenea... tâmpenii?!
SAMUIL: Dar așa a fost!
Stai puțin — ascultă cum a fost.
GEANĂ: Cine te crede? Cine o să
confirme în afară de tine?
SAMUIL: Aveau tot motivul să se poarte așa!
GEANĂ: Hai să fim serioși!
SAMUIL: Sunt foarte serios!
ȘUVĂILĂ: Măi, copil smintit, tu-ți
dai seama ce spui?
Tu-ți dai seama ce le pui în cârcă?
SAMUIL: Nimic, nu le pun nimic!
ȘUVĂILĂ: Măi omule, dânșii-s oameni
cu probleme serioase, măi,
grave, măi, importante.
Nu se ocupă dânșii
cu nu știu ce prostie de-a ta.
SAMUIL: Păi de ce nu știi
cu ce prostie am venit la ei?
GEANĂ: Asta-i bună! NU mă interesează!
(Se îndepărtează furios.)
MÂRȚU: Ba pe mine mă interesează.
Măcar pentru o bârfă...
Dă-i bătaie.

[p. 324]

SAMUIL *(lui GEANĂ)*: Și de unde știi atunci
că-i o prostie?
ȘUVĂILĂ: Știu dânșii!

Că tot le-ai împuiat urechile
cu ea!

SAMUIL: Tot la ei mă trimiți?

(ȘUVĂILĂ pleacă repede, urmat de MÂRȚU.)

CAPALB: Noi tot îți dejucăm, până la urmă,
acțiunea.

SAMUIL *(întorcându-se către CAINA și CAPALB)*: Ce acțiune?

CAPALB: Și acum, ia spune,
ce urma? Să provoci un accident,
o explozie. Unde?[130]

SAMUIL: Nu-i adevărat!

CAPALB: Răspunde!

SAMUIL: Nu-i adevărat!

CAINA: Poți să pleci. Ești liber.

SAMUIL: Nu-i adevărat!
Asta-i o calomnie!

CAINA: Du-te să nu te mai văd!

SAMUIL: Cum dracului? Ei mă cheamă —
eu cer un lucru și-l
cer răspicat,

[p. 325]

și deodată mi se dă peste bot.
Din două vorbe
mă trezesc piua-ntâi
într-o promoție de sabotori[131] —
îmi și închipui mutra mea
schimonosită de ură.
Nu se poate nici așa —
simt că înnebunesc —
nu-i adevărat!

CAPALB: Hai, întinde-o!

SAMUIL: Nu plec până nu veți recunoaște
că e o bănuială calomnioasă!

CAPALB: Părăsește locul
sau chem să te ia.

(SAMUIL amuțește; deschide gura, sufocat. MÂRȚU, ȘUVĂILĂ, CEI TREI TINERI — FIGURAȚIE OBLIGATORIE — apar în fugă și grăbiți se așează și-și desfac pachetele cu hrană — sanviciuri, borcane cu mâncare, conserve. Ultimul, și calm, intră și GEANĂ.)

130 sursa: Acuzația de „sabotaj” (accident, explozie provocată) — din arsenalul proceselor politice ale anilor ’50; „promoție de sabotori” (p. 279).

131 sabotori — Acuzați de distrugerea intenționată a producției — capăt de acuzare tipic al proceselor politice din anii ’50; Samuil se vede „piua-ntâi / într-o promoție de sabotori” (p. 279). (vezi pagina 390)

SAMUIL *(buimăcit, se retrage d-a-ndăratelea, bâiguie)*: Sta-sta-stați!
Staaați! Cum să mă arestați?
Cine vă lasă?
(Privește în jur năuc.)
Are cine —
clasa muncitoare e în pauza de masă[132].
(Merge buimac, la întâmplare, cu privirea rătăcită.)
UNUL (bate cu furculița în sufertaș[133]): Alo, domnu,
Nu pe-acolo!
ALTUL: Ce-i cu el, neică[134]?
Merge-n somn?
(Bate în sufertaș.)

[p. 326]

AL TREILEA: Nu-l trezi,
că-i sperii visul!
ALTUL: Fii atent că-ți pică în supă!
UNUL: Ce-i, tataie, te-au desperecheat
de o ureche?
(Deodată, SAMUIL exclamă țipat și-și dă cu palma peste frunte. Ceilalți izbucnesc în râs.)
UNUL: Dă mai tare, bărbate!
(SAMUIL se execută.)
ALTUL: Așa. Dă mai tare.
(SAMUIL își pocnește iar fruntea.)
ALTUL: N-ajunge! N-ajunge!
Mai dă.
(SAMUIL se execută iar. Când ceilalți hohotesc de râs, prinde mâna primului aflat în preajmă.)
SAMUIL: Mulțumesc, tovarășe.
SALUTATUL: Hai, salut!
CAPALB: Mai dă-ți încă una,
să nu zici că n-ai fost
și bătut...
SAMUIL *(se oprește în fața fiecăruia, se pălmuiește peste frunte și strânge mâna pe rând, tuturora, zicând)*: Mulțumesc, tovarășe.

[p. 327]

UNUL: Hai, Samuile, nu mai plânge!
MÂRȚU: Ce naiba! Fii

---

132 sursa: Ironie: „clasa muncitoare”, în numele căreia se guverna, nu vede și nu aude nimic — e „în pauza de masă”.
133 sufertaș — Vas cu mai multe compartimente suprapuse, cu mâner, în care muncitorii își duceau mâncarea la lucru (p. 280). (vezi pagina 393)
134 neică — Adresare populară către un bărbat mai în vârstă (p. 279–280). (vezi pagina 384)

până la capăt revoluționar
sadea (râsetele celorlalți) —
l-a văzut careva pe un revoluționar plângând?
(Vocile celorlalți râzând: Nu-u-u-u-u!)
ALTUL: Ce ți-a venit
de-ai țipat la tovarășii? Ai?
AL TREILEA: Ce le-ai mai făcut, Samuile?
(SAMUIL iese.)
CAPALB: Se mai dă și în spectacol!
Ce vrea să demonstreze individul
cu tot circul ăsta?
ȘUVĂILĂ: Am făcut și semne disperate —
nu știu dacă m-ați văzut.
MÂRȚU: Păi ce, are dânsul
ochi și pentru noi!?
UNUL: Ce să vadă la tine, băi?
MÂRȚU: Adică nu avea ce? Tocmai asta —
că fiecare din noi
stătea liniștit.
ALTUL: Mai lasă gargara[135]...
AL TREILEA: Mai bine zi —
de ce țipa ăla acolo?
MÂRȚU *(uitându-se la CAPALB, la GEANĂ și apoi la ȘUVĂILĂ)*:

[p. 328]

Treaba lui! Nu zic bine?
Îl privește!
UNUL: Hai, dă-i drumul, că suntem
între noi.
ALTUL: Mai tragem și noi cu ochiul.
AL TREILEA: Cu urechea, cu urechea!
CAPALB: Ia vezi-ți tu de treabă acolo... mai bine
să se străduie fiecare să fie
exemplu personal...
ALTUL: Mulțumesc, asemenea.
CAPALB: ...în muncă și în viață
și totul o să fie bine.
UNUL: Auzi, șefu, trebuie să și aplaudăm?
(Apare CAINA — și se așează printre ceilalți, punându-și în față o cutie goală de conservă. La apariția lui, ceilalți se foiesc stingheriți.)
CAINA: Nu vă întrerupeți.

135 gargara — „A face gargară” — a vorbi mult și fără rost (p. 280–281). (vezi pagina 376)

Sunt și eu acolo
din când în când —
ca să zic așa — o voce din mulțime.
Continuați.

GEANĂ *(care s-a apropiat ca un aflat întâmplător pe acolo)*: Și ce tot vrea Samuil ăsta—
ce tot face pe nebunul?

UNUL: Cică nu și-a luat leafa
de mult. O refuză.

ALTUL: Da' de ce — de ce?

[p. 329]

ȘUVĂILĂ: A, păi ce, nu știți că l-au
descoperit cu o potlogărie[136] *—*
mi se pare cu ceva scule
lipsă, dar ar putea fi vorba
și de niște bani
sau fals în acte
și din omenie
l-au pus să plătească pe tăcute —

(CAINA și CAPALB aprobă însuflețiți din cap.)

și-acum face pe nebunul.
Face pe nemulțumitul, pe victima.
Ție ți se face milă, zici că, deh!
și-l ajuți —
și deodată te trezești complice...
E periculos tipul...

CAPALB: Sigur că da, așa-i, așa-i...
E, și mai sunt și altele.

UNUL: Fugi că pute.
Dacă-i așa — de mult
era la pârnaie[137]*. Nici dracu*
nu-l mai acoperea — ce-mi spui mie...

CAINA: Păi dacă nu-și ia leafa

136 potlogărie — Înșelătorie, faptă necinstită măruntă (p. 282). (vezi pagina 387)
137 pârnaie — Argou: închisoare (p. 282–283). (vezi pagina 386)

poate că n-o merită —
eu așa zic.
După mine n-are decât și s-o ia
când mi-oi vedea ceafa.
Cum adică e nemulțumit?
Ce-i lipsește?
Eu când am venit aici
și m-am dus prima oară la casierie
am zis ăluia — ce-s cu atâtea parale?
Sunt ai tăi — zice. Măi să fie —
nu mă-ncercați, nu e bine,
nu iau mai mult decât
mi se cuvine.

[p. 330]

Așa că dacă nu e fericit,
ia să nu-i mai zică nimeni
nici bună ziua
până-i vine mintea la cap!

CAPALB: Da-da! Este excelentă propunerea!
Să simtă și ăsta că nu-i merge cu noi.
Foarte bună propunerea!
Ia s-o aplicăm noi
în mod organizat[138]*.*

(Iese grăbit)

AL TREILEA: Din partea mea
nici așa n-aveam texte comune
cu el. Așa că...

MÂRȚU: Ia stai așa! Matale —
ăla speriat de bani...
Vii acilea cu scheme d-astea —
adică pe cine vrei să convingi?
Că de la bunicu-ncoace
la mine-n casă asta se face
de-o viață — fabrică.
Pricepeți mata. (Tăcere.)

(Ceilalți sâsâie arătând speriați, când nu sunt văzuți, spre CAINA.)

UNUL: Hai, băi, ce-ai cu omul?

MÂRȚU: Lasă-mă dracu',

138 sursa: „În mod organizat” — pecetea oricărei acțiuni oficiale: boicotul lui Samuil („să nu-i mai zică nimeni nici bună ziua”) devine măsură organizată.

să nu-mi sară mie din opincă[139][140]
direct în lozincă. Asta e.

AL TREILEA: Lasă că și ăla,
om în toată firea, și stă
pe spinarea amărâtei ăleia

[p. 331]

ca o ploșniță[141]*.*
Dă-o dracului, nici așa!

UNUL: Și cum, aia-l ține pe banii ei?

AL TREILEA: Păi pe ce?

UNUL: Și d-aia face pe nebunul?

ALTUL: Dă-l în zeama lui —
are destule puse-n cap.

AL TREILEA: Asta-i treaba lui, nu a noastră!
Toată ziua-bună ziua zice că-i chemat —
zice — vin repede și nu-l mai vede nimeni.
Și eu trag ca prostul în locul lui.
Nici așa, că mă supăr.

CAINA: Tocmai d-aia zic și eu —

(se ridică; toți ceilalți îl urmează cu încetinitorul)
munca înainte de toate[142]*.*
(Râde.) Nu zic bine?

(Ceilalți ies tăcuți, mânați de CAINA. Rămân doar MÂRȚU, GEANĂ și ȘUVĂILĂ.)

MÂRȚU: Băieți, eu mă car!
Mi s-a făcut lehamite.
Ura.

GEANĂ: De ce?

MÂRȚU: Păi de ce să mă mai amestec?
N-o să-mi ridice nimeni statuie[143]*!*
Mi-ajunge.

ȘUVĂILĂ: N-ai conștiință, atunci!

[p. 332]

MÂRȚU: Nea Șuvăilă, eu te-am

---

139 sursa: „A sări din opincă” (în opincă) — a parveni, a uita de unde ai plecat; Mârțu: „să nu-mi sară mie din opincă / direct în lozincă”.

140 din opincă — „A sări din opincă (în opincă)” — a parveni, a uita de unde ai plecat (p. 284). (vezi pagina 375)

141 ploșniță — Insectă parazită; figurat, om care trăiește pe spinarea altuia (p. 284). (vezi pagina 387)

142 sursa: Lozincă a epocii („Munca — înainte de toate”), rostită de Caina, care tocmai și-a lăsat colegii să-l ironizeze pe Samuil în pauza de masă.

143 sursa: Expresie: nu voi fi răsplătit pentru sacrificiu.

respectat până acum!
Dar văd că ești porc!
GEANĂ: Sst-st-st! Fără insulte!
MÂRȚU: Da' ce-am zis! Și ce —
nu e?
ȘUVĂILĂ: Lasă fleacurile.
MÂRȚU: Tocmai asta făceam. Ura.
(Dă să plece.)
(GEANĂ îi face semne lui ȘUVĂILĂ să nu-i dea voie lui MÂRȚU să plece, să-l țină de vorbă.)
ȘUVĂILĂ: Nu-i chiar așa. Știu eu
la ce se referă. Dar nu era
cazul ca să-i fac propagandă eu
lui Samuil.
MÂRȚU: Și atunci te-ai apucat
să mănânci rahat!
ȘUVĂILĂ: De ce? Ai văzut că nimeni
n-a crezut?
MÂRȚU: Și d-aia ai spus despre Samuil
că a furat?
ȘUVĂILĂ: Poate să fie și neglijență —
nu neapărat furt.
MÂRȚU: Și cum, domne,
asta a fost? Spune —
asta a fost?

[p. 333]

ȘUVĂILĂ: Dar putea să fie! Nu?
MÂRȚU: Prea-i cusută cu ață albă[144].
ȘUVĂILĂ: Tu crezi tot ce spune Mușa?
MÂRȚU: Și dacă să zicem
că s-a întâmplat chiar așa —
cine să recunoască?
Pe motiv că: bine, tovule,
da' ăștia ne reprezintă pe noi?
ȘUVĂILĂ: Bineînțeles că nu —
ci tocmai rezolvarea problemelor.
MÂRȚU: Atunci dacă toate se vor rezolva

144 cusută cu ață albă — „A fi cusut cu ață albă” — evident fals, ușor de descoperit (p. 285). (vezi pagina 374)

ca de la sine —
adică în bine —,
spune-ne matale în două vorbe
ce și cum, și gata.
Ce să pierdem vremea
și noi.
(Arată publicul)
Și ei —
cu basme.

ȘUVĂILĂ: Nu înțeleg — adică
e o aiureală convingerea mea
că se va rezolva problema?

MÂRȚU: Am zis eu asta?
Păi ce, nu se termină
basmele cu veselie?
Până la basmul de
pe pagina cealaltă
tot cadru festiv[145] *—*
până atunci — pauză!
URA (Iese.)

[p. 334]

(Apare SAMUIL. Discret se arată și CAPALB.)

SAMUIL *(obosit și ironic)*: Și zi așa, Șuvăilă dragă —
ce-mi spuneați mai acum un act?
Că relațiile evoluează —
că ce contează ce s-a-ntâmplat
ieri, dacă azi nu se mai repetă?!
Cum vorbești tu despre mine?
Ia zi, când îți stă ție
spinarea dreaptă?
Mi se pare că numai
când șeful ierarhic e foarte departe —
în sus —
și nu-ți stă în ceafă, în spate
și te pândește.
Sau nu pândește — așteaptă
la cotitură.

(GEANĂ s-a depărtat ca din întâmplare de SAMUIL.)

ȘUVĂILĂ *(grăbit să-l urmeze pe GEANĂ și fără să se uite la SAMUIL)*: Nu eu spuneam.

145 sursa: „Cadrul festiv” — formula de presă pentru ședințele solemne și manifestările omagiale; Mârțu: până la următorul „basm”, „tot cadru festiv”.

Și acum ieșim în pauză.

(SAMUIL se ia după ei.)

CAPALB *(către ȘUVĂILĂ și GEANĂ)*: Mai bine veniți pe aici
Lăsați-i lui ieșirea aia.

(GEANĂ și ȘUVĂILĂ se execută repede și-l urmează pe CAPALB. SAMUIL rămâne să iasă singur din scenă.)

[p. 335]

ACTUL III

Scena în care lui Samuil[146] i se întâmplă exact ce ar fi vrut: să plângă înainte de a fi bătut

SAMUIL traversează publicul. ȘUVĂILĂ îl urmează îndeaproape. SAMUIL se oprește brusc. Se oprește pripit și ȘUVĂILĂ. SAMUIL se îndreaptă spre ȘUVĂILĂ.

SAMUIL: Acum de ce mă mai urmărești?

ȘUVĂILĂ: Ți se pare...

SAMUIL: Iar ești un laș?
Nu-ți vine greu deloc?

ȘUVĂILĂ *(se adresează mirat privind pe lângă SAMUIL)*: Îl urmărim noi...?
De ce îl urmărim pe Samuil?

(Din spatele lui SAMUIL apare și GEANĂ. Vorbește cu glas scăzut.)

GEANĂ: Ca să vedem ce e în mintea lui
și să intervenim — dacă e cazul.

SAMUIL: Ha-ha! Credeți că am
de gând să mă sinucid?

MÂRȚU *(apare și se apropie repede)*: Asta-i treaba ta.
Nu ne băgăm în treburile[147]
interne ale altora.

[p. 336]

SAMUIL: Nu omor, nu fur, nu spun[148]
minciuni.

MÂRȚU: Dacă ai și tăcea...

SAMUIL: Sunt cinstit până la capăt,

146 vers. **Paul Cornel Chitic** — titlul scenei din actul al III-lea, întoarce zicala „a plânge înainte de a fi bătut” (a se văita fără motiv).

147 sursa: Formula diplomatică a „neamestecului în treburile interne ale altor state”, principiu proclamat al politicii externe a lui Ceaușescu, aplicată aici în glumă unei sinucideri.

148 sursa: Ecou al poruncilor Decalogului: „Să nu ucizi! […] Să nu furi! Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău!” (Ieșirea 20, 13, 15–16). [Ieșirea (Biblia sinodală), ro.]

până la explozie —
sau mă urmăriți ca să învățați
trăgând cu ochiul.
Ei, da, meseria se învață[149]
pe furate.

GEANĂ *(vorbește fără să se adreseze vreodată lui Mușa)*: Samuile, spune drept,
n-ai obosit?

SAMUIL: Revoluția nu obosește.

MÂRȚU: Da' mai culcă-te și tu —
mai lasă-ne-n pace
cu chestiile astea.

ȘUVĂILĂ *(același joc cu al lui GEANĂ)*: Zău, ne plictisești pe toți,
și publicul ce-o să zică despre tine —
că ești un apucat.

SAMUIL: Ei, și? Oricum, tot eu
reprezint revoluția și-n clipa de față!

GEANĂ: Ei, pe dracu! Eu reprezint
nivelul de trai — eu
reprezint și revoluția. Eu.
Sau el. Sau altul. E clar?

SAMUIL *(bănuitor)*: Și eu ce dracului reprezint?
Un nebun care nu vede
decât negrul de sub unghie?
De ce nu răspunzi?

[p. 337]

MÂRȚU: Zi-i, domne, nu-l lăsa
să moară prost!

GEANĂ *(lui SAMUIL, fără să i se adreseze direct)*: Nu coborî vocea —
tu zi-i înainte, că-ți răspundem noi...

(SAMUIL tace nedumerit. Se uită la cei doi care permanent evită să i se adreseze direct. MÂRȚU nici el nu înțelege ce se petrece.)

GEANĂ: Dacă vei continua așa...

SAMUIL: Da.

GEANĂ: ...să știi că n-ai nici o șansă.

SAMUIL: Nici să mă împuște,
nici să mă ardă pe rug[150] *— știu.*

ȘUVĂILĂ: Exact. S-au dus vremurile alea.

SAMUIL: De-asta vă și țineți ca râia de mine!

---

149 meseria se învață — Proverbul „Meseria se fură” — se învață privind la alții (p. 288). (vezi pagina 383)

150 sursa: Moartea pe rug — pedeapsa ereticilor (Inchiziția); Samuil știe că „s-au dus vremurile alea”: nu va fi martir, ci doar marginalizat.

ȘUVĂILĂ: Ascultă — să nu crezi că ești mai cu moț.

Și mie mi-a venit de nu știu câte ori
să fac ceva — așa —
ceva vijelios, așa că...

SAMUIL: Și? iar ai fost laș?

Eheh! Tăcerile noastre, frica noastră...

GEANĂ: De cine ți-e frică?

SAMUIL: ...de a nu spune ceva neconvenabil...

GEANĂ: Cui să nu-i convină?

SAMUIL: Unor capete pătrate[151].

Ne e frică de privațiunea de libertate[152].

[p. 338]

ȘUVĂILĂ: Cine te amenință, drăguțule?

SAMUIL: Altminteri

am face orice să schimbăm
pe dinăuntru
omul — un efort chiar de un secol.

(Își încordează brațele patetic.)

MÂRȚU: Ia fă matale efortul.

(Mâinile lui SAMUIL cad pe lângă trup.)

N-a trecut un secol.
Mai fă... Mai fă!

SAMUIL: Râdeți de mine — nu numai de mine —

de orice — și vă trec apele!
Râsul trece — voi rămâneți
la fel.
Parcă ce? Nu-i mai bine așa —
ca fiecare — și nici atuncea deodată —
să vă închideți în baie
și să vă dați drumul la atâtea nemulțumiri,
mârâieli și proteste fără sens?

(Se aude golindu-se sonor un rezervor de WC.)

151 capete pătrate — „Cap pătrat” — om rigid, mărginit, care nu înțelege decât ce i s-a spus (p. 289). (vezi pagina 371)

152 privațiunea de libertate — Termen juridic: lipsirea de libertate, închisoarea (p. 289). (vezi pagina 388)

E adevărat. Nu se aude decât
un șir de rușinoase pârâiașe târșâite
prin conducte de la ultimul etaj
la parter
și scâncetul ăsta protestatar
răzbate de la bloc la bloc și
de la cartier la cartier.

(MÂRȚU fluieră îngrijorat)

ȘUVĂILĂ: Mai du-te dracului, Samuil Mușa!

[p. 339]

Am crezut că ești un om cinstit,
și nu o lichea[153]: un înveninat
care îmbăloșează realitatea socialistă[154]
ca un transfug[155] încă neplecat.

SAMUIL: Nu vreau să plec nicăieri.

GEANĂ: Avem transfugii noștri de uz intern.

ȘUVĂILĂ: Du-te la dracu!

La început mi-erai antipatic,
chiar te invidiam.
Știi ce simt acum pentru tine?
Milă, măi, atât. Milă.
Mi-am dat seama că ești
tipul acela oribil de
parvenit[156] păgubos.
Măcar de-ai vorbi în pilde.
Dar nici tu nu știi ce vrei.

SAMUIL: Cum nu știu ce vreau?

(Îi tremură vocea de plâns.)

Cine a spus NU? În ședință[157]
după ce nu știu care a zis
că propunerea e justă și că
i se pare bun — foarte bun Capalb,
eu am fost cel care am zis —
NU.

GEANĂ: Și?

---

153 lichea — Om de nimic, ticălos (p. 290–291). (vezi pagina 381)

154 realitatea socialistă — Formula oficială pentru viața din socialism, pe care critica avea voie s-o „îmbunătățească”, nu s-o pună la îndoială; Samuil e acuzat că „îmbăloșează realitatea socialistă” (p. 290). (vezi pagina 389)

155 transfug — Cel care fuge peste graniță, dezertor din tabăra socialistă; „un transfug încă neplecat”, „transfugii noștri de uz intern” (p. 290) — cei care „fug” fără să plece din țară. (vezi pagina 393)

156 parvenit — Om ajuns la o situație nemeritată, care își uită originile (p. 290). (vezi pagina 386)

157 sursa: Votul în ședință se dădea prin ridicarea mâinii și propunerile treceau, de regulă, „în unanimitate”; a vota „contra” era un gest de mare curaj. Samuil a spus „NU” când propunerea privitoare la Capalb („foarte bun Capalb”) a fost supusă votului.

SAMUIL: Cum adică — și?
Am spus NU. Auzi? Am spus
NU!
GEANĂ: Și?
(SAMUIL cască ochii stupefiat.)

[p. 340]

MÂRȚU: Asta-i motivul ăla
nemaipomenit?
De asta ai făcut tu atâta balamuc?
SAMUIL: Când — când toți dădeați automat
din cap că DA,
eu știam ce vreau
când am spus NU.
MÂRȚU: Cum, domne, pentru atâta?
SAMUIL: Și când eu știam ce spun,
voi nu știați —
și nici nu conta —
că unul dintre voi știe ce vrea
și ce spune prin NU —
când voi oricum ziceați
că DA.
MÂRȚU: Păi dacă nu-ți convenea Capalb
puteai să lipsești de acolo, și gata.
Dacă lipseai însemna tot NU.
Păi nu?
Vorba aia, aveai de unde alege —
nu voiai să lipsești —
puteai să nu ridici mâna.
Tot aia era și nici
nu se observa.
ȘUVĂILĂ: Ba nu! Foarte bine.
Dacă ai spus NU — te privește.
De ce nu te-ai oprit însă
la atât.
(SAMUIL tace. Are ochii plini de lacrimi.)
MÂRȚU: Amuțiși?

Cum zicea, mă!
noi, că nu, când tu —

[p. 341]

că da.
Sau noi că tu
că da când nu?
(Râde.)

SAMUIL: Eu — mut — și voi? Nevăzători.

ȘUVĂILĂ *(râzând)*: Până la urmă ne înțelegem noi...

SAMUIL: Prin consecințe? Numai așa — de ce?

MÂRȚU: Iar plânge?

GEANĂ: Habar n-am ce zice.

ȘUVĂILĂ: Răspunzi sau nu
la întrebare: De ce nu te-ai...

SAMUIL: Ce simțiți între degete aveți și-n minte.

MÂRȚU: Domne, ce-i în mână nu-i minciună[158] —
vorba aia!

SAMUIL: Și ce-i în mână? Ce?
Tot prin pipăit ajungeți și la cuvinte
și totul e mulțumitor până...
până dați cu mâna de NU.
Atunci intrați cu toții în alertă,
dar ferindu-vă să vă priviți în ochi,
fiindcă simțiți fiecare că ar urma
să pierdeți ceva — ceva
ce nu se spune cu glas tare.
Un ceva despre care, fără jenă,
crezi că e în avantajul tău.
Dar care dracului
o fi interesul comun al nostru,
al ăstora de aici?!
Al nostru și oricând,
nu doar acum și pentru fiecare-n parte!

[p. 342]

GEANĂ *(privind ceasul)*: Lasă astea. Pentru mine

158 sursa: Proverb: „Ce-i în mână nu-i minciună” — doar ce ai sigur contează.

nu tot ce zboară[159]
are și viață neapărat.
Și tu ești un cap pătrat
și orice cap pătrat până la urmă
e înlăturat.
Eu personal îl las să greșească.
Cine vede greșeala
știe imediat să pășească cu dreptul.

SAMUIL: Deci pândești!?

GEANĂ: Altminteri le sar în ochi prea
devreme și vor face orice
să se descotorosească de unul
ca tine, care face pe deșteptul.

MÂRȚU: Vezi, mă?
Nu fac eu bine că aștept?

SAMUIL: El pândește, tu aștepți, altul
se menține.

MÂRȚU: Ia uite la el!? Ia să te văd!
Nu te văd bine, tataie!

(Apar CAINA și CAPALB. CAINA rămâne retras și urmărește scena.)

CAPALB *(către GEANĂ)*: De când stă de vorbă Mârțu cu el?

GEANĂ: N-am urmărit cât ați întârziat.

SAMUIL: Și ce dacă a vorbit cu mine?
Sau — adică m-ați trecut la izolare[160]*?*

MÂRȚU: Dar mie nu mi-a spus nimeni nimic!!
De când?

CAPALB: Nu acum se întreabă.

[p. 343]

SAMUIL: De asta nu vă uitați la mine?

MÂRȚU *(către GEANĂ)*: Am să-ți dau una peste
mutră, să mă ții minte!
Tot timpul i-ai vorbit peste umăr!

SAMUIL *(sare indignat)*: Adică el dă un ordin stupid
și voi — voi vă…

(E întrerupt. Nimeni nu-l bagă în seamă.)

MÂRȚU: Ce-am vorbit cu el, mă?
Ce i-am spus? Că-i periculos. Atât!
Este? Recunoaște!

SAMUIL: N-ați vrut să-i călcați ordinul —

---

159 sursa: Deformare a proverbului „Nu tot ce zboară se mănâncă”.

160 izolare — „A trece la izolare” — a izola pe cineva în colectiv: nimeni nu-i mai vorbește, nimeni nu-l mai salută (p. 292–293). (vezi pagina 379)

și acum vă călcați în picioare?

MÂRȚU *(către ȘUVĂILĂ și GEANĂ)*: Voi trăncăniți tot timpul cu ăsta
și eu să intru la apă[161]*?*

(Către SAMUIL.)

Și mai du-te-n...
vârtindu-te, că uite ce iese
din cauza ta!

SAMUIL: Uite la ce e bun Capalb!
Să vă desființeze.
Știi la ce ești bun? Să stârnești
nevoia de protest —
ba nu de protest.
Cine simte și vede
cât de bine falsifici
în vorbe realitatea
acela nu mai poate crede
nimic din ce spui —
și nici nu se mai împotrivește —
dar simte nevoia de grevă
și o face.

[p. 344]

(CAINA îmbracă rapid peste hainele de stradă un pantalon și o bluză de pijama. CAPALB a înțepenit. Gâfâie.)

SAMUIL: E adevărat — neorganizat și nici
conștient.
Și nici cu un scop anume,
ci simplu de tot —
rămâne indiferent.

(GEANĂ pornește drept spre SAMUIL. ȘUVĂILĂ se retrage speriat.)

MÂRȚU *(îl împinge violent pe GEANĂ)*: Lasă-l să spună până la capăt,
să spună tot!

CAPALB *(tremurând de ură)*: Renegatule[162]![163]

SAMUIL: El știe că lucrurile merg prost

161 sursa: „A intra la apă” — a da de bucluc.

162 sursa: „Renegat” — cel care se leapădă de credința (de partidul) lui; insultă politică de tip stalinist.

163 Renegatule — „Renegat” — cel care se leapădă de credința (de partidul) lui; insultă politică de tip stalinist (p. 294). (vezi pagina 389)

și tace.
Ce să-i faci?
El muncește și face pe prostul,
lui n-ai ce-i face,
fiindcă asta și vrei.
Orice-ar fi — el să tacă.
Și tace!

CAPALB: Târâtură[164]!

CAINA: Ia lăsați-mă o clipă
să fac și eu parte din
brigada asta, așa ca voluntar.

MÂRȚU *(trăgând cu ochiul)*: Las' că ne prinde bine.

CAINA: Bună ziua, vecine.

SAMUIL: Nu mai tac, nu mai trebuie —
nu mai vreau.

[p. 345]

CAINA: Te-am rugat, vecine,
să mai strângi garnitura la robinet[165]:
îmi fluieră în cap toată noaptea.

SAMUIL *(către CAINA)*: Da-da, vecine.
De ce să adun în mine înjurături
și mârâieli?

CAINA: S-a auzit, vecine? *(Se apropie înfuriat de SAMUIL.)*

SAMUIL: Vorbele să nu mai depindă
de interpretări. Asta-i șansa generală!

CAPALB: Lăsați, că sunt eu aici
Nu vă obosiți!
(Se repede la SAMUIL.)
Pune-ți măi, garnitură.
(Îl lovește.)
Strânge-ți, mă, garnitura.
(CAINA încearcă să-l împiedice.)

CAPALB *(icnind și lovind)*: Gar-ni-tu-ra
Să-
nu-
se-
mai-
a-u-dă!
(CAINA îl îndepărtează cu greutate pe CAPALB.)

SAMUIL: Îl vedeți?

---

164 Târâtură — Om de nimic, ticălos (p. 295). (vezi pagina 393)

165 sursa: Garnitura de cauciuc a robinetului, care face țeava să „fluiere”; Caina, în pijama, joacă vecinul de bloc — locatarii se aud prin pereți și prin țevi, motiv al piesei.

Îl vedeți că dă?

(Se aude iar golindu-se sonor un rezervor.)

[p. 346]

CAPALB *(repezindu-se spre SAMUIL)*: Asta-i sursa ta de informare.

(CAINA îl împiedică energic.)

CAPALB: Rahatu-i sursa-n care
ai tu încredere! Asta-i
de tine!

SAMUIL *(ferindu-se de CAPALB)*: Te-au văzut toți, toți
din jur. Te-au văzut, să știi!

CAINA: Ce să văd? Cine să vadă?

CAPALB: Știi cine-s eu, mă?
Sunt un grup de locatari indignați.[166]

CAINA *(speriat de furia eruptivă a lui CAPALB)*: Las' că mai dăm noi ochii
și cu alții ca tine!

MÂRȚU: Gata. Ne-am răcorit!
Am repetat în gând
toate vorbele lui.
iar pumnii numai el i-a primit.

(GEANĂ, MÂRȚU și ȘUVĂILĂ revin încet către ceilalți.)

CAINA *(dezbrăcându-și pijamaua)*: N-am mai putut răbda —
i-am zis și eu câteva.
Așa, ca de la vecin la vecin.
Să mă țină minte.
Trebuia. Mi-ajunge și mie.
Continuați. Nu vă mai întrerup. (Pleacă)

(Toți sunt amorțiți, ca după un mare efort, și rămân în așteptare jenantă. SAMUIL îi privește inert, tamponându-și

[p. 347]

nările cu podul palmei. CAPALB i-a notat pe fiecare din priviri și pleacă repede pe urmele lui CAINA. Ceilalți, în afară de SAMUIL, trag cu ochiul insistent înspre ieșirile spațiului de joc.

Apar cei TREI TINERI — FIGURAȚIA OBLIGATORIE, care afișează, dezvelesc sau recită textul.)

166 sursa: „Grupul de locatari indignați” — formula scrisorilor „de la oamenii muncii” și a „opiniei publice” fabricate, prin care se justificau represaliile.

CONFLICTUL A RĂMAS ÎN URMĂ[167]
FAȚĂ DE VIAȚĂ —
DIN ACEASTĂ CAUZĂ LA CEREREA HOTĂRÂTĂ A CELOR DE FAȚĂ
VOM JUCA ȘI ÎN PAUZĂ.

SAMUIL *(citește și dă rar și grav din cap. Oftează lung și deprimat)*: O-O-o-o-o-of!

(Îi privește pe rând, pe fiecare cum citește și încearcă mai apoi să imprime trupului o poziție neutră. Oftează iar, văicărit.)

Of-oooff-of-of...

MÂRȚU *(enervat)*: Dacă mai oftează o dată
îl pocnesc și eu!

(Tăcere încordată.)

CAPALB *(apare; cu ton sprințar)*: Ai tăcut? N-am știut — foarte
bine, foarte bine.

SAMUIL: Nu. Dar mă doare.

GEANĂ: Când te doare ceva tai
și azvârli. Scapi și tu
și scăpăm cu toții.

SAMUIL: Mă doare capul.

CAPALB: Să știi că socialismul

[p. 348]

se construiește la o adică[168]
și cu victime.

SAMUIL: Ia-l. Dacă ai nevoie
doar de sunete
scoase din gât — ia-l!

MÂRȚU: Iar o iei de la capăt?
Pleacă, domne.
Mi-ajunge și mie, gata!

ȘUVĂILĂ: Cred că ar trebui să înțelegem...

SAMUIL *(arată spre CAPALB)*: El nu înțelege nimic!
Nici când vrea.

MÂRȚU: Du-te, domnule, pleacă
odată!

ȘUVĂILĂ: Și totuși, măi tovarăși,

---

167 vers. **Paul Cornel Chitic** — textul afișat de figurație (pancartă), parodie a teoriei oficiale a „conflictului depășit” în literatura realist-socialistă: realitatea fiind armonioasă, conflictul „a rămas în urmă față de viață”.

168 sursa: „Construirea socialismului” — formula oficială; „și cu victime” — justificarea sacrificiilor.

dacă e să fim de bună-credință,
să recunoaștem că nu poți avea
atitudine critică fără să exagerezi
cât de cât.

SAMUIL: Spui că exagerez? Ce exagerez?

MÂRȚU: Taci, măi, odată!

CAPALB: Ce critică ăsta? Cine
e el să critice?

MÂRȚU: Păi dacă e așa — ce e el
să tacă? Păi nu?

SAMUIL: Și chiar dacă exagerez —
asta nu e o greșeală!

CAPALB: Tu nu ai ochi să vezi?

SAMUIL: Ce?

[p. 349]

CAPALB: Partea bună a realității.
Ce? N-ai ce vedea?
Să vezi ce ai de văzut!
Să vezi ce se vede!
Asta să vezi!

SAMUIL: Fiindcă numai ce nu se vede
se resimte!
Și încă al naibii de bine!

MÂRȚU *(luându-l pe sus)*: Hai, du-te odată!

(Samuil pleacă.)

(ȘUVĂILĂ îi vâră lui CAPALB degetele în ochi.)

CAPALB: Ce-i asta?

ȘUVĂILĂ: Degetul meu. Te supără?

CAPALB: Ține-ți-le acasă.

ȘUVĂILĂ: Tocmai de aia te supără.

(Către spectatori.)
Să facă și ei ca mine.
Faceți și veți constata —
oricât ar fi degetele de mici,
băgate în ochi —,
ele se văd mai mari
față de restul aflat la vedere.
Se văd mai mari? Da.
Chiar dacă-s mici!
Tocmai de aia te supără
și-ți vine să le critici.
Asta-i tot! Așa e?

MÂRȚU: Mie acum mi se pare că

te ascunzi după deget[169].

[p. 350]

(CAPALB întinde un deget spre MÂRȚU, pregătindu-se să-i răspundă drastic.)

GEANĂ: Dumneata acum îl arăți
cu degetul și el se face
mic-mic să nu se vadă.
Tov Capalb, alta e însă problema.
(Cu glas tremurat.)
Am discutat și cu colegii,
așa, din priviri.
Referitor la cele întâmplate.
O afirm cu toată responsabilitatea.
(Cu voce spartă.)
Nu e just
ca numai unul dintre noi
să acționeze cum vrea, când vrea
și peste capul tuturora.
Ce s-ar întâmpla dacă fiecare
ar face de capul lui
cum îl taie capul?!
Mai ales când știe
că nu lui i se taie capul
dacă nu e eficient.
O spun cu toată fermitatea.
Sper să nu fiu greșit înțeles,
însă mi se pare just ca și alții
să-și poată schimba rolul.
(Ceilalți tac nemișcați.)

CAPALB: Foarte bine — foarte bine.
Fă rocada[170] *cu el*[171].
Ești Mârțu — Este Geană,
N-am nimic împotrivă.

[p. 351]

MÂRȚU: Ia-l, domne, eu ți-l dau,
că tot am luat
ce-a rămas pe jos.

GEANĂ: E vorba de cu totul altceva.

169 sursa: „A se ascunde după deget” — a-și ascunde neputința sau vina prin pretexte străvezii.

170 sursa: „Rocada” — mutare de șah prin care regele și turnul își schimbă locurile; figurat, schimbare de roluri între doi oameni.

171 rocada — Mutare de șah în care regele și turnul își schimbă locurile; figurat, schimbare de roluri între doi oameni (p. 299). (vezi pagina 390)

Ce rol am eu — sau el
sau altul — în rezolvarea problemei.
Cam asta e problema...

MÂRȚU: Hopa! Hopa!
Da' ce urmează așa de important?

GEANĂ: Nimic. Mergem doar
acasă la Mușa.

CAPALB: O clipă să comunic. *(Iese repede.)*

GEANĂ: Doar n-o s-o întindem așa,
la nesfârșit, nu?

ȘUVĂILĂ: O! Ce idee. De zile mari[172],
Asta schimbă conjuncturile[173]!

GEANĂ: Trebuie să punem punct.
Noi ne măcinăm nervii
și când e de plesnit
se bagă alții în față
și mai și strică. Asta-i
bătaie de joc.
Trebuie luată o inițiativă.
Cu tot riscul.

MÂRȚU: Lasă-te, domne,
n-o să-ți ridice nimeni statuie
pe chestia că ți-ai luat beleaua
asta pe cap.

ȘUVĂILĂ: Formidabilă idee
ai avut, tov Geană.

[p. 352]

(Nestăpânită admirație mută.)

GEANĂ: Și oricum mai sunt și alții
capabili de atitudine.
Eu așa aș crede.

MÂRȚU: Ce mai avem cu Samuil?
Las' că are cine să-l pedepsească.
Suzana și-a păstrat cheile de la casă,
doar nu s-au despărțit.

ȘUVĂILĂ: N-aș dori să fiu acum
în pielea lui.

(Râde privind spre Geană.)

MÂRȚU: O să vedeți — n-o să fie scandal,

172 De zile mari — Expresie: excepțional, ca pentru sărbători (p. 300). (vezi pagina 374)
173 sursa: „Conjunctură” — situație de moment; „a schimba conjunctura” — limbaj al politicii.

cunosc eu marfa[174]!

ȘUVĂILĂ: Nu știu. Rămâne de văzut.

MÂRȚU: Pun pariu că nici
n-or să iasă vecinii
pe la uși.

ȘUVĂILĂ: Eu te sprijin, tov Geană.
Știu să sprijin până la capăt.
Ai văzut cum a plecat?
Ca din pușcă.

MÂRȚU: Frumos ai scăpat de șef.
Acum putem ieși și noi
nițel, păi nu?

(GEANĂ, după un moment de cugetare, aprobă scurt din cap.)

MÂRȚU *(către public)*: Hai, până nu se răzgândește!

[p. 353]

ACTUL IV

GEANĂ și ȘUVĂILĂ așteaptă. GEANĂ e iritat, nervos, ȘUVĂILĂ privește spre ieșirile locului de joc[175], aruncându-și ochii spre GEANĂ, față de care, pentru orice circumstanță, stă la distanță. Apare și MÂRȚU, cu mâna întinsă spre una din ieșiri, pe care intră CAPALB.

CAPALB: De acord. Ai să fii
dumneata șeful brigăzii
de-acum.
Hai repede! Aduceți obiectele
mobile, cele necesare
locuinței lui. Să citim
în ele cine este Samuil ăsta
și în afara timpului, când
caută cu lumânarea[176]
conflictele —
să mai încercăm și așa,
să deslușim ce vrea —
dacă vrea ceva…

(MÂRȚU, ȘUVĂILĂ și GEANĂ aduc repede un pat, un scaun și un cuier pe care le așează într-o laterală a scenei.)

MÂRȚU: Asta e tot.

CAPALB: Cum adică?

---

174 sursa: Expresie: îi cunosc pe oamenii de felul acesta.

175 locului de joc — Locul de joc (spațiul de joc) — porțiunea din sală în care joacă actorii, oricare ar fi forma ei (scenă, arenă, podium); în «Mârâiala», ieșirile „locului de joc” (p. 301, 321) arată că spectacolul nu se ține neapărat pe o scenă… (vezi pagina 381)

176 caută cu lumânarea — „A căuta cu lumânarea” — a căuta cu tot dinadinsul (p. 301). (vezi pagina 371)

[p. 354]

MÂRȚU: Păi da. Averea lui particulară
la atât se ridică.
CAPALB: Pfiu-fiu! Face de râs
toate afirmațiile despre
nivelul nostru de trai[177][178].
GEANĂ: Dimpotrivă. Le confirmă.
Dacă nu iei banii
din propria-ți muncă —
nu ai.
ȘUVĂILĂ: Normal! Din ce să fii trăit
câteva luni de zile
dacă nu din vânzarea
a tot ce a agonisit?!
CAPALB: Mai aduceți, măi dragă,
mai aduceți ceva. Măcar
un televizor, o vitrină cu bibelouri[179],
un covor.
MÂRȚU: Stați așa! Păi Samuil, dacă le-a
avut vreodată,
le-a vândut.
CAPALB: Lasă asta. Aduceți voi și...
MÂRȚU: Pricepeți că nu le mai are!
CAPALB: Bine-bine, nu le are,
nu le are, dar oricum,
să fie un cadru mai îmbelșugat
o dovadă grăitoare
de prosperitate materială.
Nu putem vorbi despre un om nou[180][181]
care nu are aia, nu are aia.
Care nu are de toate.

[p. 355]

ȘUVĂILĂ: Care om nou? — parcă vorbeam

---

177 sursa: „Creșterea nivelului de trai” — lozincă permanentă a planurilor cincinale, în contrast cu penuria reală a anilor ’80.

178 nivelul nostru de trai — „Creșterea continuă a nivelului de trai” — lozincă permanentă a planurilor cincinale; în fața patului, scaunului și cuierului lui Samuil, Capalb constată că averea lui „face de râs / toate afirmațiile despre / nivelul nostru de... (vezi pagina 384)

179 vitrină cu bibelouri — Simbol al confortului mic-burghez din apartamentele de bloc, alături de televizor și covor; Capalb vrea s-o aducă în casa goală a lui Samuil „ca dovadă grăitoare / de prosperitate materială” (p. 302). (vezi pagina 394)

180 sursa: **Omul nou** — idealul educațional al regimului („omul nou, constructor conștient al socialismului și comunismului”, formulat în Programul P.C.R. din 1974 și în tezele din iulie 1971): Capalb cere ca Samuil să apară „într-un cadru îmbelșugat”, ca dovadă de prosperitate.

181 om nou — „Omul nou” e una din temele constante ale ideologiei comuniste, de la revoluția rusă încoace: socialismul nu schimbă doar economia, ci produce un tip uman nou, eliberat de „rămășițele trecutului” — individualism, religie, spirit... (vezi pagina 384)

de Samuil acum!

CAPALB: Dacă se dovedește adevărat
ceea ce pretinde Samuil că este —
cum o să apară într-un cadru sărac?
Este periculoasă optica asta[182] *—*
de unde până unde un adevăr
nu apare decât din mijlocul sărăciei?

ȘUVĂILĂ: Dar Samuil e invers —
e opusul a ceea ce spuneți.

CAPALB: Aduceți mobila. Faceți
ce vă spun eu — nici așa
nu e nici o contradicție.

MÂRȚU: Bietul Samuil,
dac-ar ști cum vrei
să-l împroprietărești[183]*...*

CAPALB: Ce tot găsești motive
să nu răspunzi la-ndemnurile mele
mobilizatoare[184]*!*
Pune mâna, ce stai!

(Toți aranjează mobilierul.)

MÂRȚU *(bombănind)*: Dacă Mușa ar accepta așa ceva,
vocea lui nu te-ar mai supăra
așa tare.
Întreaga lui ființă ar vorbi
numai despre
cât îți este de recunoscătoare.

CAPALB: Așa. Acum e altceva.
Ce ziceți? La noi
și ăia care-s contra
au de toate. Asta e ideea.

[p. 356]

GEANĂ: Și aici locuiește Samuil Mușa?

CAPALB: Bate la ușă dacă nu crezi.
Dă-i drumul!

(GEANĂ bate ca într-o ușă. Dintre mobile apare COLOCATARA — care seamănă foarte bine cu A DOUA CITATĂ, doar că are altă culoare a părului etc. — îmbrăcată ca orice gospodină și cu o cârpă de praf în mână.)

---

182 sursa: „Optica” — punct de vedere; „periculoasă” — calificare tipică a ideilor neconforme.

183 împroprietărești — „A împroprietări” — a da cuiva pământ în proprietate (cuvânt legat de reformele agrare); ironic, despre obiectele aduse pentru „tabloul prosperității” lui Samuil (p. 303). (vezi pagina 378)

184 mobilizatoare — „Mobilizator” — care îndeamnă la acțiune; clișeu al discursului oficial („chemări mobilizatoare”, „îndemnuri mobilizatoare”) (p. 303); în final, vorbitorii se adresează unul altuia „mobilizator” (p. 334). (vezi pagina 383)

COLOCATARA: Bună ziua. Pe cine căutați?
CAPALB: Pe Samuil Mușa.
COLOCATARA: Glumiți!
CAPALB: Adică nu locuiește aici?
COLOCATARA: Parcă nu știți,
la fel ca și mine,
că stă alături!
Pot să vă spun despre el
că e un locatar
cumsecade, liniștit.
Nu supără pe nimeni.
GEANĂ: De unde să știu
că stă alături?
COLOCATARA *(arătând spre CAPALB)*: N-a fost dânsul aici
acum trei-patru luni în urmă,
să mă întrebe dacă
n-am văzut ceva suspect?
CAPALB: Acum glumește, domnișoara...
COLOCATARA: Glumesc, pe naiba!
Nici măcar nu v-ați lăsat

[p. 357]

mustață,
dar chiar și cu barbă
sau cu mască pe față,
tot v-aș fi recunoscut.
CAPALB: Ei, cum asta?
COLOCATARA: După cum puneți întrebările.
CAPALB: Mai bine spune-ne
cum să aflăm dacă a sosit
acasă vecinul dumitale.
COLOCATARA: Încă nu e.
E numai duduia[185] *Suzana,*
care face baie și
cred că și spală ceva.
CAPALB: De unde știi —
ai fost la ea?
COLOCATARA: Nu-i nevoie.

185 duduia — Adresare populară, respectuoasă, către o fată sau o femeie tânără (p. 304–305, 305–306). (vezi pagina 375)

De la noi se aude tot
ce se petrece deasupra,
dedesubt și dinspre pat.
Cel de sus e orb; ascultă radioul.
Cel de jos a venit obosit
și s-a culcat,
iar Suzana e în baie.

ȘUVĂILĂ: Și nouă de ce ne spui
toate astea?

COLOCATARA: Dar dânsul de ce mă întreabă?
Asta e viața, tovarășe,
și raportez totul despre ea[186]*.*

ȘUVĂILĂ: Nu e frumos să tragi cu urechea.

COLOCATARA: Dar și de la vecini se aude
când râde mama.

[p. 358]

Se gâdilă foarte tare.
Când are chef de râs,
mă trimite ori la duduia Suzana,
ori la plimbare,
și nu știu ce vi se pare ciudat.
Doar n-am spus că viața
noastră e rea —
uitați câte avem în casă —,
avem de toate.
Dacă e nevoie de referințe[187]
în scris — spuneți-mi,
că am treabă.

GEANĂ: Nu, nu. Dimpotrivă.
Mulțumesc.

(COLOCATARA dispare iute.)

MÂRȚU: Samuile, băiete,
încă n-ai trecut hopul.

ȘUVĂILĂ: Habar n-are că Suzana
e în baie și-și freacă
bine pielea cu prosopul.

GEANĂ: Și noi și Suzana,
toți o să ne atingem scopul.

MÂRȚU: Toți în afară de tine,

---

186 sursa: Colocatara care raportează tot ce aude prin pereți — informatoarea benevolă, figură a vieții de bloc în anii ’70–’80; Capalb o vizitase „să o întrebe dacă n-a văzut ceva suspect”.

187 referințe — „Referințe” (caracterizări) despre cineva, cerute vecinilor, colegilor sau organizației de partid de serviciul de cadre sau de alte autorități; Colocatara le dă bucuroasă (p. 305). (vezi pagina 389)

Samuile.

ȘUVĂILĂ: Nu poți avea ascunzișuri,
tainițe, într-o insulă pustie.
Nu ești Nabab[188]*,*
și atunci trebuie să ai
față de noi sufletul deschis.

MÂRȚU: Deschis mai mult decât e cuviincios —
de sus până jos
la prohab[189]*.*

[p. 359]

CAPALB: Nu face glume nerușinate!
Nu ne interesează ce se întâmplă
intim între ei doi.

MÂRȚU: Samuile, tataie, te mai slăbim
un pic din strânsoare.
Ia să vedem, te desparți tu
de Suzana? — cu lacrimi,
ori îi dai un șut în dos?

ȘUVĂILĂ: Cât e de încăpățânat
nu cred să se lase mai prejos.

CAPALB: În orișice caz, Suzana —
cu toate defectele ei —
are o judecată sănătoasă.
Ar fi bine dacă ar da
și ăsta de rușine...

MÂRȚU: Cine știe? Poate pune ea
șaua pe tine și ajungi
și tu om la locul tău,
care învață să dea din coate[190]
și să n-o mai duci —
ca acuma — rău.

(Apare COLOCATARA.)

COLOCATARA: Vine omul dumneavoastră.

(Dispare în fugă.)

MÂRȚU: Pst! șase! Vine Samuil!

CAPALB *(către GEANĂ)*: Să te vedem. Poftim.

ȘUVĂILĂ: Ce facem? Vorbim cu el

188 Nabab — Om foarte bogat (de la titlul guvernatorilor din India mogulă, nawab) (p. 305–306). (vezi pagina 384)
189 prohab — Șliț (la pantaloni) (p. 305–306). (vezi pagina 388)
190 din coate — „A da din coate” — a-și face loc, a parveni, împingându-i pe alții (p. 306). (vezi pagina 375)

aici — dar mai în șoaptă?

[p. 360]

MÂRȚU: Hai mai bine să plecăm.
GEANĂ: De ce? Noi trebuie să fim
prezenți peste tot unde se desfășoară
o dezbatere gravă
în esența ei.
Vă recomand să nu faceți
nimic altceva decât
ce trebuie făcut.
Veți vedea ce.
(Apare SAMUIL)
SAMUIL: Și aici dau de voi!
O-o-o-o-o-o o!
Nu mai intru în casă!
GEANĂ: Sst-sst-sst!
Se uită oamenii la noi.
Fii civilizat.
SAMUIL: Eu sunt. Am fost bătut
și n-am țipat.
GEANĂ: Eu nu știu! Cine știe
ce numești dumneata bătaie!
SAMUIL: Dumnezeule!
CAPALB: Gata! Ne oprim.
GEANĂ: Dumneata nu mai spui nimic
S-a-nțeles?
(CAPALB tace.)
GEANĂ *(spre SAMUIL)*: Uite, ți-o spun deschis!
Eu n-am fost trimis aici
ca să-ți dau crezare.

[p. 361]

SAMUIL: Am fost bătut!
Nu se vede?
GEANĂ: Și chiar dacă ți s-ar întâmpla așa ceva...
SAMUIL: Cum adică dacă
mi se va întâmpla?
GEANĂ: Aș considera că întâmplarea
nu e de viitor!
SAMUIL *(calm)*: Și atunci pentru ce-ați mai venit?
GEANĂ: Vrem să ne lămurim și noi...
SAMUIL: V-am spus suficiente lucruri

pe șleau[191] — așa, de la obraz.

ȘUVĂILĂ: N-oi fi tu mai breaz[192]

ca să...

GEANĂ: Nu și-a dat nimeni cuvântul.

Vreau disciplină.

(Tăcere. Toți îl privesc fix.)

SAMUIL: Și ce v-ar conveni să auziți?

(Pauză.)

SAMUIL: Credeți că Suzanei îi voi reproșa

altceva decât vouă — adică nu tot

lașitatea?

(GEANĂ tace nemișcat privindu-l fix. Ceilalți se conformează întru totul lui GEANĂ.)

SAMUIL: Și chiar nu vă vine a crede

că la mine ce e-n gușă[193]

[p. 362]

e și-n căpușă?!

Nu-i așa? Vi se pare imposibil

ca eu, care uite câte spun,

să n-am nimica periculos de ascuns —

în timp ce voi

multe gândiți, dar vorbiți

cu textul scris în față...

(Cei din jurul lui tac, încordați, încleștându-și pumnii. SAMUIL îi privește cuprins de frică.)

SAMUIL: Adică da. Poate că toți...

Dar chiar toți gândiți așa?

(Dezarmat.)

Intrați atunci în hol.

Veți auzi totul prin ușă.

Noi tot ne despărțim

acuma.

Când va pleca,

să ieșiți cu toții din casa mea.

(Le întoarce spatele și pășește. Ceilalți se uită unul la altul stupefiați, nu le vine să creadă. Un oftat de ușurare din piepturile tuturor. GEANĂ se întoarce și-i privește mirat și mustrător.)

---

191 pe șleau — Pe față, direct (p. 308). (vezi pagina 386)

192 breaz — Îndrăzneț, deosebit (de la calul cu pată albă pe frunte) (p. 307–308). (vezi pagina 369)

193 sursa: Proverb: „Ce-i în gușă și-n căpușă” — omul sincer spune ce gândește.

EI, ȘI CE CREDEȚI C-O SĂ AFLĂM ACUȘA?[194]
CĂ ORICÂT ÎL COSTĂ CURAJUL
TOT N-ARE NICI O IMPORTANȚĂ MUȘA,

CEILALȚI *(în cor)*: CONTEAZĂ POLITICA, și NU PERSONAJUL!

SAMUIL *(se întoarce brusc)*: Dar fără el *(îl arată pe CAPALB)*.
Să pândească și el ușa
pe dinafară; așa mă răzbun eu.

(CAPALB se oprește uluit. GEANĂ se întoarce spre MÂRȚU.)

[p. 363]

MÂRȚU: Să rămân și eu pe dinafară?

GEANĂ: Vezi că de tine o să depindă
ce se va vorbi mâine în târg.
Aflu eu de la dânsul (arată spre CAPALB).

(MÂRȚU vrea să mai spună ceva, dar renunță.)

(GEANĂ, ȘUVĂILĂ se așează înghesuit pe o banchetă în unghiul mort al scenei dintre SAMUIL și SUZANA. Perimetrul camerei e gol. O ușă de baie are geamul luminat.)

SAMUIL: Suzana,
aș vrea să nu mai fii aici.
Pentru mine nu mai exiști.

(Din baie apare SUZANA, îmbrăcată doar cu un combinezon[195] pe pielea încă umedă. SAMUIL tace încurcat.)
Și nu sta așa despuiată.

SUZANA *(calmă, rugătoare)*: Bine. Dar te-aș ruga —
du-te și bea o țuică
și trage-mi o bătaie — așa —
muncitorește[196]*. Și gata.*

SAMUIL: Taci și pleacă.

SUZANA: Am să trag o răpăială de plâns
cu smiorcăituri și n-o să afle
nimeni.
N-am să te urăsc pentru atâta.

SAMUIL: Îmbracă-te cu ceva.

SUZANA: N-am cu ce. Mi-am spălat
toate din casă.

SAMUIL: N-ai să te speli niciodată

194 vers. **Paul Cornel Chitic** — rânduri culese cu majuscule, fără vorbitor numit, urmate de răspunsul corului: „CONTEAZĂ POLITICA, și NU PERSONAJUL!”.

195 combinezon — Lenjerie de corp femeiască, dintr-o bucată, purtată sub rochie (p. 309). (vezi pagina 372)

196 sursa: Suzana îi cere ironic lui Samuil să se poarte „muncitorește” — cu țuică și bătaie — după clișeul despre clasa muncitoare.

de rușine.

[p. 364]

SUZANA: Acum de ce ești abject?
De atâtea luni se știe că sunt
drăguța ta și nu te-ai mai simțit
insultat când se înghesuiau
să mă întrebe dacă nu-i chem
să-mi pună o cheie mai bună
la broască.

SAMUIL: Nu mă interesează avansurile
unor nerușinați!

SUZANA: Pe mine — da.
Știi ce mi-a spus șeful meu
imediat ierarhic? „Fetițo!”
„Da, tovarășe”, zic. „Lasă asta, fetițo,”
și întinde mâna, și eu
îl pocnesc peste ea. „Fetițo,
zice, ai să dai de dracu, zice,
încalci normele etice[197]*”.*
Asta făceam noi — nu ne iubeam — încălcam normele etice!
„Și nu ți le calcă cine trebuie,
zice — așa că — și eu iar îl pocnesc
peste labă — eu zic să ieși
la brigadă, ca să nu te reclam
pentru imoralitate.”
(Tare și cu ciudă.)
Și când asta se repetă zilnic —
ceas de ceas — săptămâni în șir,
ieși și cânți: La-locul-tău[198]
La-munca-ta-tra-la-la-la!

(Se aud bătăi în țeava de calorifer[199] și o voce strigă: „Mai încet, dați-o dracului!”)

SUZANA: Așa că, dragule,

197 sursa: „Normele eticii și echității socialiste” — Codul eticii comuniste (1974); invocate aici de un șef care o hărțuiește pe Suzana.

198 sursa: Suzana cântă refrenul brigăzii artistice din actul I („La locul tău, / la munca ta”, p. 240–243).

199 calorifer — Radiator al încălzirii centrale; în blocuri, vecinii băteau în țevile caloriferului ca să ceară liniște (p. 310). (vezi pagina 371)

nu mă condamna.
De două ori a trebuit să lupt —

[p. 365]

o dată pentru mine,
o dată pentru amândoi.
N-am putut lupta
și alături de tine.

SAMUIL *(își freacă fața, în disperare, cu mâinile)*: Și de fapt numai lupta asta conta.

Singura din care câștigul fiecăruia
ar fi fost imens.

SUZANA: Ce câștig aveai tu
cu salariul neridicat?
Ți-ar trebui vreo câțiva copii
să vezi cum ți-ar trece cheful
de revolte d-astea
pe buzunarul tău...

SAMUIL: Suzana. Acuma aflu —
ai fost și ești o străină pentru mine...

SUZANA: Nu-ți bate joc de mine,
dragul meu. Te rog.

SAMUIL: Veneai acasă și-mi dădeai
de mâncare din leafa ta...

SUZANA: Când tu ziceai că e necesar
să protestezi neluându-ți leafa,
nu te-am contrazis —
dar eu trebuia s-o iau.

SAMUIL: Eu îți vorbeam, îți
spuneam, peroram,
și tu mă strângeai
de mână, încurajator,
fără o vorbă.

SUZANA: Un om ca tine trebuia să supraviețuiască.
Ce importanță mai are
că eu am fost pentru asta
gata să zic despre tine niște tâmpenii?!

[p. 366]

SAMUIL: Iar eu, prostul, mâncam

ce mi-era pus în față,
fără să știu condiția —
că orice s-ar întâmpla
e interzis să mi se facă greață,
de vreme ce e gratis!

SUZANA: Ori ești copil,
ori ești nedrept cu mine.
Ce satisfacție să fi avut
că erai la mâna mea
când orice vorbă mă nimerea
în suflet? M-a durut
că nimeni nu știa ce vrei.
Toți te-au părăsit.
Cine era cu tine? —
Nici măcar unul de sământă.
Eu, oricum, nu contam!

SAMUIL: Ar fi fost mulți.

SUZANA: Mulți, dar ascunși
pe după ăilalți.

SAMUIL: Suzana. Recunoaște, Suzana,
că trebuia să spui așa
când ți-a venit rândul în brigadă.

SUZANA *(îi acoperă buzele cu palma)*: Nu pot fi obligată
să-l defăimez pe concubin[200].

(Din difuzoare — o explozie de râsete umilitoare.)

SAMUIL *(către difuzoare cu furie)*: Ce e atât de hazliu,
de ce n-ați râs de ea
când m-a trădat?

SUZANA: Ba au râs!

[p. 367]

SAMUIL: Știu.

SUZANA: Nu numai de mine —

200 concubin — Partener de viață necăsătorit; termen juridic și de proces-verbal (p. 312, 319). (vezi pagina 373)

de amândoi.
Știam că n-ai să realizezi nimic!
Tu ai ce ai cu ăia marii,
dar n-ai nimic în comun
cu ceilalți ca tine.
Tu nu-i vezi?
Nici nu știu să folosească bine
lozincile — abia învață regula
jocului, dar să mai fie
și cu tine...

SAMUIL: Dacă n-ai înțeles chiar nimic,
atunci de ce nu m-ai lăsat
dracului singur?

SUZANA: Te rog nu fi stupid
ca unchiu-meu Sașa[201]*.*
Numai el țipă la nevastă-sa. —
Trebuia să mă lași să mor în închisoare,
să fi fost și eu un erou,
numai eroii sunt fericiți, că ei n-au habar
de câte li se pun în spate.
Or azi, ori suntem toți eroi,
ori nimeni.
Și nu numai la noi
e așa.
D-asta n-am putut
să te părăsesc.

SAMUIL: Dar cu primul prilej foarte ieftin
ai putut să mă plesnești
în public.

SUZANA: Ești un caraghios.
Iartă-mă că ți-o spun.
Nimeni nu zice

[p. 368]

„Bietul Samuil, ce-a pățit!!”.
Toată lumea așa zice:
„Vai de capul ei,
dacă a ajuns să-și, să-și...”

SAMUIL: Să-și hulească...

SUZANA: Să râdă de amantul ei
ca proasta-n târg.

SAMUIL: Nu sunt trist că m-ai hulit

201 sursa: Personaj de familie, pomenit doar aici.

pe mine, dar și ideea mea
de a...
(Izbucnește de alături dintr-un aparat de radio o voce care cântă:
Pe mine m-ai omorât[202]*,*
dar cu calul ce-ai avut.
SAMUIL aleargă și bate-n țevi, în pereți cu furie. Melodia încetează.)

SAMUIL: Mult o să mă mai luați
peste picior? Până când?

SUZANA: Samuil! Tu nu aveai
de câștigat nimic din tărășenia asta.
Eu însă, da! Măcar eu.
Dacă nici pe tine, iubitul meu,
nu te-am iertat și-am fost gata
să te iau peste picior în public,
de acum încolo n-o să se mai
obrăznicească nimeni
în fața mea.

SAMUIL: Și crezi că de acum

202 sursa: Vers de cântec (din radio) pe care n-am putut să-l identific; pare un cântec popular sau de petrecere.

ai să fii respectată!
Așa e? Sigur că da!
Iar dacă nu poți fi respectată
măcar să te știe de frică.

[p. 369]

Tu — aia luată la tăvăleală[203],
care simțeai că te afunzi —
zoaiele[204] atâtor propuneri
insistente și scârboase
pe tine de fapt astea
te excitau în sinea ta —
îți excitau amorul propriu.
Trebuia să îți găsești o plăcere
în ele, dacă tot erau.
Și n-ai ținut seama de nimic,
cu atât mai puțin de ideea mea.
Acum ăia tot te plac —
dar de la distanță —,
de la o cât mai mare distanță.
Asta e noua ta plăcere.
Să te știe de frică.
Trebuia să renunți la
mândria ta de femeie —
aveai pentru ce!
Asta înseamnă o revoluție —
renunțarea de sine.

SUZANA: Te rog încetează.
Sari aiurea de la o plăcere închipuită —
cică ar fi a mea —
la o revoluție.

SAMUIL: Asta e! Fiecăruia îi pasă doar de el.

SUZANA: De ce nu vrei, Samuil,
să fii în rând cu oamenii!

SAMUIL: În rând? Cine i-a pus
să se încoloneze?

SUZANA: Ei, vezi că poți să ai

203 tăvăleală — „A fi luat la tăvăleală” — a fi chinuit, hărțuit (p. 315). (vezi pagina 393)
204 zoaiele — Apă murdară de vase; figurat, murdării (p. 315–316). (vezi pagina 395)

și tu umor?
Fii și tu ca toată lumea —
spune bancuri[205] *—*
la urma urmei nu e greu.

[p. 370]

SAMUIL: Iar o luăm de la
început?
Foarte bine. O să mă iau
și eu după toată lumea.
Dar lumea, Suzana,
după cine se ia?
(Tăcere.)
SUZANA: Cât crezi că mai durează
povestea asta a ta?
SAMUIL: Ce mai contează?
SUZANA: După asta mă fac și eu femeie
de casă. Mă mărit
și eu cu cineva, care-și
iubește fiecare chenzină[206]*.*
A venit vremea. Știi?
Fiecare femeie are ceva de eroină.
Nu mă vezi? Rezist la sărăcie.
Nu-ți reproșez nimic.
Eu am vrut.
Doar că m-a apucat eroismul
la o vârstă târzie.
Dar un pic tot mai rezist.
SAMUIL: Nu, Suzana. Pleci. Acum. *(Spre martorii ascunși.)*
Gata!
(GEANĂ se ridică în picioare și — urmat automat de ȘUVĂILĂ — intră în perimetrul camerei. SUZANA încremenește.)
SUZANA: Ce căutați aici??!
GEANĂ: Am fost chemați
Să fim martori.

[p. 371]

SAMUIL *(bâiguie)*: Trebuia să plecați!!
SUZANA: Să fiți martori la ce?
GEANĂ: La mai multe.
SUZANA *(către SAMUIL, cutremurată)*: Ești un mutilat

---

205 bancuri — Anecdote scurte cu poantă; în anii comunismului, mai ales bancurile politice, spuse pe șoptite — forma tipică a „mârâielii” (p. 316). (vezi pagina 369)

206 chenzină — Jumătate de salariu lunar, plătită la cincisprezece zile (de la „cincisprezece”) (p. 316). (vezi pagina 372)

Și dau dracului toată politica ta!

(Gâfâie. Se întoarce către ceilalți, trăgându-și la piept cearceaful smuls de pe pat, și-i privește cu ochi lucioși de furie.)

(Drastic.) Părăsiți imediat casa,
altminteri chem miliția.

(CAPALB și MÂRȚU se îmbulzesc la intrare, trăgând cu urechea.)

GEANĂ: Te rog să ne scuzi, dar nu știu
ce-ar zice miliția găsindu-te despuiată
și pe noi, care, în sfârșit, constatăm
obiectiv cât ești de destrăbălată.

(SAMUIL vrea să intervină.)

(MÂRȚU exclamă buimăcit: HA!!!!.)

GEANĂ: De fapt el ne-a tot ademenit
și noi ce-am putea să declarăm
decât că el a încercat să te forțeze.
Noi te stimăm sincer, tovarășa Suzana.

(GEANĂ se întoarce înspre SAMUIL cu spatele la SUZANA, toți ceilalți se întorc și ei. MÂRȚU exclamă cu dezamăgire și amărăciune: Phaaai!)

GEANĂ: Și vrem să aflăm de ce domnul
și-a permis atâtea insulte
la adresa unui om minunat ca dumneata.

[p. 372]

(SAMUIL tace cu gura căscată. Nu știe ce să creadă. SUZANA se îmbracă rapid în hainele de lucru.)

SUZANA *(trist, cu ochii în lacrimi)*: Am înțeles. Ai vrut și tu o dată
exact ce trebuie.
Să rămâi singur
ca să fii nimic.

(Iese pe lângă MÂRȚU și CAPALB fără să-i vadă. SAMUIL rămâne înlemnit și cu privirea fixă. GEANĂ și ȘUVĂILĂ îl contemplă pe înfrânt, fără grabă, pășind rar în jurul lui.)

CAPALB *(către MÂRȚU)*: A vrut s-o batjocorească, nu-i așa?
Mai auzisem eu de el niște chestii
d-astea — știi că înainte a fost
cu alta și o punea pe aceea
să-l spele pe picioare de față
cu invitații lui?
Ei, nu, că ăsta le întrece pe toate —
zău... ăsta nu e om,
e scârnăvie.

(Apare COLOCATARA.)

MÂRȚU: Cum, domne, stai așa!

Adică s-o obligi pe biata fată
să se întindă cu toți?!?

(Apare CAINA.)

CAPALB: Nu, nu. Să spunem
ceva mai cu perdea,
ca să fim și crezuți.

MÂRȚU: Da’ am auzit eu cu urechile mele!

[p. 373]

(Apar CEI TREI — FIGURAȚIE OBLIGATORIE)

CAPALB: Da-a-a!? Știu și eu?
Mai degrabă cred c-a vrut
s-o umilească, să ne arate
că în mâna lui Suzana e o cârpă.
Asta-i individul pe care l-ați apărat
și erați gata să-l faceți
peste noapte erou — bestia asta
era.

(Ies din perimetrul CAMEREI lui SAMUIL și GEANĂ și ȘUVĂILĂ. COLOCATARA aleargă prin public ca de la un grup de curioși la altul și-și spune replica. Și CEI TREI — FIGURAȚIA OBLIGATORIE, urmând-o pe COLOCATARA, trec de la un grup la altul și-și spun replica.)

COLOCATARA: Ați auzit ce s-a-ntâmplat!
Da’ chiar la mine-n bloc!
Și eu să nu știu că ușă-n ușă
cu mine
ăla ține o casă de prostioare
pe bani! Tț-Tț-Tț!!

UNUL DIN FIGURAȚIE: Cică l-ar fi prins miliția
cu o chestie foarte urâtă.
Mi se pare că e și arestat.
Da. Ca să vezi.
Dar nu e de mirare —
pe cuvântul meu că nu e!

ALTUL DIN FIGURAȚIE: Mă rog, nu e chiar așa
cum se aude. Pe undeva
e ceva adevăr, dar chestiunea-i
mult mai complicată.
E cu dedesubturi — mă-nțelegi.
O să tragă după el și pe alții
mai de sus.

[p. 374]

(CAPALB coboară și el în public și trece în revistă grupurile cărora li se adresaseră ceilalți și-și spune replica.)

CAPALB: Am aflat precis; sub pretext

că se întâlnesc așa în grup —
știi, cu femei —,
era o chestie de spionaj[207]
sau cam pe-aici. Vă spun sigur,
am eu antenele mele.

AL TREILEA DIN FIGURAȚIE *(vine în urma lui CAPALB străduindu-se să nu fie văzut de acesta)*: Nu-i nimic adevărat
din ce se aude. Fiți atenți
la mine. Eu îl știu pe tip.
Amanta lui nu putea scăpa
de el, și atunci a chemat femeia
niște huidume
ca să-l pună la punct.
Asta-i tot, ce dracu!

(GEANĂ coboară ultimul, și cu intenția de a potoli spiritele, se adresează pe rând acelorași grupuri față de care și-au spus și ceilalți replicile.)

GEANĂ: Nu vă luați după zvonuri,
uite care a fost situația:
a chemat la el niște colegi de muncă,
a încercat să-i îmbete, a adus-o pe concubina lui,
și când a apărut
dezbrăcată printre ei —
dar fără să-i spună de ce —
crezând că ăia sunt beți,
a încercat să-i fotografieze.
Chestie de șantaj.
Concluziile[208] *și singuri le puteți trage*
și nu vă mai luați după zvonuri.

[p. 375]

(Personajele accelerează traversarea publicului, mereu cu ochii la ieșirea din sală, către care se îndreaptă fiecare în mod vădit cu bucurie.)

CAINA *(când personajele au ajuns toate la ieșire)*: Gata, tovarăși?

GEANĂ: Inițiativa a fost dusă la bun sfârșit.

CAINA *(bate din palme pentru a chema la ordine)*: S-a făcut atâta caz
în mod cu totul nejustificat
de o poveste ca asta
așa de trasă de păr —
pentru că trebuie să o spunem cinstit,
de vorbit numai el a vorbit...

CAPALB: Și numai din punctul lui de vedere!

---

207 sursa: Spionajul, șantajul, „casa de prostioare” — zvonurile din ce în ce mai grave care circulă despre Samuil; scena arată cum se fabrică o reputație.

208 Concluziile — „Concluziile se impun de la sine” — clișeu de ședință, care hotărăște dinainte rezultatul discuției (p. 319). (vezi pagina 373)

CAINA *(bate din palme interdictiv)*: ...trebuie măcar concluzia să fie
plină de adevăr!
Mârțu, Șuvăilă, poftiți
în sală,
tov Capalb — să fie toți prezenți.
Eu aș zice că meritățm și
puțină odihnă — ce ziceți?
(Exclamațiile însuflețite ale celorlalți: Da! Da-da! Așa e!)
Dar parcă-i și mai plăcută odihna
dacă te poți gândi mulțumit
la ce-o să-ți revină
de făcut a doua zi —
asta bineînțeles doar dac-ai dus
la bun sfârșit
vechile sarcini.
Așa că-i suficient un minut
de pauză, dar fără nici o cortină
lăsată.
Să ne gândim că alții privesc cu jind
cum la noi oamenii se odihnesc[209]
muncind.

[p. 376]

Sper că nu trebuie să vă mai rog
să participați activ și la actul 5,
întrucât tradiția spune că înveți să învingi
greutățile, alături de colectiv,
abia în epilog[210]*.*
(Ceilalți repetă scandat și în cor replica, în timp ce se îndreaptă rapid către ieșire.)

209 sursa: Parodie a retoricii despre munca entuziastă: „la noi oamenii se odihnesc / muncind”.
210 epilog — Partea de încheiere a unei piese, care urmează deznodământului. (vezi pagina 375)

SĂ PARTICIPAȚI ACTIV ȘI LA ACTUL 5,
ÎNTRUCÂT ÎNVEȚI SĂ ÎNVINGI[211]
GREUTĂȚILE, ALĂTURI DE COLECTIV,
ABIA ÎN EPILOG!)

[p. 377]

ACTUL V

sau EPILOG

DACĂ ACESTA-I SFÂRȘITUL FIRESC[212] *—*
CA DIN ORICE LUPTĂ
SĂ IEȘIM CU TOȚII ÎNVINGĂTORI
ÎN TIMP CE ÎNVINȘII LIPSESC.

Pe scenă apar toți actorii-personaje; CAPALB se agită de colo-colo, în timp ce ceilalți, greoi, dar cu precizie, organizează locul de joc: îl iau de subsuori pe SAMUIL MUȘA (care nu s-a clintit, în prostrația sa, de pe scaun) și-l așază pe scaun în marginea locului de joc, în spatele celorlalți; aduc măsuță, carafa de apă, paharul etc., pregătind scena ca în timpul desfășurării actului I.

CAPALB: Suzana!
Unde e Suzana?
Chemați-o. N-o putem lăsa
așa — ruptă de noi!

ȘUVĂILĂ: Suzana! Hai, Suzana,
știu că din spirit de disciplină
te-ai pus cu bună-știință în slujba
colectivului.

[p. 378]

(Apare Suzana.)

MÂRȚU: Tu nu-ți schimbi doar blana,
ca-n fabulă[213][214]*, iar năravul ba!*
Chiar că n-ai nici o vină.

GEANĂ: Hai, Suzana,
nu trebuie să fii jenată.

MÂRȚU: Tot aici ajungi
odată și-odată.

CAPALB: Suntem ca o familie

211 sursa: Corul repetă scandat, ca la mitingurile cu lozinci strigate în cor.

212 vers. **Paul Cornel Chitic** — motto-ul actului al V-lea (Epilogul), reluat de cor pe p. 334–335: parodie a „finalului optimist” cerut operelor realist-socialiste.

213 Proverbul latinesc *Lupus pilum mutat, non mentem*, „lupul își schimbă părul, nu și firea”.

214 sursa: Proverbul „Lupul își schimbă părul, dar năravul ba” (lat. *Lupus pilum mutat, non mentem*), pus de Mârțu pe seama fabulei.

în care știm cu toții
despre fiecare
ce poate
și de ce-i în stare.

SUZANA: Măcar să mă schimb.

CAPALB: Pierdem vremea, tovarășa.

ȘUVĂILĂ: N-are rost. Tot noi suntem.

MÂRȚU: Tot așa ne găsești, neschimbați.

CAPALB: Ba se petrec schimbări în fiecare clipă.

MÂRȚU: Nu zic nu.

Dar tot mai aproape mi-e cămașa[215]*.*

SUZANA: Trebuie să-mi iau lucrurile
de acolo,
dacă tot am plecat.
Și așa carnea mea stă la pândă,
iar nervii mei se revoltă
de prețul plătit pentru ca
între noi unitatea
să fie din ce în ce mai crescândă.
Eu recunosc cinstit —

[p. 379]

nu pot fi optimistă
decât numai dacă
habar n-am cum este și altfel —
adică împreună cu el.

GEANĂ: Eu propun să fim de acord.
Cine e pentru[216]*, cine e contra*[217]*,*
și dacă se abține cineva.

SUZANA: Mulțumesc.

(SUZANA intră în perimetrul locuinței lui Mușa. Oftează adânc. Scoate de sub pat un geamantan în care începe să-și pună lucrurile ei. Subit, apare ȚÂNȚU. E îmbrăcată strigător de elegant. Are sprâncenele pensate[218], este machiată și fardată, epilată, mani- și pedichiurată răspicat după ultimul jurnal de modă[219]. Are în mână o poșetă mare de voiaj. Se poartă față de SUZANA cu obrăznicie degajată. Odată cu apariția în scenă a DOMNIȘOAREI ȚÂNȚU este spus sau expus publicului și titlul:

---

215 sursa: Proverb: „Mai aproape e cămașa decât haina” — fiecare ține mai întâi la ale lui.

216 sursa: Formula de vot a ședinței: „Cine este pentru? Cine este contra? Se abține cineva?”, după care se anunța „în unanimitate”.

217 Cine e pentru — Formula votului deschis în ședință: „Cine e pentru, cine e contra, / și dacă se abține cineva” (p. 322); se vota prin ridicarea mâinii, iar rezultatul anunțat era aproape întotdeauna „în unanimitate”. (vezi pagina 372)

218 sursa: Revistele de modă occidentale, greu de procurat, circulau din mână în mână.

219 pensate — Despre sprâncene: subțiate prin smulgere cu penseta (p. 322–323). (vezi pagina 386)

POLITICA DE IERI SE-MBRACĂ AZI DE LA PACHET[220][221]

ȚÂNȚU: Ce mai faci? Bună.
Te deranjez?
SUZANA: Tu aici?
Și ce te-ai îmbrăcat așa?
ȚÂNȚU *(râde)*: Lucrez în branșă[222].
Parcă sunt alt om
de când i-am dat dracului
pe ăia de la tine de la servici.
SUZANA: Deci tu pe ei?
ȚÂNȚU: Dar ce crezi?
Nu mai scăpam de ei, dragă.
Nici să dorm nu mă lăsau în pace.
Mereu veneau să mă întrebe

[p. 380]

nu știu ce — știi? asta în vis —
Și când să răspund
venea o apă și mă lua la vale.
Și tot așa.
SUZANA: Pe mine să mă mai scuzi
două clipe.
(Își încheie împachetatul bagajelor.)
ȚÂNȚU: Dar ce faci acolo?
SUZANA: Valizele.
ȚÂNȚU: Deci, gata,
cade cortina?
SUZANA: Văd că și tu ai o valiză.
ȚÂNȚU: Să-ți arăt ceva.
(Se apropie de scaun.)
Pot să pun aici?
(Deschide iute geanta și scoate o sticlă cu băutură și două păhărele.)

---

220 vers. **Paul Cornel Chitic** — titlul scenei, „expus publicului”; „de la pachet” — îmbrăcăminte străină, primită în colete din Occident sau cumpărată pe sub mână.

221 DE LA PACHET — Despre haine și mărfuri străine venite în colete („pachete”) din străinătate sau vândute pe sub mână — semn de privilegiu în penuria anilor ’70–’80 (p. 323). (vezi pagina 374)

222 branșă — Domeniu de activitate; „Lucrez în branșă” — aluzie la comerțul pe sub mână al lui Țânțu (p. 322–323). (vezi pagina 369)

Uite ce bem. Doar un păhărel.
Asta ca să nu te simți prost
că nu ai cu ce mă servi.
Nu te înfuria (râde),
cel puțin față de mine
nu trebuie să-ți ascunzi mizeria.

SUZANA: Vrei să-i spui și lui asta?
De asta ai venit la el în casă — așa-i?

ȚÂNȚU: Deci nu la voi?

SUZANA: Aici. Zi cum vrei.

ȚÂNȚU: Ah. Nu de asta.
Am la mine niște lucrușoare
tare drăguțe.

[p. 381]

SUZANA *(râzând)*: Scuză-mă. Mi-am amintit
cum îți ziceau băieții:
„Trece domnișoara Țânțu
care își așteaptă prințu!”

ȚÂNȚU: Îți face plăcere să ai
amintiri despre mine
pline de golănii grosolane?

SUZANA: N-am vrut să spun asta.

ȚÂNȚU: N-ai decât. Rămâi cu ele.
Ce zici de astea. Îți plac?

(Scoate rochii, pulovere, bluze, sutiene, corsete, pantofi, blugi, truse de machiaj etc. Toarnă în două păhărele o băutură străină.)

SUZANA: Ții minte ce te înfuriai
când îmi dădeam cu ruj pe buze?
Ziceai că-s indecentă.

ȚÂNȚU: Mă enerva chestia
fiindcă știam că după asta
îți vine amantul.

SUZANA: E, hai, zi-i iubit, nu amant.

ȚÂNȚU: E un tâmpit. Asta e.
Pot să mă așez aici?

SUZANA: Ești în casa lui — de ce
îl insulți?

ȚÂNȚU: Ei și. Nu mă aude.
Sau e aici?

SUZANA: Nu te așeza. Rupe ciorapii.

[p. 382]

ȚÂNȚU: Oh, dar tare săraci mai sunteți!

SUZANA: Nu înțeleg de ce îl mai urăști?

ȚÂNȚU: Și dacă vine un musafir
unde-l așezați?
SUZANA: După câte văd, ți-a făcut
cel mai mare bine.
ȚÂNȚU: Acum îl urăsc fiindcă
n-a făcut devreme tămbălăul.
Măcar cu vreo doi, trei ani în urmă.
Ăsta-i adevărul. Și mai
dă-l la dracu!
CAPALB: Să scurtăm, tovarăși.
Zău, nici așa!
(Ceilalți exclamă și sâsâie să nu fie întreruptă scena.)
CAPALB: Momentul ar trebui suprimat,
fiindcă personajele își vor arăta
picioarele până sus la gât,
peste foarte puțin timp,
dacă nu imediat.
ȘUVĂILĂ: Nu mai acuzați publicul
că n-are discernământ!
Știm fiecare unde să ne uităm
și ce să înțelegem chiar
și dintr-o asemenea întâmplare.
MÂRȚU: Păi e clar, nu? Se dă
lupta între cineva care a rămas cinstit
și altcineva care posedă
lucruri foarte greu de găsit.
GEANĂ: Suzana, știm că ești o tovarășă
femeie modestă și muncitoare.

[p. 383]

CAPALB: Suntem convinși că n-ai să dai înapoi cu nimic
în fața produselor unor industrii ușoare[223] —
ca să zic așa — tipice de butic[224][225].
SUZANA *(către ȚÂNȚU)*: Acum nu cumpăr.
ȚÂNȚU: Ți le las foarte ieftin.
SUZANA: Oh, ești foarte drăguță cu mine.
ȚÂNȚU: Uite asta am purtat-o numai

223 sursa: „Industria ușoară” — ramura producției bunurilor de consum (textile, încălțăminte), mereu deficitară; aici, eufemism pentru marfa occidentală a lui Țânțu.
224 „butic” — fr. *boutique*, magazin de modă.
225 butic — Magazin mic de modă (fr. boutique) (p. 325–326). (vezi pagina 371)

la vreo două-trei sindrofii.
Nu mai îmi place,
dar ție-ți vine bine, să știi.

SUZANA: Nu-mi convine.

ȚÂNȚU: Uite-am și un etiui[226] gol[227],
ți-l las cadou, ca să știi
ce să ceri când oi putea să-ți cumperi
dacă s-o găsi.
Ți le las pe fiecare
la mai puțin de o mie,
acum poate că-ți dă și ție mâna —
am auzit că nu-l mai întreții.
E adevărat?
Tu ai fost întotdeauna
o fată drăguță — știi?
Dar ai să rămâi la fel
de prostuță.
Să ne mai gândim, dragă,
și la noi.
Vezi ce șic e chestia[228] asta?

(Își ridică poalele în cap.)

Ia uită-te cum stă pe mine.

SUZANA: Îmi pare rău,
credeam că ai ceva care să se asorteze

[p. 384]

la garnitura mea Biedermeier[229][230],
înțelegi — secretaire, consolă.
Nu aici. La vilă[231].

ȚÂNȚU: Are vilă nemernicul?!?

SUZANA: Nu el. Un alt tip.

ȚÂNȚU *(amuțită, descumpănită. Automat repune în valiză marfa scoasă)*: Am rămas în urmă. Așa

---

226 *étui* (fr.) — „toc, cutiuță” (pentru ruj, țigări, ochelari).

227 etiui — Toc, cutiuță pentru ruj, țigări sau ochelari (fr. étui) (p. 325–326). (vezi pagina 375)

228 „șic” — fr. *chic*, „elegant, la modă”.

229 Corect *Biedermeier* (germ.) — stilul burghez german și austriac de mobilier și decorație din perioada 1815–1848, cu piese de lemn lustruit, simple și confortabile; *secretaire* (fr.) — „secretaire”, birou-dulap cu capac rabatabil; „consolă” — măsuță îngustă, rezemată de perete.

230 Biedermeier — Stilul burghez de mobilier și de decorație din spațiul german și austriac între 1815 și 1848, cu piese de lemn lustruit, simple și confortabile; „garnitura mea Biedermeier” (p. 326) — mobilier de lux al anilor ’70–’80, semn de… (vezi pagina 369)

231 vilă — Casă particulară de lux; în anii ’80, privilegiu al nomenclaturii și al celor cu „relații” — „Nu aici. (vezi pagina 394)

am să fiu toată viața.
(Își revine.)
Deci tu i-ai dat cu șutul.
Măcar aflu că i-ai făcut figura.
(Recade. Disperare pașnică, ciudă blajină.)
Ai fost diplomată. Eu m-am
ținut de sarcini pe linie de[232][233]
și pe linie de și uite —
uite și tu cum arăt.
Îngrozitor. Zi cum ai făcut —
cum naiba! Le dă Dumnezeu
unora atâta talent să se prefacă
și le mai dă și noroc.
Nici măcar nu mi-am găsit
încă genul, că eu
așa am fost dresată,
să nu dau pe mine nici doi bani.
Asta e.
Fir-ar ai dracului.
al dracului, a dracului.
Și eu. Și tu. Și astăzi și mâine. (Iese.)

CAPALB: Mi-e rușine, zău.
Și-ar trebui să ne fie la toți.
Mă uit la tovarășa
(Arată spre SUZANA care s-a apropiat rămânând stingherită în afara grupului.)
câte a suferit dânsa
de la un... Știți cu toții de la cine.

[p. 385]

(SUZANEI)
Acum cel puțin nu sta așa —
intră printre ceilalți,
dacă tot ai sosit.

GEANĂ: Tovarășe Capalb, așteptăm

232 sursa: „Pe linie de partid”, „pe linie de sindicat”, „pe linie de U.T.C.” — formula sarcinilor primite prin structurile oficiale; Țânțu nu mai termină fraza.

233 pe linie de — „Pe linie de partid”, „pe linie de sindicat”, „pe linie de U.T.C.” — formula prin care o sarcină sau o răspundere venea pe una din structurile oficiale; Suzana, rămasă fără complement, o repetă în gol: „m-am / ținut de sarcini pe... (vezi pagina 386)

să vorbești cât mai principial[234]*.*
Să-ți faci și autocritica[235][236]*.*

CAPALB *(dă din cap aprobativ)*: Eu am să-mi reproșez
un lucru foarte grav —
i-am făcut până acum jocul, —
și am cam auzit fiecare dintre noi
ce se vorbește printre oameni
după chestia asta.
Numai lucruri murdare, zău,
și asta se varsă asupra noastră.

MÂRȚU: Păi ne-am interesat de toți și de toate —
nu zic bine?

CAINA *(către CAPALB)*: Nu asta-i problema, tovule.

CAPALB: Am suportat atâta defăimare...

CAINA: Nu e vorba acum de dumneata.

GEANĂ: Tov Caina, ați participat sporadic[237] —
nu-i așa —
și ca orice lucru sporadic, aș spune că
n-avea cum ieși ca lumea,
dar n-aș dori să-mi spună dânsul
ce și cum — mai ales că
mai știm și noi ce s-a-ntâmplat.

MÂRȚU: Așa e, domne!

ȘUVĂILĂ: De ce s-a repezit tovarășul

[p. 386]

de parcă avea de pus mâna în beregata
unui dușman?

MÂRȚU: Eu sunt sincer
și zic mersi că n-am
fost în locul lui.
Zău.

CAPALB: Așa și era. Și este în continuare —
un dușman!

ȘUVĂILĂ: De unde știi?

CAPALB: Nu mă învăța dumneata

234 principial — „Pe poziții principiale”, „a vorbi principial” — clișeu de ședință: fără considerente personale, în numele principiilor partidului (p. 328); „o greșeală de principiu, / care între timp s-a pensionat” (p. 329). (vezi pagina 388)

235 sursa: **Autocritica** — recunoașterea publică a propriilor greșeli în ședință, ritual obligatoriu al vieții de partid (de origine leninist-stalinistă); refuzul ei agrava sancțiunea.

236 autocritica — Autocritica — recunoașterea publică a propriilor greșeli — e una din practicile de bază ale partidelor comuniste de tip sovietic, teoretizată ca „metodă” a educației de partid („critica și autocritica”) și transformată în anii... (vezi pagina 368)

237 sporadic — Rar, din când în când (p. 328). (vezi pagina 392)

pe mine.

MÂRȚU: Dar învață-ne și pe noi!

SAMUIL *(brusc iese din starea de prostrație și strigă violent)*: Nu mai suntem la începutul[238]

lumii,
când dușmanul se cunoștea încă de dimineață.

(Tace și recade în nemișcare, încruntat și strângând din fălci.)

CAINA: Tov Capalb, sper că ai fost
sincer de aceeași părere
când am hotărât cu toții
că e un cinstit în felul lui.
Sau poate n-ai fost sincer — și
atunci e altceva.

MÂRȚU: Hopa! A! — A!

(Murmure, râsete.)

[p. 387]

ȘUVĂILĂ: Propun să nu râdem
fără rost.
Aș vrea să știu de ce a procedat
așa când se putea și altfel
ca să nu ajungem aici!

CAINA: Trebuie să te ridici dumneata
să propui ceva constructiv.

ȘUVĂILĂ: Și adică de ce tot eu?
Să mai fie și altcineva.

CAINA: Dar ce-ai făcut dumneata —
asta ar fi bine de știut.

ȘUVĂILĂ: Dar altcineva a făcut ceva?

SAMUIL *(din nou se ridică în picioare și rostește repede și clar și senin)*: Astăzi s-a schimbat situația.
Dușmanului nu-i mai pot spune
în față că e dușman,
întrucât se adeverește
a fi ceea ce este
abia a doua zi pe înserat,
când nu mai are rost să pedepsești,
o greșeală de principiu,
care între timp s-a pensionat[239].

CAPALB: Vedeți? Era de datoria mea

238 sursa: Samuil: dușmanul de clasă nu mai poate fi recunoscut „de dimineață” — parodie a retoricii „vigilenței revoluționare”.

239 sursa: „Greșeala de principiu” care „s-a pensionat”: vinovații ies la pensie înainte de a fi trași la răspundere.

să nu rămân indiferent
la, la murdăriile aruncate în demență
de ura...

GEANĂ: Împotriva cui?
Hai să nu ne mai ascundem
după cuvinte.
Tov Caina, toate reproșurile îi erau
adresate lui Capalb.

(Aplauzele tuturor celorlalți.)

[p. 388]

Care, după cum bine
s-a spus aici, a menținut
atâta timp părerea că avem de-a face
cu un dușman
care știm cu toții unde a dus
atitudinea dumnealui.

CAINA: E adevărat, tov Capalb?

(SAMUIL se ridică încet, în stare de transă.)

MÂRȚU: Da' unde a dus?

GEANĂ: E sub demnitatea noastră
să ne aplecăm urechea la bârfe.

MÂRȚU: Păi am auzit eu cu urechile mele!

CAINA: Las' că știm noi și meritele dumitale.

CAPALB: Eu am fost și rămân un cinstit —
ca și toți ceilalți, dealtfel.
N-am făcut nimic de capul meu,
iar fiecare inițiativă
mi-a fost dictată de convingerile mele
și de experiență.

GEANĂ: Astfel de practici învechite —
o spun cu toată responsabilitatea
și cu luciditatea matură —
nu mai au ce căuta printre noi.

SAMUIL: Sunt primul care voi fi fericit
să mi se recunoască...

(CAINA îl întrerupe cu un semn scurt și categoric.)

CAINA: Bineînțeles. Se vede cu ochiul liber

[p. 389]

noul spirit, poftim, avem
un cadru organizat[240] *în așa fel...*

MÂRȚU: Care e cadrul?

---

240 cadru organizat — „În cadru organizat", „în mod organizat" — pecetea oricărei acțiuni oficiale; la sfârșitul piesei, „un cadru organizat în așa fel" — „Care e cadrul? — Cum care? (vezi pagina 371)

CAINA: Cum care? Noi suntem!

Și încă în așa fel
ca să nu mai facă nimeni
abuz nici de bună-credință
și nici de altele, vă asigur —
și să nu mai fie posibile
abaterile grave de la disciplină.
Și chiar și provocări —
de ce să nu le recunoaștem deschis
acum! Dar nu vreau
să mă erijez[241] *în noul organism*[242][243] *—*
asta-i sarcina lui și
o vom urmări îndeaproape
cum e îndeplinită,
dar tocmai de aceea aș zice
că nu sunt realiste
astfel de atitudini,
ca asta a dumitale, tov Capalb.
Și eu aștept altceva decât pasivitate
și știu ce spun cu asta.

SAMUIL: Înseamnă că se va recunoaște...

CAINA *(face enervat semn că încă n-a terminat)*: Dar, nu-i așa, nu-i nici o nenorocire

dacă mai aflăm și ce gândesc alții
despre unii dintre noi — chiar dacă ăia
care trăncănesc e clar că înțeleg
în mod greșit și de aia și sunt
contra unor situații anume.

(SAMUIL dă să vorbească. CAINA se uită insistent către CAPALB.)

CAPALB: Eu, tovarăși, primesc critica.

[p. 390]

Vă mulțumesc, dar mai multe
nu am de adăugat.

CAINA: Nu putem tolera astfel de atitudini.

Ce-i aia să stai cu capul vârât
între urechi, printre ceilalți?
Dacă ai greșit — nu e suficient
că ai recunoscut.

GEANĂ: Fiecare greșeală ne costă de două ori

241 sursa: „Organism” — organ de conducere colectivă (consiliu, comitet); „cadru organizat” — formula oficială pentru orice nouă structură.

242 noul organism — „Organism” — organ de conducere colectivă (consiliu, comitet, comisie); „noul organism” și „noul cadru organizat” (p. 331, 333–334) sunt soluția de birou a finalului: nimic nu se schimbă, doar structura primește alt nume. (vezi pagina 384)

243 erijez — „A se erija în...” — a-și atribui un rol, o calitate (p. 330–331). (vezi pagina 375)

mai mult.
O dată — că a dezorientat;
a doua — că și buna orientare
este de fapt o amânare a ceea ce
trebuia să se fi realizat
și așa mai departe.

SAMUIL: Înseamnă că se va recunoaște
faptul că n-am greșit
înfruntând (arată cu degetul spre CAPALB)
acest pumn.

(CAPALB aprobă din cap cu convingere indicându-l cu degetul și pe GEANĂ, ȘUVĂILĂ și MÂRȚU. SAMUIL plimbă degetul spre prea mulți ca să nu renunțe și repede să facă mâna pumn.)
Sigur, un pumn între timp îmblânzit
și destins în palma
(își destinde pumnul)
care-ți astupă gura.
(Își astupă gura cu palma.)

ȘUVĂILĂ: Și eu aș avea de adăugat
la ce-a spus colegul nostru Geană
că dacă ai greșit, cine a greșit
trebuie să repare singur greșeala.

[p. 391]

De ce să fie alții
obligați la asta?
Și uite, are acum
prilejul.
Nu zic bine, tovarăși?
(Aplauzele celorlalți)

SAMUIL: Și aștept să aflu și dacă suferința
mea a folosit la ceva sau nu.
(Toți tac, ca și cum n-ar fi auzit.)

CAINA: Dacă mai sunt și alte întrebări —
dar de înțeles mai larg, nu așa,
de ordin personal.
Tov Șuvăilă, am notat
ce-ai spus dumneata. Aștept
completări.

SAMUIL: Și eu aștept răspunsurile.

ȘUVĂILĂ *(se întoarce spre Mușa)*: Hai să trecem peste asta.
Nu exagera iarăși.

SAMUIL: Nu-nu! Nu glumiți

tocmai când trebuie privită
foarte serios situația mea,
adică dilema, sau, mai exact...

MÂRȚU: Prea te simți ofensat, tataie!

SAMUIL: ...mai bine zis mentalitatea
după care ceea ce în definitiv
și la urma urmei contează
ajunge să nu mai intereseze pe nimeni.

MÂRȚU: Ia stai așa! Ia vino-ncoa!

[p. 392]

SAMUIL *(ridicându-se, la chemare, de pe scaun)*: Și fiindcă prea îi privește pe toți, în general,
nimănui nu-i convine,
chiar dacă acela nu-i
chiar oricine.

MÂRȚU: Vino, domnule, când îți zic!

CAINA: În orș'ce[244] caz, am auzit întrebarea —

244 orș'ce — „Orișice" — formă populară a lui „orice" (p. 333). (vezi pagina 385)

cred că e ceva contradictoriu în ea,
dar și așa e bună — că duce
la dezvoltare — așa că
nu vă mai răspund —
ce-i aia un răspuns din gură —
aici se ia o măsură practică,
directă;
unii din noi au greșit, e adevărat;
tov Capalb, la dumneata mă refer.
dar indirect și
la ceilalți din
colectiv,
ceea ce s-a greșit trebuie îndreptat.
(Aplauze)
Așa că va trebui să muncești
ca să organizezi acest nou cadru organizat
special ca nici dumneata sau
dumneata, sau dumneata, sau dumneata
să nu mai greșiți.
(Tăcere. Ceilalți se privesc între ei.)
M-ar bucura dacă și dumneata,
Samuil Mușa, vei găsi
că acesta-i sfârșitul firesc.
Din orice luptă
să ieșim cu toții învingători,
în timp ce alții —
în timp ce învinșii...

MÂRȚU: ...lipsesc

[p. 393]

CAINA: Nu există!

(Tăcere și priviri ocolite.)

SAMUIL: Acesta-i sfârșitul firesc?

(CAPALB face un semn spre populația scenei.)

COR *(aplaudând și scandând)*: Acesta-i sfârșitul firesc
din orice luptă
să ieșim cu toții învingători
în timp ce învinșii lipsesc.

(Imediat și entuziast, fiecare se ridică și se adresează unuia din cei prezenți pe scenă. La rândul lui, cel către care a fost adresată replica se ridică și se adresează mobilizator altuia. Pe rând, vorbitorii coboară printre spectatori.)

— Aș vrea să spun și eu câteva cuvinte.

Am aflat cu bucurie și mă exprim asemenea
că acum s-au dres lucrurile.
E un lucru bun, tovarăși, așa că
pentru început aș zice să-l invit
și pe dânsul, de exemplu, să participe
luând cuvântul.
Ți-o spun cu toată sinceritatea —
ești invitat să spui totul deschis.

— Și eu la rândul meu mulțumesc
pentru îndemnul ce mi s-a adresat.
Da, într-adevăr, așa e.
Acum poți renunța și la ticurile burgheze[245]
de aranjament călduț
care din când în când ne mai tentează
pe cei mai mulți dintre noi, tovarăși,
e drept că numărul lor e în scădere,
așa că dă-i drumul.
Ai să fii o vreme răstălmăcit?
Vorba aia — n-are nimica.
Mergi înainte.

[p. 394]

— Îmi spun și eu cuvântul
întru totul de acord cu antevorbitorii[246]*,*
fiind convins că nu voi fi înțeles
greșit.
Privind lucrurile lucid,
afirm cu hotărâre că suntem capabili
să trecem peste orice, chiar peste toate,
dacă va fi nevoie, așa că
pot spune că nu vei fi doar răstălmăcit,
ci, uneori, poate chiar persecutat,
în sensul că noul
nu răzbate prea ușor din păcate.

— Și chiar dacă se mai întâmplă așa ceva,

245 sursa: „Ticuri / mentalități burgheze”, „rămășițe ale trecutului”, „aranjament călduț” — vocabular al criticii ideologice; vorbitorii de la final repetă formulele „mobilizatoare” ale ședinței.

246 antevorbitorii — Antevorbitor — cel care a vorbit înaintea ta în ședință; „sunt întru totul de acord cu antevorbitorii” (p. 335) era formula prin care vorbitorul se alinia fără să spună nimic nou. (vezi pagina 367)

eu îl invit pe fiecare să ia cuvântul
sincer, deschis, cu hotărâre, spunându-i —
ei și? n-are-a face, dă-i drumul,
avem puterea asta, ce mai încolo și-ncoace,
o știm prea bine
cu toții.

— Într-adevăr
chiar dacă așa s-a întâmplat,
dă-i drumul cu curaj.
Tot ce-ai pierdut până ieri
rămâne doar de câștigat.

— Eu l-aș invita, de exemplu, și pe dânsul
să participe. Este chiar cel mai indicat
dintre noi ca să fie într-adevăr pentru toți
un exemplu de urmat.

(S-au consumat adresările reciproce. Populația scenei e coborâtă deja în public.)

ULTIMUL RĂMAS PE SCENĂ: — Și eu la rândul meu aș dori să-mi exprim
în primul rând entuziasmul că acum
pot să aud nemijlocit
cum sunt spuse lucrurile pe nume,
pe față și deschis.
Dar dacă nu mă înșel,
am vorbit de parcă... de parcă...
în sfârșit, n-aș vrea să greșesc,

[p. 395]

așa că în general atâta
am avut de zis.

(Moment de tăcere. ULTIMUL DE PE SCENĂ a coborât și el în public. Brusc fiecare dintre actorii-personaje se adresează spectatorilor aflați în preajmă, cu ciudă, cu patimă, cu căldură, cu nemulțumire, cu speranță, ca trezit dintr-un coșmar.)

— Te invit să spui totul deschis[247],

247 sursa: Finalul — adresarea directă a actorilor către spectatori — închide convenția „ședinței înscenate”: publicul, „personajul mut” din lista de personaje, e chemat să iasă din tăcere.

ca lașitatea mea să nu prolifereze.
Te rog renunță la ticurile burgheze.
Ei, da, noul nu răzbate
prea ușor.
Ai să fii o vreme răstălmăcit,
poate chiar persecutat,
dar chiar dacă deja ți s-a-ntâmplat,
dă-i drumul și nu renunța.
Tot ce s-a pierdut până ieri
rămâne doar de câștigat.
Iar dacă după tot ce ai văzut
rămâi și mâine același personaj mut,
încă nu-i totul pierdut.
Mai vino aici în sală încă o dată,
și încă o dată,
și încă o dată.
Până se adeverește bănuiala
cum că al unsprezecelea din cele
zece păcate capitale[248][249]
este, fără doar și poate,
mârâiala.

— SFÂRȘIT —
București
1976, august — septembrie
1977, septembrie — 1978, ianuarie
1979, decembrie — 1980, iulie.
[p. 396]

248 sursa: Tradiția creștină numără **șapte păcate capitale** (mândria, iubirea de arginți, desfrânarea, invidia, lăcomia, mânia, lenea); autorul vorbește de „zece”, ca în Decalog (cele zece porunci, Ieșirea 20), și adaugă al unsprezecelea: mârâiala. [Ieșirea (Biblia sinodală), ro.]

249 păcate capitale — Cele șapte păcate de căpetenie ale tradiției creștine (mândria, iubirea de arginți, desfrânarea, invidia, lăcomia, mânia, lenea). (vezi pagina 385)

[p. 397]

Postfață sau Liniște de sărbători[250]![251]

Dramă tipică[252] în 2 părți și epilog

[p. 398]

Personajele

EL — soțul ei
EA — soția lui
ALA — bonă[253]
PENSIONATUL PE CAZ DE BOALĂ[254] — tuberculos
MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ

[p. 399]

Decor: Interiorul unei case întunecoase din cauza geamurilor veșnic acoperite cu perdele. Mobila —nu interesează ce fel e — acoperă crăpăturile din zid sau tencuiala căzută. Din toate se degajă o nevoie de siguranță cu orice preț. În partea stângă a scenei, ușa de la intrarea apartamentului. Lângă ea, dar distinct, o altă ușă, prin care va ieși și va intra în scenă doar ALA. În partea dreaptă, o cămăruță strâmtă, despărțită de rest printr-o ușă, dar fără ferestre, populată de ciudate obiecte mobile, a căror mișcare puțin stranie poate fi produsă prin atârnarea unei greutăți de o pârghie ca de cumpănă.

Aceste obiecte pot produce mișcare, sunet, alternanță de culoare, dilatarea sau contractarea unor volume ciudate etc.

În rest, marea cameră în care se locuiește zilnic, cea mai mare parte a timpului, despre care am spus că e murdară, întunecoasă etc., etc...

[p. 400]

Soției mele, pur și simplu

---

250 sursa: Piesa a patra a volumului, „dramă tipică în 2 părți și epilog”. Un fragment din partea a II-a, sub titlul *Liniște de sărbători*, a apărut în revista *Tribuna* (Cluj), nr. 5/1979 (după Adriana Popescu, 1985). Mircea Ghițulescu (*România literară*, 1983) o socotea „un exercițiu în maniera «absurdă» a debutului” autorului; Artur Silvestri (1983): *Postfață* „regenerează ideea cuplului matrimonial care nu comunică și ajunge la emoții artificiale, la limita conduitei patologice”. Personajele alegorice — Ala, bona atotputernică ce impune veselia de sărbători și interzice „necazurile”, Mereu Prezentul în scenă, intrusul pe care nimeni nu-l poate da afară, Pensionatul pe caz de boală, veteranul cu „mâinile pline de sânge” — fac din drama de familie o parabolă politică.

251 Liniște de sărbători — «Postfață sau Liniște de sărbători!» — a patra piesă a volumului (p. 338–364), „dramă tipică în 2 părți și epilog”: o familie închisă într-o casă cu perdelele trase, sub autoritatea bonei Ala, care hotărăște ce se vede și ce se... (vezi pagina 381)

252 Dramă tipică — Subtitlul «Postfeței» („Dramă tipică în 2 părți și epilog”, p. 338), ironic: reia formula criticii realist-socialiste despre „situații tipice” și „eroi tipici” pentru o dramă de familie în care nimic nu e tipic, ci absurd. (vezi pagina 375)

253 bonă — Femeie angajată să crească și să supravegheze copiii. (vezi pagina 369)

254 PENSIONATUL PE CAZ DE BOALĂ — Pensionar pe caz de boală — salariat scos la pensie de invaliditate înainte de vârsta legală; în «Postfață», un veteran tuberculos, figură a vechii puteri, care moare la masa de sărbătoare și e sprijinit, mort, în fereastră... (vezi pagina 386)

PARTEA I

(La ridicarea cortinei, ALA stă bătrânește pe un scaun, croșetând sau împletind ciorapi sau citind dintr-o carte, pe tăcute, dar mișcându-și buzele. EA se află pe un scaun sau pe un divan sau în picioare, înghesuită de MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ, care își vâră mâinile cotrobăind pe sub hainele EI. MEREU PREZENTUL își va continua gesturile, aproape indiferent la protestele sau refuzurile EI.)

EA: Pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă în pace... *(Râde.)* Ia uită-te unde ai pus mâna... Vai, ce obraznic poți fi... *(Râde.)* Ei, ce-i asta, cum îți închipui că o să mă... *(Râde.) (MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ, îi pune mâna pe gură; ea îl mușcă; MEREU PREZENTUL izbucnește în râs, o bate pe spate grosolan și o îmbrâncește în semn de simpatie.)*

EA: Ce vrei să spui?... La ce te gândești?... *(Râde.)* Voiam să spun să mă săruți... *(Râde.)* E soțul meu aici! Crede-mă! E în camera cealaltă!... Poți să vezi... Lasă-mă, nu mă mai strânge în brațe... dacă ne vede...

(MEREU PREZENTUL dă din umeri enervat și neagă din cap energic.)

EA: Ei, cum nu ne vede! Dacă intră peste câtva timp... sau chiar în clipa asta...

[p. 401]

(MEREU PREZENTUL se oprește o clipă, o privește încruntat și imediat își reia furios cotrobăiala.)

EA *(râde)*: Vai, dar pui mâna peste tot, și pe sâni și pe picioare, astâmpără-te puțin! Dacă voiam s-o fac, o făceam până acum, fii sigur! Și nu te așteptam pe dumneata! Dacă vreau fac, dacă nu, nu fac! Sunt liberă să fac ce-mi place! *(Râde.)* Zău... Lasă-mă-n pace!

ALA: Vai, draga mea, cum poți să spui așa ceva? De unde până unde mentalitatea asta?! Nici nu-mi închipuiam că poți să mai gândești așa!

EA *(râde)*: Am glumit, uf, nimeni nu știe de glumă în casa asta! Am să mă apuc de citit până la urmă... Nu, nu veni pe pat! *(Râde.)* Da!? Eu am să citesc și dumneata faci ce vrei!

ALA: Dânsul face numai ce trebuie și nu ce vrea!

EA *(către MEREU PREZENTUL)*: Ce-am spus eu! *(Râde.)* Ai putea să nu te mai uiți la picioarele mele... Și nici să stai pe covor! Ah! Ridică-te de acolo! Stai aici dacă trebuie! *(Râde.)* Nu-mi băga mâna sub bluză că mă gâdili *(Râde.)* Astâmpără-te! Și lasă-mă să citesc! ...Ei, poftim! *(Râde.)* Lasă-mă să mă ridic și scoate odată mâna de sub bluză.

(Se deschide ușa și apare EL.)

EL: Draga mea, cred că... Dar ce faci? Ce-mi văd ochii, Dumnezeule, în casa mea, cu mine alături și... Ce se întâmplă aici? Eu credeam că râzi fiindcă citești nu știu ce texte vesele și tu... Ridică-te odată de pe pat! Ce naiba, în fața mea îndrăznești să...

ALA: Nu ți se pare că vorbești prea tare?

EL: Vorbesc prea tare... Vorbesc prea tare?...Cum îmi mai spui că vorbesc prea tare când... poftim, eu nu spun nimic, privește! PRIVEȘTE!

ALA: Înțelege și tu!

EL: Ce?

ALA: Înțelege! Ce vezi — ce este — bineînțeles! Nu te pun să înțelegi altceva!

EL: E peste putința unui om să...

[p. 402]

ALA: Stăpânește-te, omule! Ce nu suporți? Ce nu e de suportat?

EL: Cum, mă mai și întrebi? *(Către EA.)* Și tu taci și nu spui nici o vorbă?

ALA: Și vorbitul își are vremea[255] lui! Toate își au vremea lor[256], și fiecare lucru de sub cer își are ceasul lui! Tu de ce ai intrat acum? Fă bine, întoarce-te și intră cuviincios. Și vezi și tu ce trebuie văzut! Ce nu, nu!

EL: Bine, dar...

EA: Ce, bine dar! Mătușica are dreptate.

EL: Mai ai și grai după câte faci în văzul lumii?

EA: Care lume, că ești numai tu; singur cuc[257] și nu faci nici cât un ou clocit! Bine ți-am zis, singur nu faci nici cât un... *(Râde.)* Acum nu faci nici cât un ou clocit! Așa că ce să mai vorbim!

EL: Să taci, nerușinato! După ce că te preacu...[258]

(MEREU PREZENTUL se îndreaptă amenințător spre EL, care, de teamă, se retrage în spatele EI.)

ALA: Ce ți-am spus eu! Nu trebuie să apară că sunt necazuri! Vezi-ți de drum și întoarce-te ca toată lumea: vezi ce e de văzut și restul știi!

(Soțul iese pe ușa pe care a intrat.)

EA: Ți-am spus că vine soțul meu și ne va surprinde... ei bine, nu vreau, nu vreau; ia mâna asta de aici!

(MEREU PREZENTUL bate din picior autoritar.)

EA: Asta-i bună!

ALA: Dar tu de ce nu mai râzi, draga mea? Râsul e stenic[259] și ne prinde bine la toți! Și prinde bine și la ce se petrece aici!

EA *(râde; către MEREU PREZENTUL)*: Ce înseamnă: dacă trebuie! *(Râde. Se aude un ciocănit în ușă.)* Ai auzit? Ia mâinile, că vine soțul meu!

ALA: Astâmpără-te și tu! Și desprinderea de îmbrățișări[260] își are vremea ei!

---

255 sursa: **Ecclesiastul 3, 1 și 7** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Pe lângă versul de început, Ala adaugă la listă „vorbitul”. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 1 — „Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer.”; v. 7 — „Vreme este să rupi și vreme să coși; vreme este să taci și vreme să grăiești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

256 își are vremea — Formula pe care o repetă Ala, „Toate își au vremea lor”, „Tăcerea își are vremea ei” (p. 340, 344, 346, 348–350, 351–352, 359–361): reluarea, în vorbirea curentă și cu sens întors, a lui Ecclesiast 3, 1–8... (vezi pagina 379)

257 singur cuc — Expresie: complet singur (p. 340). (vezi pagina 392)

258 sursa: Cuvânt întrerupt: „te preacurvești” — „preacurvie”, termenul biblic și juridic vechi pentru adulter.

259 stenic — Care dă putere, tonifiant (opus lui „astenic”) (p. 340). (vezi pagina 393)

[p. 403]

(Se aude din nou ciocănit în ușă.)

EL: Pot să intru?

EA *(râde)*: Iar mă gâdili, nu mai pot de râs! *(Râde.)*

EL: Nici acum nu pot să intru?

ALA: La urma urmei, e un om de treabă... Nu? Nerăbdarea asta a tinereții...

EA *(râde)*: Oh!... Ah!... Nu mai pot... Ai să mă sufoci... cu atâta veselie... *(Râde iar.)*

EL: Să mai intru, sau nu?

ALA: Intră.

EL: Draga mea! *(Pauză.)*

ALA: E! Ce e!?

EL: Cred că am găsit, cred că am nimerit peste...,vreau să spun cred că am descoperit ceva! *(Pauză.)*

EA: Ei, ce-ai găsit, de mă privești așa!

ALA: Cred că ție ar trebui să-ți deie cineva lecții, cu câteva precepte[261] folositoare, și atunci cred că nu te-ai mai opri la fiecare cuvințel. Mergi înainte, sări și tu peste ce trebuie să sări, și gata! Hai, dă-i drumul!

EL: Draga mea, am descoperit ceva nemaipomenit, ceva grandios, ceva nemaivăzut, sunt atât de bucuros...

EA *(sare din pat)*: Ce-ai descoperit, arată-mi și mie!

EL: Vino să te îmbrățișez! Sunt fericit, sunt fericit!

ALA: Ei, ei! Mai încet! Ce zic oamenii despre voi când vă văd, mai sunt și copii pe lumea asta! Îmbrățișarea își are și ea vremea ei[262]!

EA: Spune-mi odată, ce ai descoperit?

EL: Îți spun... cu toate că... e ceva foarte delicat și instabil...

EA: Seamănă cu ce-mi spuneai tu mai înainte? Ar fi bine să știi, s-ar lega bine una cu alta... E cazul să te felicit?

EL: Da, seamănă cu ce era anterior, dar e total, în sfârșit, e mult schimbat, e altceva și nu mi-am dat seama de asta decât de foarte puțin timp...

ALA *(neliniștită, frământindu-se)*: Ei! Ei! Ei!

[p. 404]

EL: Să nu crezi că neagă ce era până acum; nici n-aș vrea; ar fi, dealtfel, și imposibil. *(Pauză.)* Tu ce zici?

EA: Sper că ai încredere în tine, și asta e ceea ce-ți trebuie.

---

260 sursa: **Ecclesiastul 3, 5** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. „Desprinderea de îmbrățișări” e, la Ala, perechea îmbrățișării. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 5 — „Vreme este să arunci pietre și vreme să le strângi; vreme este să îmbrățișezi și vreme este să fugi de îmbrățișare.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

261 precepte — Reguli de purtare, învățături (p. 341). (vezi pagina 387)

262 sursa: **Ecclesiastul 3, 5** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 5 — „Vreme este să arunci pietre și vreme să le strângi; vreme este să îmbrățișezi și vreme este să fugi de îmbrățișare.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

ALA: Ei! Fetico! Ce-am vorbit noi!?

EA: Ei, ce mai vrei de la mine?

ALA: Să râzi! Asta îți trebuie! Și vă trebuie și le trebuie tuturor!

EA: Ha-ha-ha! Așa e bine?! *(Râde.)*

ALA: În sfârșit, treaba ta! Eu ți-am zis!...

EL *(văzând că EA îl îmbrâncește pe MEREU PREZENTUL)*: Draga mea, ce faci! Ce faci!!! CE FACI!!! *(Râde.)*

ALA: Uite, vezi?, el e mai înțelegător. Și îi stă mult mai bine. Și nici nu-i greu!

EL: Ai putea să-ți tragi bluza peste sâni. În sfârșit... cum crezi...

ALA: Ea nu crede decât ce-i spun eu. Ai înțeles?

EL: ...cum e mai bine. Și mâinile... nu le mai ține sub fustă.

EA: Nu le țin. *(Pauză. Râde.)* Nu le țin eu...

EL: Ei, fir-ar al naibii! *(Râde.)* E adevărat! *(Râde.)* Nici n-are vreo importanță! Altădată ar fi avut, acum însă...*(Râde.)*

EA *(râde)*: Ești nemaipomenit! Cred că habar n-ai cum se va sfârși tărășenia asta! Nu-i așa că habar n-ai? Recunoaște, cel puțin *(MEREU PREZENTUL iese pe ușă. Pauză.)*

EL: Ce să știu? Nu înseamnă nimic, nici dacă știu ceva și nici dacă tu îmi scoți ochii cu ce se întâmplă! Nu e nevoie! Nu e nevoie! Vrei să-mi spui și mie LA CE BUN!

(ALA îi privește pe cei doi, apoi iese din scenă.)

EA: Tu mă întrebi pe mine la ce bun? Atâta lucru ar trebui să știi și tu!

EL: Nu.

EA: De ce?

EL: Pentru că VĂD!

[p. 405]

EA: Și?

EL: VĂD. ATÂT. VĂD. Nu ajunge?

EA: Și mai mult decât să vezi?

EL: Ar trebui SĂ SE ȘI POATĂ.

EA: Ce?

EL: Ei, nu știu! Ce mă pisezi atât? Nu știu! *(Pauză.)*

EA: Mai poate continua mult timp? *(Pauză.)* Ce zici?

EL: Depinde...

EA: De cine depinde?... *(El tace.)* Cine depinde? — de ce depinde? — cât depinde? — până când! Vorbește până la capăt clar!... Ah! *(Pauză.)* Nu spui? *(Pauză.)*

EL: Așa-i! Numai că ar trebui... da... ar trebui să știu. Să știu și eu care... *(Pauză.)* Care sunt...

EA: Ce care sunt? Fii odată clar!

EL: Condițiile. Împrejurările...

EA: Dumnezeule! Ai gura legată, ce naiba!?

EL: Nu. *(Pauză.)* Dar tot aia e, chiar dacă o am — chiar dacă n-o am... *(Pauză.)* Aș bea o cafea.

EA: Nu se poate. Facem economie. Pentru sărbători[263].

EL *(se întinde, cască)*: Aia e!

EA: Ce?

EL: Gura legată. Să nu mă mai întrebi.

EA: E mai prudent, știu, e mai prudent.

EL: Nu se spune așa.

EA: Ba da! E foarte corect spus. *(Pauză.)* De ce să nu fie corect?

EL: Spuneam că nu se spune așa!

EA: Nu pricep cum de găsești tu, *tocmai tu*, cum de *te* găsești tocmai tu să repari greșelile. *(Pauză. Se întredeschide ușa).*

EL: Ala! Ala!

EA: În sfârșit, spune tu, cum e mai corect. *(Apare MEREU PREZENTUL.)*

EL: Ala Ala! Ala! *(MEREU PREZENTUL închide ușa după el.)*

EA: Ce tot strigi!? Spune-mi tu, spune-mi tu singur cum e mai bine!

EL: Ala!... Singur?

EA: Da. *(MEREU PREZENTUL se apropie de cei doi.)*

EL: De ce eu? De ce singur?

[p. 406]

EA: Așa!

EL: Așa?! Asta nu e o motivație. Ala!

EA: Te rog, dragul meu, spune... hai, spune! *(Pauză.)*

EL: Nu se zice: e mai prudent... se zice: mai înțelept! Asta era tot! Și, mă rog, de ce n-aș putea să îndrept și eu o greșeală!? Pentru că am greșit o dată? Pentru asta?

EA: Dar nici măcar n-ai greșit atunci! *(MEREU PREZENTUL se răzgândește și se îndreaptă spre ea.)*

EL: Aveți de gând cu toții să nu uitați nimic?...mai ales că...

EA: Mai ales că ce e azi rău mâine e bine! Asta vroiai să zici?

(MEREU PREZENTUL își îndreaptă mâinile spre sânii ei.)

EA: Ce e azi? Luni, marți, miercuri?! Habar nu mai am?

EL: Știu și eu? S-o întrebăm pe Ala! Ala! Ala!

EA: N-o mai întreba. Ea știe tot numai ce e în legătură cu mâinele[264]. *(Apare ALA. MEREU PREZENTUL se îndepărtează.)*

ALA *(izbucnește îngrozită)*: Ce-i cu voi, ați înnebunit? Nu vă dați deloc seama! Vreți să pară că aveți necazuri? Asta-i nebunie curată!

EL *(râde)*: Așa e.

---

263 sursa: Economia impusă de penurie (cafeaua era un produs rar și scump în România anilor ’80) — motiv recurent al piesei: „Nu mai avem cafea!” (p. 364).

264 mâinele — „Ziua de mâine”, viitorul (formă populară substantivată); Ala „știe tot numai ce e în legătură cu mâinele” (p. 343). (vezi pagina 382)

EA *(râde)*: Și? Ce propui atunci?

(MEREU PREZENTUL se apropie de ea.)

ALA: Ar trebui să faceți ceva. Să construiți![265] Asta vă dă încredere, siguranță, curaj.

EA: Curaj?

ALA: Nu fă pe proasta! Și ce e rău dacă aveți curaj când construiți?

EA: Ce?

(MEREU PREZENTUL îi pune o mână pe mijloc, cealaltă pe umeri.)

EL: La fel cu ceilalți.

[p. 407]

EA: Ce anume?

EL: Dumnezeule!! Ce ai putut să spui?? Ce faci tu e pur și simplu...

ALA *(râde)*: Să se știe că nu sunt necazuri.

EA: Ce să fac?

(MEREU PREZENTUL îi ridică bluza și-i umblă cu mâinile pe sâni.)

EL *(pauză)*: Mai încet, te rog, mai încet!

EA: **CE SĂ FAC ACUM?**

(MEREU PREZENTUL îi umblă cu mâinile pe tot trupul.)

EL: Taci odată, pentru totdeauna. Taci!!! *(Râde)*. Nu-i mai bine așa?

EA: Tu ești un drăguț și nu-ți pierzi niciodată curajul. Și totuși nu construiești nimic. Așa că ce să mai vorbim?...

EL: Vrei să-ți spun ceva?

EA: Tu n-ai de gând să taci odată?

ALA: Tăcerea își are vremea ei și vorbirea[266] își are vremea ei.

EL: Asta e un semn bun. Ce-ai spus tu mai înainte e un semn bun.

EA: Dar ce am spus? *(Îl împinge pe neobservate pe cel MEREU PREZENT de lângă ea.)*

EL: Ala dragă, ce se întâmplă cu fata asta!? Uneori mă uimește cu sprinteneala minții. Ce zici de ea?

EA: Numai lucruri bune.

(MEREU PREZENTUL se apropie din nou.)

ALA: Asta ce mai e! Sper că nu ți-ai bătut joc de noi.

EA: Cum crezi că ar înghiți careva dintre noi așa ceva!? *(Râde. Râd cu toții în hohote și în crescendo. Se opresc.)*

---

265 sursa: Ecou al lozincii „construirii socialismului”: Ala cere să „construiască” ceva, ca să aibă „încredere, siguranță, curaj”.

266 sursa: **Ecclesiastul 3, 7** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 7 — „Vreme este să rupi și vreme să coși; vreme este să taci și vreme să grăiești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

ALA: Ah, cât am râs. Ce frumoasă zi e afară. Și vin și sărbătorile de iarnă. Nașterea își are vremea ei și moartea[267] își are vremea ei, toate merg de minune!

[p. 408]

EA *(surprinsă plăcut, chiar cu bucurie)*: Ar trebui să aranjăm puțin pe aici.

ALA: Neapărat! neapărat! Nici nu se poate altfel. Vin sărbătorile!

(MEREU PREZENTUL se îndepărtează, iese și închide ușa.)

EL: Ar trebui să punem pe pereți crenguțe de brad. Verdele e o culoare tonică[268]... Verdele e o culoare tonică. (Pauză.) Toată lumea știe asta, nu?... Sigur că da.

(Pauză. EA dă să spună ceva, EL dă din cap încurajator, EA vrea să facă un gest, EL așteaptă atent, înfrigurat. Pauză lungă. Când nimeni nu se așteaptă, EA vorbește.)

EA: Și va mirosi a proaspăt... poate n-ar fi cazul, știi, lui îi place așa...

ALA: Cum adică așa?

EA: Așa... fără prea multe schimbări, fără prea multe fasoane... din moment ce totul e bine... nu-i așa?

EL: Dar bineînțeles! Bineînțeles... Atunci numai atmosfera... Să o colorăm puțin. Ce zici, Ala?

ALA: Ce vorbe sunt astea? Și ce dacă lui nu-i place? Să-i fie de bine! Trebuie să trăim viața din plin... până și mie, la vârsta mea, îmi place să trăiesc plenar[269] totul... nu? Și atunci?! Să punem niște crengi de brad și niște crengi uscate, prin casă, pe pereți...

EL: Uscate?

ALA: Da! Cum era înainte și cum e după... Trebuie să-ți amintesc regula asta de fiecare dată?

EA: Uscat și verde?

ALA: Ah, va fi o sărbătoare ca-n povești! Ta-ra-ram-ta-ra-ram *(Râde.)*

EA: Uscat? *(Pauză.)* USCAT?

(Clanța se mișcă în jos. ALA observă.)

ALA: Ta-ra-ram-ta-ra-ram ta-ram-ram-pam...

[p. 409]

(Face semne din mâini, ceilalți doi încep și ei să cânte, să râdă, ușa se întredeschide, rămâne puțin timp așa, apoi se închide și după încă un timp clanța revine la normal. Toți se opresc aproape brusc. ALA oftează ușurată. Pauză. Revenire la atmosfera dinainte.)

EA: Uscat? *(Pauză.)* USCAT?

---

267 sursa: **Ecclesiastul 3, 2** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 2 — „Vreme este să te naști și vreme să mori; vreme este să sădești și vreme să smulgi ceea ce ai sădit.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

268 sursa: Ghirlanda de crenguțe „una verde, una uscată” — alegorie a propagandei care cere comparația permanentă cu trecutul („Cum era înainte și cum e după”).

269 plenar — Pe deplin, din plin (p. 345). (vezi pagina 387)

EL: Sigur, cele două momente... nu-i așa, Ala?...

EA: N-am să uit, îți jur, n-am să uit... chiar fără comparații!

ALA: Doamne, veselia ne-a cuprins... sigur că da! Nu se poate altminteri. Dacă nu înțelegi tu asta, așa înțeleg alții că e normal și nu poți să spui că nu e bine.

EA: Ba spun!

EL: Glumești, draga mea! Ala, fata asta aleargă de la un joc de cuvinte la altul! *(Râde.)* Dar una fără alta nu se poate! Altminteri cum vezi verdele... crenguțele de brad trebuie să se vadă foarte bine, să iasă în evidență. Să ne bucurăm de ele mai mult, nu?

EA *(râde)*: Doamne, ce idee! *(Râde.)* Și la anul, sau peste cinci ani...

EL: Sigur că da! Păstrăm crenguțele uscate!... Contrastul... de unde să știm ceva, dacă nu comparăm tot timpul... Ala, Ala! Tu ce zici, unde ești! Ala!

ALA: Aici sunt. Am adus crenguțele.

EL: Ce-ai căutat acolo?... în spatele dulapului?... Ala, am spus, și nu o dată, că...

ALA: Erau pregătite, toate. Nu trebuia să te mai deranjezi tu.

EA: Ideea ne-a venit acum, ca și anul trecut...

EL: Știai? Nu-i așa că știai?!...

EA: Ți-o jur. Ce înseamnă crenguțele acelea verzi?

EL: O perspectivă. O perspectivă cum nu mai e alta[270]. Luminoasă. *(Pauză.)* Draga mea, să știi că te cred.

ALA: Nu-i nevoie să crezi. Trebuie să fii convins.

EL: Bine, înțeleg, dar înainte să fii convins de ceva, de o idee, de exemplu, trebuie mai întâi să cred în acel ceva, nu-i așa?

[p. 410]

ALA: Asta poate să vină și pe parcurs...

EL: Voiam să-i spun ei... Lasă-mă dracului să spun ceva până la capăt!... Draga mea, voiam să-ți spun că eu cred în jurământul tău... Știu, știu... mi-ai jurat că mă iubești la început, știi tu când... atunci când prima dată...

ALA: Ei, ei...

EL *(pauză. Izbucnește)*: Bine, Ala, dar ăsta e un subiect despre care am dreptul și eu să spun tot ce gândesc, nu? sau... dacă nu totul, măcar o bună parte!... Subiectul este iubirea, iubirea de femeie... N-ai să-mi interzici să vorbesc și despre iubire, măcar atât să...

ALA: Ce-i asta!?

EL: Nu înțeleg, nu mai pricep de ce...

ALA *(întrerupându-l)*: Iubitul își are vremea lui[271], și urâtul își are vremea lui.

---

270 sursa: „Perspectiva luminoasă” (a comunismului) — clișeu al discursului oficial.

271 sursa: **Ecclesiastul 3, 8** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 8 — „Vreme este să iubești și vreme să urăști. Este vreme de război și vreme de pace.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

EL: Dar n-am spus că o urăsc...*(către ea)*... draga mea... Știi, ce s-a întâmplat mai înainte... poate că... nu vreau să crezi despre mine că sunt, cum să zic, un... un... dezechilibrat, dar... dar parcă nu ar fi trebuit să-i mai dau voie...

ALA *(în șoaptă)*: Oh, Doamne, oprește-te! Nu trebuie să apară necazuri în discuția asta! Nu v-ați găsit să vorbiți decât despre asta? Noi știm că... în sfârșit... că nu e chiar-chiar cum ar trebui, dar potoliți-vă că se aude și prin zid, ce dracului! Înțelegeți și voi situația!

EA: Ala,... știi, noi doi ne iubim — nu-i așa, draga mea? noi suntem conștienți de toate, în sfârșit... dar...

ALA *(tare, dar accentuat)*: Dar vă iubiți...Sunteți oameni mari, sunteți alții datorită tuturor acestora, nu-i așa?

EL: Da... Exact *(Râde.)* Cum mi se încurcă limba... unde mi-o fi capul... *(Pauză. Mai râde o dată și încă o dată împreună cu ALA.)*

EA: Știi... mi-e ușor greață...

EL: De ce?

EA: De toate.

EL: Mie nu.

EA: Știu.

[p. 411]

EL: Dar nu știi de ce. Poate că ai să mă înțelegi până la urmă...

ALA *(către EA)*: Ți-e greață? De ce ți-e greață?

EA: Așa, mi-e mie, greață!

ALA: Se mai întâmplă! Tu ai avut mereu stomacul bolnav. *(În șoaptă.)* Vorbiți mai pe ocolite. *(Tare.)* Poate nu ți-a priit mâncarea.

EA: N-am mâncat azi.

ALA *(în șoaptă.)*: Înțelegeți odată, nu trebuie să apară necazuri aici la noi; și cu atât mai puțin certuri. Nu e bine. *(Tare.)* N-ai mâncat azi? *(În șoaptă.)* Noi nu avem necazuri. Așa știm cu toții! *(Tare.)* De ce?

EA: Fiindcă construim ceva!

ALA: A, da! Știu! Casa voastră o construiți. *(În șoaptă.)* Ești nebună? *(Tare.)* Înțeleg... tinerețea... ați uitat și de mâncare... bineînțeles. *(În șoaptă.)* Vorbiți mai pe ocolite... altminteri... trebuie să pricepi... vine...

EA: MI-E SILĂĂĂĂ!

ALA: Mezină?[272] Nu e nimeni aici mezină. *(Pauză.)* Vorbești în dodii[273]. Folosești cuvintele alandala[274]! Ori vorbești răspicat pe înțelesul tuturora, ori... *(În șoaptă.)* Râzi!

EA *(râde)*: Ai dreptate...*(Râde.)* Am încercat și eu, am greșit, nu-i așa! Nu e bine să încerci tot felul de... Altminteri, pierdem... despre crenguțele cele verzi trebuie să vorbesc... despre ce înseamnă ele... *(Râde.)* Așa e!

---

272 sursa: Joc de cuvinte: strigătul „MI-E SILĂ” e auzit de Ala ca „Mezină?” — cuvintele incomode sunt „auzite greșit”.

273 alandala — Fără rânduială, de-a valma (p. 347). (vezi pagina 367)

274 în dodii — „A vorbi în dodii” — a vorbi aiurea, fără șir (p. 347). (vezi pagina 378)

(Pauză. ALA îi privește pe amândoi, clatină din cap și iese.)

EL: Mie nu mi s-a întâmplat încă...

EA: Ți-am spus că știu.

EL: Ce știi?

EA: Hai las-o baltă! Ne jucăm de-a cuvintele! Asta e!

EL: Nu-i adevărat. Ele se joacă cu noi!

EA: Și atunci, noi? Ce rost mai avem?

[p. 412]

EL: Pentru toți, nu pot să-ți răspund. Pentru mine, știu. *(Pauză.)* Ți-am spus că pentru mine-l știu? Da, ți-am spus!

EA: Deci îl știi și pe al meu.

EL: Să nu crezi că... eu nu...

EA: Tu ce nu?

EL: Nu fac nici un schimb... Un schimb între rostul meu și tine. Tu ai vreun rost... al tău... afară de ăla obișnuitul?... nu știu care-o fi *(râde)*, dar e al nostru... Crengușele de brad... Perspectiva... *(râde)* Mă bucur că înțelegi... Construim și noi ceva, nu-i așa?... Nu fac nici un schimb... El e acela care când apare... și atunci eu, cât timp e ocupat cu tine... *(Enervat.)* E ocupat, înțelegi?... și eu pot să-mi văd de ale mele... Eu, rostul meu, eu mi-l urmăresc... și atunci e greu, mi-e foarte greu, dar am învățat... bat la ușă, nu văd ce văd și îmi urmez drumul... Dar nu e o vânzare, ți-o jur, nu e pur și simplu o vânzare, ci obligat de împrejurări... accept faptul că există... asta, până când s-o plictisi și el de noi, iar dacă nu s-o plictisi, până voi... adică până vom găsi o soluție. *(Pauză.)* Știi, nu mai sunt tânăr, ca s-o iau de la capăt. sau să iau în piept... pieptiș... în piept, pieptiș! Asta e! *(Pauză.)* Dar unde e Ala? Ala! Unde ești? Ala! *(Pauză.)* Ala! Ala! Ala! Ala!!! *(Pauză.)* Nu pricep de ce greșesc. De ce tocmai eu și numai eu?

EA *(pauză)*: Ți-am spus, nu greșești.

EL: Aici se spune că greșesc.

EA: Aici. În altă parte nu s-ar numi greșeală.

EL: Unde în altă parte?

EA: În altă parte. *(Tare.)* Care înseamnă, întotdeauna, cel puțin alături sau peste drum.

EL *(cască)*: M-aș duce acolo.

EA: Ai avea curaj?

EL: Să zicem...

EA: Acolo ai greși invers.

EL: Invers?

EA: Exact.

EL *(cască)*: Și probabil aș vrea să vin aici!

EA: Nu cred c-ai face asta! În orice caz, ai greși invers.

[p. 413]

EL: Asta e bine.

EA: Pentru cine?

EL: Păi, dacă două lucruri sunt contrare[275], înseamnă că este mișcare; nu?! Mișcare, evoluție, dezvoltare; nu?! Și de aici, mereu înainte!

EA: Perfect. *(Pauză.)* Unde?

EL: Nu știu. Nimeni nu știe. Nimerim noi.

EA: Unde? Vezi, iar greșești! Abia acum greșești!

EL: Voiam să spun că Ala știe; cu siguranță că știe!

EA: Știe?

EL: Da. Știe. Ce te miri?

EA: Nu mă miram. Mă întrebam doar!

EL: Nu te mai întreba!... Tocmai acum?... Când vin sărbătorile? *(Pauză.)* Ce-ai spus!? Ce-ai spus?... Ce-am spus?... Ala! ALA! AALAA!

(ALA ieșind din camera LUI, nedumerită și înfuriată. Îl ia pe EL de mână, de guler sau de ureche și îl trage în pragul camerei. EA rămâne afară, neliniștită și trage cu urechea la ce se aude în cameră).

ALA *(arată obiectele din camera Lui)*: Ce sunt astea?

EL: Care?

ALA: Astea!...

EL: Care astea?

ALA: Mă mir că nu le vezi; sunt doar ale tale... Ar trebui să le vezi! Ce sunt sforile astea!?

EL: Nu sunt sfori. Sunt stări.

ALA: Stări?

EL: Adică nu. Aici e camera mea... Acolo e patul.

ALA: Bine-bine. Asta văd eu, asta înțeleg eu, dar astea ce-s?

EL: Ți-am spus, asta e camera mea...

ALA: Știu! Știu! Te-am întrebat ce-s astea?

EL: Ți-am mai spus, nu?... că asta... Ala, dar nu înțeleg, nu știu ce cauți în camera mea!...

ALA: Căutarea își are vremea ei[276] și pierderea își are vremea ei. Eu te-am întrebat ce-s astea!

EL: Ala, dar... Ala, cum adică?... aici, cum să-ți spun eu, e colțișorul meu, țin la el ca la ochii din cap, nu știu cum te amesteci în toate...

[p. 414]

ALA: Ce zici de el?!

EL: E o canalie[277]!

---

275 sursa: Aplicare ironică a „legii unității și luptei contrariilor” din dialectica marxistă (Engels, *Dialectica naturii*; Lenin, «Despre dialectică», 1915): din contrarii — „mișcare, evoluție, dezvoltare… mereu înainte”, dar „Unde? … Nimeni nu știe”.

276 sursa: **Ecclesiastul 3, 6** — Ala reia, în formula vorbirii curente („…își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. „Căutarea” și „pierderea” sunt perechea din v. 6 în formula vorbirii curente; textul sinodal are „agonisești” și „prăpădești”. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 6 — „Vreme este să agonisești și vreme să prăpădești; vreme este să păstrezi și vreme să arunci.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

277 canalie — Om ticălos, josnic (p. 349–350). (vezi pagina 371)

(ALA îi dă o palmă.)

ALA: Vorbeam de tine! Păstrarea își are vremea ei[278] și lepădarea își are vremea ei! Spune-mi ce-s cu astea!

EL: Niște sfori.

ALA: Le-ai spus bine... Și ce faci cu ele?

EL: Nimic.

ALA: Trebuia să-mi spui de la început. Pierzi timpul de pomană! Timpul e cel mai mare bun al nostru... nu timpul, ci omul. Adică nici omul, ci oamenii. Să dai jos toate porcăriile astea, ce tot umpli pereții cu ele? Te cert doar, fiindcă ești totuși tânăr și mai poți fi readus pe calea cea bună.

EL: Nu pot să le dau jos!

ALA: De ce? Ce-i aia să nu poți? Eu nu cunosc cuvântul nu pot!

EL: Fiindcă sunt niște lucruri care s-au născut în capul meu!

ALA: Nașterea își are vremea ei, și moartea își are vremea ei.

EL: Bine, dar sunt puse de mine aici!

ALA: Gânditul își are vremea lui[279] și smulgerea celor gândite își are vremea ei.

EL: Nu pot, înseamnă că mi-aș ucide...

ALA: Ehehei! Astea le-am mai auzit eu la cei vechi, încă de la cei foarte vechi, din antichitate... sunt vorbe perimate[280]... Uciderea își are vremea ei[281] și tămăduirea își are vremea ei... Ai mai murdărit și pereții... Astea ce-s?

EL: Un joc... e un moment de tensiune interioară...

ALA: Așa cum bocetul își are vremea lui[282] și jucatul își are vremea lui.

(Trage de una din sfori. Se aud niște sunete.)

EA: M-ai chemat?

EL: Nu.

[p. 415]

ALA: Ce-a fost asta?

EL: Ce-a fost!?

---

278 sursa: **Ecclesiastul 3, 6** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. „Lepădarea” ține locul lui „să arunci” din textul sinodal. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 6 — „Vreme este să agonisești și vreme să prăpădești; vreme este să păstrezi și vreme să arunci.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

279 sursa: **Ecclesiastul 3, 2** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. „Săditul” și „smulgerea celor sădite” din v. 2 devin la ea „gânditul” și „smulgerea celor gândite”. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 2 — „Vreme este să te naști și vreme să mori; vreme este să sădești și vreme să smulgi ceea ce ai sădit.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

280 sursa: **Ecclesiastul 3, 3** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. „Uciderea” ține locul „rănirii” din textul sinodal. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 3 — „Vreme este să rănești și vreme să tămăduiești; vreme este să dărâmi și vreme să zidești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

281 sursa: Ironie: Ala numește „vorbe perimate” ale „celor foarte vechi” tocmai cuvintele lui Ecclesiast, pe care ea însăși le repetă.

282 sursa: **Ecclesiastul 3, 4** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 4 — „Vreme este să plângi și vreme să râzi; vreme este să jelești și vreme să dănțuiești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

(ALA trage încă o sfoară. O păpușă se învârte în cerc și se aude un alt șir de sunete prelungi.)

EA: Ți-e rău?

EL: Nu!

ALA: Poți să-mi spui ce a fost asta?

EL: Nu!

EA: De ce plângi? Ce faci acolo? Ai nevoie de ceva?

EL: Nu.

ALA: Poți să-mi spui la ce folosesc astea? *(Trage de o altă sfoară. Se aud alte sunete.)*

EL: Nu.

EA: Cine ți-a spus că a apărut soarele? E tot ceață, nu te alarma. Ai crezut că a răsărit soarele și pentru noi?

EL: Nu.

ALA: Crezi că toate astea pot folosi la ceva? Vrei să-ți spun dacă mie-mi plac? Ei bine, omule, nu știu de ce, dar am un sentiment. Între noi fie vorba, toate astea sunt, precis, — dar știi cât de precis? — nici nu pot să-ți spun cât! — dar sunt precis inutile: pentru că nu produc nimic pentru nimeni, nu elimină confuziile și nu transmit sănătate, încredere sau optimism! Și acum, la crenguțe! Hai, imediat la crenguțe!... Bați câmpii[283], băiete, bați câmpii... Asta e! Hai, fără vorbă, la lucru! La crenguțe!... Trebuie să faci și tu ceva în casa asta! Ia uite ce-ai făcut aici! Ai împletit crenguțele că nu se mai deosebește cea verde de cea uscată! Asta nu e treabă de om cu mintea la cap, care înțelege ce-am spus eu... care înțelege bine, care nu... nu-mi place!

EA: Dictonul spune altfel!

ALA: E! Cum spune?

EA: Care înțelege, bine, care nu, ducă-se!

ALA: Foarte bine! Ducă-se! Să-l văd eu numai pe unde iese și dacă îi dă mâna!

[p. 416]

EL: Am văzut pe geam, peste drum că era altcumva... zic de ghirlandă.

ALA: Fă și tu dacă te pricepi, am zis eu să nu faci?

EL: Cum să fac dacă trebuie să pun una verde, una uscată, una verde, una uscată?

ALA: Ei, aici e-aici! Cine se pricepe bine, cine nu, nu!

EL: Cum să mă pricep dacă mă obligi să...

ALA: Ei, hai, lasă vorba și treci la treabă... *(Fredonează un cântec.)* Hai să cântăm ceva, zău așa! Tăcerea își are vremea ei, dar și cântarea[284] își are vremea ei!

---

283 Bați câmpii — „A bate câmpii” — a vorbi fără rost, a divaga (p. 351). (vezi pagina 369)

284 sursa: **Ecclesiastul 3, 7** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Perechea tăcere – grăire din v. 7 e întoarsă în „cântarea”. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 7 — „Vreme este să rupi și vreme să coși; vreme este să taci și vreme să grăiești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

(Încep și cei doi să fredoneze în timp ce împletesc o nesfârșită ghirlandă de crenguțe de brad, una verde, una uscată. Apare MEREU PREZENTUL. Ceilalți doi amuțesc. ALA fredonează, îndemnându-i astfel și pe ceilalți. MEREU PREZENTUL fredonează și el, dar schimbă melodia. ALA fredonează noua melodie, legănându-se în ritm.)

ALA: Hai și voi... La-la-la...

(EL fredonează încet privind fix la EA și la MEREU PREZENTUL, care s-a apropiat cu mâinile de EA și, încet-încet, umblându-i pe trup cu mâinile, aproape că o dezbracă de tot. EL se ridică în picioare, tremurând de furie.)

ALA: Ei, la ghirlande, la ghirlande... treci la ghirlande!... Și: La-la-la...

— Cortina —

[p. 417]

PARTEA A II-A

(Același decor. În scenă sunt: EL și EA. E seară. Luminile sunt aprinse. Ghirlanda cea lungă înconjoară pereții, se agață de orice proeminență, șerpuiește peste tot. Prezența ei dorește să pară o pregătire sărbătorească, un aer festiv. De ghirlandă, rar, pot fi agățate mici obiecte aproape jalnice care să sugereze împodobirea cu tot ce e mai de preț în casă. Masa e pusă în centru, ca pentru o sărbătoare. La ridicarea cortinei, în camera LUI, obiectele de pe pereți se mișcă foșnind, sunete, clinchete, acorduri izolate: mici zgomote se fac auzite. Toată camera cu ce se află în ea trebuie să producă stupoare și fascinație.)

ALA *(apare furioasă)*: Ce e asta? Ești nebun? Dumnezeule, nu vreți niciodată să pricepeți ce trebuie și care e timpul potrivit. Oprește jucăria aia, că-mi sună în creieri! DE CÂTE ORI SĂ VĂ SPUN!! Acum ți-ai găsit, tocmai acum, ah, Doamne, Doamne, dac-ar da buzna cineva — CINEVA! — mă auzi, ar zice că e casă de descreierați, de apucați, de libertini[285]. Ce e asta!?

(La apariția ALEI, EL și EA tresar.)

EL: Dacă nu acum, atunci când?

ALA: Și aruncarea pietrelor[286] își are vremea ei și strângerea lor își are vremea ei...

EL: Vreau să văd și eu vremea...

[p. 418]

ALA: Ești obraznic!

EL: Spui și tu că a sunat ceasul!

ALA: Un ceas, face atâta hărmălaie[287] un ceas?

EL: Spune că a sunat ceasul nostru[288]!

---

285 libertini — Oameni cu moravuri ușoare, desfrânați (fr. libertin) (p. 352). (vezi pagina 381)

286 sursa: **Ecclesiastul 3, 5** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 5 — „Vreme este să arunci pietre și vreme să le strângi; vreme este să îmbrățișezi și vreme este să fugi de îmbrățișare.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

287 hărmălaie — Gălăgie, zarvă (p. 352). (vezi pagina 378)

288 sursa: Joc cu „ceasul lui” din formula răspândită a Ecclesiastului 3, 1 (traducerea lui Dumitru Cornilescu: „...fiecare lucru de sub ceruri își are ceasul lui”; Biblia sinodală, bibliaortodoxa.ro:

ALA *(către EA)*: Și tu! Să nu-l mai primești pe ăla în casă! Gata! Ajunge! Ce e asta?! Pune scaunul în dreptul ușii!

EL: Ala, eu...

ALA: Gata. Taci. *(Sec, calm și amenințător.)* Treci la mătură și fă un pic de ordine în odaie! *(Relaxată.)* Ah, a început sărbătoarea! Minunat! Minunat! Voi nu găsiți că e minunat! Ehei! Trebuie! **E MI-NU-NAT!!!** *(Râde.)*

EL: Ala, Ala, voiam să-ți spun, voiam să-ți spun... ah, dar ți-am spus!

ALA: Nimic, nici o vorbă!

EL: Ala...

ALA: Nu stăm la discuții.

EL: Ala... Stai, Ala, Ala, voiam să-ți spun...

ALA: Întotdeauna tu ai de spus câte ceva, și încă în gura mare! Treci la mătură și fă curățenie, hai!

EL: Ala!

ALA: A! Nu! Nu cu mătura aia mare; cu cea mică.

EL: Ala!!! Dar asta-i umilința cea mai... cea mai...

ALA: Să taci!

EL: Stai... dar eu... În orice caz, nu-i așa? Să zicem că-i o glumă...

ALA: Nu poate veni peste noi nici o sărbătoare fără ca unul din voi să nu-mi stricați cheful! Ba vă treziți vorbind vrute și nevrute, ba vă răstiți la mine, nu am un dram de liniște cu voi.

EL: Ala, dar eu nu pot... adică nu se poate! Să mătur?... Nu știu pentru ce trebuie să suport atâta degradare! Am greșit? N-am greșit! Nu-i așa? N-am greșit! Ce să greșesc?

ALA: Dacă îmi pui drăcoveniile alea să-mi sune în cap!? Dar e normal!! Dar e cuminte ce faci tu! În loc să-ți vezi de crenguțele tale, să îndrepți pe ici-pe colo ce mai e de făcut, în loc să-ți... ță-ță-ță!

EL: Ce de lucruri la care nu am ce face!

[p. 419]

ALA: A! Uite că m-ai înfuriat! Treci la mătură! Imediat!

EL: Nu! Nu vreau!

ALA: Nu mănânci!

EL: NU MĂNÂNC!

ALA: Nu-ți mai dau nimic!

EL: NU VREAU NIMIC!

ALA: Draga mea, închide fereastra și stinge lumina.

(EA execută prompt ordinul. Întuneric.)

EL: NU VREAU NIMIC. VREAU SĂ NU TE MAI PRICEPI LA TOATE ȘI SĂ NU-MI MAI SPUI CE TREBUIE ȘI CE NU TREBUIE! Atât! Așa!

„Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer”): EL vrea să vadă „vremea” lui.

ALA: Poți să aprinzi lumina, nu-nu! Aia mică! Să fie plăcut și intim. *(Lumină intimă.)*

EL: Ala...

ALA: Ce-ar fi să dau drumul la muzică! Nu-i o idee bună, ce zici?

EA: Dacă vrei și crezi că e bine!...

ALA: Ce să vreau și ce să cred!...Așa trebuie. Ți-am mai spus.

EL: Ala...

EA: Dar e o idee minunată. Slavă ție că ți-a venit ideea asta!

EL: Ala! Ala! Nu vreau! Nu vreau!

(Cântă muzica. Pauză. ALA fredonează melodia, stând cu capul plecat pe o parte și privind în gol. EA stă la fel un timp, apoi se mișcă stânjenită și dă să se îndrepte către EL. ALA o urmărește rotind ochii, altfel nemișcată; o surprinde și fredonează mai tare cântecul. EA revine în poziția de mai înainte. Cântecul e la ultimele acorduri. ALA privește nostalgic, în gol. Apoi izbucnesc amândouă în râs și se sărută. ALA, brusc.)

ALA: Ei, ce te uiți la el! E sărbătoare? Este! Să fim veseli și fericiți! Nu mai avem necazuri, ce crezi că ne mai lipsește? Hm!? Știu și eu... *(Râd vesele amândouă.)*

EL: Ala! Ala! Nu vreau! NU VREAU!

[p. 420]

EA: Dar e o idee minunată. Slavă ție că ți-a venit ideea asta!

EL: ALA!

ALA: Ce să vreau și ce să cred! Așa trebuie. Ți-am mai spus.

EA: Dacă vrei să crezi că e bine... *(Muzica a încetat.)*

ALA: Ce-ar fi să dăm drumul la muzică. Nu-i o idee bună, ce zici?

(ALA pune aceeași placă.)

EL: ALA!!!

ALA *(izbucnește în râs. Pauză)*: Draga mea, închide fereastra și stinge lumina! Așa! *(EA execută prompt ordinul. Întuneric.)*

EL: NU VREAU NIMIC. VREAU SĂ NU TE MAI PRICEPI LA TOATE ȘI SĂ...

ALA *(către EA)*: Ei? *(Izbucnesc în râsete.)*

EL: NU VREAU NIMIC.

ALA *(râde)*: Nu-ți mai dau nimic. Vreau lumină intimă.

(EA se execută.)

EL: NU VREAU SĂ MĂNÂNC!

ALA: Nu mănânci! *(Izbucnește în râs. Pauză.)* Draga mea! *(Repede.)* Stinge lumina! Stinge lumina!... Așa! *(Întuneric.)*

EL: NU VREAU NIMIC. VREAU SĂ NU TE MAI PRICEPI LA TOATE ȘI SĂ...

ALA *(izbucnește iar în râs. Aprinde lumina mare)*: E, hai, nu măturI? *(Pauză.)* IMEDIAT! *(EL se supune.)* A, nu! Nu așa! Cântând! Cântând, am zis!

EA: Îl persecuți?

ALA: Ce înseamnă persecuție? E spre binele lui.

(EL se apucă de măturat cu o mătură mică.)

EA: E prea mult spus.

ALA: Ce e prea mult, fetico?

EA: Ziceam că... în sfârșit, că întinzi coarda prea tare...

ALA: Eu hotărăsc cât, când și cum! și ce contează că tu îi zici persecuție, zi-i cum vrei, chiar și crimă.

[p. 421]

Încă nu l-am omorât ca să mă pisezi la cap cu asta!

EA: Încă nu, dar nici mult nu mai e!

ALA: Lasă nuanțele! Ori e albă, ori e neagră! Păi nu?!

EA: ALA! E prea direct. Nu crezi?

EL: Am măturat colțul ăsta și fără să cânt.

ALA: Nu. E foarte bine așa! *(Către EL.)* Ce-ai spus, drăguțule?

EL: Am măturat colțul ăsta... dar fără să cânt.

ALA: Nu e bine. Împrăștie-l la loc.

(EL se supune.)

Să cânți!

(EL începe să fredoneze cântecul de mai înainte și să măture. ALA murmură și ea, cu ochii în gol.)

Ah, sunt atât de mulțumită!

EA: Nu sunt toți.

ALA: Am zis că sunt atât de mulțumită! Eu! Sunt mulțumită că am liniște. De sărbători... E tot ce-am vrut... De sărbători, liniște! Și veselie. E, hai, veseliți-vă și voi, sunteți tineri, ce naiba!

EA: N-am motiv.

ALA: E sărbătoare. D-aia! Măcar fiindcă sunt eu mulțumită să vă veseliți!

EA: Să râdem?

ALA: Să râzi.

EA: Să cântăm?

ALA: DA.

EA: Să țopăim în jurul mesei?

ALA: Nu e o idee rea. Dar nu amândoi odată. Pe rând și să știu și eu!

(Apare EL cu tacâmurile în mână.)

ALA: DE CE FACI ALTCEVA DECÂT ȚI-AM SPUS EU? Nu! Nu te apropia! Stai acolo! Stai! Fă un pas înainte! *(Către EA.)* Și tu ce stai în spatele meu? LA CE TE GÂNDEAI, A!? NU! Lasă-le

[p. 422]

acolo în colț. Nu acolo! Pe scaun! Du-te repede și adu-mi bastonul meu.

(EL se supune și dispare din scenă.)

ALA: ȘI SĂ NU VII CU EL ÎN SUS, SĂ-L TÂRĂȘTI PE DUȘUMEA! *(Către EA)* Și tu? Ce mă privești așa? *(Apare EL în ușă.)* Lasă-l jos. Împinge-l încoace ușor, așa. Și ce să fac cu scobitorile?

EL: Ce scobitori?

ALA: Ai adus și scobitorile.

EL: Eu, când?... zău? Nu mi-am dat seama!

ALA *(râde ușurată)*: Of, of-of! *(Îl mângâie pe creștet.)* Ești un băiat bun. Ce-i cu tine?... E-e-eei, ce naiba!

EL: Voiam să zic ceva! Ce... Da... Scobitorile... Chiar, zău... scobitori? De ce le-oi fi adus? Nu mi-ai spus să le aduc? *(ALA râde.)* Dar bastonul?

ALA: Da.

EL: Și pentru ce-ți trebuie ăsta? Draga mea, la o petrecere nu știu la ce ți-ar folosi... bastonul...

ALA: Mie?

EL: Pentru ce îți trebuie ăsta?

ALA *(râde)*: Ei... Știu și eu? Așa, tu nu știi cum sunt bătrânețele... Așa...

EL: Stai! Nu, te rog!... Draga mea, vreau să-ți fiu cât mai de folos, știi? Cât mai... Ce mai calea-valea, asta e... să-ți fiu cât mai de folos...

ALA *(râde liniștită)*: Aprindeți artificiile alea! E, hai, ce stați! Dumnezeule, trebuie să vă învăț eu, eu trebuie să vă învăț întotdeauna ce trebuie să faceți!

EA: Ala!

ALA: Oh, știu, nu-mi mai spune.

EA: N-am ce să-ți spun!

ALA: Ce v-ați face fără mine? Îm!? Asta poți să-mi spui! E, hai! *(Râde.)* Tăceți?! *(Pauză.)* Înțeleg, vă e greu să recunoașteți, dar puteți spune acum! *(Pauză.)* Îmi face chiar plăcere. *(Pauză.)* Ați apuca-o pe drumuri rele, nu-i așa? *(Pauză. Râde în hohote, apoi tare.)* DISTRAȚI-VĂ! *(Toți fredonează cântecul de mai înainte un timp.)*

EA: Îl lași și pe el să dea drumul la jucăriile lui?

[p. 423]

ALA: Ei-ei-ei!

EA: De ce nu-l lași? *(Pauză.)*

ALA: E, hai! Dar câte puțin și pe rând. Nu vreau debandadă. AM ZIS: PUȚIN. Și în cinstea mea! *(Pauză.)* E, hai! Dă-i drumul! Să vă simțiți și voi mai...

EL *((întrerupând-o)*: Nu! Nu-nu! NU-NU!...

ALA: Ssssstt! Fără multă tevatură[289], că nu-ți mai dau voie deloc! Și cu asta am încheiat!

EL: De ce în cinstea ta? Nu?... Altfel nu se poate?

ALA *(râde)*: Mai spune o dată ce-ai spus!

EA *(EL ezită)*: Hai, curaj!...

EL: ...Să mai repet?... Da... Să repet...

ALA: De ce-nu-în-cinstea-ta!? Repetă: De-ce-nu-în cinstea-ta? Apoi: Altfel-nu-se-poate! Și acum după mine: unu! doi! trei!

289 tevatură — Gălăgie, ceartă (p. 356). (vezi pagina 393)

EL: Altfel nu se poate?

ALA: Așa! Altfel nu se poate! Ai spus bine. *(Râde.)*

EA: Dă drumul la jucăriile tale...

EL: ...Draga mea... astea nu sunt jucării... știi? înțelege, astea sunt eu... Sunt eu, pricepi, eu...

EA: Dă drumul odată la jucării... n-auzi? Acum e momentul...

EL: ...Astea sunt eu... sunt eu...

ALA: Ce spui? *(Râde.)* Ce aia „eu”! Eu-eu-eu... parcă behăi, când spui eu! Ia spune: toți! Hai!

EL: Toți?

ALA: Da. *(Se deschide ușa.)* Toți! TOȚI! TOȚI! *(Se ridică și trântește ușa cu putere.)*

EL: Vine? *(Panicat.)* Vine, iar vine?

ALA: Ce dracului vrei? Ce mai vrei de la noi? *(Se îndreaptă spre ușă și-și spune replica adresându-se ușii și celui care e posibil să fie dincolo de ea: MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ.)* Te-am suportat o groază de timp. Prea mult, înțelegi? PREA MULT! Ce mai cauți aici? Ți-am plătit datoriile! GATA! Am spus GATA! Dacă mai calci pe aici îți sparg capul, blestematule! Noi ne vedem de ale noastre! Suntem veseli, jubilăm, ce vrei, adică ce mai vrei! Nu auzi? Suntem veseli! Cântăm! *(Către EL și EA.)* Cântați! *(ALA începe să cânte cântecul de la sfârșitul actului I. Se întrerupe și se*

[p. 424]

adresează iar celor doi.): Cântați odată când vă zic! *(EL și EA se reped cu fața la ușă și încep să cânte o dată cu ALA, până când se aud niște pași depărtându-se.)* Să nu-i mai prind piciorul pe aici, că-l ia dracul! Ce, e nebun? Nebunii trebuie legați!

EL: Ala... acum venise...

ALA: Cine e nebun, la balamuc, nu aici! Avem injecții și pentru nebuni!

EL: Ala... venise... el... venise pentru mine... venise să mă ia... nu venise să mă ia? Să știi că pentru mine venise...

EA: Taci și tu odată! TACI! Am nevoie de liniște!

ALA *(se repede la ușă, răstindu-se din nou)*: Dacă ești nebun, n-ai ce căuta printre noi! Tu vii printre noi, vii peste noi ca un blestem; BLESTEM! ASTA EȘTI!

EL: Dumnezeule, ce fac, dacă mă ia și mă duce. Unde? Mă duce, o să vedeți dacă n-o să mă ia să mă ducă...

EA: TACI!

ALA: Cântați! CÂNTAȚI!

EA: Taci odată! Am nevoie de liniște, avem nevoie de liniște.

(ALA începe să cânte. Cântă și EA.)

EL: De unde vrei liniște? De unde? *(Cântă și EL. Ușa se deschide. ALA o trântește.)*

ALA: Artificiile! Aprindeți artificiile!

EL: Să-l speriem, să-l speriem... *(Aprinde artificiile. Așteptare încordată. Câteva bătăi în ușă. Pauză. Încremenire.)*

ALA: Intră! *(Apare PENSIONATUL PE CAZ DE BOALĂ. Se oprește în prag.)*

PENSIONATUL PE CAZ DE BOALĂ: Ce-i aici?

ALA: Bună seara, căciulă![290]

PENSIONATUL *(își ridică șapca repede, ca un vizibil salut executat în pripă)*: Să învingem[291]...[292] Ce-i aici? Debandadă! Debandadă!

ALA: Tacă-ți gura, flecar bătrân! De unde vii?

[p. 425]

PENSIONATUL: De unde vin — de unde vin! N-am murit! *(Râde hârâind a tuse.)* Ai vrea tu... știu eu că ai vrea!

ALA: Haide-haide! *(Către EL și EA.)* Puneți masa! *(Cei doi se execută.)*

PENSIONATUL: Eram în ușă. De ce mi-ai trântit-o în nas!?

ALA: Se bate la ușă când intri...

PENSIONATUL: Periculoasă idee... periculoasă,... nu eram singur...

ALA: Tot cu ăla? Ți-am spus să nu mai umbli cu el, pezevenghi[293] hodorogit[294] ce ești. Ți-am mai spus sau nu? *(PENSIONATUL mârâie nemulțumit, hârâindu-și tusea în piept.)* Dacă vrei să stai cu nasu-n fundul lui te duci acolo, nu aici, ne-am înțeles?

PENSIONATUL: ...când ai avut nevoie de mine...

ALA: Poftim? Și ce-ai vrut să zici cu asta? *(Râde.)* Doar n-oi vrea să mai stau solemn ca tine, cu mâinile până-n coate pline de sânge!

PENSIONATUL: Numai pe palme!

ALA: Până-n coate!

PENSIONATUL: Numai pe palme. Cu mâinile astea am ajuns unde am ajuns acum!

ALA: Haide-haide, mai râzi și tu un pic!

PENSIONATUL: Nu!

ALA: Victoriosule, dintre toate relele te-am ales pe tine, credeam că ești răul cel mai mic[295]! Da' de unde!

EA: Ce mai e de făcut?

ALA *(către EA)*: Multe!

PENSIONATUL *(către ALA)*: E supărat pe tine! *(Râde cu gura, fără glas.)* E supărat! Îl minți!

ALA: La masă, la masă!

---

290 sursa: Zicală adresată celui care intră fără să-și scoată căciula (pălăria) — mustrare pentru lipsa de politețe.

291 sursa: Salutul Pensionatului — reflexul unei lozinci de luptă („Vom învinge!") al vechii generații.

292 Să învingem — Salutul Pensionatului (p. 358) — reflexul unei lozinci de luptă („Vom învinge!") al vechii generații. (vezi pagina 390)

293 pezevenghi — Om viclean, șiret (tc. pezevenk) (p. 358). (vezi pagina 387)

294 hodorogit — Bătrân, ramolit (p. 358). (vezi pagina 378)

295 sursa: Proverbul „Dintre două rele, alege-l pe cel mai mic".

PENSIONATUL: Îl minți! *(Se reazămă de sobă sau de dulap.)* Îl minți! Nu mai faci ce trebuie! Nu! *(Îl privesc.)*

EL: Plânge?... Ala, plânge, să-l... adică știu eu... de ce plânge?

PENSIONATUL: Să taci, dezertorule[296]!

EL: Eu?... Ala! Nu-i adevărat!

[p. 426]

PENSIONATUL: Ba da!

EL: Nu-i adevărat! Nu! *(Clanța ușii coboară.)* Iar? Iar!?

EA *(sare către ușă)*: Repede!

ALA: Stai pe loc! *(EA se oprește.)*

EL: Spuneai, tu, Ala, spuneai că nu mai intră, nu?... ia privește! PRIVEȘTE!

ALA *(nu se uită la ușă)*: Privesc.

EL: INTRĂ!!!

ALA: Nu intră.

PENSIONATUL: Dezertor! Da! *(Îl apucă un acces de tuse.)*

EL: ...Intră... intră... uite-l că intră!

ALA *(la fel de nemișcată, privindu-l pe EL)*: NU. NU INTRĂ!

PENSIONATUL: M-am săturat de voi... dați-vă dracului!...

ALA: Taci și mănâncă. *(Toți se așează la masă. PENSIONATUL rămâne în picioare.)*

PENSIONATUL: Ghiftuială!... Sărbătoare... asta vă trebuie, nu?... Sărbătoare... Trebuie să vă vin de hac. Toate lucrurile își au vremea lor și fiecare lucru de sub cer își are ceasul lui[297]. Tu nu! Tu faci de capul tău. Nu e timpul! Așa mi-a spus, că nu e timpul. Nici la el, nici la alții, tu însă nu...

ALA: Scrântitule[298]! Ai capul cât o biluță de mămăligă... *(Râde.)* Atâtica îl ai! Recunoaște că ești senil!

EL: Ala!... Tu spui asta, Ala!?

ALA: Taci! Nu se întreabă! *(Către PENSIONAT.)* Spune!... Hai! Spune tot!

PENSIONATUL: O să dați de dracu! Cu toții!

ALA: Toate lucrurile își au vremea lor și fiecare lucru de sub cer își are vremea lui! Uciderea își are vremea ei, și tămăduirea își are vremea ei, dărâmarea își are vremea ei[299] și zidirea își are vremea ei! Da sau nu?

---

296 dezertorule — „Dezertor” — soldat care fuge din armată; figurat, cel care își părăsește tabăra; insultă a Pensionatului către EL (p. 359). (vezi pagina 375)

297 sursa: **Ecclesiastul 3, 1** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Versul de început, rostit de Pensionat. Formularea din piesă („...își are ceasul lui”) urmează traducerea răspândită a lui Dumitru Cornilescu, nu pe cea sinodală. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 1 — „Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

298 Scrântitule — „Scrântit” — sărit de pe fix, nebun (p. 359). (vezi pagina 391)

299 sursa: **Ecclesiastul 3, 1 și 3** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Ala reia și v. 1, cu „vremea lui” în loc de „ceasul lui”. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 1 — „Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer.”; v. 3 — „Vreme este să rănești și vreme să tămăduiești; vreme este să dărâmi și vreme să zidești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

PENSIONATUL *(înfierbântat)*: Dar voi faceți sărbătoare! Sărbătoare?... Da?... Sărbătoare, nu!? Săditul își are vremea lui[300] și smulgerea, smulgerea celor sădite își are vremea ei!

[p. 427]

ALA *(răstit)*: Plânsul își are vremea lui[301]; bocitul își are vremea lui și JUCATUL ÎȘI ARE VREMEA LUI.

PENSIONATUL: ȘI LEPĂDAREA ÎȘI ARE VREMEA EI[302]! UCIDEREA NU-ȘI ARE VREMEA EI!?

EA: Treci la locul tău, treci la colț! Hai, repede!

EL: Iarăși!?... Iarăși?... *(Se ridică de la masă. ALA îl vede și îl amenință cu bastonul.)*

ALA: Stai aici! *(EL ia cuțitul de pe masă și taie pâinea.)* IA MÂNA! PUNE JOS! PUNE JOS!

PENSIONATUL: Uciderea își are vremea ei! Ține minte ce-ți spun eu!...

EL: N-am vrut nimic!... Doamne! N-am făcut nimic!... Dar eu... nu? Toți...

ALA: Tăcerea își are vremea și VORBIREA ÎȘI ARE VREMEA EI! *(Către EL.)* Repetă: Toți? A spus toți! Arieratule[303]! *(Râde victorioasă.)*

EL: Toți?... toți!!?... și eu, de ce nu și eu, ca și ea, ca și tine, Ala! Ala! Ca tine, nu? Tu spui că eu și că ea... te rog, nu vorbesc prostii, nu-i așa? Nu greșesc, fiindcă am mai greșit o dată și nu era greșeală, nu? Nu era greșeală! Nu! Nu era greșeală!

EA: Ce faci?... *(EL se uită buimac.)* Te amenință cineva? Nu! Atunci de ce te fâstâcești? Hai, râzi un pic!

ALA *(către EL)*: Spune!

EL: Era? Nu era!... ba este! *(Ușa se deschide încet.)* Pentru că vine și va pune mâna peste tot, își va băga mâna, și eu, Ala, dacă tu, chiar dacă tu nu vezi, eu văd, ia te uită! *(Arată cu mâna. ALA îl pocnește peste mână.)* Apără-mă! *(Către EA.)* Du-te! Ca de obicei, fiindcă tu de obicei râzi; să râd și eu? Să râd? Nu greșesc!? Ba da! Cumplit de mult!

EA: Potolește-te, stârpitură[304]! Mi se face greață când te aud!

EL: Ai dreptate, iubito, asta sunt, ce să fac! *(Zâmbește puțin, apoi râde.)*

---

300 sursa: **Ecclesiastul 3, 2** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 2 — „Vreme este să te naști și vreme să mori; vreme este să sădești și vreme să smulgi ceea ce ai sădit.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

301 sursa: **Ecclesiastul 3, 4** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 4 — „Vreme este să plângi și vreme să râzi; vreme este să jelești și vreme să dănțuiești.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

302 sursa: **Ecclesiastul 3, 3 și 6** — Ala reia, în formula vorbirii curente („...își are vremea lui / ei”), lista „vremurilor” din Ecclesiast. „Lepădarea” ține locul lui „să arunci” din v. 6, „uciderea” al lui „să rănești” din v. 3. Textul Bibliei sinodale (bibliaortodoxa.ro, Ecclesiastul, cap. 3): v. 3 — „Vreme este să rănești și vreme să tămăduiești; vreme este să dărâmi și vreme să zidești.”; v. 6 — „Vreme este să agonisești și vreme să prăpădești; vreme este să păstrezi și vreme să arunci.”. [Ecclesiastul (Biblia sinodală), ro.]

303 Arieratule — „Arierat” — întârziat mintal (p. 360). (vezi pagina 368)

304 stârpitură — Ființă pipernicită, slabă; insultă (p. 360–361, 363). (vezi pagina 392)

ALA *(către EA)*: Fii atentă la boșorog[305]!

PENSIONATUL: Dezertorule! Râzi cu nerușinare în loc să scrâșnești din dinți! *(ALA se uită pe geam.)*

[p. 428]

N-am eu acum cu zece-cinșpe ani mai puțin, că ți-aș arăta eu!

ALA: Fătuco!

EL: Cine este bestia dintre noi doi? Spune-mi!

PENSIONATUL: Ce ai spus?... Bestie! *(Holbează ochii.)* Eu?... *(Tușește tare, horcăie.)* Deschide ușa! Deschide ușa! Să-l văd aici! *(Horcăie.)*

ALA: Acum! *(Începe să râdă cu poftă ca de o glumă bună. EA începe să râdă urmând-o pe ALA.)*

EL: De ce râdeți?

EA: Râzi! *(Râde.)* Râzi! *(Râde.)*

EL: Ca să știe că nu sunt necazuri? Da? De asta? *(PENSIONATUL horcăie. Alunecă jos.)*

EA *(râzând)*: Sigur că da! Râzi! Nu e bine când râdem?

ALA *(râzând)*: Vezi că întinde mâna după apă! Nu-i da voie!

EL *(râzând brusc și cu poftă)*: Moare!?

EA: Da!

ALA *(se oprește din râs, în timp ce ceilalți râd în continuare, privind-o nedumeriți.)* Ce-ai spus? Moare!? *(Începe să râdă.)* Da' de unde! Se bucură și el cu noi! *(Se duce râzând la ușă, o întredeschide cu atenție, se uită prin crăpătură. O închide repede. PENSIONATUL morfolește niște cuvinte în gură, bulbucă ochii și se uită țintă la ușă, rumegând ceva; ALA, tot râzând, ca și ceilalți.)* Să ciocnim paharele! *(Cei doi ciocnesc insistent și repetat paharele între ele.)*

EA *(tot râzând)*: Acum să ai curaj! Așa!

EL *(tot râzând)*: Curaj! Curaj!Nu știu, eu sunt o stârpitură!

EA *(tot râzând)*: Încearcă! O dată! E momentul! *(ALA pune mâna pe clanță, așteaptă câteva clipe, ascultă atentă între două hohote de râs la ce se petrece afară. PENSIONATUL încearcă să se târâie. EL se înspăimântă. ALA deschide brusc ușa. În ușă nu este nimeni. PENSIONATUL se încordează, așteaptă o clipă și cade moale la pământ.)*

ALA: Gata!?

EA: Gata! *(ALA dă fuga la masă, împreună cu EA și o așează deasupra trupului PENSIONATULUI.)*

[p. 429]

EL *(între cascade de râs șoptit)*: A murit?... *(EA dă din cap că nu, râzând.)* ... Ba da! *(EA dă încă o dată din cap că nu.)* ...NU? *(ALA îl privește fix, tot râzând.)*

ALA: TU NU VEZI CĂ NU?

EL: Nu!

---

305 boșorog — Moșneag neputincios (p. 360–361). (vezi pagina 369)

EA: Cum nu?

ALA: TREBUIE SĂ VEZI CĂ NU! *(Apare în ușă MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ: dă să intre, ALA îi trântește ușa în nas. Se opresc toți brusc din râs. Liniște adâncă, nemișcare.)*

EL *(în șoaptă)*: Auzi, draga mea, eu... numai... gata...

EA *(în șoaptă)*: Ce e gata?... *(ALA se așează bățoasă la masă.)*

EL *(în șoaptă)*: Nu mai... știi... nu mi-e foame... vreau altceva...

EA *(în șoaptă)*: Ți-e somn?... Sau vrei să râzi, să cânți!...

ALA: Toată lumea la masă!

EL *(în șoaptă)*: Draga mea, spune-i tu că eu am să lipsesc, draga mea, am să lipsesc...

EA *(în șoaptă)*: Cât timp lipsești?

EL *(în șoaptă)*: Nu știu cât lipsesc! Nu-i cine știe ce că lipsesc... dar lipsesc, să știi...

EA *(în șoaptă)*: Toată noaptea?

EL *(în șoaptă)*: Toată noaptea? Toată, da, toată, spune-i tu...

ALA: Unde te duci?

EL *(în șoaptă)*: Ei, mă duc! Nu mă duc! Lipsesc doar... zău, draga mea, spune-i tu!

ALA: Ei, unde pleci?

EL *(în șoaptă)*: Ce fac?... A, da! *(Râde șoptit.)* Da' de unde? Nu... nicăieri... doar puțin... Așa... *(Ușa se întredeschide și încremenește întredeschisă.)* Știi, draga mea, știi, despre tine... ce să spun? te-am iubit! dacă nu mă crezi, nu știu ce să fac, orice aș face nu știu ce să fac!... adică TE IUBESC! Te iubesc, te iubesc, te iubesc, dar vine, da! vine! Vine, nu mă mai îndoiesc deloc... dar tu n-o să mai trebuiască, știi tu ce, ca înainte, când el intra și se repezea la tine și... eu ce puteam să fac decât

[p. 430]

să crezi că... te făceam să crezi că... *(EA sesizează ușa întredeschisă, se neliniștește.)*

EA: Hai, taci, gata, taci, taci...

EL: Dar nu spun nimic, nimic chiar, știi, m-a convins... e mai bine că m-a convins...

ALA: Ce tot spune acolo?

EL *(precipitat dintr-o suflare)*: ...m-a convins, vine să mă ia, pe mine, tu gata! Nimic! Lasă-l, vine să mă ia... *(Pauză.)* Nu? Vine să mă ia... și... și mă ia, nu? atâta lucru... nu?... atâta lucru se poate, dacă m-a convins, nu-i așa? m-a convins! *(Ușa se deschide brusc, dar puțin și iar încremenește.)*

EA: Ala! Ce mai caută?

ALA: Cine? *(ALA face semn mut spre ușă.)* Da' de unde!

EA: Ala! Și totuși!... Totuși!... *(ALA o privește fix pe EA în ochi.)*

EL: Acum poate să vină, ei și? Ce dacă? Vine pentru mine, pentru mine vine, ce naiba! Știu eu... îți spun eu că știu!

ALA: Nu!

EA: Ala... *(Ușa se deschide și mai mult. Devine vizibil MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ.)*

ALA: Am zis că nebunii n-au ce căuta printre noi! Am spus sau nu!? Dacă-l prind aici îi rup picioarele smintitului.

EL: Se face că nici nu mă vede! Ipocrit cum este nu mă vede, dar mă vede, ce să te îndoiești că nu! Cine-l crede...

ALA: Dacă nu râdeți! De ce nu râdeți!

EA: Îl dau afară! Îți jur că-l dau afară!

ALA: Pe cine, draga mea? Vezi-ți de mâncarea ta mai bine!

EL: A venit! Vine direct la mine! Observi? Pe ocolite! Crede că nu știu... ha, ha!

EA: Ala! Ala! Ai orbit sau ce-i cu tine?

ALA: Văd că dacă o las mai moale, mi te urci în cap! *(MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ se apropie încet, lin și sigur de EA.)* Nu mănânci?

EL: Bine ați venit! Eu sunt gata! Luați loc! Două clipe puteți aștepta, tot m-ați luat pe nepregătite,

[p. 431]

ce să mai vorbim, sunt un... nu?... Eu ce ziceam până acum!?

ALA: Unde te duci?

EA: Ce fac acum? Spune-mi?

ALA *(către EA)*: Mănânci! *(Către EL.)* Unde te duci?

EL: Ei! Ce-ți pasă! Treaba mea!

ALA: Cum adică, treaba ta?

EL: Ce! Nu știi de glumă? Asta-i bună... ha! ha!... Ești nostimă! *(Se duce la EL în cameră.)*

EA: Cum să mănânc? *(MEREU PREZENTUL se apropie și începe să-i umble febril pe sub bluză.)*

ALA: Cu poftă! Dacă nu râzi!... Ce să-ți fac!

EA: Și dacă vine!?

ALA: Nu vine!

(De câte ori EA vorbește, MEREU PREZENTUL se oprește, o lasă să-și spună cuvintele și începe din nou cotrobăiala pe sub hainele EI.)

EA: Și dacă vine!?

ALA *(trântind tacâmurile în farfurie)*: NU. NU VINE! DACĂ AȘA AM ZIS, AȘA RĂMÂNE STABILIT!

EL *(apare în ușa camerei sale. Către MEREU PREZENTUL)*: Doar o clipă mai așteptați, vă rog! *(Se duce la EA, îl îmbrâncește pe MEREU PREZENTUL și o îmbrățișează febril, sărutând-o ca de despărțire.)*

ALA: CE-I FACI? CE E ASTA?

EL: Gata! Am terminat!

(ALA rămâne uimită, neștiind ce să facă.)

ALA: Unde mi-e bastonul!? UNDE!? Stârpitură ce ești!

EA: Ala!

(MEREU PREZENTUL și-a reînceput umblatul pe trupul EI.)

ALA: Ce e, dragă?

EA: ALA!!!

ALA: Mă simt enervată, dragă, ce vrei! Mă simt obosită... Ce se întâmplă? Spune-mi! SPUNE ODATĂ CE ESTE?!

[p. 432]

EA: ALA!?

ALA: Nu mai avem cafea! Nici n-ai mâncat.

(În camera cea mică, pe bâjbâite, EL pregătește ceva febril, urcat pe un scaun, în dreptul cumpenei[306]. Se spânzură. Din clipa aceea, trupul lui se va pendula în sus și-n jos, ritmic, instalația scoțând un sunet sec de mașinărie cu arcul încordat la maxim. Mișcările mașinăriilor, ca și sunetele, sunt sacadate, ritmice.)...

ALA: Draga mea, era un băiat bun, nu-i așa?... NU-I AȘA!?... Poate un pic... nu știu cum, altminteri... nu? Tu ce zici?!

EA: Ala! *(MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ începe să o dezbrace.)*

ALA: Ți-e somn! Văd eu! Ia-ți cămașa pe tine și du-te să te culci!

EA: Nu mă duc, Dumnezeule, nu mă duc!

ALA: Du-te, îți zic. În pat te vei liniști! *(MEREU PREZENTUL continuă să o dezbrace cu intermitențe, febril.)* Nu te va deranja nimeni! *(MEREU PREZENTUL se oprește, așteaptă.)* ÎNȚELEGI!? NU TE VA DERANJA NIMENI!! NIMENI! *(MEREU PREZENTUL se depărtează și iese pe ușă. ALA și EA așteaptă până ce ușa se închide. Amândouă se reped, dau masa deoparte și ridică trupul țeapăn al PENSIONATULUI PE CAZ DE BOALĂ în picioare, rezemându-l în dreptul geamului, cu fața spre exterior.)*

ALA: Râzi. *(Începe să râdă.)* Râzi! *(Râde cu poftă în cascade, EA se duce la ușa camerei LUI, încearcă, dar e încuiată pe dinăuntru.)* RÂZI, N-AUZI?! RÂZI!

EA: Mă culc!

ALA: SĂ RÂZI ȘI ÎN SOMN!!! *(ALA, râzând, iese din scenă. EA începe încetișor să râdă.)*

CORTINA CADE ȘI SE RIDICĂ REPEDE

(Întuneric, slab, diluat. Nu se distinge prea ușor ce se petrece în scenă.)

[p. 433]

EA *(râzând tot timpul)*: Iar nu mă lași în pace... Zău! te întreci cu gluma... nu ești numai obraznic, ești și... *(râzând)*... Hai, lasă-mă... ce vrei de la mine?... Cum îți închipui că am să accept... nu pot... nu vreau... *(Râzând.)*... Aaaah! Nu vreau! Nu!... Ia-ți mâinile... ți le pui peste tot... înțeleg gluma... zău, o înțeleg... dar nu... nu... de ce vrei?... nu se poate... Astâmpără-te!... *(Râzând.)* Uite ce faci... îmi sfâșii cămașa... Lasă gluma... Ce vrei cu

306 cumpenei — Cumpănă — pârghie cu contragreutate, ca la fântână; în camera LUI, obiectele se mișcă prin atârnarea unei greutăți de o pârghie „ca de cumpănă” (p. 338) — aceeași de care se spânzură EL la final (p. 364). (vezi pagina 374)

picioarele mele... nu... nu umbla pe dedesubt... *(Cămașa e sfâșiată.)* Te-ai așezat cu genunchiul pe pulpă... aaah! *(Tot timpul râzând.)* Nu vreau să mă întind în pat... of! Of! Doamne... *(E întinsă în pat. Se ridică brusc.)* Uite, mai bine să vorbim... nu mă mușca... ia mâna de aici, îmi faci vânătăi... *(Se ferește, se smulge.)* Ce vrei? Ce vrei?... Acum mă gâdili... *(Ridică picioarele în pat.)* Mor de râs! Lasă-mă! Lasă-mă!... Dacă voiam... dacă voiam... înțelegi că dacă voiam nu eram obligată să... ah, dar nu vreau cu tine... Ia mâna de pe gât... mă sufoci... mă sufoci... *(Se împotrivește strangulării, dar tot râzând.)* Tu nu știi de glumă... nimeni nu știe de glumă... ce e asta!? *(Țipă râzând.)* Mi-ai rupt și sutienul... A, NU! NU! *(E trântită în pat, se împotrivește disperată, ținând picioarele strâns lipite.)* Dumnezeule... dar ți-am spus o dată... oprește-te! Te conjur!... Gata... Gata... *(Nu mai rezistă presiunii și împotrivindu-se tot timpul, este întinsă în pat.)* Dar am glumit... am glumit... nu înțelegi de glumă... ...Ce e asta?... Nu mai forța... termină joaca... mă dor genunchii... tu n-auzi... *(Cedează.)* Tu n-auzi?... Am glumit... *(Gâfâie, râzând cu greu.)* Tu n-auzi!...

(Cu un ultim efort întinde o mână și aprinde o veioză. În cameră nu e nici un bărbat. EA gâfâie, epuizată, icnind în râs. Se aud niște pași. Ușa se deschide încet, încet, încet, în timp ce ea gâfâie epuizată din ce în ce mai greu. Ușa se deschide încet-încet și cade

CORTINA

GLOSAR DE TERMENI

Glosarul ediției de față la volumul «Mârâiala» (Cartea Românească, București, 1982) adună termenii de teatru și de dramaturgie ai celor patru piese — scena centrală, personajul colectiv și personajul mut, figurația, didascaliile și indicațiile autorului, cupletul, prologul și epilogul —, realiile istorice pe care sunt clădite (America Latină a juntelor și a gherilelor, în «Schimbarea la față»; Viena lui Metternich și a lui Alexander von Bach urmărindu-l pe Nicolae Bălcescu, în «Europa, aport — viu sau mort!»; ședința, autocritica, brigada de lămurire și lozinca socialismului românesc, în «Mârâiala» și în «Postfață sau Liniște de sărbători!»), cuvintele spaniole, germane și franceze, termenii populari și familiari și numele proprii importante. Glosele spun sensul în care autorul folosește cuvântul în carte, cu trimiteri la pagini; noțiunile centrale au articole dezvoltate. Traducerile și identificările amănunțite stau în notele ediției, la locul lor.

Autori și izvoare de referință: DMTR — Dicționarul Multimedia al Teatrului Românesc · dexonline — Dicționare ale limbii române .

abnegația — Dăruire de sine, sacrificiu pentru o cauză; cuvânt-cheie al discursului moralizator oficial: colectivul „nu i-a vrut răul, ci doar / să-i stimuleze abnegația” (p. 235).

același interpret — Indicația din lista de personaje a «Europei...» (p. 96–97): mai multe roluri sunt jucate de același actor (Metternich, Wolgemuth și Johannes Kajony; Folticska, von Bach și Purtătorul aulic de cuvânt etc.). Dublarea rolurilor face din funcționarii imperiului măști interșanjabile ale aceluiași aparat.

Achtung — „Atenție!” (germ.) (p. 176).

alandala — Fără rânduială, de-a valma (p. 347).

Allende — Salvador Allende (1908–1973) — medic și politician socialist chilian, președinte al Republicii Chile (1970–1973) din partea Unității Populare; a murit în Palatul La Moneda în ziua loviturii militare din 11 septembrie 1973 (p. 24–25, 85–86).

AMANDA — „Agitatoare comunistă” (p. 12) din «Schimbarea la față», tovarășa muncitorului arestat (p. 38–39, 53–55).

America metisă — America Latină ca lume a metisajului — amestecul europenilor, amerindienilor și africanilor („metis”, sp. *mestizo*, născut din părinți de neamuri diferite) (p. 36, 76–77).

amigos — „Prieteni” (sp.) (p. 91).

angarale — Greutăți, obligații împovărătoare (tc. *angarya* „corvoadă”) (p. 259).

antevorbitorii — Antevorbitor — cel care a vorbit înaintea ta în ședință; „sunt întru totul de acord cu antevorbitorii” (p. 335) era formula prin care vorbitorul se alinia fără să spună nimic nou. Pentru «preopinent», sinonimul de epocă din «Europa...», vezi p. 101.

Antile — Arhipelagul din Marea Caraibilor (Cuba, Haiti, Republica Dominicană, Puerto Rico și insulele mici) (p. 43–44).

Aparicio — Aparicio — „lider comunist” (p. 12), adeptul „căii pașnice” și al pluralismului, acuzat de gherilă că e un „leninist învechit” (p. 89, 92).

aport — Comanda dată câinelui de vânătoare să aducă vânatul (fr. *apporte!* „adu!”). Metternich, pus să-și rejoace căderea, strigă „Europa, cățea, aport” (p. 118): Europa e asmuțită, ca o cățea dresată, asupra revoluționarilor — de aici titlul piesei (p. 96, 117–118, 223–224). La p. 17–18, „aportul valoros al tuturor locuitorilor” are sensul obișnuit, de contribuție.

apostolică — „Apostolic(ă)” — din titlul „Maiestate Apostolică”, purtat de Habsburgi ca regi ai Ungariei (p. 121, 130, 154).

araucanul — Araucan — numele dat de spanioli poporului mapuche din sudul Chile și al Argentinei, care a rezistat cuceririi spaniole aproape trei secole (poemul lui Alonso de Ercilla, *La Araucana*, 1569–1589) (p. 41).

Arieratule — „Arierat” — întârziat mintal (p. 360).

au ralenti — Fr. „cu încetinitorul” (în cinema, imagine derulată mai lent decât în realitate): indicație de joc în «Schimbarea la față» (p. 63), care cere mișcarea încetinită a actorilor.

aulic — De curte, al curții imperiale (lat. *aulicus*); epitet obsesiv al lumii oficiale habsburgice („Consilier aulic”, „Purtătorul aulic de cuvânt”, „imperială aulică și apostolică”) (p. 120–121, 151–153, 213, 214–216).

Austro-Ungar — Anacronism voit, care revine în piesă: monarhia austro-ungară s-a născut abia prin Compromisul din 1867; în 1848–1852 statul era Imperiul Austriei (p. 98, 199, 203).

ausweiss — Germ. *Ausweis* — act de identitate, permis; autorul îl traduce prin „liberă trecere” (p. 172, 175, 177).

autocritica — Autocritica — recunoașterea publică a propriilor greșeli — e una din practicile de bază ale partidelor comuniste de tip sovietic, teoretizată ca „metodă” a educației de partid („critica și autocritica”) și transformată în anii stalinismului într-un ritual de umilire: acuzatul trebuia să-și „demaște” singur abaterile, în fața colectivului, înainte de sancțiune. În România, ritualul a supraviețuit, tot mai formal, până în 1989, în ședințele de partid, de sindicat și de U.T.C.

În «Mârâiala», autocritica vine la sfârșit, ca o formalitate. Geană îi cere lui Capalb „să vorbești cât mai principial. / Să-ți faci și autocritica” (p. 328); Capalb își reproșează doar că i-a „făcut până acum jocul” lui Samuil, apoi declară: „Eu, tovarăși, primesc critica” (p. 331). Greșeala devine „o greșeală de principiu, / care între timp s-a pensionat” (p. 329).

Satira stă în faptul că autocritica nu repară nimic: vinovatul e mutat în „noul cadru organizat”, conducerea constată că „noul spirit” a învins, iar Samuil, care așteaptă să i se recunoască dreptatea („Înseamnă că se va recunoaște...”, p. 331), e întrerupt de fiecare dată. Ritualul servește ca să închidă cazul, nu ca să-l lămurească. Vezi *ședință*, *principial*.

Bai, bai — Engl. *bye-bye*, scris după pronunție: „la revedere” (p. 248).

Bălcescu — Nicolae Bălcescu (1819–1852), istoric și om politic muntean, a fost unul din conducătorii revoluției din 1848 în Țara Românească: membru al societății secrete „Frăția”, secretar de stat în guvernul provizoriu, autor al proiectelor pentru împroprietărirea țăranilor. Arestat încă din 1840 pentru conspirație și închis la Mărgineni, unde s-a îmbolnăvit de tuberculoză, a fost exilat după înfrângerea revoluției, în septembrie 1848.

În exil, Bălcescu a încercat în 1849 să împace revoluția maghiară cu românii din Transilvania, negociind cu Kossuth „proiectul de pacificare” de la Seghedin; după înfrângere, a trăit la Paris, a scos revista *România viitoare* (1850) și a lucrat la *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*. Proiectul lui politic era o confederație a popoarelor dunărene, „Statele Unite ale Dunării”. Autoritățile i-au refuzat întoarcerea în țară; bolnav, a murit la Palermo, la 29 noiembrie 1852.

În «Europa, aport — viu sau mort!», Bălcescu e eroul absent: nu apare niciodată pe scenă, dar toată piesa e făcută din urmărirea lui. „Cetățeanul Bălcescu” e consemnat „în kartonul numărul 36” (p. 126), confundat cu Rosetti de poliția franceză (p. 132), căutat cu mandate în „unsprezece orașe germane” (p. 214); confidenții raportează despre întâlnirile lui cu Mazzini și Teleki (p. 159), iar corespondența lui „sustrasă” e citită ca dovadă a „intenției criminale” de a uni popoarele dunărene (p. 199). Singurul personaj care îl apără, Elena Sturdza, cere în zadar îngăduința cancelarului Schwarzenberg (p. 178–187).

Criticii au remarcat procedeul: „absența fizică a eroului impune o prezență obsesivă” (în volumul «Despre Paul Cornel Chitic» din această serie). Piesa se încheie cu vestea morții lui la Palermo (p. 224) și cu un confident care raportează, în octombrie 1853 (p. 224), despre un om care nu mai e. Vezi *Statele Unite ale Dunării*, *revoluției pașoptiste*, *Elena Sturdza*.

Bălcescu-Roset — Confuzia poliției franceze între Bălcescu și C. A. Rosetti (1816–1885), revoluționar pașoptist, exilat ca și el la Paris (p. 132).

bancuri — Anecdote scurte cu poantă; în anii comunismului, mai ales bancurile politice, spuse pe șoptite — forma tipică a „mârâielii” (p. 316).

Barbarie sau socialism — Formula Rosei Luxemburg (1871–1919) din broșura „Junius” (1916), reluată de stânga latino-americană; rostită de Aparicio (p. 43).

barbete — Favoriți, perciuni lungi pe obraji, moda funcționarilor austrieci ai vremii (p. 127–128, 148, 192–193, 197–198, 220).

Barbu Știrbei — Barbu Dimitrie Știrbei (1799–1869) — domnul Țării Românești (1849–1853, 1854–1856), numit după Convenția de la Balta-Liman; nu i-a îngăduit lui Bălcescu întoarcerea în țară (p. 184).

Bați câmpii — „A bate câmpii” — a vorbi fără rost, a divaga (p. 351).

Biedermeier — Stilul burghez de mobilier și de decorație din spațiul german și austriac între 1815 și 1848, cu piese de lemn lustruit, simple și confortabile; „garnitura mea Biedermeier” (p. 326) — mobilier de lux al anilor ’70–’80, semn de bunăstare.

bojocii — Bojoci — plămâni (de animal); „a-și scuipa bojocii” — a tuși până la sânge (p. 84–85).

bolșevic — Membru al fracțiunii „majoritare” (rus. *bolșinstvo*) a Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia, condusă de Lenin din 1903; după 1917, comunist rus; în gura dreptei, orice comunist (p. 59, 82).

bonă — Femeie angajată să crească și să supravegheze copiii. În «Postfață», ALA e „bona” adulților (p. 338): autoritatea casei, care hotărăște ce se vede, ce se spune și ce trebuie râs, chiar în fața morții.

Bonifatz — Consilierul polițienesc al «Europei…», omul lui Wolgemuth și apoi al lui von Bach, care adună și citește corespondența „sustrasă” a lui Bălcescu (p. 131, 134, 147–149, 153, 157, 193, 196, 198 etc.).

boșorog — Moșneag neputincios (p. 360–361).

branșă — Domeniu de activitate; „Lucrez în branșă” — aluzie la comerțul pe sub mână al lui Țânțu (p. 322–323).

Brătianu — Frații Dumitru (1818–1892) și Ion C. Brătianu (1821–1891), revoluționari pașoptiști munteni, exilați după 1848 (p. 137, 194, 208).

breaz — Îndrăzneț, deosebit (de la calul cu pată albă pe frunte) (p. 307–308).

brigadă artistică — Brigada artistică de agitație era, în România comunistă, o formație de amatori — muncitori, funcționari, elevi, studenți — dintr-o întreprindere, instituție, școală sau cămin cultural, care pregătea un program scurt de scenete satirice, cântece, versuri și montaje de lozinci: elogiul „realizărilor” și criticarea, pe nume, a „lipsurilor” din colectiv. Forma descinde din brigăzile de agitație sovietice ale anilor ’20; brigăzile concurau în festivaluri de amatori, după 1976 mai ales în festivalul „Cântarea României”.

În «Mârâiala», P. C. Chitic folosește brigada ca procedeu de construcție: cele trei „citate” instalează „un sumar decor de brigadă artistică” (p. 239), iar actul I începe cu cupletul ei: „De ce, Ioane, de ce, Marine, / și de ce, măi, Samuile, / trândăvești de-atâtea zile?” (p. 240). Fetele „iau o șapcă în cap, își îngroașă vocea, își pun mustață, sugerând travestiul” (p. 242), parodiază lozinca „calitate și eficiență” (p. 242) și schițează un „pas de deux” (p. 246); decorul brigăzii e montat și demontat sub ochii publicului (p. 239, 249–250, 256–257).

Victor Ernest Mașek a descris procedeul în caietul-program al spectacolului de la Teatrul Foarte Mic: „Aduse între oglinzile paralele ale procedeului numit «teatru în teatru», avatarurile lui Samuil Mușa sunt redate în interpretarea unei brigăzi artistice de agitație”, iar în acest „ping-pong dintre realitate și aparență, cuvintele disimulate își pierd falsa aureolă revoluționară”. Adrian Dohotaru l-a citit, dimpotrivă, ca pe o slăbiciune: stilul spectacolului, „care ar fi putut fi de statură brechtiană, e doar de brigadă artistică sau de teatru de amatori” (în «Miza și mârâiala»; textele, în volumul «Despre Paul Cornel Chitic» din această serie).

Procedeul e o parodie a limbajului oficial: brigada, instrument al propagandei, e pusă să joace chiar cazul pe care ierarhia vrea să-l înăbușe, iar cupletele ei țin locul songurilor brechtiene. Vezi *cuplet*, *brigada de lămurire*.

brigada de lămurire — „Brigăzile de lămurire” au apărut în anii colectivizării agriculturii (1949–1962): echipe de activiști de partid, învățători, funcționari și membri ai gospodăriilor colective trimise din casă în casă să-i „lămurească” pe țăranii care refuzau să intre în colectiv. „Lămurirea” însemna vizite repetate, la orice oră, presiuni, amenințări cu cote și impozite, uneori arestări; eufemismul a rămas în limbă ca sinonim pentru convingerea prin hărțuire.

În «Mârâiala», procedeul e mutat din satul anilor ’50 în întreprinderea anilor ’70. După ce Samuil își explică refuzul în fața citaților, Caina îi cere lui Capalb să nu-l lase „de capul lui”, iar Capalb răspunde: „Am să conduc chiar eu brigada de lămurire / ca să fie mai sigur” (p. 269). Brigada îl urmărește apoi acasă, la vecina-informatoare, la iubita lui Suzana; în actul IV conducerea ei trece la Geană — „Ai să fii / dumneata șeful brigăzii / de-acum” (p. 301) —, iar Caina însuși se oferă să facă parte din ea „ca voluntar” (p. 295).

Metodele brigăzii sunt cele ale vremii: mobila adusă ca să „citească” în ea omul (p. 301–303), „referințele” cerute vecinilor (p. 305–306), zvonurile despre „spionaj” (p. 318–319), izolarea („m-ați trecut la izolare?”, p. 293). Brigada de lămurire și brigada artistică, cele două „brigăzi” ale piesei, sunt fețele aceleiași mașini: una îl umilește pe Samuil pe scenă, cealaltă în viață. Vezi *brigadă artistică*, *izolare*.

Bruckenthal — Samuel von Brukenthal (1721–1803) — guvernatorul Transilvaniei (1777–1787), al cărui palat din Sibiu a devenit muzeu (p. 175).

Buol — Karl Ferdinand von Buol-Schauenstein (1797–1865) — diplomat austriac, ministru de externe între 1852 și 1859 (p. 134–135).

bursa neagră — „Piața neagră” — comerțul ilegal cu mărfuri ascunse sau raționalizate, la prețuri de speculă; în Chile, în 1972–1973, penuria și piața neagră au fost arma opoziției economice împotriva guvernului Allende (p. 71).

butaforie — Totalitatea obiectelor de scenă imitate (din carton, ipsos, lemn), care doar par adevărate; aici, ironic, tot circul politic al demonstrațiilor (p. 68).

butic — Magazin mic de modă (fr. *boutique*) (p. 325–326).

cadril — Dans de societate în patru perechi, așezate în careu (fr. *quadrille*) (p. 151–152).

cadru organizat — „În cadru organizat”, „în mod organizat” — pecetea oricărei acțiuni oficiale; la sfârșitul piesei, „un cadru organizat în așa fel” — „Care e cadrul? — Cum care? Noi suntem!” (p. 330, 334).

Caina — Tovarășul Caina — „al patrulea citat” (p. 226), activistul de rang mai înalt care conduce ședința; numele se joacă cu verbul „a căina” („Nu-i căina tu pe ei!”, p. 233) și trimite la Cain (p. 233–235, 244–245, 248–249, 258, 261–262, 268, 273–275, 276–277 etc.).

calorifer — Radiator al încălzirii centrale; în blocuri, vecinii băteau în țevile caloriferului ca să ceară liniște (p. 310).

Camilo Torres — Camilo Torres Restrepo (1929–1966) — preot catolic columbian, sociolog, intrat în gherila Armatei de Eliberare Națională și ucis în prima luptă; figura emblematică a creștinilor revoluționari (p. 25). Lista „decedaților” de la p. 25 e un martirologiu al gherilelor latino-americane: Luis de la Puente Uceda și Guillermo Lobatón (Peru, 1965), Carlos Marighella (Brazilia, 1969), Marco Antonio Yon Sosa (Guatemala, 1970), frații Peredo (Bolivia, 1967 și 1969), Salvador Allende (Chile, 1973).

canalie — Om ticălos, josnic (p. 349–350).

Capalb — Tovarășul Capalb — șeful lui Samuil Mușa, „al cincilea citat” (p. 226): conduce brigada de lămurire, fabrică acuzațiile și, în final, își face autocritica și e mutat „în noul cadru organizat” (p. 233–234, 238, 239–240, 247, 250–252, 258, 267–268, 268–269 etc.).

capel-maistru — Dirijor (germ. *Kapellmeister*); „marele capel-maistru al politicii europene” — Metternich, dirijorul „concertului” marilor puteri (p. 103).

capete pătrate — „Cap pătrat” — om rigid, mărginit, care nu înțelege decât ce i s-a spus (p. 289).

carbonarismului — Carbonarismul — mișcarea societăților secrete revoluționare italiene (carbonarii, „cărbunarii”) de la începutul secolului al XIX-lea (p. 108).

carioca — Locuitor al orașului Rio de Janeiro (Brazilia); în gura lui Mamita, epitet „exotic” aplicat oricărei populații latino-americane sărace și pestrițe (p. 45).

Carolina Murat — Caroline Bonaparte (1782–1839), sora lui Napoleon, soția mareșalului Joachim Murat, regină a Neapolelui (1808–1815); legătura ei cu Metternich era subiect de bârfă diplomatică (p. 105).

castristă — De la Fidel Castro: „castrist” — adept al modelului cubanez, al revoluției prin gherilă (p. 31).

caută cu lumânarea — „A căuta cu lumânarea” — a căuta cu tot dinadinsul (p. 301).

cel Brav — Mihai Viteazul (1558–1601), domnul Țării Românești, care în 1600 a unit sub stăpânirea lui cele trei țări române; „principat conațional poreclit cel Brav” — eroul cărții lui Bălcescu *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul* (p. 219).

cenzură preventivă — Controlul textelor înainte de tipărire (spre deosebire de cenzura represivă, de după apariție), pilonul sistemului Metternich după Decretele de la Karlsbad (1819) (p. 103).

chenzină — Jumătate de salariu lunar, plătită la cincisprezece zile (de la „cincisprezece”) (p. 316).

chibiț — Cel care privește un joc de cărți fără să joace și dă sfaturi nechemat (germ. *Kiebitz*) (p. 202–203).

chinga — Chingă — curea lată care strânge șaua pe burta calului; „a strânge chinga” — a înăspri constrângerea (p. 84–85).

Cine e pentru — Formula votului deschis în ședință: „Cine e pentru, cine e contra, / și dacă se abține cineva” (p. 322); se vota prin ridicarea mâinii, iar rezultatul anunțat era aproape întotdeauna „în unanimitate”. Votul „contra” al lui Samuil Mușa — „Am spus NU” (p. 291) — e tocmai excepția de neconceput.

cinșpe — „Cincisprezece”, pronunție populară (p. 361).

cioara vopsită — „A umbla cu cioara vopsită” — a încerca să înșeli, a prezenta un lucru drept altceva (p. 242).

ciocănar — Muncitor care lucrează cu ciocanul (fierar, lăcătuș); aici, simbolul muncii manuale, opus muncii intelectuale (p. 267).

CITATUL ESCORTAT — Numele de scenă al lui Samuil Mușa în lista de personaje a «Mârâielii» (p. 226–233): toți ceilalți sunt „citați” (chemați) la ședință, el e „escortat” — adus sub pază, ca un acuzat. Jocul de cuvinte („citat” — chemat la judecată, dar și frază repetată după altul) face din personaje purtătoarele unor vorbe gata făcute.

civico-militară — „Mișcare civico-militară” — formula prin care juntele își prezentau lovitura de stat ca pe o alianță între armată și „societatea civilă” (p. 39, 65–66, 77).

clasa muncitoare — În doctrina oficială, „clasa conducătoare” a societății socialiste, în numele căreia guverna partidul. În «Mârâiala», formula e ironizată: „eu sunt clasa muncitoare / care crește copii” (p. 253), „clasa muncitoare e în pauza de masă” (p. 280); în «Schimbarea la față», e invocată de comunistul Aparicio și de gherilă (p. 74, 79, 86).

Clement Wenceslav Lothar — Forma românizată a prenumelui lui Metternich (germ. *Klemens Wenzel Lothar*), în titulatura solemnă cu care îl anunță Folticska (p. 98).

colectiv — „Colectivul” (de muncă) — salariații unei întreprinderi sau instituții, socotiți ca o unitate politică și morală, cu drept de judecată asupra fiecăruia (p. 232–235, 236, 241, 266, 272–275, 320–321, 334): „viața dumnealui / aparține colectivității” (p. 233), „atitudinea colectivului” (p. 241), „riposta spontană / a colectivului” (p. 273). Vezi și *personajul colectiv*.

COLOCATARA — Colocatar(ă) — persoană care locuiește în același apartament cu altă familie, după sistemul repartiției de locuințe; în «Mârâiala», vecina-informatoare a lui Samuil, care „raportează totul” (p. 226, 303–307, 317–318).

combinezon — Lenjerie de corp femeiască, dintr-o bucată, purtată sub rochie (p. 309).

Comedie politică — Subtitlul piesei «Europa, aport — viu sau mort!» („Comedie politică în 5 acte”, p. 96): comedie care ia ca subiect mecanismele puterii, aici aparatul polițienesc habsburgic, ridicol în neputința lui de a prinde un om.

Compadre — „Cumetre” (sp. *compadre*) — nașul sau cumătrul; în America Latină, formulă de familiaritate între prieteni și complici (p. 43).

compañero — „Tovarăș” (sp.): cuvântul cu care se numeau și se strigau între ei militanții stângii latino-americane; în piesă, numele generic al deținuților și al revoluționarilor (pl. *compañeros*) (p. 12, 15, 16–22, 24, 30, 35–36, 40–44, 55–57 etc.). Personajul COMPAÑERO CU MÂNECA STÂNGĂ ROȘIE e militantul gherilei.

comunei primitive — „Comuna primitivă” — în teoria marxistă a istoriei, prima formațiune social-economică, fără proprietate privată și fără clase (Engels, *Originea familiei, a proprietății private și a statului*, 1884); Mamita face din ea o glumă despre comunism (p. 52).

conchistadori — Conchistador (sp. *conquistador* „cuceritor”) — cuceritorii spanioli ai Americii din secolul al XVI-lea (Cortés, Pizarro); aici, ironic, economiștii și tehnicienii străini, „vânzători de cuvinte magice” (p. 42).

Concluziile — „Concluziile se impun de la sine” — clișeu de ședință, care hotărăște dinainte rezultatul discuției (p. 319).

concubin — Partener de viață necăsătorit; termen juridic și de proces-verbal (p. 312, 319).

condori — Condorul (*Vultur gryphus*), marea pasăre de pradă a Anzilor, simbol al popoarelor andine (figurează pe stemele Chile, Boliviei, Columbiei și Ecuadorului) (p. 32).

confidenți — Informatorii plătiți ai poliției habsburgice (valeți, camerise, cochete, negustori), un adevărat cor al piesei (p. 137, 156, 165–166, 193–204, 223–225).

Congres european dansant — Congresul de la Viena (1814–1815), prezidat de Metternich, care a refăcut harta Europei după Napoleon; vorba de spirit a vremii: „Congresul dansează, dar nu înaintează” (p. 106).

Consilier aulic — Titlu de rang înalt în birocrația habsburgică (germ. *Hofrat*) (p. 152).

Corales — Generalul Corales — personaj inventat, comandantul „lagărului ambulant” din «Schimbarea la față» (p. 11–12): militarul golpist latino-american, care vorbește în numele creștinismului și al libertății în timp ce torturează și execută (p. 17–18, 30–32, 37–38, 39–40, 43–44, 57–58, 63–64, 76–79).

cortina — Perdeaua mare care desparte scena de sală și se ridică la începutul spectacolului și cade la sfârșit (sau la sfârșitul unui act). „La ridicarea cortinei” deschide cele două părți ale «Postfeței» (p. 338–339, 352), iar finalul ei e marcat „Cortina cade și se ridică repede” (p. 364); în «Mârâiala», o pauză „fără nici o cortină lăsată” (p. 320) și „cade cortina?” (p. 323) țin de jocul cu convenția. La p. 85–86, „cortina de fum a propagandei” e figurat: perdea de fum care ascunde ceva.

CORUL CITAȚILOR — Corul — grup de actori care rostesc sau cântă împreună, ca în tragedia antică, comentând acțiunea. În «Mârâiala» citații vorbesc „în cor, amenințător” (p. 228), ca o adunare care scandează răspunsul gata făcut; corurile scandate (COR) apar și în «Schimbarea la față» și în «Europa...».

creolul — Creol (sp. *criollo*) — în America Latină, descendentul născut în colonii al europenilor; în sens larg, omul de baștină al continentului (p. 41).

CREȘTIN ROȘU — „Creștinul roșu” sau „creștinul de stânga” (p. 12) — figura preoților și laicilor catolici angajați alături de stânga, în spiritul „teologiei eliberării” (p. 64, 64, 73).

Crist catolic nerăstignit — Statuia lui Hristos fără cruce, pe care FEȚELE DE PORȚELAN o îmbracă într-o salopetă muncitorească (p. 30): imaginea unui Hristos muncitor, pe care fiecare tabără încearcă să-l tragă de partea ei — aluzie la creștinii de stânga din America Latină (Camilo Torres; mișcarea „Creștini pentru socialism” din Chile, 1971).

cruciada noastră anticomunistă — „Cruciadă” — expedițiile creștine medievale pentru eliberarea Țării Sfinte; în limbajul Războiului Rece, „cruciada anticomunistă” e formula prin care dictaturile de dreapta își prezentau represiunea ca apărare a civilizației creștine (p. 15).

culise — Spațiul din spatele și din lateralele scenei, ascuns privirii publicului, de unde intră și unde ies actorii (p. 101–102, 191–192, 261–262); figurat, „calomnie de culise” — bârfă de culise, intrigă ascunsă (p. 101–102).

cumpenei — Cumpănă — pârghie cu contragreutate, ca la fântână; în camera LUI, obiectele se mișcă prin atârnarea unei greutăți de o pârghie „ca de cumpănă” (p. 338) — aceeași de care se spânzură EL la final (p. 364).

cuplet — Strofă satirică cântată, cu refren, intercalată într-o piesă (vodevil, revistă, program de brigadă artistică). Actul I al «Mârâielii» începe cu cupletul brigăzii artistice: „De ce, Ioane, de ce, Marine, / și de ce, măi, Samuile, / trândăvești de-atâtea zile?” (p. 240); criticii au văzut în aceste cuplete echivalentul „songurilor” brechtiene.

cusută cu ață albă — „A fi cusut cu ață albă” — evident fals, ușor de descoperit (p. 285).

Dă-i bătaie — Expresie familiară: „dă-i drumul, grăbește-te!”; laitmotiv al citaților din «Mârâiala» (p. 228, 235, 249–250, 278).

dagherotip — Cea dintâi tehnică fotografică răspândită, făcută publică în 1839 de Louis Daguerre (p. 104).

Daily News — Cotidian liberal londonez, întemeiat în 1846 (primul redactor-șef: Charles Dickens) (p. 158).

DE LA PACHET — Despre haine și mărfuri străine venite în colete („pachete”) din străinătate sau vândute pe sub mână — semn de privilegiu în penuria anilor ’70–’80 (p. 323).

de oaie — „A o face de oaie” — a face o prostie, a greși grav (p. 254).

De zile mari — Expresie: excepțional, ca pentru sărbători (p. 300).

debandadă — Dezordine, harababură (fr. *débandade*) (p. 45, 64, 356–358).

Debrețin — Debrețin (Debrecen, Ungaria), unde s-a retras în 1849 guvernul revoluționar maghiar și unde Bălcescu l-a întâlnit pe Kossuth (p. 163).

decor — Cadrul vizual al spectacolului (picturi, construcții, mobilier, obiecte) care arată locul acțiunii. Piesele volumului îl dau în didascalia de început (p. 13–14, 97–98, 131–132, 171, 226–227, 338) și îl reiau („Același decor”, p. 193, 213–214, 352); în «Mârâiala» decorul „sumar” al brigăzii artistice e montat și demontat chiar sub ochii publicului de citați și de cei trei tineri (p. 13–14, 97–98, 131–132, 171, 193, 213–214, 238–240, 249–250 etc.) — scena se arată ca scenă.

DELATORII — Delator — denunțător, informator (lat. *delator*) (p. 131).

democrat-creștin — Membru al unui partid democrat-creștin; în Chile, Partidul Democrat-Creștin al președintelui Eduardo Frei Montalva (1964–1970), aflat între stânga lui Allende și dreapta tradițională, care a sprijinit inițial lovitura de stat din 1973 — modelul satiric al lui MOMIO CABRÓN, „lider democrat-creștin” (p. 12).

Deșteaptă-te române — Poemul lui Andrei Mureșanu «Un răsunet» (1848), cântat ca imn al revoluției, azi imnul României (p. 208).

Deturnare — Abatere a unui lucru de la destinația lui (după fr. *détournement*). În subtitlul «Mârâielii» — „Deturnare de la o ședință înscenată într-un prolog și cinci acte” (p. 226) — ritualul ședinței e folosit împotriva lui însuși: forma oficială devine instrumentul satirei.

dezertorule — „Dezertor” — soldat care fuge din armată; figurat, cel care își părăsește tabăra; insultă a Pensionatului către EL (p. 359).

din coate — „A da din coate” — a-și face loc, a parveni, împingându-i pe alții (p. 306).

din off — „Voce din off” (engl. *off*, din *off-stage*) — vocea unui vorbitor nevăzut, care vine din afara scenei; în prologul «Mârâielii», ea poate rosti numele actorilor în timp ce aceștia se așază (p. 227).

din opincă — „A sări din opincă (în opincă)” — a parveni, a uita de unde ai plecat (p. 284).

Dinu Săraru — Prozator, publicist și om de teatru (1932–2024), director al Teatrului Mic din București și al Teatrului Foarte Mic, pe care l-a înființat, de la sfârșitul anilor ’70 până în 1989/1990; căruia îi e dedicată «Mârâiala» (p. 226), jucată în premieră la Teatrul Foarte Mic în martie 1981. Autorul i-a dedicat piesa lui Dinu Săraru. Înainte de a muri, în 2024, Dinu Săraru a vrut să o pună în scenă: i-a cerut lui Dan Chitic, fiul autorului, un exemplar al volumului și a purtat cu el discuții pe această temă (după mărturia lui Daniel M.V. Chitic, îngrijitorul ediției de față).

dizidenții — Dizident — opozant al regimului; termen anacronic, al vremii în care a fost scrisă piesa (p. 190).

domiciliul forțat — Obligația de a locui într-un loc anume, sub supravegherea autorităților (p. 185).

Dramă tipică — Subtitlul «Postfeței» („Dramă tipică în 2 părți și epilog”, p. 338), ironic: reia formula criticii realist-socialiste despre „situații tipice” și „eroi tipici” pentru o dramă de familie în care nimic nu e tipic, ci absurd.

drot — Sârmă (germ. *Draht*); aici, fierul de ondulat părul, încălzit în jar (p. 172–173, 174).

duduia — Adresare populară, respectuoasă, către o fată sau o femeie tânără (p. 304–305, 305–306).

Duhamel — Generalul rus Alexandr Duhamel, comisarul extraordinar al țarului în Principatele Române în 1848, care a cerut intervenția împotriva guvernului provizoriu de la București (p. 137–138, 179–180, 181–182, 183–184).

echități socialiste — „Etica și echitatea socialiste” — normele morale proclamate de documentele de partid din anii ’70 pentru membrii de partid și pentru toți „oamenii muncii”, invocate ca disciplină a colectivului (p. 266).

Elena Sturdza — Personajul central al actului III (p. 166–191): „contesă” și „principesă” venită din Valahia la Viena să ceară cancelarului îngăduința pentru Nicolae Bălcescu; respinsă, scoate în fața funcționarilor eșarfa tricoloră — singurul personaj al piesei care nu e marionetă.

epilog — Partea de încheiere a unei piese, care urmează deznodământului. În «Mârâiala», actul al cincilea e anunțat ca „actul 5 sau Epilog” (p. 320–321), iar «Postfață sau Liniște de sărbători!» e „dramă tipică în 2 părți și epilog” (p. 338).

erijez — „A se erija în...” — a-și atribui un rol, o calitate (p. 330–331).

etcaetera — Lat. *et caetera*, „și celelalte”, „și așa mai departe” (p. 216).

etiui — Toc, cutiuță pentru ruj, țigări sau ochelari (fr. *étui*) (p. 325–326).

Europa socialistă — Statele socialiste europene ale blocului sovietic (Pactul de la Varșovia, C.A.E.R.); Geană: în toată „Europa socialistă” găsești „mici refuzuri de astea — / ba o diplomă de onoare — / ba niște prime bănești” (p. 255).

Europa, aport — viu sau mort! — A doua piesă a volumului (p. 96–225), „comedie politică în 5 acte”: căderea lui Metternich în 1848 și urmărirea lui Nicolae Bălcescu, exilat, de poliția și birocrația habsburgică (1850–1852); publicată integral în revista «Teatrul»

(nr. 9/1979). Titlul îmbină comanda pentru câinele de vânătoare („aport!”) cu formula afișelor de urmărire („viu sau mort”).

exhortații — Îndemnuri, strigăte de încurajare (lat. *exhortatio*); aici, strigăte batjocoritoare din sală (p. 243).

Felix von Schwarzenberg — Prințul Felix von Schwarzenberg (1800–1852) — prim-ministru și ministru de externe al Austriei (1848–1852), restauratorul autorității imperiale după revoluție; în actul III, „luminăția-sa principele Felix” refuză cererea Elenei Sturdza (p. 166–187).

FEȚELE DE PORȚELAN — Personaj colectiv al «Schimbării la față»: înalta societate „cu fața de porțelan” — doamne, politicieni, nepoți de bani gata —, care asistă ca la spectacol la represiune, se plimbă printre cadavre și scandează lozinci fasciste (p. 12, 21–22, 26–27, 30–32, 39–40, 58, 58, 61–62 etc.).

Fidel Castro — Fidel Castro (1926–2016) — conducătorul revoluției cubane din 1959 și al Cubei până în 2008; modelul căii armate spre socialism: „Fidel Castro a făcut o revoluție” (p. 89); vezi și p. 85.

fiesta — „Sărbătoare, petrecere” (sp.); *siesta* — odihna de după-amiază (p. 69–70).

figurant — Actor care apare în scenă fără rol propriu-zis, ca parte a figurației. Metternich, readus din tabloul lui pe „podeaua de scânduri”, se plânge de „modestul rol de figurant / al despotismului imperial” (p. 112).

Figurație obligatorie — Figurația — ansamblul figuranților, actori fără replici sau cu replici neînsemnate, care populează scena. La Paul Cornel Chitic figurația e „obligatorie” și devine personaj (p. 227): TREI TINERI, „la început nedisciplinați”, joacă din sală, mută decorul, ridică pancarte și afișează titlurile scenelor, apoi sunt „lămuriți” și trec de partea ordinii.

five o'clock — „Ora cinci” (engl.) — ceaiul de la ora cinci după-amiaza, ritual al societății britanice (p. 157).

Folticska — Personaj inventat al «Europei…»: maestrul de ceremonii al actului I, care îl readuce pe Metternich din tablou și reapare apoi, ca negustor de dantele („Herr Feltiz”, p. 121–122), printre suspecții și informatorii poliției; își deformează vorbele („conțepe”, „autorele”) ca să pară pedant (p. 112–114, 122, 216, 221).

francmasonii — Membrii francmasoneriei, asociație inițiatică organizată în loji, pe care propaganda conservatoare o acuza că pregătește revoluțiile (p. 108).

franctirorilor — Franctiror — luptător neregulat, partizan (fr. *franc-tireur*) (p. 154).

Frontului nostru popular — Front popular — alianță electorală a partidelor de stânga (comuniști, socialiști, radicali); în Chile, Frontul Popular din 1938 și apoi Unitatea Populară (*Unidad Popular*) a lui Salvador Allende, victorioasă la alegerile din 1970 — „guvern popular” (p. 13–14, 54), „Într-un Front strâns uniți!” (p. 60).

ftizie — Tuberculoză pulmonară; boala de care a murit Bălcescu (p. 183–184).

fudulii — Testiculele (mai ales ale animalelor tăiate, ca mâncare); trofeu grotesc al torturii (p. 82–83).

Führer — „Conducător” (germ.) — titlul lui Adolf Hitler; „Führerul renaște!” strigă nepotul cu brasarda cu „aproape o zvastică” (p. 73–74, 81–82).

gargara — „A face gargară” — a vorbi mult și fără rost (p. 280–281).

gaucho — Călăreț-păstor din pampa Argentinei, Uruguayului și sudului Braziliei, figură centrală a folclorului și literaturii de la Río de la Plata (José Hernández, *Martín Fierro*, 1872) (p. 41).

ghetou — Cartier închis (la origine, cartierul evreiesc); „revoluții de ghetou” — acțiuni izolate ale unor grupuri mici, rupte de masa muncitorilor (p. 74–75).

Golescu — Frații Golescu (Nicolae, Ștefan, Alexandru, Radu), boieri munteni, fruntași ai revoluției din 1848 și ai exilului (p. 193–194).

gorilele — „Gorile” (sp. *gorilas*) — porecla militarilor golpiști în Argentina după lovitura de stat din 1955, extinsă apoi în toată America Latină la militarii care dau lovituri de stat și la susținătorii lor (p. 56, 57).

gradene — Rânduri de bănci în trepte pentru spectatori, ca într-un amfiteatru. În «Schimbarea la față», gradenele sălii fac parte din lagăr: din ele „izbucnesc strigăte, plânsete”, acolo stau „COMPAÑEROS însângerați” și de acolo FEȚELE DE PORȚELAN „au asistat ca spectatori” înainte să coboare în scenă (p. 15, 18–20, 21–22, 23–24).

grevă — Încetarea concertată a lucrului, ca protest. În «Schimbarea la față», arma sindicatelor împotriva lui Mamita (p. 33–34, 36–37); în România socialistă greva era practic interzisă (grevele minerilor din Valea Jiului, august 1977, au fost înăbușite), iar refuzul salariului de către Samuil e numit în batjocură „presupusă grevă / a foamei” (p. 257).

gubernial — Al Guberniului, organul suprem de administrare a Transilvaniei sub Habsburgi (p. 170).

guerilă — Cuvântul spaniol *guerrilla* („război mic”) s-a născut în războiul de rezistență al Spaniei împotriva armatelor lui Napoleon (1808–1814): lupta dusă de grupuri mici și mobile de partizani, prin ambuscade, sabotaje și hărțuire, împotriva unei armate regulate, mai puternice. În românește circulă în formele „gherilă” și, mai aproape de spaniolă, „guerilă”.

După victoria revoluției cubane (1959), gherila a devenit în America Latină modelul revoluției: Ernesto „Che” Guevara a teoretizat-o în *La guerra de guerrillas* (1960) și în teoria „focarului” (*foco*), după care un mic grup armat, instalat în munți, poate declanșa singur revoluția. În anii ’60 s-au înmulțit gherilele rurale (Peru, Columbia, Guatemala, Venezuela, Bolivia), apoi cele urbane (Brazilia, Uruguay, Argentina); cele mai multe au fost zdrobite, iar conducătorii lor uciși — Guevara însuși în Bolivia, în 1967.

Lista „decedaților” din «Schimbarea la față» — „Guevara, / Camilo Torres, Luis de la Puente, / Lobatón, Marighella, / Yon Sosa, Peredo, Allende” (p. 25) — e un martirologiu al acestei generații. Piesa pune față în față două strategii ale stângii: comunistul „ortodox” Aparicio, adeptul căii legale și al „pluralismului politic” (p. 88–89), dezice „actele de terorism” (p. 82), în timp ce compañero-ul cu mâneca stângă roșie, omul gherilei, strigă „Patria o muerte!” (p. 87) și îl numește „leninist învechit” (p. 88). „Fiecare compañero trebuie să fie capabil să poarte / războiul-război, o guerilă verbală” (p. 83).

Pentru torționari, „luptătorul de guerilă” e suspectul generic (p. 21–22), iar urmărirea lui se întinde pe tot continentul — „altă dată în inima Anzilor, ca partizan, / apoi în Bolivia, apoi în Jujuy” (p. 44). Vezi *juntă*, *Guevara*, *Camilo Torres*.

Guevara — Ernesto „Che” Guevara (1928–1967) — revoluționar argentinian, unul din conducătorii revoluției cubane, ucis în Bolivia; martirul prin excelență al stângii latino-americane, al cărui chip apare pe bluza unui deținut (p. 18–19) (p. 18–19, 24–25, 30–32, 61–62, 85–86).

Habsburg — Casa de Habsburg — dinastia care a domnit în Austria (și, ca regi, în Ungaria și Boemia) până în 1918 (p. 98, 138, 148).

haită — Grup de câini sau de lupi care vânează împreună; insultă (p. 271–272).

hărmălaie — Gălăgie, zarvă (p. 352).

Haynau — Julius Jacob von Haynau (1786–1853) — general austriac, poreclit „hiena de la Brescia”, care a înăbușit revoluția maghiară în 1849 și a condus represaliile de după capitulare (p. 153–154).

Hegel — Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770–1831) — filosof german, autorul unei filosofii a istoriei în care statul e întruparea spiritului (p. 144–145).

hegemonia — Hegemonie (gr. „conducere”) — supremație, dominație; în limbajul stângii, rolul conducător al partidului proletariatului asupra aliaților lui (p. 87).

Heil — „Mântuire, noroc” (germ.) — salutul nazist („Heil Hitler!”); scandat de FEȚELE DE PORȚELAN și de nepoți, el dezvăluie fondul fascist al ordinii (p. 58–59, 73–74).

Herr — „Domnul” (germ.) — Folticska își germanizează numele în „Herr Feltiz” ca să pară bun supus (p. 36–37, 121–122, 148–149).

hodorogit — Bătrân, ramolit (p. 358).

hofflieferant — Germ. *Hoflieferant* — „furnizor al Curții”, titlu acordat negustorilor care aprovizionau Curtea imperială (p. 121).

huhurezul — Huhurez — bufniță de pădure; figurat, om ursuz, singuratic (p. 209).

Huliganii — „Huligan” — termen al legislației și presei socialiste pentru tinerii acuzați de tulburarea ordinii publice („huliganism”), folosit ca etichetă pentru orice comportament nesupus (p. 160, 244, 261, 273); în «Schimbarea la față», „marxisto-huliganică” (p. 77), în gura juntei.

Hélas — „Vai!” (fr.) (p. 104–105).

iacobin — Membru al Clubului iacobinilor, gruparea radicală a Revoluției franceze (Robespierre); prin extensie, revoluționar radical — „lava iacobină” (p. 106).

Iancu — Avram Iancu (1824–1872) — avocat, conducătorul românilor din Munții Apuseni în revoluția din 1848–1849 („Crăișorul munților”); numit în actele austriece „Abraham Janku” (p. 154); vezi și „Avra-am Ian-cu”, silabisit de Wolgemuth (p. 136–137).

imperial-regal — Traducere a germ. *kaiserlich-königlich* („k.k.”), epitetul instituțiilor Austriei, imperiu și regat totodată (p. 213).

împroprietărești — „A împroprietări” — a da cuiva pământ în proprietate (cuvânt legat de reformele agrare); ironic, despre obiectele aduse pentru „tabloul prosperității” lui Samuil (p. 303).

în dodii — „A vorbi în dodii” — a vorbi aiurea, fără șir (p. 347).

Înaltei Porți — Înalta (Sublima) Poartă — guvernul Imperiului Otoman, suzeranul Principatelor Române (p. 135, 179–180, 183–184, 197, 208); forma „Sublimei Porți”, p. 179–180, 183–184.

indezirabilul — Indezirabil — persoană nedorită, căreia i se interzice intrarea sau șederea într-un stat (p. 189).

INDICAȚIE — Indicație de regie (didascalie) — textul autorului, nerostit de personaje, care spune cum trebuie jucată piesa: decor, mișcări, ton, lumini. În tipar, didascaliile stau în paranteză și cu litere cursive. În fruntea «Mârâielii», indicația cere ca titlurile scenelor și ale actelor să fie „spuse sau expuse publicului” (p. 227) — procedeu al teatrului epic brechtian (titluri afișate, cuplete, adresări directe către sală), care îl obligă pe spectator să judece în loc să se identifice.

INDIOS — „Indieni” (sp.) — amerindienii, populațiile băștinașe ale Americii Latine (quechua, aymara, mapuche etc.); în piesă, cei trei bărbați și bătrâna aduși cu

brutalitate în fața lui Santiago, cărora li se „dă pământ” trasat cu o linie în nisip (p. 12, 51–52).

Înscrie-te la cuvânt — Formulă de ședință: cererea de a primi cuvântul, notată de prezidiu; vorbitorii luau cuvântul în ordinea înscrierii, de obicei după o listă stabilită dinainte (p. 234). În finalul piesei, „luarea de cuvânt” și „antevorbitorii” se perindă ca într-un ritual gol (p. 334–336).

integraționism — Doctrina „integrării” economice a Americii Latine în piața continentală dominată de Statele Unite (Alianța pentru Progres, 1961); în gura lui Corales, pereche cu „americanism” (p. 27).

inteligheție — Pătura intelectualilor (rus. *intelligenția*); termen anacronic pentru 1850 (p. 218).

intermezzo — „Interludiu” (it.): scurt moment muzical între două părți ale unui spectacol; aici, „intermezzo muzical și reclamă turistică” între două anunțuri ale vocii din megafon, la intrarea în lagăr (p. 15).

Ioan Căianul — Numele românesc al lui Johannes Kajony (p. 167); vezi *Johannes Kajony*.

își are vremea — Formula pe care o repetă Ala, „Toate își au vremea lor”, „Tăcerea își are vremea ei” (p. 340, 344, 346, 348–350, 351–352, 359–361): reluarea, în vorbirea curentă și cu sens întors, a lui Ecclesiast 3, 1–8 („Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer”). Ala face din înțelepciunea biblică o regulă a resemnării și a amânării.

izolare — „A trece la izolare” — a izola pe cineva în colectiv: nimeni nu-i mai vorbește, nimeni nu-l mai salută (p. 292–293).

Je vous emmerde — Fr., vulgar: „Vă trimit la naiba!” — formulă de dispreț obscen (p. 100).

Johannes Kajony — Tânărul îmbrăcat în negru din anticamera cancelarului (actul III), „poetuțul” Adelmuzei, care o descurajează pe Elena Sturdza și îi mărturisește că e român: Johannes Kajony e forma germano-maghiară a numelui românesc „Ioan Căianu(l)” — românul care și-a schimbat numele ca să facă carieră în aparatul imperial (p. 166–176).

judecata publică — Ședința de „demascare” în fața colectivului, în care un salariat „abătut” era criticat, pus să se explice și sancționat; „N-ai voie să refuzi / judecata publică” (p. 236), „judecata colectivului” (p. 273).

Jujuy — Provincie din nord-vestul Argentinei, la granița cu Bolivia, în Anzi (p. 43–44).

juntă — Cuvântul spaniol *junta* („adunare, consiliu”) a numit la început consiliile de guvernare improvizate în vremuri de criză (juntele care au condus rezistența spaniolă împotriva lui Napoleon, apoi primele guverne ale Americii Latine independente). În secolul XX, „juntă” a ajuns să însemne guvernul colectiv al șefilor armatei după o lovitură de stat — forma tipică a dictaturilor militare latino-americane din anii ’60–’80 (Brazilia, 1964; Argentina, 1966 și 1976; Uruguay, 1973; Chile, 1973).

Exemplul cel mai cunoscut pentru publicul anilor ’70 era Chile: la 11 septembrie 1973, armata condusă de generalul Augusto Pinochet l-a răsturnat pe președintele Salvador Allende, care a murit în palatul La Moneda; junta a dizolvat Congresul, a interzis partidele de stânga și a transformat stadioanele din Santiago în lagăre de detenție, unde au fost uciși mii de oameni, între ei cântărețul Víctor Jara. Regimul s-a prezentat drept mișcare de „salvare națională”, „civico-militară”, apărătoare a creștinismului împotriva marxismului.

«Schimbarea la față» nu numește țara — „pe pământ latino-american” (p. 14) —, dar ia din Chile cele mai multe semne: „guvernul popular” (p. 13–14, 53–54), demonstrațiile

cu cratițe goale, imnul „Venceremos”, numele lui Allende (p. 24–25, 85–86), democrat-creștinul Momio, „mișcarea civico-militară” (p. 39–40, 65–66, 76–77). Cuvântul însuși apare în gura comunistului Aparicio, care avertizează că „o nouă juntă reacționară / încearcă să exploateze credulitatea metisă” (p. 77) și că lupta politică „mai întotdeauna coincide / cu ascensiunea câte unei junte / care […] la urmă ucide” (p. 76).

Generalul Corales e portretul satiric al acestor conducători: vorbește de „cruciada noastră anticomunistă / și creștină” (p. 15), de „libertatea presei” și de iubirea aproapelui, în timp ce lagărul lui „ieri acolo, acum aici, azi-mâine oriunde” (p. 16–17) se mută de la o dictatură la alta. Vezi *lagăr ambulant*, *guerilă*, *civico-militară*.

Karlsruhe — Capitala Marelui Ducat de Baden, unul dintre focarele revoluției germane din 1848–1849 (p. 124, 209).

karton — Dosar de carton, fișă de evidență polițienească (germ. *Karton*; pl. «kartoane»), grafie care imită birocrația austriacă (p. 121–122, 126, 127–128, 156–157).

Kossuth — Lajos Kossuth (1802–1894) — conducătorul revoluției maghiare din 1848–1849, guvernator al Ungariei în 1849; cu el a negociat Bălcescu, în vara lui 1849, împăcarea româno-maghiară (p. 122, 127–128, 133).

la dosar — „Dosarul de cadre” — dosarul personal ținut de serviciul de personal al întreprinderii, cu originea socială, apartenența politică, sancțiunile și „caracterizările”; „o tinichea / la dosar” (p. 259) — o mențiune compromițătoare care urmărea pe cineva toată viața și îi bloca promovarea.

la mintea cocoșului — Expresie: evident, de înțeles pentru oricine (p. 233).

lagăr ambulant — Lagăr mutat dintr-un loc în altul — cadrul întregii piese «Schimbarea la față» (p. 11, 13): „un lagăr politic ambulant, de reeducare” pentru cei care „au crezut, au dorit sau au susținut instaurarea unui guvern popular” (p. 14), pe care generalul Corales îl poartă „ieri acolo — aiurea, / acum aici, și azi-mâine oriunde” (p. 16–17, 19–20), adică oriunde pe continent se instalează o dictatură militară. În Chile, după lovitura din 11 septembrie 1973, stadioanele din Santiago (Estadio Nacional, Estadio Chile) au fost transformate în asemenea lagăre de detenție.

Lâna de aur — Ordinul Lâna de Aur (*Toison d’or*) — ordinul cavaleresc întemeiat în 1430 de Filip cel Bun, duce al Burgundiei, cel mai înalt ordin al Habsburgilor; Folticska i-l anină lui Metternich (p. 98).

Las-o moartă — Expresie familiară: „renunță, nu mai insista” (p. 238).

latifundiari — Latifundiar — stăpân de latifundii, moșii uriașe lucrate de țărani fără pământ; latifundiul, moștenit din epoca colonială, a fost ținta reformelor agrare din America Latină (Chile, 1967–1973; Peru, 1969) (p. 51).

lazaret — Spital pentru boli molipsitoare, carantină (p. 210–211).

lege marțială — Regim de excepție, cu tribunale militare, proclamat în 1848–1849 la Viena și în provinciile răsculate; „drastica lege marțială a anului ’48” (p. 194).

Legiunii de onoare — Legiunea de onoare — ordinul național francez, creat de Napoleon în 1802 (p. 99).

Lenin — Vladimir Ilici Lenin (1870–1924) — conducătorul revoluției bolșevice și întemeietorul statului sovietic; partea a IV-a a piesei se intitulează „Să ne sfătuim cu Lenin” (p. 11–12, 74–75, 82–83), iar fotografia lui devine obiect de interogatoriu (p. 82–83).

leninist — Adept al lui Lenin și al teoriei lui despre partid, revoluție și alianțe; „leninist învechit” — porecla dată de gherilă comunistului „ortodox” Aparicio (p. 88).

lese-majesté — Lezmajestate (fr. *lèse-majesté*) — crima de ofensă adusă suveranului, încadrare elastică prin care orice gest putea fi pedepsit (p. 116).

libertini — Oameni cu moravuri ușoare, desfrânați (fr. *libertin*) (p. 352).

lichea — Om de nimic, ticălos (p. 290–291).

Liniște de sărbători — «Postfață sau Liniște de sărbători!» — a patra piesă a volumului (p. 338–364), „dramă tipică în 2 părți și epilog”: o familie închisă într-o casă cu perdelele trase, sub autoritatea bonei Ala, care hotărăște ce se vede și ce se spune, până la sinuciderea lui EL; criticii au citit-o ca pe o întoarcere la maniera „absurdă” a debutului autorului.

lista de locuințe — Locuințele de stat se repartizau prin întreprindere, după liste de priorități; a fi „pe lista de locuințe” te făcea dependent de bunăvoința conducerii (p. 252).

locantă — (Înv.) local, han, birt (it. *locanda*) (p. 123–124).

lock-out — Engl. „închiderea porților” — încetarea lucrului hotărâtă de patroni, care închid întreprinderea ca răspuns la grevă sau ca presiune („greva patronală”); strigat de un glas de porțelan (p. 70).

locului de joc — Locul de joc (spațiul de joc) — porțiunea din sală în care joacă actorii, oricare ar fi forma ei (scenă, arenă, podium); în «Mârâiala», ieșirile „locului de joc” (p. 301, 321) arată că spectacolul nu se ține neapărat pe o scenă clasică.

lozincă — Lozinca (din rus. *lozung*, germ. *Losung* „parolă”) e formula scurtă, ușor de memorat și de scandat, prin care o putere sau o mișcare își rezumă programul. În România socialistă, lozincile erau peste tot: pe frontoanele fabricilor, pe panourile „propagandei vizuale”, pe pancartele de la defilări, în titlurile ziarelor și în finalul cuvântărilor („Munca — înainte de toate”, „Calitate și eficiență”).

Toate cele patru piese ale volumului sunt pline de lozinci. În «Schimbarea la față» le strigă ambele tabere: OAMENII ORDINII scandează „Cât suntem și vom mai fi / Noi iubim oamenii vii!” chiar în timp ce împușcă (p. 19–20), FEȚELE DE PORȚELAN strigă „Nație — legalitate” (p. 59), stânga răspunde cu „Un popor strâns unit...” (p. 42) și „Patria o muerte!” (p. 87). În «Europa...», „tabloul alegoric urlă frenetic pe două lozinci” (p. 115), iar Folticska vorbește de cei care aplaudă „frenetic noile lozinci” când se schimbă drapelul (p. 106–108).

În «Mârâiala», lozinca devine aproape personaj. Prologul se intitulează „Despre câteva lozinci de care nici nu poți și nici n-ai cum să te atingi” (p. 227), tinerii pedepsiți fixează literele lozincilor pe pancarte (p. 272–273), Samuil vorbește de „vătaful ăsta peste lozinci” (p. 271), iar Mârțu se teme să nu-i „sară din opincă / direct în lozincă” un parvenit (p. 283–284). „Șterge-ți, tataie, lozinca / de la gură” (p. 255) — după „a-ți șterge laptele de la gură” — spune tot: lozinca e vârsta copilăriei politice, de care cel care vrea să trăiască trebuie să se lepede.

Procedeul e cel al teatrului epic: lozinca afișată sau scandată nu e decor, ci obiect de examinat, pus în fața publicului ca să fie judecat. Pancarta lui Șuvăilă, „MAI BINE NU VEDEȚI — NU AUZIȚI!” (p. 277), întoarce chiar lozinca împotriva ei. Vezi *propaganda*, *INDICAȚIE*.

Ludovic Filip — Ludovic Filip I (1773–1850), „regele burghez” al Franței (1830–1848), detronat de revoluția din februarie 1848 (p. 112).

LUMPEN — Prescurtare de la *lumpenproletariat* (germ. *Lumpen* „zdrențe”), termenul lui Marx pentru pătura declasată a orașelor — vagabonzi, cerșetori, oameni fără ocupație

stabilă —, socotită fără conștiință de clasă și ușor de manipulat; „3 femei din lumpen” (p. 12).

Macondo — Satul imaginar din romanul lui Gabriel García Márquez «Un veac de singurătate» (1967), devenit emblema Americii Latine; compañero-ul, întrebat de unde e, răspunde „Din Macondo, señor” (p. 17).

mademoiselle — „Domnișoară” (fr.); MADEMOISELLE — una din confidentele poliției în «Europa...» (p. 97, 120–122, 122–126).

magnat — Om foarte bogat și influent în industrie, finanțe sau presă (p. 66–67).

mâinele — „Ziua de mâine”, viitorul (formă populară substantivată); Ala „știe tot numai ce e în legătură cu mâinele” (p. 343).

Maiorescu — Ioan Maiorescu (1811–1864) — cărturar ardelean, agent diplomatic al guvernului provizoriu muntean la Frankfurt în 1848 (p. 137).

Mamita — Mister Mamita Mundial Compañía — personaj-emblemă al capitalului străin (nord-american) din America Latină: „mămica mondială companie”, compania multinațională care finanțează și apoi abandonează dictaturile (p. 11–12) (p. 34–35, 50–51, 57–58, 68–69, 77–78).

mârâială — „A mârâi” se spune despre câinele care își arată nemulțumirea printr-un sunet înfundat, fără să latre și fără să muște; despre oameni, „a mârâi” înseamnă a bombăni, a-și mormăi nemulțumirea printre dinți. Paul Cornel Chitic face din substantiv un concept: mârâiala e critica rostită pe șoptite, în cerc închis — în bucătărie, în baie, în bancuri, la coada de la locuințe —, care ține locul atitudinii deschise și o face de prisos.

Cuvântul apare pentru prima oară în prologul piesei, în gura Primului citat, ca diagnostic: „Ai avut, adineaori, o mostră / de mârâială / care ține locul la toate” (p. 231). Apoi îl regăsim în toate registrele: muncitorii de pe lista de locuințe își spun unul altuia „Atunci nu mai mârâi” (p. 253); Samuil îi întreabă pe colegi dacă e mai bine „să vă închideți în baie / și să vă dați drumul la atâtea nemulțumiri, / mârâieli și proteste fără sens” (p. 289) și refuză să adune în el „înjurături / și mârâieli” (p. 295).

Finalul piesei îi dă formula definitivă. Actorii coboară printre spectatori și îi îndeamnă să spună „totul deschis”, să nu rămână „mâine același personaj mut”, să vină „încă o dată” în sală, „până se adeverește bănuiala / cum că al unsprezecelea din cele / zece păcate capitale / este, fără doar și poate, / mârâiala” (p. 337). Numărătoarea e voit strâmbă (tradiția creștină știe de șapte păcate capitale): mârâiala e păcatul în plus, cel pe care nimeni nu-l socotește păcat.

Critica vremii a citit titlul ca pe un diagnostic social. Mircea Ghițulescu scria în 1981 că titlul „are șansa să devină definiția lapidară a unei maladii sociale”: mârâiala, „defularea în particular și pe șoptite a simțului critic”, e „pusă în conflict cu atitudinea critică fățișă, demnă și constructivă” al cărei cavaler e Samuil Mușa (în «Mârâiala de Paul Cornel Chitic», 1981). Titlul piesei a dat și titlul volumului din 1982, care adună patru piese ale autorului scrise în anii ’70. Vezi *ședință*, *Personajul mut*.

marsilieze — „Marseilleza” (*La Marseillaise*) — cântecul de război scris de Rouget de Lisle în 1792, devenit imnul Revoluției franceze și al revoluționarilor europeni (p. 108).

mascara — Bătaie de joc, comedie de prost gust (tc. *maskara*) (p. 245–246).

Mazzini — Giuseppe Mazzini (1805–1872) — revoluționarul italian, întemeietorul „Tinerei Italii”, exilat la Londra, unde a creat împreună cu Ledru-Rollin și Kossuth Comitetul Democratic European (p. 159–160).

mein Gott — „Dumnezeule!” (germ.) (p. 99, 103, 122, 130).

MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ — vezi *Personajul mut*.

meseria se învață — Proverbul „Meseria se fură” — se învață privind la alții (p. 288).

meștere — Adresare familiară, ironică (p. 263–264).

Metternich — Klemens Wenzel Lothar von Metternich (1773–1859), diplomat renan intrat în serviciul Habsburgilor, a fost ministru de externe al Austriei din 1809 și cancelar de stat din 1821. După înfrângerea lui Napoleon, el a prezidat Congresul de la Viena (1814–1815), care a refăcut harta Europei, și a construit „sistemul Metternich”: echilibrul marilor puteri, Sfânta Alianță, intervenția împotriva oricărei revoluții, cenzura preventivă și poliția politică (Decretele de la Karlsbad, 1819). Timp de trei decenii, numele lui a fost sinonim cu Restaurația și cu reacțiunea.

Revoluția din Viena, izbucnită la 13 martie 1848, l-a silit să demisioneze chiar în aceeași seară și să fugă din oraș; a trăit în exil la Londra și Bruxelles și s-a întors la Viena în 1851, fără să mai aibă vreo funcție. Fuga lui a dat naștere unor legende populare și caricaturi — între ele aceea că ar fi scăpat ascuns sau deghizat ca spălătoreasă.

Actul I al «Europei...» pornește de la această legendă. Metternich e coborât dintr-un „portret de aparat” pictat de Thomas Lawrence; sub lumina spotului, „frumosul bărbat se arată a fi îngrozitor de bătrân, o mumie încăpățânată să trăiască” (p. 97). Adus „pe o podea de scânduri” (p. 99) ca să-și rejoace căderea, cu o spălătoreasă care îi repetă gesturile ca o oglindă, el rostește maximele doctrinei lui — „A conserva înseamnă a acționa!” (p. 110) —, se declară chiar „socialist” (p. 110) și, înainte de a fugi, își asmute „cățeaua” Europa asupra revoluționarilor: „Europa, cățea, aport” (p. 118) — de aici titlul piesei.

Metternich dispare din piesă după actul I, dar sistemul lui continuă fără el: actorul care îl joacă îi joacă și pe guvernatorul Wolgemuth și pe Johannes Kajony (p. 96), iar poliția lui von Bach și a lui Schwarzenberg îl vânează pe Bălcescu cu aceleași metode. Vezi *revoluției pașoptiste*, *aport*, *spălătoreasă*.

micului caporal — „Micul caporal” (fr. *le petit caporal*) — porecla dată lui Napoleon Bonaparte de soldații săi (p. 106).

Mierda — „Rahat!” (sp.) — înjurătura care revine în gura lui Corales și a compañero-ului (p. 29–30, 44–45, 77–78, 86–87, 92–93).

Miliția — Poliția din România comunistă, înființată în 1949; strigătul lui Țânțu „Huliganul! Miliția!” (p. 261) arată mecanismul acuzației fabricate.

Moarte tiranilor — Lozinca revoluționară (fr. *Mort aux tyrans!*) din Revoluția franceză, strigată de Revolutul Ö (p. 139).

mobilizatoare — „Mobilizator” — care îndeamnă la acțiune; clișeu al discursului oficial („chemări mobilizatoare”, „îndemnuri mobilizatoare”) (p. 303); în final, vorbitorii se adresează unul altuia „mobilizator” (p. 334).

Momio Cabrón — Numele liderului democrat-creștin din «Schimbarea la față»: *momio* (în Chile, „mumie”) — porecla dată de stânga, în anii Unității Populare (1970–1973), conservatorilor; *cabrón* (sp.) — „țap”, „încornorat”, înjurătură. De aici scandarea „Mumie, codoașă! / Cornută fără boașe!” (p. 39–40) (p. 12, 56).

Monopolismul internațional — În vocabularul marxist, dominația marilor monopoluri (trusturi, companii multinaționale) asupra economiei țărilor sărace — trăsătură a imperialismului după Lenin («Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului», 1916) (p. 36).

muchachos — „Băieți” (sp.) (p. 90).

muraliști — Muralism — pictură monumentală pe ziduri, cu mesaj politic (muraliștii mexicani Diego Rivera, José Clemente Orozco, David Alfaro Siqueiros); în Chile, brigăzile de tineri comuniști „Ramona Parra” au pictat lozincile Unității Populare pe zidurile orașelor (p. 65).

muscali — (Pop.) ruși — trupele țarului intrate în Principate în 1848 și în Transilvania în 1849 (p. 179–180, 180–181, 208–209).

mușțiucul — Mușțiuc (germ. *Mundstück*) — capătul țigării sau al țigaretei care se ține în gură; aici, vârful tăiat al țigării de foi, aruncat ca o pomană (p. 47).

Nabab — Om foarte bogat (de la titlul guvernatorilor din India mogulă, *nawab*) (p. 305–306).

năpârstocule — „Năpârstoc” — om mic de statură; insultă disprețuitoare (p. 258, 275).

Napoleon — Napoleon I Bonaparte (1769–1821), împăratul francezilor, cu care Austria a purtat războaie între 1796 și 1815 (p. 129, 129).

năsălie — Targă pe care se duce mortul la groapă (p. 221–222).

Neantagoniste — În doctrina marxist-leninistă, contradicțiile „neantagoniste” sunt cele „din sânul poporului”, care nu țin de lupta de clasă și se rezolvă „prin muncă politică”, spre deosebire de cele „antagoniste”, ireconciliabile. Citații promit să le „boteze” astfel „după ce vor fi rezolvate” (p. 228) — eticheta liniștitoare pusă dinainte oricărui conflict real.

neică — Adresare populară către un bărbat mai în vârstă (p. 279–280).

Nevski — Ordinul Sfântul Alexandru Nevski — ordin rusesc înființat în 1725, dat de țar marilor demnitari străini; Folticska i-l anină lui Metternich alături de Lâna de Aur (p. 98–99).

Niet — „Nu” (rus. *нет*) (p. 187–188).

nivelul nostru de trai — „Creșterea continuă a nivelului de trai” — lozincă permanentă a planurilor cincinale; în fața patului, scaunului și cuierului lui Samuil, Capalb constată că averea lui „face de râs / toate afirmațiile despre / nivelul nostru de trai” (p. 302).

nomina odiosa — Din zicala latină *nomina sunt odiosa*, „numele sunt odioase” — e mai bine să nu dai nume (p. 119).

nota bene — „Notați bine!” (lat.) — formulă de atragere a atenției (p. 120).

noul organism — „Organism” — organ de conducere colectivă (consiliu, comitet, comisie); „noul organism” și „noul cadru organizat” (p. 331, 333–334) sunt soluția de birou a finalului: nimic nu se schimbă, doar structura primește alt nume.

o diplomă de onoare — Diplomă acordată „fruntașilor în muncă” și colectivelor evidențiate în întrecerea socialistă; alături de primele bănești, formă de recompensă simbolică (p. 255).

OAMENII ORDINII — Personaj colectiv: forțele de represiune ale lagărului — poliție, militari, paramilitari —, conduse de colonelul Santiago și de generalul Corales (p. 13, 15–17, 18–20, 21–22, 33, 38, 41, 44–45 etc.).

obezile — Obezi — butuci în care se prindeau picioarele osândiților; cătușe (p. 143–144).

Oda Bucuriei — Finalul Simfoniei a IX-a de Beethoven (1824), pe versurile poemului lui Schiller (p. 204).

om nou — „Omul nou” e una din temele constante ale ideologiei comuniste, de la revoluția rusă încoace: socialismul nu schimbă doar economia, ci produce un tip uman nou, eliberat de „rămășițele trecutului” — individualism, religie, spirit mic-burghez. În

România, tema a devenit centrală după „tezele din iulie” 1971 și în Programul P.C.R. din 1974, care punea printre sarcinile partidului „formarea omului nou”, constructor conștient al socialismului, devotat colectivului și cu o înaltă conștiință socialistă.

«Mârâiala» pune formula în scena cea mai prozaică: brigada de lămurire cară în casa lui Samuil „obiectele mobile, cele necesare locuinței lui”, ca să citească „în ele cine este Samuil ăsta” (p. 301). Se găsesc doar un pat, un scaun și un cuier — „Averea lui particulară / la atât se ridică” (p. 302). Capalb e consternat: asta „face de râs / toate afirmațiile despre / nivelul nostru de trai” și cere să se aducă „un televizor, o vitrină cu bibelouri, / un covor”, „o dovadă grăitoare / de prosperitate materială”, pentru că „nu putem vorbi despre un om nou / care nu are aia, nu are aia. / Care nu are de toate” (p. 302–303).

Ironia e dublă. Omul nou al propagandei, definit prin conștiință, se dovedește definit prin obiecte de confort mic-burghez; iar singurul personaj care trăiește ascetic și cinstit, după morala proclamată, e tocmai cel pe care colectivul îl socotește „parazit” și dușman. Vezi *vitrină cu bibelouri*, *împroprietărești*, *brigada de lămurire*.

operetă — Spectacol muzical ușor, cu dialog vorbit, arii și dansuri; „turist de operetă” (p. 268) — personaj de carton, fals și pitoresc.

ordinator — Calculator electronic (fr. *ordinateur*); Samuil, fost „ciocănar”, lucrează acum cu creierul „și la ordinator” (p. 267).

ordinea de zi — Lista punctelor de discutat într-o ședință, propusă de prezidiu și votată la deschidere; ce nu e pe ordinea de zi nu se poate discuta. „Încrederea câștigată / nu poate fi niciodată înscrisă pe ordinea de zi / ca o sarcină rezolvată” (p. 230).

orș’ce — „Orișice” — formă populară a lui „orice” (p. 333).

ortodoxă — „Ortodox” — în limbajul stângii, credincios liniei oficiale (moscovite) a partidului comunist, în opoziție cu gheriliștii, guevariștii și trotkiștii (p. 75, 76).

Owen — Robert Owen (1771–1858) — industriaș și reformator galez, părintele socialismului cooperatist; alături de el, Metternich îi pomenește pe Pierre-Joseph Proudhon (1809–1865) și Louis Blanc (1811–1882), socialiști francezi (p. 109–110).

păcate capitale — Cele șapte păcate de căpetenie ale tradiției creștine (mândria, iubirea de arginți, desfrânarea, invidia, lăcomia, mânia, lenea). Finalul «Mârâielii» vorbește de „zece păcate capitale” și adaugă al unsprezecelea: mârâiala (p. 337).

pâinea statului — „A mânca pâinea statului (degeaba)” — reproș oficial adus celor socotiți nerecunoscători față de statul care i-a școlit și îi plătește (p. 244).

Palermo — Capitala Siciliei, unde a murit Nicolae Bălcescu, la 29 noiembrie 1852 (p. 223–224).

Palmerston — Henry John Temple, viconte Palmerston (1784–1865) — ministru de externe (1846–1851) și apoi prim-ministru al Marii Britanii (p. 157).

pământului pârjolit — „Tactica pământului pârjolit” — distrugerea a tot ce i-ar putea folosi inamicului (recolte, sate, poduri), la retragere; legată mai ales de Rusia (1812, 1941) (p. 59).

pandaliile — „A o apuca pandaliile” — a face o criză de nervi, a se purta ca un nebun (p. 262).

panicard — Cuvânt format după fr. *paniquard* („alarmist”): „țipă isteric și panicard” — cuprinse de panică (p. 60).

pansovietism — Cuvânt format după „panslavism”: ambiția Uniunii Sovietice de a-și întinde dominația peste lume — acuzația obișnuită a dreptei împotriva partidelor comuniste (p. 57).

panteonul — Panteon (gr. „al tuturor zeilor”) — templul tuturor zeilor; apoi monument în care sunt înmormântați oamenii iluștri ai unei națiuni; aici, „panteonul de eroi ai comuniștilor” (p. 86).

para chioară — „Nici o para chioară” — nimic; para — monedă turcească măruntă (p. 180).

parazitului — „Parazit social” — eticheta oficială pentru cel care nu muncește; legea din 1976 privind încadrarea în muncă a persoanelor apte sancționa „parazitismul”. Capalb îl numește așa pe Samuil, care și-a refuzat salariul (p. 257–258).

pârnaie — Argou: închisoare (p. 282–283).

parvenit — Om ajuns la o situație nemeritată, care își uită originile (p. 290).

pas de deux — „Pas în doi” (fr.) — în balet, dansul unei perechi; aici, pasul schițat de fetele brigăzii artistice (p. 246).

Pater noster — Lat. „Tatăl nostru” — primele cuvinte ale rugăciunii domnești în latină; FEȚELE DE PORȚELAN formează o procesiune cântându-l (p. 58).

Patria o muerte — „Patria sau moartea” — lozinca revoluției cubane, lansată de Fidel Castro la 5 martie 1960; compañero-ul o strigă când „n-avem încotro” (p. 87).

pe linie de — „Pe linie de partid”, „pe linie de sindicat”, „pe linie de U.T.C.” — formula prin care o sarcină sau o răspundere venea pe una din structurile oficiale; Suzana, rămasă fără complement, o repetă în gol: „m-am / ținut de sarcini pe linie de / și pe linie de” (p. 327). „Linia” e linia partidului, orientarea oficială: „pe alături de linie” (p. 235), „l-au adus pe / linia bună” (p. 273).

pe șleau — Pe față, direct (p. 308).

Peking — Forma veche a numelui capitalei Chinei (azi Beijing); Havana, Moscova și Peking — cele trei centre ale comunismului mondial, acuzate de junte că plătesc gherilele (p. 50–51).

pensate — Despre sprâncene: subțiate prin smulgere cu penseta (p. 322–323).

PENSIONATUL PE CAZ DE BOALĂ — Pensionar pe caz de boală — salariat scos la pensie de invaliditate înainte de vârsta legală; în «Postfață», un veteran tuberculos, figură a vechii puteri, care moare la masa de sărbătoare și e sprijinit, mort, în fereastră (p. 338, 357–364).

personajul colectiv — În teoria teatrului, „personajul colectiv” e grupul care acționează și vorbește ca o singură entitate: corul tragediei grecești, mulțimea din dramele istorice, „poporul” din teatrul politic al secolului XX. Critica realist-socialistă a făcut din el un ideal: în locul eroului individual, „colectivul” — de muncă, de luptă — ca adevăratul protagonist al operei.

Volumul lui P. C. Chitic e plin de asemenea personaje. În «Schimbarea la față», FEȚELE DE PORȚELAN (înalta societate) și OAMENII ORDINII (aparatul represiv) sunt două trupuri colective care se înfruntă cu masa compañeros-ilor și cu „populația scenei” (p. 11–12); în «Europa...», CONFIDENȚII alcătuiesc corul informatorilor (p. 193–198); în «Mârâiala», CITAȚII sunt un grup cu mai multe guri.

În «Mârâiala» termenul e luat în râs chiar în prolog. Al cincilea citat întreabă dacă „personajul colectiv este și el prezent” (p. 233); al treilea cere aplauze „prelungite”: „Așa se manifestă el: personajul cu / foarte prea multe capete!” (p. 233); primul hotărăște: „O să fim noi personajul colectiv — / care cum o putea...” (p. 233), iar al

doilea se miră că, la un singur cuvânt, „ne-au și împărțit rolurile și recuzita” (p. 234). Colectivul se proclamă personaj ca să-și ia dreptul de a-l judeca pe Samuil: „Noi, ăștia, suntem / personajul colectiv / și va trebui să trăim cu toții suferințele lui” (p. 234).

Formula închide, de fapt, opoziția piesei: în fața „personajului colectiv” stă individul care spune „NU”, iar dincolo de amândoi, „personajul mut”, publicul, pe care finalul îl cheamă să iasă din tăcere. Vezi *colectiv*, *Personajul mut*, *CITATUL ESCORTAT*.

Personajul mut — Personaj care e pe scenă, dar nu rostește nicio replică. În lista de personaje a «Mârâielii» autorul trece astfel PUBLICUL (p. 227): spectatorii sunt tratați ca participanți tăcuți la ședința înscenată, iar finalul le cere să nu rămână „mâine același personaj mut” (p. 337). Un personaj mut, alegoric, e și MEREU PREZENTUL ÎN SCENĂ din «Postfață sau Liniște de sărbători!» (p. 338–364), intrusul pe care toți îl văd și pe care nimeni nu-l poate da afară.

pete în soare — „A căuta (a vedea) pete în soare” — a căuta cusururi și acolo unde (se presupune că) nu sunt; în limbajul oficial, reproșul adus oricui semnala neajunsuri (p. 229).

pezevenghi — Om viclean, șiret (tc. *pezevenk*) (p. 358).

plaivaz — (Reg., Transilvania) creion (din germ. *Bleiweiß*); „plaivaz tricolor” (p. 120).

plenar — Pe deplin, din plin (p. 345).

ploșniță — Insectă parazită; figurat, om care trăiește pe spinarea altuia (p. 284).

Pluralismul politic — Coexistența mai multor partide în competiție legală — „calea chiliană spre socialism” a lui Allende, prin alegeri și instituții, opusă căii armate a gherilei (p. 88).

Pluralul majestății — Folosirea pluralului „noi” de către suverani când vorbesc despre ei înșiși (lat. *pluralis maiestatis*) (p. 103).

polcă — Dans vioi în doi timpi, de origine cehă, la modă în toată Europa din anii 1840 (p. 123–124).

policarii — Policar — degetul mare (lat. *pollex*) (p. 148, 190, 195).

politikie — Formă disprețuitoare, populară, pentru „politică”: intrigă, tertip (p. 182).

Polizeistaat — „Statul polițienesc” (germ.) — aici personificat: Consilierul i se adresează direct (p. 130).

POPULAȚIA SCENEI — Formula autorului pentru figurația din «Schimbarea la față» (p. 12): omul fără brațe, mâniatul, femeile din lumpen, mamele, muncitorii, indienii — mulțimea anonimă a victimelor, care dă lagărului chip omenesc.

porta voce — „În porta voce” — la portavoce (it. *portavoce* „megafon”): compañero-ul strigă printr-o pâlnie de vorbit (p. 56).

portret de aparat — Portret de ceremonie (după fr. *portrait d’apparat*): personajul, în mărime naturală, în costum de gală, cu însemnele rangului. Din rama unui asemenea portret, „precum e cel semnat de pictorul Thomas Lawrence”, coboară Metternich în actul I (p. 97).

Postfață — vezi *Liniște de sărbători*.

potemkinada — Înscenare, decor fals menit să ascundă realitatea (după „satele lui Potemkin”) (p. 131).

potlogărie — Înșelătorie, faptă necinstită măruntă (p. 282).

precepte — Reguli de purtare, învățături (p. 341).

premiză — Formă veche și populară pentru „premisă”, curentă în limbajul ședințelor: „Această premiză și în același timp concluzie...” (p. 229).

preopinentul — Preopinent — cel care a vorbit înainte în dezbatere; antevorbitor (p. 101).

Principatele — Principatele dunărene (române) — Moldova și Țara Românească, sub suzeranitate otomană și protectorat rusesc (p. 132, 135–136, 158, 193, 199, 211, 219, 221).

principial — „Pe poziții principiale”, „a vorbi principial” — clișeu de ședință: fără considerente personale, în numele principiilor partidului (p. 328); „o greșeală de principiu, / care între timp s-a pensionat” (p. 329).

privațiunea de libertate — Termen juridic: lipsirea de libertate, închisoarea (p. 289).

procuratură — Procuratura — parchetul în România comunistă (Procuratura R.S.R.), organul care urmărea penal (p. 263).

prohab — Șliț (la pantaloni) (p. 305–306).

prolog — Partea de început a unei piese, care o prezintă sau îi anunță tema, rostită uneori direct către public. «Mârâiala» are „un prolog și cinci acte” (p. 226); prologul ei, „Despre câteva lozinci de care nici nu poți și nici n-ai cum să te atingi” (p. 227–240), îi prezintă pe citați și pe Samuil Mușa și pune la cale ședința înscenată.

Pronia — Pronie — providența divină (gr. *pronoia*) (p. 168–170).

propaganda — Răspândirea organizată a ideilor unui partid sau ale unui stat. În «Schimbarea la față», „propaganda comunistă” e sperietoarea juntei (p. 29, 34, 45, 81); în «Mârâiala», „propaganda aia vizuală” (p. 273) e cea din întreprinderi: panouri, pancarte, lozinci și gazete de perete, organizate de secțiile de „propagandă și agitație” ale partidului.

propaganzi — Plural învechit al lui «propagand» — propagandist, agitator politic (p. 100, 126, 154, 204).

Puchner — Anton von Puchner (1779–1852) — generalul comandant al trupelor imperiale din Transilvania în 1848–1849 (p. 171); „unchiul Puch” din actul III, „generalul” Adelmuzei, e identificat de Johannes cu el.

Punem noi șaua — „A pune șaua pe cineva” — a-l supune, a-l lua în stăpânire (p. 245).

Punta Arenas — Oraș în extremul sud al statului Chile, pe strâmtoarea Magellan; după lovitura din 1973, insula Dawson, din apropiere, a fost lagăr pentru miniștrii și conducătorii Unității Populare (p. 44).

Pupak — Funcționarul polițienesc al «Europei...», care îi cercetează pe suspecți și primește rapoartele confidenților despre Bălcescu (p. 140, 161–162, 187–188, 193–194, 195, 204, 205–206, 213 etc.).

puși la zid — „A pune la zid” — a executa prin împușcare; figurat, a înfiera public (p. 272).

quechua — Limbă amerindiană vorbită în Anzi (Peru, Bolivia, Ecuador), limba Imperiului incaș; un frate al văduvei „știe limba quechua și vrea să traducă / din Marx” (p. 31).

rabat — Reducere, scăzământ; „a face rabat de la calitate” — clișeu al limbajului economic oficial despre „calitate și eficiență” (p. 242).

reacționară — „Reacționar” — potrivnic progresului; în limbajul comunist, dușman de clasă al socialismului: „Provocare reacționară!” (p. 274). În «Schimbarea la față», cuvântul circulă în ambele tabere (p. 54, 67, 77).

realitatea socialistă — Formula oficială pentru viața din socialism, pe care critica avea voie s-o „îmbunătățească”, nu s-o pună la îndoială; Samuil e acuzat că „îmbâlșează realitatea socialistă” (p. 290).

recamier — Sofa joasă, cu un capăt ridicat, numită după doamna Juliette Récamier (p. 171, 174, 177).

recuzita — Recuzită — totalitatea obiectelor mobile folosite de actori în spectacol (arme, scrisori, vase, scaune). Citații își împart „rolurile și recuzita” ședinței (p. 234); figurat, „crime și torturi — recuzita electorală a partidelor burgheze” (p. 61).

reeducare — În limbajul regimurilor autoritare, „îndreptarea” prin constrângere a celor cu alte convingeri politice: detenție, tortură, umilire, declarații de lepădare. Piesa răstoarnă termenul, cunoscut din închisorile comuniste (Pitești, 1949–1952), și îl pune în gura unei dictaturi anticomuniste: „lagăr politic ambulant, de reeducare” (p. 13–15, 29).

referințe — „Referințe” (caracterizări) despre cineva, cerute vecinilor, colegilor sau organizației de partid de serviciul de cadre sau de alte autorități; Colocatara le dă bucuroasă (p. 305).

reflector — Proiector puternic de lumină; în «Schimbarea la față» el „patrulează peste gradene” ca un far de lagăr (p. 15) și se aprinde asupra publicului (p. 15, 26, 244).

Renegatule — „Renegat” — cel care se leapădă de credința (de partidul) lui; insultă politică de tip stalinist (p. 294).

REPETIȚIE GENERALĂ — Repetiția generală — ultima repetiție a unui spectacol înainte de premieră, jucată în condiții de reprezentație. Titlul părții a II-a din «Schimbarea la față» („Repetiție generală — greșeală cu greșeală”, p. 11, 30) face din represiune un spectacol pus la punct până la ultimul gest.

replica — Ceea ce spune un personaj atunci când îi vine rândul în dialog; „cine spune replica următoare?” (p. 228) — citații din «Mârâiala» par actori care și-au uitat textul ședinței (p. 71–72, 73, 83–84, 142–143, 177–178, 179–180, 181–182, 193 etc.).

revoluției pașoptiste — „Pașoptist” vine de la „patruzeci și opt”: revoluțiile din 1848, numite și „primăvara popoarelor”. Valul a pornit de la Paris, unde revoluția din februarie l-a detronat pe regele Ludovic Filip și a proclamat Republica a II-a, și s-a întins în câteva săptămâni la Viena (13 martie), Berlin, Pesta, Praga, Milano, Veneția. Revoluționarii cereau constituții, libertatea presei, desființarea iobăgiei și, în imperiile multinaționale, drepturi pentru națiuni.

În Țările Române, revoluția a izbucnit în Moldova (martie), în Transilvania (Adunarea de la Blaj, mai) și în Țara Românească (Proclamația de la Islaz, iunie), unde un guvern provizoriu a condus țara până în septembrie, când trupele otomane și rusești au ocupat Bucureștiul. În Transilvania, conflictul dintre români și revoluția maghiară a dus la războiul civil din 1848–1849, în care Avram Iancu a apărat Munții Apuseni; încercarea de împăcare româno-maghiară, mijlocită de Nicolae Bălcescu în vara lui 1849, a venit prea târziu, iar intervenția armatelor țarului a pus capăt revoluției maghiare.

«Europa, aport — viu sau mort!» urmărește revoluția și urmarea ei: căderea lui Metternich în martie 1848 (actul I), apoi „anul 50 și apoi 52” (p. 119), anii exilului și ai represiunii, în care birocrația și poliția habsburgică — Wolgemuth, von Bach, Schwarzenberg, confidenții — îi urmăresc pe exilați prin toată Europa. Revoluția apare ca „tablou vivant” al studenților, proletarilor și burghezilor (p. 111–119), ca „Moarte tiranilor!” al revoluționarului devenit informator (p. 139–140) și ca „libertate, egalitate, fraternitate!” (p. 202).

Piesa e o comedie a represiunii, nu a revoluției: învinșii sunt absenți, iar învingătorii se dovedesc ridicoli în neputința lor de a prinde un om. Criticii au observat anacronismele voite („statul Austro-Ungar”, „dizidenți”, „intelighenție”), care fac din Viena anilor 1850 o oglindă a altor state polițienești. Vezi *Metternich*, *Bălcescu*, *von Bach*.

REVOLUTUL Ö — Personaj inventat: revoluționarul de paradă devenit informator al poliției, cu nume redus la o vocală (p. 96, 139, 147).

ridichea — „A-i freca cuiva ridichea” — a-l certa, a-l necăji necontenit (p. 253).

riposta spontană — Formulă oficială pentru „reacția maselor”, de fapt organizată de sus: Caina numește „ripostă spontană a colectivului” îmbrâncirea lui Samuil de către tineri (p. 273).

rocada — Mutare de șah în care regele și turnul își schimbă locurile; figurat, schimbare de roluri între doi oameni (p. 299).

Să învingem — Salutul Pensionatului (p. 358) — reflexul unei lozinci de luptă („Vom învinge!”) al vechii generații.

sabotori — Acuzați de distrugerea intenționată a producției — capăt de acuzare tipic al proceselor politice din anii ’50; Samuil se vede „piua-ntâi / într-o promoție de sabotori” (p. 279).

salariul vital — Calc după sp. *sueldo vital*: salariul minim legal, socotit necesar traiului, din legislația chiliană; cuvânt de campanie electorală pe care îl folosesc toate taberele (p. 40, 41, 77).

samavolnice — Arbitrare, făcute după bunul plac (p. 266).

Samuil Mușa — Eroul «Mârâielii», „citatul escortat” (p. 227, 232, 234, 240, 243, 268, 290, 303 etc.): un om cinstit care refuză să fie plătit pentru o muncă doar mimată, spune „NU” în ședință și e strivit de ierarhia întreprinderii prin brigada de lămurire, zvonuri și izolare. Numele lui se pretează la jocul „strâns cu u-șa” (p. 256).

Santa Maria — „Sfântă Marie” (sp. *Santa María*) — invocarea Fecioarei Maria (p. 27); „Santa nuestra” (p. 46).

Santiago — Colonelul Santiago — „comandant al OAMENILOR ORDINII” (p. 11), executantul ordinelor lui Corales; numele e și al capitalei statului Chile (p. 30–32, 42, 63, 76, 79, 86).

sarcină — În limbajul de partid: însărcinare „trasată” de organele superioare și „îndeplinită” de cei de jos (p. 86–87, 90, 230–231, 235–236, 250–251, 258, 259–260, 272 etc.) — „sarcină politică / trasată” (p. 236), „Așa mi s-a trasat sarcina” (p. 272), „sarcini culturale” (p. 251), „sarcini pe linie de...” (p. 327). Aceeași formulă o folosesc gherilele și comuniștii din «Schimbarea la față»: „a supraviețui / devine pentru fiecare / o sarcină politică de fiecare zi” (p. 86–87).

Șase! — Argou: „atenție, vine cineva!” — semnalul celui care stă de pază (p. 233–234); „Pst! șase! Vine Samuil!” (p. 306).

Scenă centrală — Scena centrală e locul de joc așezat în mijlocul sălii, cu publicul de jur împrejur — fr. *théâtre en rond*, engl. *theatre in the round*. Forma e foarte veche (cercul de joc popular, arena), iar secolul XX a reluat-o programatic, ca reacție la „cutia italiană”, scena cu ramă a decorului iluzionist. Paul Cornel Chitic, scenograf și teoretician al scenografiei, i-a consacrat un capitol în «Teatrul obiectelor» (1982; vezi articolul *scena centrală* din ediția acelei cărți, în această serie).

Ca dramaturg, el a scris «Schimbarea la față» chiar pentru o asemenea scenă: didascalia de început cere „Scenă centrală” și „amenajările sumare ale unui lagăr

ambulant pentru deținuți politici” (p. 13). Spectatorii sunt „introduși în sala de spectacol numai în grupuri”; OAMENII ORDINII „rup biletele, numără capetele de spectatori, înregistrează numărul, despart grupurile spontane sau perechile și-i repartizează în două convoaie care sunt mânate pe scenă” (p. 13). Publicul e apoi „înghesuit în mijlocul scenei” (p. 15–16), iar torționarii trec de la un spectator la altul (p. 16–17); un compañero e „prins în public” și scos în fața generalului (p. 16–17).

Mircea Iorgulescu nota că piesa „a fost scrisă pentru scenă centrală” și că între spectator și scenă „se naște un raport nou”; Artur Silvestri vedea aici „ideea dramaturgului despre moderna purificare prin agresiune”: „el a lărgit scena și i-a pus pe torționari să circule printre spectatori” (în «Teatrul participării» și «Dramaturgia lui Paul Cornel Chitic», în volumul «Despre Paul Cornel Chitic» din această serie).

Celelalte piese ale volumului urmează aceeași direcție, cu alte mijloace: «Mârâiala» vorbește de „locul de joc” și de ieșirile lui (p. 301, 321), îl trece pe PUBLIC în lista personajelor și își coboară actorii, în final, printre spectatori (p. 334–337). Vezi *gradene*, *lagăr ambulant*, *Personajul mut*.

Schimbarea la față — Prima piesă a volumului (p. 11–95), „piesă în patru părți”: un lagăr politic ambulant de „reeducare” într-o țară latino-americană după o lovitură militară; publicată în revista «Teatrul» (nr. 2/1978). Titlul trimite la praznicul creștin al Schimbării la Față (Transfigurarea lui Hristos pe muntele Tabor, Matei 17, 1–9), întors ironic: în lagăr, oamenii sunt „transfigurați” prin tortură și „reeducare”.

Schönbrunn — Palatul de vară al Habsburgilor, la marginea Vienei (p. 123).

sclerozat — Rămas în urmă, înțepenit în idei vechi (p. 272).

Scrântitule — „Scrântit” — sărit de pe fix, nebun (p. 359).

secera și ciocanul — Emblema comunismului (unirea țăranilor și a muncitorilor), adoptată de Rusia Sovietică în 1918 și apoi de partidele comuniste (p. 40, 51).

ședință — Ședința a fost forma de viață publică cea mai răspândită în România socialistă: adunarea obligatorie a membrilor unei organizații de partid, de sindicat sau de U.T.C., a unui colectiv de muncă sau a locatarilor unui bloc. Avea un ritual fix — prezidiul, ordinea de zi votată la deschidere, înscrierile la cuvânt, darea de seamă, critica și autocritica, propunerile, votul deschis prin ridicarea mâinii („Cine este pentru? Cine este contra? Se abține cineva?”) și „măsurile” — și un limbaj propriu, plin de formule gata făcute.

«Mârâiala» e construită întreagă pe acest ritual. Subtitlul o numește „Deturnare de la o ședință înscenată într-un prolog și cinci acte” (p. 226): personajele sunt „citați” — chemați la ședință —, iar protagonistul e „citatul escortat” (p. 227). Toate formulele sunt acolo: ordinea de zi și „sarcina rezolvată” (p. 230), „Înscrie-te la cuvânt” (p. 234), „judecata publică” (p. 236), formula votului (p. 322–323), autocritica (p. 327–328), acordul cu „antevorbitorii” (p. 335).

Nucleul conflictului e un vot. Samuil Mușa povestește: „Cine a spus NU? În ședință / după ce nu știu care a zis / că propunerea e justă [...] eu am fost cel care am zis — / NU” (p. 290). Într-o lume în care propunerile treceau „în unanimitate”, votul contra e gestul de neiertat, din care decurg brigada de lămurire, zvonurile, izolarea și, în final, o nouă ședință care rezolvă totul pe hârtie: Capalb își face autocritica, se înființează un „nou organism”, un „cadru organizat” (p. 327–334), iar adevărul lui Samuil rămâne nerecunoscut.

Ultima scenă împinge ședința dincolo de rampă: vorbitorii „se adresează mobilizator” unii altora și coboară, pe rând, printre spectatori (p. 334–337), iar publicul — „personajul mut” al listei de personaje — e chemat să ia cuvântul. Sala de teatru

devine sală de ședință; ceea ce Mircea Iorgulescu a numit „teatrul participării”. Vezi *autocritica*, *Personajul mut*, *mârâială*.

Seghedin — Szeged (Ungaria), unde în iulie 1849 s-a încheiat, prin mijlocirea lui Bălcescu, „proiectul de pacificare” româno-maghiar (p. 128, 163, 194, 209).

señor — „Domnule” (sp.); *señora* „doamnă”, *señores* „domnilor” (p. 12, 17–18, 21–27, 29–30, 32–33, 34–35, 36–38, 39–40 etc.). Formula prin care victimele se adresează călăilor („No, señor. […] Si, señor”, p. 17) și politicienii puternicilor; SEÑORA 1 și SEÑORA 2 sunt doamnele din înalta societate, văduve și soții de generali.

sfanți — Sfanț — monedă austriacă de argint de 20 de creițari (germ. *Zwanziger*) (p. 217–218).

Sfintei Alianțe — Sfânta Alianță — pactul încheiat la Paris în 1815 între Rusia, Austria și Prusia, instrumentul lui Metternich împotriva mișcărilor liberale și naționale (p. 106).

sindrofie — Petrecere, reuniune mondenă (gr. *syntrophia*) (p. 102).

singur cuc — Expresie: complet singur (p. 340).

Sir — „Domnule” (engl.), titlul cavalerilor englezi, folosit servil de Corales și Momio față de Mamita, capitalistul anglo-saxon („Sir Mamita”, p. 34); „Sir, Herr, monsieur, señor” (p. 37) — „domnule” în patru limbi (p. 33–35, 36–38, 47–48, 52–53, 57–58, 66–68, 78–79, 157–160).

șir indian — „În șir indian” (după fr. *en file indienne*) — unul după altul, într-un singur rând (p. 94).

spălătoreasă — Motivul actului I: legenda, de circulație populară și în caricaturile vremii, potrivit căreia Metternich ar fi scăpat din Viena, în martie 1848, deghizat în spălătoreasă sau ascuns într-un coș de rufe; în piesă, SPĂLĂTOREASA e dublura lui comică (p. 97–98, 113).

sporadic — Rar, din când în când (p. 328).

spotul — Spot (engl. *spot*) — proiector cu fascicul îngust, care luminează un singur punct al scenei. „Sub spotul aflat în crescendo”, chipul lui Metternich din tablou se arată „o mumie încăpățânată să trăiască” (p. 97).

stârpitură — Ființă pipernicită, slabă; insultă (p. 360–361, 363).

Statele Unite ale Dunării — După înfrângerea revoluțiilor din 1848–1849, o parte din emigrația revoluționară a Europei Centrale și Răsăritene a căutat o soluție la conflictele naționale care o slăbiseră: o federație sau confederație a popoarelor dunărene, liberă atât de Austria, cât și de Rusia și de Imperiul Otoman. Formula „Statele Unite ale Dunării” trimitea, explicit, la modelul american.

Nicolae Bălcescu a fost unul din susținătorii acestei idei. În exil, în 1850–1851, în corespondența cu emigrația maghiară și cu ceilalți exilați români, el a schițat proiectul unei confederații a românilor, maghiarilor și slavilor de sud, în care fiecare națiune să-și aibă autonomia; ideea a fost reluată, în alte forme, de Kossuth în proiectul lui de confederație dunăreană din 1862.

În «Europa, aport — viu sau mort!», proiectul apare doar prin ochii poliției. Pentru funcționarii habsburgici, el e capul de acuzare suprem: Bălcescu sfidează „ordinea imperială / din Europa… / Prin intenția lui criminală / de a-i uni pe românii din Principate / cu sârbii și ungurii / în Statele Unite ale Dunării” (p. 199). Ideea unei Europe a popoarelor libere, pe care aparatul imperial o socotește crimă, e contrapunctul titlului: Europa e, pentru Metternich și urmașii lui, doar „cățeaua” asmuțită asupra revoluționarilor. Vezi *Bălcescu*, *Kossuth*.

stenic — Care dă putere, tonifiant (opus lui „astenic”) (p. 340).

sufertaș — Vas cu mai multe compartimente suprapuse, cu mâner, în care muncitorii își duceau mâncarea la lucru (p. 280).

sun of a bitch — Engl. *son of a bitch* (în carte «sun»), „fiu de cățea” — înjurătură (p. 160).

tabac — Tutun de prizat (germ. *Tabak*) (p. 139–140).

tabloul vivant — Tablou viu (fr. *tableau vivant*) — grup de actori care alcătuiesc, nemișcați și tăcuți, o scenă pictată sau o alegorie. În actul I din «Europa, aport — viu sau mort!», „tabloul vivant al revoluției” — studenți, proletari și burghezi încremeniți — se însuflețește la semnul lui Folticska și încremenește din nou (p. 111–119).

țăcălie — Bărbiță mică și ascuțită; „chel și cu țăcălie” — portretul clasic al lui Lenin (p. 82–83).

tactica franceză din Alger — Aluzie la războiul din Algeria (1954–1962) și la „Bătălia Algerului” (1957), când parașutiștii francezi au folosit sistematic tortura și „cartografierea” populației; metodele au fost apoi predate armatelor latino-americane (p. 49).

tărășenia — Familiar: încurcătură, poveste neplăcută, afacere dubioasă (p. 232, 314, 342).

Târâtură — Om de nimic, ticălos (p. 295).

taroc — Joc de cărți foarte răspândit în Austria (germ. *Tarock*) (p. 142–143).

tataie — Familiar, ironic: „bătrâne”, adresare către Samuil Mușa (p. 252–253, 254–256, 280, 292–293, 306–307, 332–333).

tăvăleală — „A fi luat la tăvăleală” — a fi chinuit, hărțuit (p. 315).

tehnocrației — Tehnocrație — conducerea societății de către specialiști (ingineri, economiști, manageri), în numele eficienței și deasupra opțiunilor politice; aici, argumentul capitalului străin împotriva revendicărilor muncitorești (p. 38).

Telecky — László Teleki (1811–1876) — conte maghiar, reprezentantul guvernului revoluționar al lui Kossuth la Paris, apoi exilat; Bălcescu a purtat cu el corespondență despre confederația dunăreană (p. 159–160).

tevatură — Gălăgie, ceartă (p. 356).

Thomas Lawrence — Sir Thomas Lawrence (1769–1830) — portretistul englez cel mai căutat al epocii, autorul portretului de ceremonie al lui Metternich (pictat în jurul anului 1815, azi în colecția regală britanică) (p. 97).

Torre Tagle — Nume legat de Lima (Peru): Palatul Torre Tagle (sec. XVIII), al marchizilor de Torre Tagle, azi sediul Ministerului peruan al Afacerilor Externe; aici, locul de naștere al văduvei unui „stângist ucis” (p. 30).

tov — vezi *tovarășul*.

tovarășul — „Tovarăș” — forma de adresare obligatorie în viața publică a României socialiste, între membrii de partid și, prin extensie, între toți cetățenii (p. 109, 227, 232–235, 236, 238–240, 245, 247, 248–250 etc.); familiar, „tov”, „tovule”, „tovarășu” (p. 261, 272–273, 328). În «Europa...», Metternich se miră de revoluționarii care vor „să se numească / tovarăși, prieteni — nu numai frați” (p. 109).

transfug — Cel care fuge peste graniță, dezertor din tabăra socialistă; „un transfug încă neplecat”, „transfugii noștri de uz intern” (p. 290) — cei care „fug” fără să plece din țară.

travestiul — Travesti — deghizarea unui actor (mai ales a unei actrițe) în personaj de celălalt sex. În scenetele brigăzii artistice, fetele „iau o șapcă în cap, își îngroașă vocea,

își pun mustață, sugerând travestiul” (p. 242); verbul, la p. 89 („travestiți în nepăsători”).

ultraromânii — Termen polemic al vremii pentru românii socotiți naționaliști extremi (p. 150–154).

Und so weiter — „Și așa mai departe” (germ.) — formula cu care Wolgemuth și funcționarii taie discuția (p. 133, 149, 194, 200).

unde nu-i fierbe oala — „A-și băga nasul unde nu-i fierbe oala” — a se amesteca în treburi care nu-l privesc (p. 231).

Uniunea Sovietică — Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (U.R.S.S., 1922–1991), statul comunist condus de la Moscova (p. 53).

UTOPIA — „Niciun loc” (gr.): după cartea lui Thomas More (1516), descrierea unei societăți ideale; în limbajul politic, orice proiect social socotit irealizabil. Titlul părții a III-a din «Schimbarea la față» (p. 11–12, 51).

valah — Numele dat de străini românilor (germ. *Walache*), adesea cu nuanță disprețuitoare: „încăpățânat valah” (p. 126–127, 140, 157, 165–166, 176–177, 183–184, 194–195, 196–198 etc.).

Valahia — Țara Românească (Muntenia), în terminologia străină a vremii (p. 167–168).

vas WC — Vasul de toaletă (WC — engl. *water closet*) (p. 268); „W. C.” și la p. 15–16.

vătaful — Vătaf — supraveghetor al slugilor pe moșiile boierești; ironic, șeful care păzește lozincile (p. 271–272).

Velasco — Nume spaniol obișnuit, pe care compañero-ul și-l ia ca să scape (p. 92); e și numele generalului peruan Juan Velasco Alvarado, președinte al Republicii Peru (1968–1975), care a condus o dictatură militară de stânga.

VENCEREMOS — „Vom învinge” (sp.) — strigătul revoluționarilor și imnul Unității Populare din Chile (1970, muzica Sergio Ortega); strigat de compañero înainte de a fi împușcat (p. 19) și cântat, ca ultim cuvânt al piesei, „din pereți, din tavan, din podele” (p. 95).

vilă — Casă particulară de lux; în anii ’80, privilegiu al nomenclaturii și al celor cu „relații” — „Nu aici. La vilă.” (p. 326).

vitrină cu bibelouri — Simbol al confortului mic-burghez din apartamentele de bloc, alături de televizor și covor; Capalb vrea s-o aducă în casa goală a lui Samuil „ca dovadă grăitoare / de prosperitate materială” (p. 302).

vodevil — Comedie ușoară, cu intrigă încurcată și cuplete cântate (fr. *vaudeville*), gen la modă în secolul al XIX-lea; în «Europa, aport — viu sau mort!», „același vodevil” e repetat de aparatul polițienesc (p. 151–152).

Voilà — „Iată!” (fr.) (p. 108–109).

von Bach — Alexander von Bach (1813–1893) — avocat vienez, ministru al justiției (1848–1849), apoi ministru de interne al Austriei (1849–1859), al cărui nume l-a primit neoabsolutismul polițienesc al anilor 1850 („regimul Bach”); în piesă, șeful suprem al aparatului care îl vânează pe Bălcescu (p. 127, 147, 165, 193). La p. 147 e numit, din greșeală sau în glumă, ministru „de externe”.

Wiener Zeitung — Ziarul oficial al guvernului austriac, apărut din 1703 (p. 153).

Wolgemuth — Ludwig von Wohlgemuth (1788–1851) — general austriac, guvernator civil și militar al Transilvaniei din aprilie 1849 până la moarte; personaj al actului II (p. 131, 134).

Wunderbar — „Minunat!” (germ.) — ticul verbal al funcționarilor habsburgici din piesă (p. 114, 125, 132, 150, 164–165, 191, 220, 223).

Yoy — „Vai!” — interjecție maghiară (*jaj!*), scrisă după pronunție (p. 213).

zburată — Familiar: dată afară din serviciu (p. 248, 258–259).

zoaiele — Apă murdară de vase; figurat, murdării (p. 315–316).

über alles — „Peste toate!” (germ.) — din primul vers al cântecului lui Hoffmann von Fallersleben *Das Lied der Deutschen* (1841), „Deutschland, Deutschland über alles” (p. 145).

’zent — „Prezent”, aferezat — răspunsul la strigarea listei de prezență (p. 240).